ЋИРИЛСКЕ РУКОПИСНЕ КЊИГЕ БИБЛИОТЕКЕ МАТИЦЕ СРПСКЕ

ПРОЛОЗИ СЛУЖБЕ И ЖИТИЈА

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

РУКОПИСНЕ КЊИГЕ
БИБЛИОТЕКЕ МАТИЦЕ СРПСКЕ

Књига XV

ЋИРИЛСКЕ РУКОПИСНЕ КЊИГЕ
БИБЛИОТЕКЕ МАТИЦЕ СРПСКЕ

Књига XV

Душица Грбић

ПРОЛОЗИ СЛУЖБЕ И ЖИТИЈА

Радоман Станковић
(опис водених знакова)

Редактор
Проф. др Вера Јерковић

Нови Сад
2011

Уредник
Миро Вуксановић

КАТАЛОГ

Напомена

Изузетно, у серији *Ћирилске рукописне књиге Библиотеке Матице српске*, аутор ове књиге је мр Душица Грбић, археограф саветник, руководилац Одељења старе и ретке књиге и легата. Досадашње књиге у серији имале су више аутора.

ПРОЛОЗИ

112. PP IV 8 (PP 273 – 352 A 9) – 48254

ПРОЛОГ СТИХОВНИ[1]

XVI век, 1540/50. година

Хартија, мастило црно, мрко и киновар, 338 л. Величина листова је 289–293x207–210 мм, а текст захвата 215–222x125–128 мм. Број редова на пуној страни је 25. Три су писара, од којих је први исписао л. 1а–63а/19, 63б/17–25, 64б–108б/7, 109а/21–116а/17, 117а/4–149а/8, други л. 63а/19–63б/17, 64а, 108б/7–109а/21, 116а/17–117а/1–4, а трећи л. 149а/8–338б.

Према воденим знацима хартије рукопис је настао око 1540/50. године: 1) *дупла коша у кругу са звездом*, врло слично Пљевља 106 (С 111) – *Служабник* из 1540, Софија, ЦСВП D. gr. 15 (С 236), грчки *Празнични минеј* из 1545/55, Зонги 1595 из 1540. и 1597 из 1549, Ал. Мареш 801 из 1549, 865–867 из 1541. и 869–870 из 1542, а слична варијанта Хиландар 485 (С 206) – *Зборник јеромонаха Саве* из 1542. године; 2) *теразије овалних тасова у кругу са звездом*, идентично Пљевља 3 (С 523–525) – *Стиховни пролог за септембар–фебруар* из 1545, Хиландар 238 (С 781) – *Минеј за новембар* из 1535/45. и Ал. Мареш 1096 из 1593. године; 3) *теразије овалних тасова у картушу са звездом*, идентично Крка 21 (С 303 – 304) – *Служабни минеј за јуни* из 1540/50, Хиландар 483 (С 803) – *Зборник*, II део из 1540/50, Софија, ЦСВП D. gr. 138 (С 946–948) – грчки *Служабник* из 1535/45, Пљевља 102 (С 549–550) – *Служабни минеј за*

[1] У опису Димитрија Кириловића књига се јавља под насловом *Пролог*, а у *Инвентару* Димитрија Богдановића дата је као *Пролог стиховни* (в. литературу).

сеп̄тембар из 1535/45, Пљевља 65 (С 551) – *Па̄терик и п̄оученија* из 1540/50, Ал. Мареш 1276–1277 из 1540/42, 1279–1280 из 1542/43. и 1283 из 1543, Дубровник, Cons. Rog. 45 из 1540/42. и Cons. Min. 39 из 1540/50. године.

Садржи 43 свешчице, од којих све имају по 8 л., осим последње у којој су 2 л. Свешчице су сигниране ћириличким словима у бројној вредности. Ознаке се налазе на средини доње маргине 1. л. у св., са изузетком св. а҃ (= 1), где је сигнатура на последњем листу, и св. ѳ҃ (= 9), в҃і (= 12) и ѕ҃і (= 16), које имају ознаку на 1. и последњем листу. Сигнатуре првих деветнаест свешчица исписао је *п̄рви* писар, а остале свешчице означила је *т̄рећа* рука. Испод бројева које је исписао *п̄рви* писар долазе хоризонталне међусобно мало размакнуте паралелне црте (обично три, а ређе две или више црта), као украс или да би се бројеви боље истакли. Листови 17 и 24 су волантни. Већина листова искрзана је на крајевима и готово на свима јављају се црвоточне рупице, претежно на доњим маргинама. Постоје и мрље од влаге, прљавштине, од разливеног мастила и капања свеће.

Корице су дашчице са жљебовима, обложене мрком орнаментираном кожом (орнаменти на предњој и задњој страни мало се разликују). Кожа је доста оштећена (недостају јој поједини делови). Видљиви су трагови двеју копчи, од којих је сачуван остатак доње. На хрпту је пет слабо наглашених ребара.

Од украса у књизи постоје иницијали који су изведени црвеном бојом, а у рукопису треће руке понегде осим црвене местимично се јавља и црна боја (243а, 323а, 326а, 328а). Висина иницијала захвата од 2 до 4 словна низа у тексту *п̄рвої* писара, или од 2 до 7 у тексту *т̄реће* руке. У рукопису *другої* писара два потврђена иницијала по величини су приближно иста као велика слова. Иницијали су обично украшени тачкама, цртама и биљним елементима (гранчице, бобице, лишће). У рукопису *т̄реће* руке два пута јавља се иницијал С "у руци" (196а и 243а). Велика слова су углавном црна, ређе црвена. Наслови су црвени. У насловима главних целина, који садрже месец и дан спомена, прва реч је исписана великим словима, у везу, или су слова одвојена (почетно је велико, остала су мала). У наставку наслова слова су мала или је понеко веће. У насловима мањих одељака на почетку прве речи је велико или веће слово, а остала слова су мала, или је само неко веће.

Писмо *п̄рвої* писара је полуустав уз присуство и брзописних слова. Рукопис је леп и исписан. Подвучене и надвучене црте углавном изостају. Украсна црта јавља се понегде на продуженом стубу брзописног а, на продужетку доњег лука ѕ и на подници широке ѡ. По типу варирају а

(полууставно и брзописно), **б** (полууставно и брзописно), **в** (полууставно и брзописно), **є** (полууставно и ретко грчког типа), **р** (полууставно и брзописно), **т** (обично троного, карактеристично и за полуустав и за брзопис и ретко једноного), ȣ (лигатурно и **о** са птичицом), **ѡ** (са средњим стубом и без њега), **ь** (полууставно и брзописно), **ы** (полууставно и брзописно). Слово **з** је увек веће и већином је брзописног типа са облом главом, а ређе је полууставно са пречком. Стуб **ѣ** скоро увек прелази горњу ивицу низа, а јавља се полууставно и брзописно.

Надредна слова су већином брзописна.

Од већих слова користе се широко **є**, **о**, **с**, **ѡ**, високо брзописно *јер*, **ѣ** (полууставно и брзописно), високо **т** (само једнострано када је употребљено самостално и једнострано и двострано у лигатурним спојевима), бубрежасто **в**, веће брзописно **в** са улево испупченим стубом и двема лучним међусобно раздвојеним петљама, веће **г** са пречком и стубом продуженим наниже и на крају улево савијеним, издужено брзописно **к**, као и већа слова са продуженим појединим елементима (надоле или ређе и надоле и нагоре стуб брзописног **а** када стоји самостално и у лигатури **ꙗ**, нагоре десни стуб **д**, нагоре стуб **ж**, надоле десни стуб **ѵ** у **оѵ**, нагоре стуб **ю**, нагоре краци (оба или само десни) код ȣ и птичице, надоле десни крак **х**, надоле продужетак код **щ**, надоле ножице **д** (већином више десне од леве).

Од лигатура запажене су **а**+**ѵ**, **р**+**ѣ**, високо **т**+**в**, високо **т**+**р**, **ѣ**+високо **т**.

Понегде се јавља и писање везом (нпр. **м** над редом + високо *јер* у низу, **д** над редом + ȣ у низу, ȣ у низу + надредно **д**, **д**+**о**, оба над редом и др.).

У речи *око* доста пута потврђује се удвојено слово **о** (**оокомь** 17б/12, **ѿ оочїю** 27б/23, **на|д| оочима** 68а/25 итд.) или ређе широко **о** са тачком у средини (**очїю** 55а/13), које се више пута налази и на почетку неких других речи (**отрока** 27а/8, **оклевета** 28а/21, **о десн8ю** 28б/11 итд.), као и у броју **о҃** (= 70) 14б/24, 18б/13. Удвојено **о** запажено је и у **моорє** 3б/7, **моорьск8ю** 107а/10, **моор'скоѵю** 125б/14.

Рукопис првих девет редова на л. 8а делује живље и на први поглед мало одудара од осталог дела *ӣрве* руке (мастило је исто). Брзопис овде претеже над полууставом и јаче је залажење словних елемената у међупросторе. Крај продужетка **щ** и ножице **ц** савијени су улево. Појединачне потврде за овако писање углавном постоје и у осталом тексту *ӣрвоӣ* писара (није нађено само **ц** са дужом и на крају унутра савијеном ножицом), те се може претпоставити да и ови редови потичу од истог писара.

Правопис је ресавски, уз присуство и рашких црта. Од *јерова* долази **ь** (претежно), високо *јер* (више пута и то углавном у предлозима и префиксима), **ъ** (веома ретко) и *ūајерак*. Група *ја* на почетку речи означена је редовно лигатуром **ꙗ-** (**ꙗко** 1а/17, **ꙗко|ж|** 5а/24, **ꙗвль же** 8б/24 итд.), а иза вокала писана је са **-а**, најчешће иза **а** и **ї** (**некаꙗ** 1а/23, **стр҃ашнаꙗ** 5а/17–18, **прочаꙗ** 9а/13 итд., **съмотрѣнїꙗ** 10а/24, **поношенїꙗ** 15б/25, **порѹганїꙗ** 16а/1 итд.), или са **-ꙗ** (**краснїꙗ** 11б/17–18, **ѹстрапак** 74а/11), али претежно у позицији иза осталих самогласничких слова (**прѣ|д|стоꙗла** 4б/17, **съдѣꙗ|х|** 5б/5, **имѣꙗхѫ** 27б/10 итд.). Група *је* на почетку речи и иза вокала најчешће је обележена широким **є-** (**ємѫ** 1а/10, **єгоже** 1а/12, **Ѡ єзера** 1а/21 итд.; **прозрѣнїє** 1а/14–15, **съкрѫшенн҃ыє** 1а/15, **изьшь|д|(ь)шєє** 1а/21 итд.). У обе позиције доста пута долази и лигатура **ѥ** (**ѥ|с|т(ь)** 2а/2, **ѥже** 4а/8, **ѥмоѹ** 4б/9 итд.; **вьзшь|д|ьшеѥ** 1б/4, **Ѡрицаѥте се** 6б/17, **своѥго** 6б/17 итд.). У писању група *ља*, *ња* користе се спојеви **лꙗ**, **нꙗ** (**Ѡ рымлꙗнь** 1а/8, **ѫчителꙗ** 2а/14, **ѫкрѣплꙗющиꙗ** 7а/25 итд.; **срѣднꙗ** 3б/25, **не покланꙗти се** 6а/8, **не вьзбранꙗємь** 11б/21 итд.) или понегде **ла**, **на** (**болары** 45б/6, **боларина** 111б/18; **до дн҃ьшнаго** 43б/6, **вьмѣнающиꙗ** 51б/25, **вє|ч|(є)рнаго** 87а/6, **послѣднаго** 131а/2 итд.). За *ље*, *ње* претежно долази **лѥ**, **нѥ** (**запалѥнїꙗ** 1б/5, **съдроблѥни** 2б/6, **поставлѥнь** 3б/2 итд.; **пленнѥни|м|** 1а/14, **на нѥмь** 1б/15, **прѣ|д|нѥю** 8б/7, **понѥже** 12а/15 итд.), доста пута јавља се **лє**, **нє** (**избавлєнь** 2б/1, **прїємлєть** 5а/24, **ѡставленїє** 5б/4–5 итд.; **вь нє|м|** 1а/21, **ра|д|(и) гоненїꙗ** 5б/24–25, **на неи** 8б/3 итд.). Понегде се срећу **лѣ**, **нѣ** (**ѫмолѣнь** 37б/20–21, **Ѡ истоѹплѣнїꙗ** 76б/16; **вь вьноѹтрьшнѣ мѣсто** 37а/2, **Ѡ поѹстинѣ** 68б/24), као и **лє**, **нє** (**гл҃ѣть** 73а/24, **ѫтоленїє** 76а/8, **оѹмаленїꙗ** 80б/18–19 итд.; **ѡгн҃ємь** 53а/18, **прѣ|д| нею** 81а/7, **мн҃рнее** 82а/15 итд.). У лексеми **иноплѥменичьскы|м|** 146б/7 спој **лѥ** је уместо **лє**. Писање **нѥ** за *ње* запажено је у **нѥкоє** 40б/2, **вь нѥкоємь** 43б/25. Осим иза **л** и **н** лигатура **ѥ** неоправдано се потврђује и иза још неких сугласничких слова (**прогнавшѥ** 25а/22, **чѥтире|х|** 70б/12, **Ѡїдѥ** 78б/15 итд.). Групе *љу*, *њу* означене су са **лю**, **ню** (**землю** 2а/8, **лю|д|ми** 2а/13, **приключаше |с|(є)** 136а/4–5, **постелю** 147а/18 итд.; **пѫстиню** 2а/8, 52б/8–9 **испльню** 39а/19, **ѡгню** 74б/7 итд.), а употреба **лоѹ**, **ноѹ** је ретка (**да искѫплоѹ** 45б/16, **клоѹчь** 96а/7, **съ клоѹче|м|** 96а/8, **не прѣклоѹчи** 126б/15–16, **приклоѹчаше |с|(є)** 131а/8, **постелѫ** 143б/20 итд.; **вь поѹс҃тинѫ** 59а/5, **вє|ч|(є)рноѹ** 69а/6, **вь вьнѫтрьшн҃оую** 93а/23). Слово **ѕ** (вредност *з*) налази се више пута на етимолошком месту у речи **ѕѣло** (18а/22, 29б/4, 39б/14 итд.), ретко је присутно уместо **з** (**ѕвѣры** 22а/18), а употреба **з** уместо **ѕ** је најчешћа (**зѣло** 5а/13, 11б/17, **Ѡ злославїꙗ** 13б/5, **вьз|д|визати** 27а/4 итд.). Слово **ї** користи се већином по ресавским правилима, али нису ретка ни одступања: нпр. **ї** између два сугласника

(**исцѣлїти** 4б/3, **м|ч|нїца** 5а/13, **єдїнь** 13а/3) или на крају речи (**сȣдбї** 5а/21, **можешї** 44а/20, **по|д|ємш'ї** 55а/21 итд.), **и** уместо **ї** у позицији испред *j* (**биєма** 4б/22, **слѣпиє** 6а/11, **сиꙗше** 22б/10, **жїтию** 59а/21 итд.), као и писање споја **їи** уместо **и** (**м|ч|нїию** 49б/9, **вь** ... **гноищїи** 55а/2, **иноцїи** 61а/3 итд.).

Акценатски знаци постоје. Од интерпункцијских знакова употребљавају се: тачка, запета, тачка са запетом, две тачке обично са цртом, три и четири тачке. У исписивању наслова писар често завршне речи преноси на крај наредног реда (од почетка тог реда креће сам текст целине). Испред њих ставља знак за уметање – црвену улево испупчену линију, која је на почетку шира, а потом се постепено сужава. На л. 133а у тексту где је пропуштено неколико речи и на десној маргини где су те речи додате стављен је знак плус црвеним мастилом.

Језик је српскословенски. Рефлекс некадашњег полугласника је *а* (**мачемь** 5б/23, **радостань** 8а/17, **сь любазнїимь** 9б/5, **ѥсамь** 11а/5, **ȣгодань** 17а/20, **ка** 21б/5, **песакь** 27б/19 итд.). Долазе и потврде са *јером* уместо **а** (**вьсилиса** 5а/25, **сьмомоу** 5б/22, **вьвила** 5б/22, **ѿ вьр'варьскаго** 73а/12, **сьмоую** 77а/25 итд.). Изговор **ѣ** је екавски, а у примеру **гнєва** 91а/2 уместо *јаша* је **є**,[2] поред **гневомь** 42а/19, 91а/5, **гневь** 44а/9, **гнѣвь** 91б/3 итд. Вокално *р* и *л* постоје. Нема замене **чр-** са **цр-**, група **чьт-** је редовна, а и група **жд**, осим у случајевима **стражоу** 32а/10, **стражею** 54б/5, **стражїє** 119б/20, **стражȣ** 125б/7. Не потврђује се ни метатеза заменичког **вьс-**, као ни замена **вь**, **вьз-/вьс-**, са **оу**, **оуз-/оус-**. У примеру **вьȣ наре|ч|(є)нноє врѣме** 115б/15–16 јављају се српскословенско **вь** и српско ȣ. Слово **л** на крају речи и слога се чува. Епентетско *л* изостаје више пута у облицима речи **корабль** и изведеницама од ње (**вь корабы** 23б/1, **корабоу** 73а/19, **кь корабникȣ** 73а/22, **корабь** 101б/9, **ис' кораба** 101б/11 итд., поред **корабльникȣ** 52б/14–15, **кораблю** 73а/24, **ис кораблꙗ** 94б/1, **вь кораблы** 125б/8 итд.).

Према српском фонетизму су прилози **гдѣ** 79а/12, 80а/20, 93а/16, **негде** 10а/4 итд., а уопштено је и *ко-* у облицима заменице (**кою** 16а/15, **вь некоє|м|** 17а/10, **кь некоємоу** 51а/9 итд.).

У области морфологије књижевна норма се углавном поштује. Изједначени су облици Г и А јд. м. рода за биће. У Л јд. именица **ū* основа

---

[2] Овакав изговор среће се и у чисто екавским говорима /Глиша Елезовић, *Речник косовско-метохијског дијалекта*, Српски дијалектолошки зборник, 4, Београд 1932, 99/.

и основа на консонант је *-и*. У И јд., Д и Л мн. ***ĭ** промене и основа на консонант је *-е-*: *-ем*, *-ех*. Кратак облик придева потврђује се у Д и Л мн. (Д **мнозѣ|м|** 134а/10, Л **вь малѣхъ дн҃ехъ** 13б/17, **на прьсехъ хв|с|ѣ|х|** 23а/11–12, **на ск҆рижале|х|** **wловенѣхъ** 66б/24 итд.). У Д јд. сложене придевске промене је *-ому/-ему*. У 1. л. мн. презента атематских глагола и глагола **имѣти** је *-ми* (**ѥсми** 6б/9, **ѥсмы** 26а/23, **имами** 82а/13 итд.), а сигматског аориста нема. Двојина се претежно чува, али има и примера употребе множине уместо двојине (**двѣ чаше** 3б/14, **ка ногамь ѥго** 32а/22, **своими р8ками** 36а/20 итд.).

Рукопис садржи и старе дублетне форме у непродуктивним врстама које су настајале већ у старословенским споменицима под утицајем народних језика. Спорадично се јављају и старословенске иновације у продуктивним именичким врстама.

Српскословенску норму више пута нарушавају примери старог Л мн. именица м. и ср. рода са наставком *-ох* (**по 8сто|х|** 2б/4, **по реброхъ** 6а/14, **по градово|х|** 30б/12, **вь домо|х|** 40б/21, **вь каменїwхъ** 44а/19).[3] Као у старом српском језику је и *-ех* уместо *-их* у Л мн. именица ср. рода ***jo** промене (**по пристанице|х|** **и wтишїе|х|** 73б/7).[4]

Јављају се и потврде присвојне заменице *јеӣов* (**за ѥговѹ** 16а/13, **по ѥгов8** 30б/16, **w̃** ... **ѥгова** 49б/13, **на нѥговь** 93б/18–19 итд.).

Од народних општештокавских црта у именичкој промени потврђују се наставак *-у* у Л јд. именице м. рода ***o** промене и ср. рода са основом на ***jo** (**вь мироѹ** 41а/6, **по приморїю** 84б/9), проширење *-ов-* и наставак *-е* у Н мн. једносложних именица м. рода (**домовѣ** 41а/21, **ключеве** 85а/2 итд.), *-е* у А мн. **грьке** 147б/3, *-е* у Г јд. именица ж. рода ***a** основе (**своѥ рабѣ** 70а/3, **изь храмине** 102б/9), *-и* у Д и Л јд. именица ж. рода (Д **кь** ... **вѣры** 57а/22–23, Л **на** ... **трапезы** 41б/6, **вь** ... **лавры** 48а/11, **вь** ... **ризы** 87б/25–88а/1, **вь странѝ** 95б/5, **вь гльбини** 125а/15 итд.), *-ом* у И. јд. именице м. рода на консонант (**по|д|** **пламено|м|** 106б/10). У Л јд. сложене придевске промене м. рода јавља се *-ом* (**вь** ... **оутрьничн҆омь** 16б/3), у Д и Л јд. ж. рода *-ој* (Д **кь бж|с|тв҆ноі** 35а/23, **сѫтои** 90а/4, 119б/21, Л **по** ... **грьчьскои** 128б/12–13, **вь** ... **хр|с|тїан҆|с|кои** 136а/17–18, **вь аравракїискои** 139б/4–5, **вь** ... **земльн҆ноі**

---

[3] Ђуро Даничић, *Историја облика српскоѓа или хрватскоѓа језика до свршетка XVII вијека*, у Биограду 1874, 130; Александар Белић, *Историја српскохрватскоѓ језика*, књ. II, св. 1, *Речи са деклинацијом*, Београд 1965, 70, 72.

[4] Ђ. Даничић, *Историја облика српскоѓа или хрватскоѓа језика до свршетка XVII вијека*, 133; А. Белић, *Историја српскохрватскоѓ језика*, књ. II, св. 1, 71–72.

142а/21), *-ма* у Д мн. (**нечистима** 133б/16). У Г јд. присвојне заменице ж. рода среће се сажети наставак *-е* (**наше** 1а/25, **до моє** 17б/24, **своѥ** 70а/3, **никоѥ** 85а/22 итд.). Према српском језику је и прилог **близоу** 85б/9.

Потврђују се и неки неправилни наставци речи: *-и* у Г јд. именице ж. рода **ја* основе (**ст҃иє м|ч|ци** 18а/16), *-е* у Д јд. именице м. и ж. рода **ја* основе (**юноше** 73б/4, **кь бане** 101а/18), *-и* у Г мн. именице именице м. рода **јо* промене (**ѿ родители** 139а/21). Више пута јавља се употреба И јд. придева уместо Л јд. (**вь вѣт'хымь и новѣмь завѣте** 54а/9–10, **вь сьборе никѥискыи|м|** 138а/11, **вь ч|с|тнїи|м| храмѣ** 139а/9–10 итд.), а у случају **вь таковимь ѡбразѡ|м|** 140а/10–11 и придевска заменица и именица имају облик И јд. уместо Л јд. Срећу се и неправилне конструкције (**прѣ|д| стами а҃ггль** 70б/2–3, **тамошнеи ст҃нѥ** 104б/24, **бж|с|твн'омꙋ патрїар'ха** 80б/13 итд.), постоје и словне грешке, незавршене речи и сл.

Доста пута јављају се примери придева са заменичком основом написаном са **-ѣ-** или са **-е-**, карактеристични за косовско-ресавски, источнохерцеговачки и зетско-сјенички говорни тип: И јд. м. и ср. род **призиванїє|м| х|с|вѣмь** 7а/18, **образомь петрове|м|** 7а/24, **гласомь жалне|м|** 20б/7, **повелѣнїємь ц҃ревемь** 54а/19, **ꙋжаснѣ|м| ѡбразомь** 120а/5–6 итд., Г мн. **х|с|вѣхь оусть** 15а/7–8, **страстеи хв|с|ѣхь** 54б/3, А мн. **мнозѣ|х|** 8а/10, **на прьси х|с|вѣхь** 29б/10, **ꙋченикь хв|с|ѣхь** 133б/3, Д мн. **кь бж|с|тв'нѣмь пѣ|с|не|м|** 35а/22, И мн. **жилами сꙋровѣми** 62а/15–16.[5]

Потврђује се и облик Л мн. уместо Г мн. именица м. рода (**гонителѥ|х|** 139а/23) који одликује зетско-сјенички говорни тип,[6] а наставак *-ех* уместо *-их* у Л јд. ове именице **јо* основе је као у старом српском језику.[7] У примеру **тьчїю свои|х| грѣсе|х|** 109а/22 правилно је упоребљен облик Л мн., само је изостављен предлог *о* испред заменице.

У 2. л. императива долази *-е-* уместо *-и-* (**ꙗвете се мнѣ** 68а/17), црта призренско-тимочког дијалекта.[8]

У области лексике запажене су неке грчке непреведене, делимично искварене речи: нпр. **доук'сомь** 56а/2 (δούξ, војвода), **доук'сь** 62а/8, **дꙋксѣ** 139а/18, **анеѱеꙗ** (ἀνιψιὸς, нећак, рођака) 86а/19–20 итд.

---

[5] Павле Ивић, *Дијалектологија српскохрватског језика. Увод и штокавско наречје*, Нови Сад 1956, 101, 135, 162.

[6] П. Ивић, *Дијалектологија*, 162.

[7] Ђ. Даничић, *Историја облика српскога или хрватскога језика до свршетка XVII вијека*, 133; А. Белић, *Историја српскохрватског језика*, књ. II, св. 1, 71–72.

[8] П. Ивић, *Дијалектологија*, 113.

На основу језичких црта тешко је ближе локализовати рукопис, јер се потврђују црте из различитих дијалеката, које могу бити и резултат утицаја предлошка.

Писмо *другої* писара, који се убацује у рукопис *прве* руке, јесте полуустав уз присуство и брзописа. Слова су ситнија, читка, али мање лепа од оних у тексту *прве* руке. Подвучене и надвучене црте као и украсна изостају. По типу варирају **в** (полууставно и брзописно), **к** (полууставно и брзописно), ȣ (лигатурно и **о** са птичицом), **ч** (у једном облику лева страна је улево искошена и права црта која допире мало изнад доњег краја стуба или се са њим спаја, па слово делује као *ижица*, а у другом бочна страна је лучна линија). Слово **т** је увек троного. Слово **з** је увек веће, брзописног је типа, обично са облом главом. Стуб **ѣ** писан је између линија низа или сасвим мало прелази горњу ивицу.

Од већих слова долази веће брзописно **а**, широко **є** и **ѡ** и ȣ са продуженим десним краком. Широко **є** варира по величини – обично прелази горњу ивицу низа, али нису ретки ни случајеви где је по висини као мало **є**, само је од њега дубље. Срећу се и примери где разлике између малог и широког **є** нису сасвим јасне. Надредна слова су претежно брзописна, а полууставни и брзописни тип има **м**.

Лигатурни спојеви нису нађени.

Правопис је ресавски, уз присуство и рашких црта. Од *јерова* долази **ь** и *пајерак*. Иницијална група *ја* означена је лигатуром **ꙗ-** (**ꙗвль се** 63б/1, **ꙗви се** 63б/7 итд.), а иза вокала срећу се **ꙗ-** (**вь своꙗ** 64а/2, **по|д|смиꙗниꙗ** 64а/9, **по|д|смешениꙗ** 64а/14) и **-а** (**мариа** 108б/15, **шиаше** 108б/21, **просиакь** 109а/8, **виѳинскаа** 116а/19). За *је* у обе позиције приближно подједнако често долазе **є** и **ѥ**, а **е** је најређе (**єлико** 63б/4, **ємоу** 64а/2, **єго** 64а/3 итд.; **ѥси** 109а/1, 3, **ѥ|с|(ть)** 109а/2 итд.; **єсмь** 109а/6; **своємȣ** 63б/1, **некоє** 64а/12, **твоє** 109а/1 итд.; **достоиноѥ** 63а/20–21, **заклинаѥмь** 109а/16, **прочеѥ** 116б/15; **кожиє** 108б/21, **исцѣлѥнїє** 116б/20). Група *ља* писана је са **лꙗ** (**ꙗвлꙗѥми** 108б/11, **оуправлꙗти** 109а/7–8) и **ла** (**ꙗвлаше се** 116б/11), а за *ња* нису нађене потврде. Секвенце *ље*, *ње* обележаване су са **лѥ**, **нѥ** (**доблѥсть** 108б/8, **гл҃ѥ** 109а/1, **исправлѥнїа** 109а/20; **кь нѥмоу** 63б/1), са изузетком примера **кь нємоу** 63б/8. У случају **нѥ сьтвориши** 63б/8 лигатура **ѥ** јавља се уместо **є**. Слово **ї** се користи, али већином није написано по ресавским правилима, већ је уместо њега **и** (**бл҃годарениє** 63а/21, **абиѥ** 63б/12, **болезнию** 64а/5 итд.) или оно долази уместо **и** (**приимешї** 63б/4, **ѡбїде** 116б/11–12). Слова **ѕ** нема, јавља се **з** (**зло** 116б/1, **зле болѣщȣ** 116б/16). Акценти постоје, а од интерпункцијских знакова употребљавају се: тачка, запета и четири тачке.

Језик је српскословенски. Рефлекс некадашњег полугласника је *а* (**тачию** 64а/13, **шавцемь** 64а/15). Изговор **ѣ** је екавски, а потврђује се и икавизам у примеру **ра|дї| по|д|смиꙗниꙗ** 64а/9,[9] поред **по|д|смешениꙗ** 64а/14. Вокално *р* и *л* постоје. Нема замене **чр-** са **цр-**, група **чьт-** је редовна, а и групе **щ**, **жд**. Нема ни метатезе заменичког **вьс-**, као ни замене **вь**, **вьз-/вьс-**, са **оу**, **оуз-/оус-**. Слово **л** на крају речи и слога се чува. Према српском фонетизму је прилог **гдѣ** 108б/9, као и *ко-* у заменици **никоѥго** 109а/20.

У области морфологије књижевна норма се претежно поштује. Одступа облик Л јд. именице ср. рода **jo* основе **по поутище|х|** 116б/7 са наставком *-ех* уместо *-их* што одговара старом српском језику.[10]

У И јд. придева м. рода заменичка основа на **-ѣ-** потврђује се два пута (**льг'цѣмь гласомь** 108б/14, **рȣкоположенїемь апслѡвѣмь** 115б/23), што је карактеристично за косовско-ресавски, источнохерцеговачки и зетско-сјенички говорни тип.[11] У примеру **тьчїю свои|х| грѣсе|х|** 109а/22 правилно је употребљен облик Л мн., само је изостављен предлог *о* испред заменице.

Има грешака у преписивању.

Писмо *шреħеī* писара је полуустав уз ређе присуство и неких брзописних слова. Рукопис је леп и исписан. Подвучене и надвучене црте углавном изостају. Украсна црта среће се доста пута на продуженом десном краку ȣ и на подници широке *омеīе*, а ретко и на стубу **ф**. Типолошки варирају **а** (полууставно и брзописно), **б** (полууставно и брзописно), **ж** (полууставно и брзописно), **з** (полууставно и брзописно), **р** (полууставно и брзописно), **т** (троного и понегде једноного са продуженим десним привеском до доње линије реда, или нешто изнад тога, па делује као двоного). Стуб **ѣ** редовно прелази горњу ивицу низа, а јавља се полууставно и брзописно.

Од већих слова користе се широко **є**, **о**, **ѡ**, високо брзописно *јер*, **ѣ** (полууставно и брзописно), бубрежасто **в**, веће брзописно **в** са улево испупченим стубом и двема лучним међусобно раздвојеним петљама, веће брзописно **г**, издужено брзописно **и**, као и већа слова са продуженим

---

[9] Пример **смиꙗти се** потврђује се у старословенском језику, а случај **посмиꙗв' се** долази у *Александриди*, која је настала на чисто екавском терену /в. Вера Јерковић, *Срӣска Александрида. Академијин рукопис (бр. 352). Палеоīрафска, ортоīрафска и језичка истраживања*, Београд 1983, 107/.

[10] Ђ. Даничић, *Историја облика срӣскоīа или хрватскоīа језика до свршетка XVII вијека*, 133; А. Белић, *Историја срӣскохрватскоī језика*, књ. II, св. 1, 71–72.

[11] П. Ивић, *Дијалектолоīија*, 101, 135, 162.

појединим елементима (надоле и нагоре стуб брзописног **а**, нагоре десни стуб **д**, нагоре десни крак **8**).

Од надредних слова и полууставни и брзописни тип имају **м** и **ч**. Остала слова су полууставног (нпр. **б**, **в**) или брзописног типа (нпр. **р**), или се налазе на прелазу полуустава и брзописа (нпр. **д**).

Запажене лигатуре су **а**+**ѵ**, **р** +**ѣ**, **ѡ**+**р** и **ч** +**ц**.

Понегде се јавља и писање везом (нпр. **є** +**м** +**8**, надредно **д**+**о**).

У речи *око* доста пута потврђује се удвојено слово **о** са по једном тачком у средини (**ооčию** 191а/16, **ооčи** 200а/9, **ооčеса** 208а/12 итд.), а ређе се јавља такво удвојено широко **о** (**ооčи** 282б/4). Само широко **о** са тачком долази на почетку примера **око** 280б/4, али и неких других речи (**очистивь** 211б/9, **ослеп'ше** 282б/8, **оᵭїи** 288а/16 итд.). Оба **о** без тачке примећена су у **тоого** 270а/2, **ап|с|лоомь** 303б/11, **оор8жнимь** 317а/6.

Правопис је ресавски уз присуство и рашких црта. Од *јерова* долази **ь** (претежно), високо *јер* (више пута и то углавном у предлозима и префиксима), **ъ** (веома ретко) и *ūајерак*. Група *ја* на почетку речи означена је редовно лигатуром **ꙗ-** (**ꙗвлєнїа** 152а/7, **ꙗкоже** 153а/17, **ꙗрость** 155б/3 итд.), а иза вокала писана је са **-а**, и то најчешће иза **ї** и **а** (**сїа** 151б/1, **ѡ р8кодѣлїа** 153а/23, **краснаа** 160б/12, **многаа** 162б/9, **моа** 230а/10, **дѣаше** 255а/15 итд.), или са **-ꙗ**, углавном у позицији иза осталих самогласничких слова (**подаꙗше** 157б/7, **покоꙗ** 157б/10–11, **ѡдѣꙗнїє** 158б/14 итд.). У обележавању *је* на почетку речи претеже широко **є-** (**єм8** 152а/19, **єго** 152а/22, **єще** 153б/25, **єже** 165а/21 итд.) над **е-** (**езико|м|** 162б/7, **еси** 162б/16, **его** 163б/8 итд.) и **ѥ-** (**ѥ|с|(ть)** 163б/17, 164а/17, **ѥ** 181а/6 итд.), а иза вокала превагу има **-є** над **-е** и **-ѥ** (**не прѣстаєть** 151б/24, **заст8плєнїємь** 152а/23, **творимое** 164б/7 итд.; **съврьшаєт' же се** 156а/9, **своєго** 157б/14–15; **многыѥ** 153а/21, **прьвѣѥ** 153а/23, **съврьшаѥть** 155а/11–12 итд.). У писању група *ља*, *ња* користе се спојеви **лꙗ**, **нꙗ** (**ꙗвлꙗѥть** 154б/24, **8чителꙗ** 160а/24, **землꙗ** 161а/8 итд.; **нн̄ꙗ** 151б/23, **вонꙗми** 152б/6, **хранꙗше** 153а/20 итд.), за *ља* потврђује се и **лѣ** (**молѣше** 245а/10), а за *ња* је нађено и **на** (**вьмена|χ|** 175а/22). Групе *ље*, *ње* претежно су означене са **лѥ**, **нѥ** (**прѣселѥнь** 149б/15, **исцѣлѥнїе** 150б/4, **оуловлѥнь** 150б/21, **оуправлєнїа** 153а/10 итд.; **къ нєм8** 153а/4, **вьнєг|д|а** 153а/20, **вь нѥи** 153а/22 итд.), понегде са **лє**, **нє** (**прїємлеть** 157а/15, **подь землею** 163б/10, **родителеи** 208б/24 итд.; **за не же** 254б/23), затим са **лѣ**, **нѣ** (**подѣлѣнїе** 252б/1; **ѡ нѣм' же** 171б/6, **вь нѣи** 264б/24), а за *ље* виђено је и **лє** (**ꙗвленїємь** 162а/4). Групе *љу*, *њу* означене су са **лю**, **ню**

(**к8плю** 150а/5, **люд'ми** 150б/24, **родителю** 157а/19 итд.; **г|с|ню** 161а/17, **простиню** 161б/22, **п8стиню** 162а/13 итд.), а за *њу* присутно је и **ноу** (**п8стин8** 205б/12). За групу *ље* нађено је **лш** (**землшдел'ци** 308б/21).

Слово **ѕ** (вредност *з*) налази се више пута на етимолошком месту (**мноѕи** 153б/21, **ѕѣло** 156б/15, **вь ... ков'чеѕѣ** 202б/8, **кнеѕь** 213а/12, **ѕвѣз|д|8** 213б/14 итд.), али и уместо **з** (**ѕвѣрехь** 152а/7, **ѕмїѥвы** 154а/23, **ѕмїа** 154б/13 итд.), а употреба **з** уместо **ѕ** је најчешћа (**др8зи** 153б/22, **нозѣ** 156б/16, **зѣло** 179а/3 итд.). Слово **ї** користи се већином по ресавским правилима, али нису ретка ни одступања, као што су писање **и** уместо **ї** у позицији испред *ј* (**сиѥ** 150б/20, **биѥми** 151б/7, **ч|с|тию** 151б/18 итд.), употреба споја **їи** уместо **и** или **ы** (Г јд. **савїи** 160б/7, **дїиви ѕвѣрь** 208а/7–8, Л **ѡ врѣменїи** 234б/5 итд.), **ї** између два сугласника (**вьраз'лїваемь** 208б/7) и др. Вокално *р* означено је са **-ар-** у **простар'ши** 307а/11, **оумар'шихь** 311б/19, што је карактеристично за писане и штампане споменике са западног и приморског подручја.[12] Акценти и спирити постоје. Од интерпункцијских знакова потврђују се: тачка, запета, две тачке, обично са цртом, три тачке (ретко). Више пута стављен је знак за уметање – црвена или ређе црвено-црна улево испупчена линија, која је на почетку шира, а потом се постепено сужава.

Језик је српскословенски. Рефлекс некадашњег полугласника је *а* (**мачемь** 155а/17, **мач'танїа** 164а/8, **стараць** 211а/6, **вьшадь** 307а/2–3, **восакь** 307а/13 итд.). Долазе и потврде са *јером* уместо **ъ** (**ѡ сьмїѥ** 172а/18, **8жьсн8ти се** 219а/23, **съврьшьет' же се** 244б/9–10, **кь тьковом8** 319а/22–23). Изговор **ѣ** је екавски, мада постоји више потврда са **ѥ** на месту *јата*, које могу да указују на двосложни рефлекс **ѣ** у језику писара (**повѣлѥн'но** 149б/25, **гнѥвомь** 150б/21, **гнѥз'дѣ се** 154а/17, **на гнѥвь** 155б/3, **повѣлѥнїемь** 155б/14, **шлѥмь** 157а/3, **гнѥва** 164а/4, **съ гнѥвомь** 166б/1, **раз'гнѥвав' се** 195б/22, 225б/13–14, **гнѥз|д|ех8 се** 200б/21, **на гнѥвь** 203б/9, 271б/11, 280а/12, **гнѥвомь** 208б/12, 251б/3, **гнѥз|д|о** 229а/4–5, **прогнѥваше се** 279б/2–3, **прогнѥвани** 285б/16, **без'гнѥвїе** 318б/22, **гнѥвающоу се** 326б/11,

---

[12] *Примјери срйско-славенскоїа језика*. Саставио Вук Стеф. Караџић, Беч 1857, 31; Милан Решетар, *Дубровачки зборник од їод. 1520*, СКА, Посебна издања, књ. С, Филозофски и филолошки списи, књ. 24, Београд 1933, 124; *Два дубровачка језична сйоменика из XVI вијека*. За штампу приредили М. Решетар и Ђ. Ђанели, Београд 1938, XIV–XV; уп. и *Ћирилске рукойисне књиїе Библиоїеке Маїице срйске*, књ. 7, *Акаїисйи. Сїихолоїије. Боїородичници*, Нови Сад 1999, 64–65, 74.

вьгнѥз'див'шїа се 337а/9, **гнѥваше** 337б/24), а у случајевима **велѣричьствȣща** 162б/7, **по тилȣ** 298а/9–10, **сикирою** 331а/3 уместо **ѣ** је **и**.

Вокално *р* и *л* постоје. Нема замене **чр-** са **цр-**, група **чьт-** је редовна, а и група **жд**, осим у случају **стражаб'нѣи** 227б/17. Не потврђује се ни метатеза заменичког **вьс-**, као ни замена **вь**, **вьз-/вьс-** са **оу**, **оуз-/оус-**. Слово **л** на крају речи и слога се чува. Епентетско *л* изостаје у облицима речи **корабль** и изведеницама од ње (**корабь** 170б/20, 325б/8, **кораб'никомь** 181а/14, 17, **ѿ кораб'ныкь** 181б/13 итд., поред **корабль** 151а/3, 5, 311а/5, **кораблю** 181а/20 итд.).

Према српском фонетизму је прилог **где** 164а/16, 173б/3, 4, 5 итд., а уопштено је и *ко-* у облицима заменице (**коѥ** 180б/20, **коєю** 208а/17, **ѿ коего** 209а/9, **кь ... некоємȣ** 230а/16–17, **коимь** 255а/21 итд.).

У области морфологије књижевна норма се углавном поштује. Изједначени су облици Г и А јд. м. рода за биће. У Л јд. именица **ū* основа и основа на консонант је *-и*. У И јд., Д и Л мн. **ĭ* промене и основа на консонант је *-е-*: *-ем*, *-ех*. Кратак облик придева потврђује се у Д мн. (**людемь мноѕѣмь** 234б/1, **гл҃ющемь аг҃глѡмь** 310а/1–2, **затворен'номь ... вратомь** 331б/9–10).

У Д јд. сложене придевске промене је *-ому*. У 1. л. мн. презента атематских глагола и глагола **имѣти** је *-ми* (**ѥсми** 255а/25, **имами** 249б/22, 255б/1 итд.), а сигматског аориста нема. Двојина се претежно чува, али има и примера употребе множине уместо двојине (**своима рȣками** 163б/12, **ѡбѣма рȣками** 164б/21–22).

Рукопис садржи и старе дублетне форме у непродуктивним врстама које су настајале већ у старословенским споменицима под утицајем народних језика. Спорадично се јављају и старословенске иновације у продуктивним именичким врстама.

Српскословенску норму више пута нарушавају примери старог Л мн. именица м. и ср. рода са наставком *-ох* (**на плѣщо|х|** 181а/24, **по оустохь** 193а/14, **вь ... єзико|х|** 203а/6, **по реброхь** 234а/3, **ѡ ... стльпохь** 244б/23–24, **по ... мѣстохь** 329а/12 итд.).[13] Као у старом српском језику је и Л мн. на *-ех* уместо на *-их* (**вь моужехь** 233а/19).[14]

---

[13] Ђ. Даничић, *Историја облика српскога или хрватскога језика до свршетка XVII вијека*, 130; А. Белић, *Историја српскохрватског језика*, књ. II, св. 1, 70, 72.

[14] Ђ. Даничић, *Историја облика српскога или хрватскога језика до свршетка XVII вијека*, 133; А. Белић, *Историја српскохрватског језика*, књ. II, св. 1, 71–72.

Јављају се и потврде присвојних заменица *јеīов*, *сеīов* (**єгова** 154б/2, **w єгова** 170б/5, **єгово** 183а/25, **єгови** 207а/23–24, **вь єгове** 312б/2, **сегов**ъ 328а/18 итд.).

Од народних општештокавских црта потврђују се наставак *-у* у Л јд. **о/јо* именичке промене (**на стльпоу** 245а/20, **на врѣгоу** 245б/1, **w величию бжїю и неизъглан'номъ чlклюбїю** 249а/25–249б/1, **вь дъвъ великъ** 300а/13 итд.), проширење *-ов-* у Н, А, Г, И, Л мн. једносложних именица м. рода (Н мн. **громове** 309а/13, **гласовѣ** 310а/1 итд., А мн. **на вѣсови** 199а/11, **на мѣхови** 228б/5, **домове** 315б/10 итд., Г **wдровь** 189б/6, **w вѣсовь** 201а/9, **боговь** 221а/17 итд., И **мьчевїи** 267б/3, **мачеви** 272а/19 итд., Л **по врѣговѣхь** 241а/22), *-е* у Г јд. именица ж. рода **а* основе и у именичкој промени придева (**ради х|с|вѣ веры** 268б/24–25, **w х|с|вѣ вѣрѣ** 287а/19, **хартїе еп|с|ковѣ** 289б/8–9), *-и* у Д, Л јд. именице ж. рода **а* основе и у именичкој промени придева (Д **кь трапѣзи** 174а/6, **сты фотины** 188б/5, **кь самои гори** 200б/20, **кь вечери** 258а/10, **кь ... вѣри** 292а/4, Л **вь паствѣ хви** 263а/4, **вь црквии фараонови** 267б/3–4, **вь ... ризи** 269б/19, **вь страни** 284б/23 итд.), *-ом* у И јд. именице м. рода на консонант (**каменwмь** 185а/23), *-у* у Д јд. именице ср. рода консонантске промене (**wтрочетъ** 159а/9–10, **пламенъ** 242а/4 итд.), *-у* у А јд. именице ж. рода **ū* основе (**вь црквь** 199б/7). У Л јд. м. рода сложене придевске промене срећe се *-ом* (**w блжен'номь** 149б/7, **вь старwмь** 216б/2, **по деветомь часть** 238а/18, **вь ... прьвомь** 267б/23–24, **вь ... положеномь** 287б/11, **по четврьтомь** 328а/8), у Д и Л јд. долази **-ои** (Д **женѣ ... прьвоточивои** 159а/6–7, **кь нестарающои ... и без'сконачнои жизни** 162б/10–11, **кь лѣвои странѣ** 166б/22, **кь ре|ч|(е)н'ноu** 336а/23 и др., Л **на левои странѣ** 157б/14, **вь дръгои** 246б/19, **множаишои честїи** 282б/21, **на дѣснои миш'це** 337а/1–2). Јавља се и сажети наставак *-е* < *-еје* у Г јд. присвојне заменице ж. рода (**своє** 149а/9, **w свое** 171а/2, 209б/7), Д јд. м. род **при своємь мъжъ** 175а/16, Л јд. **w такомь** 335а/9. У 1. л. мн. презента потврђује се *-мо* (**имамо** 174а/20, **не хощемо** 247б/17). Према српском језику је и прилог **близъ** 260а/19.

Долазе и неки неправилни облици: Л јд. **вь тьмнице** 208а/15, Д јд. **юноше** 335а/13, Л мн. **по ... дніихь** 239а/8, **вь врьт'па|х|** 329б/19 итд.

Уместо Л јд. придева и именице или само придева употребљен је И јд. (**w ... таковїи|м| чюдесе|м|** 168б/10–11, **w телѣсны|м| попеченїи** 109а/22–23, **вь нѣнаш'ни|м| вѣцѣ** 173а/24), а у случају **прѣ|д| цри тєw|д|(о)сїи** 172а/3 јавља се Л јд. уместо И јд.

Доста је потврда придева са заменичком основом на **-ѣ-** писаном и са **-є-**. Карактеристични су за косовско-ресавски, источнохерцеговачки и

зетско-сјенички говорни тип: И јд. м. и ср. рода (**аг҃глѡвемь повѣленїемь** 156б/11–12, **словомь х|с|вѣмь** 224б/12, **прѣ|д| лицемь цр҃евемь** 322а/14), Г, А мн. (Г **мнозе|х|** 150а/16, **ѡваць хр|с|товехь** 233а/17, **ѿ адовѣхь оусть** 281б/15–16, **ап|с|ль х|с|вѣхь** 290б/21, А **мнозѣхь** 285а/7), Д мн. (**мноземь** 150а/18), И мн. **жилами соуровеми** 296а/4).[15]

У области лексике запажене су неке грчке непреведене речи, делимично искварене: **дꙋк'сꙋ** (δούξ, војвода) 165б/13, **дꙋѯь** 165б/18, 187а/19 итд., **анеп'сею** (ἀνιψιὸς, нећак, рођака) 193б/23, **анѣѱею** 287а/13–14, **кентириѡна** (κεντ(ο)υρίων, центурион, сатник).

Као и у рукопису прва два писара присутни су дијалектизми који одликују више говорних типова, те је тешко ближе локализовати припадност и овог писара.

На основу језичких црта све три руке може се закључити да је књига преписана на општештокавској територији. Потврђивање јекавског рефлекса *јаша* у сва три рукописа (највише у трећем), као и икавизама у рукопису *друге* и *треће* руке, могу бити последица утицаја говора писара или остатак предлошка. У сва три рукописа има грешака у преписивању као резултат брзине у преписивању, незнања и неразумевања језика.

Садржај

Стиховни пролог за целу годину (септембар–август) обухвата помене и житија светитеља, само помене или само житија по данима у месецу. У књизи изостају 5, 7, 10. септембар и 31. јануар, а 14, 15. и 16. септембар помињу се само као датуми, без текста. Помени су увек без стихова, осим помена преподобне Марте (1. IX), док житија претежно имају стихове, а ређе су без њих. Постоји и неколико посебних састава.[16] Пролог за 1. септембар почиње житијем, а у даљем тексту неустаљен је редослед житија и помена, а завршава се поменом. У тексту осталих дана у години који садрже и помене и житија увек прво долазе помени (један или више), а потом житија (једно или више).[17]

---

[15] П. Ивић, *Дијалектологија*, 101, 135, 162.

[16] Према Д. Кириловићу рукопис представља извод из *Пролога* за целу годину.

[17] Садржај *Пролога* овде се приказује по датумима у том рукопису, који су по Јулијанском календару. Имена светитеља из рукописа упоређивана су са преводом архимандрита Јустина Поповића у делу *Житија светих*, књ. 1–12, за сваки месец, интернет издање (14. април 2008), с обзиром на то да су то "до сада најпотпунија житија светих у православном свету". Утврђене разлике између назива светитеља у рукопису и у издању, које се могу објаснити као резултат преписивачких омашки или

У доношењу садржаја за дане који имају и помене и житија, без обзира на њихов редослед, прво ће се навести житија, па помени. Уколико стихови у житију изостају, у загради уз име или имена је напомена. Уз помене то се не истиче, јер су сви без стихова, осим помена преподобне Марте (1. IX) који је са стиховима, што је истакнуто у загради.

Код српских и словенских житија или помена цитирају се наслов, почетак и завршетак текста, а исти принцип заступљен је и у навођењу чудеса, повести и других састава. Од српских светитеља долазе Св. Сава (14. I) и Св. Симеон (13. II), а од осталих словенских потврђују се: Св. преп. Петка (14. X), преп. отац Јован Рилски (19. X), преп. отац Иларион Велики (21. X), преп. отац Јоаникије Велики (4. XI), Св. Михаил Војин (22. XI) и преп. Николај (24. XII).

Житија и *помени* за месец *септембар*

1а–2б/9, 1. IX – *Житија*: Почетак индикта; Спомен Св. иконе Пресв. Богородице; преп. отац Симеон Стлпник (Столпник); Успење Исуса Навина; Св. 40 дева подвижница и Амон (Амун), ђакон, њихов учитељ.

Помени: Спомен великог пожара у Константину граду; преп. мати Марта, мати преп. Симеона (са стиховима); Св. Ивантија (Евантија);[18] Св. мчци Евод, Калист (Калиста) и Ермоген.

2б/9–4б/13, 2. IX – *Житије*: Св. Јован, архиепископ Константина града.

Помен: Св. мч. Мамант.

4б/14–5б/18, 3. IX – *Житије*: Св. мчца Василиса.

Помен: Св. свештмч. Антим, епископ никомидијски.

5б/19–8б/11, 4. IX – *Житија*: Св. свештмч. Вавила, епископ антиохијски и деца која су са њим страдала; Св. Ермиона, кћи апостола Филипа.

5. IX – дан изостаје.

8б/12–9б/15, 6. IX – *Житија*: Чудо Св. архангела Михаила; Св. мчци Евдоксије, Зинон, Ромил и Макарије.

7. IX – дан изостаје.

различитог изговора, истакнуте су тако што је иза имена из рукописа у заграду стављено име из издања.

[18] Иза наслова у којем се јављају помени преподобне Марте, Св. Евантије и Успенија Исуса Навина следе стихови који се односе на преподобну Марту и Исуса Навина, док се Св. Евантија у њима не помиње (в. исто у опису бр. 113). Сви помени надаље су без стихова, што се неће посебно истицати (в. објашњење у опису садржаја).

9б/15–12б/9, 8. IX – *Помен*: Рођење Пресв. Богородице.

9б/16–12б/9: **И повѣ/сть ѕѣло полазнаа: ıєреи некыи. сь бл҃го/чьстїивымь дїаконо|м|. любовь бж҃їю др8гь / дроуг8 стежав'ше. бесовс'кым ж'е навето|м| / на враж|д|оу приложивше |с|(е)...** Текст се завршава: **...ѡн ж'е поклон' се / на землю. идѣже дивнаго м8жа нозѣ стоꙗ/ста. и єже кь стар'цоу шьствїє начеть тво/рити. Славе и бл|с|ве б҃а, ємоу же слава вь вѣкы / амынь:**

12б/9–15а/1, 9. IX – *Житија*: Св. Трећи васељенски сабор; преп. отац Теофан Исповедник (без стихова).

Помен: Св. праведни Јоаким и Ана.

10. IX – дан изостаје.

15а/1–17а/3, 11. IX – *Житија*: преп. Теодора; преп. отац Ефросин, кувар (без стихова).

17а/4–18а/12, 12. IX – *Житије*: Св. мч. Јулијан (без стихова).

Помен: Св. мч. Автоном.

18а/12–13, 13. IX – *Помен*: Св. Корнилије Сатник.

18а/13, 14. IX – наведен је само датум, без помена светитеља.

18а/13–14, 15. IX – наведен је само датум, без помена светитеља.

18а/14, 16. IX – наведен је само датум, без помена светитеља.

18а/14–19б/2, 17. IX – *Житије*: Св. мчца Теодотија.

Помен: Св. мчце Вера, Надежда и Љубав и мајка им Софија.

19б/2–4, 18. IX – *Помен*: преп. отац Евменије Чудотворац, епископ гортински.

19б/4–5, 19. IX – *Помен*: Св. мчци Трофим, Саватије и Доримедонт.

19б/6–20а/4, 20. IX – *Житије*: Св. велмч. Евстатије и његова супруга Теописта (Теопистија) и деца му Агапије и Теопист.

20а/5– 20б/15, 21. IX – *Житије*: Св. пророк Јона.

20б/16, 22. IX – *Помен*: Св. мч. Вртоградар (Фока Баштован).

20б/17–21б/21, 23. IX – *Житије*: Зачеће Св. Пророка, Претече и Крститеља Јована.

21б/21–22б/21, 24. IX – *Житије*: преп. отац Коприје (без стихова).

Помен: Св. првомчца Текла.

22б/21–23, 25. IX – *Помен*: преп. Ефросина, кћер Пафнутија Египћанина.

22б/23–30а/23: 26. IX – *Житије*: Престављење јеванђелисте Јована Богослова.

30а/23–25: 27. IX – *Помен*: Св. мч. Калистрат и његова дружина.

30а/25–26: 28. IX – *Помен*: преп. отац Харитон Исповедник.

30б–34б/11, 29. IX – *Житије*: Св. мчци Дада, Говделај и Каздоја.

Помен: преп. отац Киријак Отходник.

34б/12–13, 30. IX – *Помен*: Св. свештмч. Григорије, епископ Велике Јерменије.

Житија и *помени* за месец *октобар*

34б/13–15, 1. X – *Помен*: Св. апостол Ананија.

34б/15–16, 2. X – *Помен*: Св. свештмч. Кипријан.

34б/16–38б/11, 3. X – *Житија*: Св. свештмч. Дионисије Ареопакит (Ареопагит); преп. отац Јован Хозевит, епископ кесаријски (без стихова).

38б/12–13, 4. X – *Помен*: Св. Јеротеј, архиепископ атински.

38б/13–42б/11, 5. X – *Помен*: Св. мчца Мамелаха (Мамелхта).

38б/14–42б/11: **Виденїе козми мниха. страш҃но ѕѣло и пользно: / Въ третїе на десетое лѣто цр|с|тва романа г҃рьчьска/го. бѣше некто/мѫжь вь томь цр҃ьствоующи|м| / граде. єдынь сыи ѿ цр|с|к҃ыи|х| ложеположаць...** Текст се завршава: **...по видени же wномь. / прѣбы|с|(ть) ,л҃· лѣ|т| по бз҃ѣ жителст҃воүѥ. ѕправла/є и wкрьмлаѥ wба wна монастира. живе / сьи мн҃ихъ житїемь бг҃оѕгодныи|м|. и тако / ѿ житїа ѿшь|д|(ь) вь славѣ бж҃їи:**

42б/12–46б/5, 6. X – *Житије*: Св. апостол Тома.

46б/6–47б/1, 7. X – *Житије*: Св. мч. Јулијан, презвитер и Кесарије, ђакон.

Помен: Св. мчци Сергије и Вакх.

47б/1–2, 8. X – *Помен*: преп. Пелагија.

47б/2–3, 9. X – *Помен*: Св. апостол Јаков Алфејов (Алфејев).

47б/3–49б/18, 10. X – *Житије*: преп. отац Теофил Исповедник (без стихова).

Помен: Св. мчци Евлампије и Евлапија (Евлампија).

49б/18–19, 11. X – *Помен*: Св. Филип, један од седамдесеторице.

49б/19–21, 12. X – *Помен*: Св. мчци Пров, Тарх и Андроник.

49б/21–52а/6, 13. X – *Житија*: преп. отац Никита Исповедник (без стихова); Св. Венијамин, ђакон (без стихова).

Помен: Св. мчци Карп и Папила.

52а/6–53б/19, 14. X – *Житије*: Св. и преп. Параскева (без стихова): **Вь тьж|д|є дн҃ь ст҃їиє прпо|д|(о)бнїє / параскевїє: Сила ст҃аа и прпо|д|(о)бна параске/ви. бы|с|(ть) ѿ вьси єпиватє|м| наричема. ѿ гра|д|а / каликратїє. дьци бл҃говѣрноү родителю. / иже пакы ницетою ст҃раж|д|оүцы|х|...** Текст се завршава: **...принесе ст҃їє тѣло вь свои / славнїи цр҃игра|д| трьновь**

вьноутрь сь патрїа/р҄хомь. и в҄сѣмь причьтѡ|м| и народѡмь. / сь св҄ѣщами и кадїлы, и сь всакою частїю. / положише вь цр|с|тѣи цр҃кви. ее же мл҃т/вами да сподобить на|с| гь҃ цр|с|твїю своемꙋ / амїнь (52а/8–53б/19).

Помен: Св. мчци Назарије, Протасије, Гервасије и Келсије.

53б/19–54а/21, 15. X – *Житије*: Св. свештмч. Лукијан, презвитер антиохијски.

54а/22–55б/3, 16. X – *Житије*: Св. мч. Логин (Лонгин) Сатник.

55б/4–5, 17. X – *Помен*: Св. Осија, пророк.

55б/5–57б/12, 18. X – *Житија*: Св. апостол и јеванђелист Лука (без стихова); преп. отац Јулијан (без стихова).

57б/12–62а/4, 19. X : *Житија*: Св. мч. Садот; преп. отац Јован Рилски (без стихова): **Вь таж|д|е дн҃ь прпо|д|(о)бнаго ѡц҃а нашего ıѡа/нна рильскаго: Ст҃їи и прпо|д||(о)б҄ныи ѿц҃ь / наш ıѡан҄нь. бѣше оубо ѿ прѣ|д|(ѣ)ль слав҄на/го гра|д|(а) срѣ|д|чьскаго. ѿ села нарицаемаго / скрїино. Вь цр|с|тво х|с|олюбиваго петра цр҃а / бльгьрс҄каго**... Текст се завршава: **...и слишати ѡнь глась ѿ вл|д|кї / х҃а. прїидете бл|с|внїи ѡц҃а моего, наслѣдꙋ/ите ꙋготованное вамь цр|с|твїе ѿ сложенїа / м҃роу. ꙗко томоу по|до|баеть слава и чьсть / и дрьжава, вь безьск҄оньчнїе вѣкы амїнь** (58б/8–62а/4).

Помен: Св. пророк Јоил.

62а/5–64б/11, 20. X – *Житије*: Св. велмч. Артемије; **повѣсть ѡ чюдесѣхь его: / Моужь неко|то|рїи, имѣе ѡбѣ лонѣ свои ѡтекшїи / прїиде кь ст҃омꙋ плаче, и з|д|равїе просе**... Текст се завршава: ...**и прочїи тобою да наказанїи бꙋ|д|(ꙋ)ть. еже / не вьменити вь хоулꙋ, и по|д| смѣхь чюдесе|м| / бивающы|м| ѿ ба҃ ст҃ими его ꙋгодникыи** (62б/2–64б/11).

64б/12–13, 21. X – *Помен*: преп. отац Иларион Велики.

64б/13–67б/12, 22. X – *Житије*: Св. 7 отрока из Ефеса: Максимилијан, Ијамвлих, Мартириан (Мартиниан), Дионисије, Антонин, Константин и Јован (без стихова).

Помен: Св. равноапостол Аверкије.

67б/12–71а/11, 23. X – *Житије*: преп. отац Макарије Римљанин (без стихова).

Помени: Св. свештмч. и равноапостол Јаков, брат Господњи; преп. отац Никифор.

71а/12, 24. X – *Помен*: Св. мч. Арета и они са њим.

71а/13–14, 25. X – *Помен*: Св. нотари Маркијан и Мартирије.

71а/14–76б/22, 26. X – *Житије*: Св. велмч. Димитрије; **ѡ изложенїи чюде|с| ст҃го: Имаше оубо м|ч|никово сице** (!). **и тѣло его по зе/мли поврьжено бѣше**... Текст се завршава: ...**и еже ст҃го кь немꙋ ꙗвленїа. / и**

наказанїа прьваго и в'тораго чл҃колюбна/го wбличенїа. ꙗко не тьчїю том8 само/м8. нь и прочимь пол'зевати се w чюдеси (71б/13–76б/22).

76б/23–78а/24, 27. X – *Помен*: Св. мч. Нестор.

76б/24–78а/24: **Вь дн҃ь таж|д|е повѣсть w вѣрни|х| како прїидо/ше вь бл҃горазѕмїе Вь дн҃и иже вь ст҃їи|х| велїка|г|(о) / Костантина прьваго ц҃ра хр|с|тїано|м|. жена не/ка шь|д|(ь)ши и вь ивѣре|х|. сьврьшенеи пост'ничь/скы|х| по|д|вигь изь дѣтьс'тва навик'шїи. и плѣ/нкна див'ши, такови|м| под'визав'шим |с|е...** Текст се завршава: **...иже пришь|д|(ь) чюдеси и 8ченїими / всакыѥ кь т'врьдостеи вѣрѣ. непорочнѣ / и хр|с|тїанс'цѣи привѣде и кр|с|тивь. и все/странїи и вьсь и вѣритьс'к8ю, вь бг҃оразѕ/мїе приведь. кь г҃ѹ w҃иде:**

78а/24–25, 28. X – *Помен*: Св. мч. Терентије (Теренције) и његова дружина.

78б/1–81б/21, 29. X – *Житије*: преп. Ана, звана мушким именом Јефимијан (без стихова).

Помен: Св. мчца Анастасија Римљанка.

81б/21–83б/18, 30. X – *Житије*: Св. мчци Анестерије (Астерије), Клавдије, Неон и Неониа (Неонила).

Помен: Св. мчци Зиновије и Зиновија.

83б/18–85а/13, 31. X – *Помен*: Св. мч. Епимах.

83б/19–85а/13: **Вь тьж|д|е дн҃ь повѣ/сть дєw|д|(ори)та єп|с|кпа w҃ стр|с|ти некоего безь/именїта|г|(о): Вь дн҃їи 18лїана прѣст8пника ю/ноше некїи сн҃ь сьвѣщїиничьскїѥ вь / злочьсти вьспытань...** Текст се завршава: **...и тако ноцїю вь палестиню поидохо|м|. / по 8м҃ртви же и8лїанов8, и w҃ц҃ѹ своего та/ко кь бл҃гочьстїю направи. и сьстарев' се / газ'вы на телѣ носе и многыѥ кь истинѣ / направивь. прїидѣ и тьи вь вѣчнїѥ wбѣ/телыи (!):**

Житија и *помени* за месец *новембар*

85а/13–85б/11, 1. XI – *Житије*: Св. бесребрници Козма и Дамјан.

85б/11–86б/9, 2. XI – *Житије*: преп. отац Маркијан Кирски (без стихова).

Помен: Св. Акендин (Акиндин), Пигасије, Афтоније, Елпидифор и Анемподист (Анемподист).

86б/10–11, 3. XI – *Помен*: Св. мчци Акепсим, Аитал и Јосиф.

86б/11–13, 4. XI – *Помен*: преп. отац Јоаникије Велики.

86б/13–14, 5. XI – *Помен*: Св. мчци Галактион и Епистимија (Епистима).

86б/14–88а/19, 6. XI – *Житија*: Спомен падања врелог пепела из ваздуха (без стихова); преп. отац Лука.

Помен: Св. отац Павле Исповедник.

88а/19–20, 7. XI – *Помен*: Св. мч. Јерон и са њим 33 мученика.

88а/20–89а/21, 8. XI – *Житије*: Сабор архистратига Михаила.

89а/21–90б/6, 9. XI (датум изостаје, вероватно омашком) – *Житије*: преп. Теоктиста.

Помен: преп. мати Матрона.

90б/6–92б/16, 10. XI – *Житије*: Св. свештмч. Милиј, епископ (без стихова).

Помен: Св. мч. Орест.

92б/16–97а/21, 11. XI – *Житија*: Св. велмч. Мина; **Чюдо ·а҃· / Неког|д|а же некоторы чл҃кь идїи вь цр҃квь єго / помолити се. прїєть бы|с|(ть) некыи|м| ѡблѣщи / вь домоу єго. Домовник ж҆є видѣвь пришь/л҆ца носеща мешаць злата**... Текст се завршава *петим чудом*, код речи: ...**за нѥ же бж|с|твнїи законь прѣ/ѡбиде. и оба приєста ꙗкоже просиста / ѡвь ст҃го кр҃щенїа. ѡн ж҆є простиню, и / поидоста кьж|д|о вь своꙗ си ра|д|(о)уѥще се и славе/щеи б҃а. и оугодника єго ст҃аaго мин8** (93а/6–96а); преп. отац Теодор, игуман студитски.

97а/21–22, 12. XI – *Помен*: Св. отац Јован Милостиви.

97а/22–98а/23, 13. XI – *Житије*: Св. отац Јован Златоусти, архиепископ Константина града.

98а/24–104а/23, 14. XI – *Житије*: Св. апостол Филип.

104а/24–25, 15. XI – *Помен*: Св. мчци и исповедници Гурије, Самон и Авив.

104б–107б/16, 16. XI – *Житије*: Св. апостол и јеванђелист Матеј.

107б/17–109б, 17. XI – *Житије*: Јован усмар (кожар) и Захарија (тј. Јован и кожар Захарија): **повѣсть ѕелопользна дш҃е. Моужь некотори, вь мире богать / именемь іѡан҆нь**... Текст се завршава: ...**и не знаємь до сьмрти показа се:**

Помен: Св. отац Григорије Чудотворац.

110а/1, 18. XI – *Помен*: Св. мч. Платон.

110а/2, 19. XI – *Помен*: Св. пророк Авдије (Авдија).

110а/3, 20. XI – *Помен*: Св. Григорије Декаполит.

110а/4, 21. XI – *Помен*: Ваведење Пресвете Богородице.

110а/5–111б/24, 22. XI – *Житије*: Успење Св. и праведног Михаила Војна (Војника): **Вь ть / дн҃ь оуспенїє ст҃го и праве|д|наго мїхаила воина: / Тьи ст҃їи бж҃їи михаиль бѣше вь лѣта бл҃/гочьстиваго цр҃а михаила. ѿ гра|д|(а) потоу/ки. родѡ|м| сы бльгаринь**... Текст се завршава: ...**и вьнесоше ст҃го вь бг҃оно/снїи цр҃игра|д| трьновь. и положише єго вь / велицѣи**

патрїархїи цр҃кве, ст҃го вьзне|с|(е)/нїа. вь рацѣ новѣ егоже мл҃т'вами гь҃ бь҃ / нашь да спо|до|битни цр|с|твїю своемꙋ амїнь (110а/5–111б/24).

Помен: Св. мчца Киликија (Кикилија).

111б/25–114а/4, 23. XI – *Помен*: Св. отац Амфилохије, епископ иконијски.

112а–114а/4: **повѣсть / виденїа іѡан'на некоего юноше ѕѣло польза: Бы|с|(ть) некотори моужь вь дн҃ы костан'тина цр҃а / иже и знаѥ|м| бѣше костан'тинꙋ цр҃ꙋ. неко/его ра|дї| хоудожьст'ва познаваемь**... Текст се завршава: ...**именїе своѥ кь лоучь/шїи|м| вь размен'ѥнїе растачаеть. прѣбы|с|(ть) / на мнозѣ бг҃оꙋгод'но поживь. и прѣста/вль се прѣидѣ кь вѣчни|м| ѡбителѣмь:**

114а/5–6, 24. XI – *Помен*: Св. отац Григорије, епископ акрагантијски.

114а/7–114б/22, 25. XI – *Житије*: Св. свештмч. Климент; **чю|до) ст҃го клименти ѡ ѡтрочети: / Иже чюде|с|(е)мь бь҃, прославлꙗе и по сьмр҃ти. / своѥго ꙋгодника**... Текст се завршава: ...**и прием'ше отро/че, ѿидоста вь своꙗ славеще ба҃ и ст҃го** (114а/24–114б/22).

Помен: Св. мчца Екатерина.

114б/23–115б, 26. XI – *Житије*: преп. отац Јаков Отходник (без стихова).

Помен: преп. отац Алимпије Стлпник (Столпник).

116а/1–2, 27. XI – *Помен*: Св. мч. Јаков Персијанац.

116а/2–3, 28. XI – *Помен*: преп. отац Стефан Нови.

116а/3–4, 29. XI – *Помен*: Св. мч. Парамон.

116а/4–118б/10, 30. XI – *Житија*: Св. апостол Андреј Првозвани; Св. отац Фрумент (Фрументије), архиепископ индијски (без стихова).

Житија и *помени* за месец *децембар*

118б/10–11, 1. XII – *Помен*: Св. пророк Наум.

118б/11–120а/11, 2. XII – *Житије*: Св. мчца Миропа (Миропија, без стихова).

Помен: Св. пророк Авакум.

120а/11–123б/1, 3. XII – *Житија*: преп. отац Теодол (Теодул); преп. отац Јован Ћутљиви, епископ колонијски.

Помен: Св. пророк Софоније.

123б/2–3, 4. XII – *Помен*: Св. велмчца Варвара.

123б/3–4, 5. XII – *Помен*: преп. отац Сава.

123б/4–126а/20, 6. XII – *Житије*: Св. отац Никола (Чудотворац), епископ мирликијски; *Чудеса Николе Чудотворца* (без наслова): ...**ни по**

кон'чини своѥ стадо забиваєть. нь вь киж|д|о ꙗко рещи дн҃ь / и на ча|с|. бл҃годѣꙗнїа своꙗ трѣбоующїимь / подаваѥ. мног'их' же и великы|х| соуще чю|д|(о)/дѣꙗнїи прпо|д|(о)бнаго ѡц҃а нашего... Текст се завршава: ...**и ни єдино слово дово/лно бꙋдеть кь пенїю чюдесь твои|х|. ли/тїю же и ѡбнощїє проповѣда|в|ше. и в|с|е/ликов'нѣ сьбрав'ше се вь цр҃квь ст҃го. прї/идоше славеще и бл|с|веще б҃а. и вѣрномꙋ / єго ꙋгодникоу, бл҃годаренїѥ вьз|д|ающе** (124а/16–126а/20).

126а/21–128а/4, 7. XII – *Житије*: преп. отац Павле, монах и покорник (без стихова).

Помен: Св. отац Амбросије (Амвросије), епископ медиолански.

128а/4–129а/15, 8. XII – *Житије*: Св. мчци који су страдали у Африци од Аријанаца (без стихова).

Помен: преп. отац Патапије.

129а/16–132а/16, 9. XII – *Житија*: Св. пророчица Ана, мати Самуилова (без стихова); преп. отац Стефан Новосијани (Новосијатељ).

Помен: Зачеће Св. Ане.

132а/16–136а/10, 10. XII – *Житије*: преп. отац Тома Дефуркин (Дифуркин, без стихова).

Помен: Св. мчци Мина, Ермоген и Евграф.

136а/11–137б/13, 11. XII – *Житије*: Св. мч. Мирак (Миракс, без стихова).

Помен: преп. отац Данило Стлпник (Столпник).

137б/14–139а/11, 12. XII – *Житије*: преп. отац Спиридон Чудотворац.

139а/12–141а/4, 13. XII – *Житије*: Св. мчци Евстратије, Авксентије (Аксентије), Евгеније, Мардарије и Орест.

141а/4–142б/3, 14. XII – *Житије*: Св. мчци Филимон и Аполоније.

Помен: Св. мчци Тирс и Левкије.

142б/3–142б/4, 15. XII – *Помен*: Св. свештмч. Елевтерије.

142б/4–144а/19, 16. XII – *Житије*: Св. царица и чудотворица Теофанија.

Помен: пророк Агеј.

144а/20–21, 17. XII – *Помен*: три отрока, Ананија, Азарија и Мисаил.

144а/21–146а/2, 18. XII – *Житије*: Св. отац Модест, архиепископ јерусалимски (без стихова).

Помен: Св. мч. Севастијан.

146а/2–3, 19. XII – *Помен*: Св. мч. Вонифонтиј (Бонифатиј).

146а/3–4, 20. XII – *Помен*: Св. свештмч. Игњатије Богоносац.

146а/4–5, 21. XII – *Помен*: Св. мчца Јулијанија (Јулијана).

146а/5–6, 22. XII – *Помен*: Св. мчца Анастасија.

146а/6–7, 23. XII – *Помен*: Св. 10 ученика на Криту.

146а/7–147б/11, 24. XII – *Житије*: преп. отац Николај Војин (Војник, без стихова): **Вь таж|д|є дн҃ь. прпо|д|(о)бнаго ѡц҃а ншего николи и|ж| / Ѿ вои|н| Сь вь ст҃и|х| Ѿц҃ь нашь николає воинь. / никѵ̑форȣ цр҃оу воєвавшȣ на бльгары. и / изидѣ и сь с** (!) **воискою**... Текст се завршава: ...**и ѡшь|д|(ь) вь монастирь прїєть ст҃їи / ѡбразь, и боу҃ ȣсрьдне работавь. вь лѣта до/волнаа, бы|с|(ть) прозорливь великы Ѿц҃ь** (146а/8–147б/11).

Помен: преп. Јевгенија (Евгенија).

147б/12–13, 25. XII – *Помен*: Рођење Христово.

147б/13, 26. XII – *Помен*: Сабор Пресв. Богородице.

147б/14–15, 27. XII – *Помен*: Св. првомч. архиђакон Стефан.

147б/15, 28. XII – *Помен*: Св. 20.000 мученика.

147б/16, 29. XII – *Помен*: Св. младенци побијени у Витлејему.

147б/17–149б/8, 30. XII – *Житије*: Св. мч. Филетер.

Помен: Св. мчца Анисија.

149б/8–152а/2, 31. XII – *Житије*: Св. мч. Зотик Сиротохранитељ (без стихова).

Помен: преп. Емеланија (Меланија) Римљанка.

Житија и *помени* за месец *јануар*

152а/2–152б/9, 1. I – *Житије*: Св. отац Василије.

Помен: Обрезање Исуса Христа.

152б/9–12, 2. I – *Помен*: Св. отац Силивестар (Силвестар), папа римски.

152б/12, 3. I – *Помен*: Св. пророк Малахија.

152б/13–14, 4. I – *Помен*: преп. отац Евтимије Нови.

152б/15–154а/2, 5. I – *Житије*: преп. отац Фостирије (без стихова).

Помен: преп. отац Павле Тивејски.

154а/2–3, 6. I – *Помен*: Свето Богојављење Исуса Христа.

154а/3–155а/12, 7. I – *Житије*: Сабор Пророка и Претече и Крститеља Јована.

155а/13–157а/12, 8. I – *Житија*: Св. Јулијан и Василиса и они са њима; Св. мч. Картерије.

Помен: Св. мати Домникија (Домника).

157а/12–158б/3, 9. I – *Житије*: преп. отац Евстратије Чудотворац.

Помен: Св. мч. Полиевкт.

158б/3–4, 10. I – *Помен*: Св. отац Григорије Нисијски (Ниски).

158б/4–159а/24, 11. I – *Житије*: преп. отац Теодосије Општежитељ.

159а/24–25, 12. I – *Помен*: Св. мчца Татјана.

159а/25–160а/20, 13. I – *Житије*: преп. отац Јаков из Нисивије (из Нисибије, тј. Јаков Нисибијски).

Помен: Св. мчци Ермил и Стратоник.

160а/21–161б/6, 14. I – *Житије*: Св. отац Сава, први архиепископ и учитељ српски: **Вь тьж|д|е дн҃ь паметь / иже вь ст҃ихь ѡц҃а нашего сави, прьваго архї/еп|с|кпа. и ȣчителꙗ срьб'скаго. слави ѿбѣ/гнȣвь. славȣ ѡбрѣте саво. тамо ѡбоюдȣ / слава ꙗви се родȣ. рода свѣтлость вѣры. / тем'же родȣ свѣтло ꙗви се в'семȣ. оума висо/та. сана висотȣ низ'врьже. темь ȣбо оума / выше добротȣ стиже. слова славѣ савѣ сь/плете силȣань: Сего оубо бл҃жен'наго. и ст҃и|м| / сьпрѣстол'наго. ст҃аго и прпо|д|(о)бнаго ѡц҃а наше/го савїи. / житїе сицѣ бѣше. бысть оубо / бл҃город'нȣ и правовѣр'ни|х| родители сн҃ь. и / любимь ѕѣло бѣше има. из' мла|д|(а) ба҃ вьзлюби/вь...** Текст се завршава: **...и принесоше ѥ сь в'сакою чь/стїю. вь землю ѿч҃ьстїа его. идѣже и нн҃ꙗ ле/жить. того мл҃твами бе҃ помл҃ȣи на|с|** (160а/22–161б/6).

Помен: Св. оци побијени на Синајској Гори.

161б/7–162а/7, 15. I – *Житије*: преп. отац Јован Колибник (Колибар).

162а/7–8, 16. I – *Помен*: Поклоњење Часним веригама Св. апостола Петра.

162а/8–162б/11, 17. I – *Житије*: преп. отац Јулијан.

Помен: преп. отац Антоније Велики.

162б/11–163а/17, 18. I – *Житије*: преп. отац и богоносац Маркијан Киринејски (Кирски).

Помен: Св. оци александријски архиепископи Атанасије и Кирил.

163а/17–165б/2, 19. I – *Житија*: преп. отац Макарије Египатски; Макарије Александријски (заједнички стихови са претходним).

165б/2–166б/6, 20. I – *Житија*: Св. мчци Евгеније, Калид (Кандид), Валеријан и Акила; Св. Петар, митар.

Помен: преп. отац Евтимије.

166б/6–169а/2, 21. I – *Житије*: Св. мчца Агнија (без стихова).

Помен: Св. отац Максим Исповедник.

169а/3–4, 22. I – *Помен*: Св. апостол Тимотеј, ученик Св. Павла.

169а/4–169б/24, 23. I – *Житије*: преп. отац Салама (Саламан) Ћутљиви.

Помен: Св. свештмчци Климент, епископ анкирски и мч. Агатонгел (Агатангел).

169б/24–170а/1, 24. I – *Помен*: преп. мати Ксенија.

170а/1–170б/10, 25. I – *Житије*: преп. отац Пуплије (Публије).

Помен: Св. отац Григорије Богослов, патријарх Константина града.

170б/10–171б/21, 26. I – *Житије*: Св. Ксенофонт и супруга његова Марија и два њихова сина, Аркадије и Јован.

171б/21–175б/14, 27. I – *Житије*: Пренос моштију Св. оца Јована Златоустог, архиепископа Константина града.

175б/15, 28. I – *Помен*: преп. отац Јефрем Сирин.

175б/16–18, 29. I – *Помен*: Пренос моштију Св. свештмч. Игњатија Богоносца.

175б/18–21, 30. I – *Помен*: Сабор три светитеља, отаца наших, великих јерарха, Василија Великог, Григорија Богослова и Јована Златоустог.

31. I – дан изостаје.

Житија и *помени* за месец *фебруар*

175б/22–176а/22, 1. II – *Житије*: преп. отац Петар из Галатије.

Помен: Св. мч. Трифон (Трифун).

176а/22–25, 2. II – *Помен*: Сретење Господа Исуса Христа.

176а/25–176б/1, 3. II – *Помен*: Симеон Богопријемац (Богопримац) и Ана, пророчица.

176б/2–3, 4. II – *Помен*: преп. отац Исидор Пилусиотин (Пелусиот).

176б/3–179а/16, 5. II – *Житија*: Св. мчца Агатија; Св. мчца Теодула.

179а/16–17, 6. II – *Помен*: преп. отац Вукол (Вукола), епископ смирнски.

179а/18–19, 7. II – *Помен*: преп. отац Партеније, епископ лампсакијски.

179а/19–21, 8. II – *Помен*: Св. велмч. Теодор Стратилат.

179а/21–22, 9. II – *Помен*: Св. мч. Никифор.

179а/22–23, 10. II – *Помен*: Св. мч. Харалампије.

179а/23–24, 11. II – *Помен*: Св. свештмч. Власије Чудотворац, епископ севастијски.

179а/25–179б/2, 12. II – *Помен*: Св. отац Милетије (Мелетије), архиепископ антиохијски.

179б/2–181б/17, 13. II – *Житија*: преп. отац Симеон Српски, Нови Мироточац: **М|с|ца то|г|о ,г҃і паметь прпо|д|(о)бна/го ѡц҃а нашего сѵ̈меѡна срьб҆скаго новаго / мироточ҆ца. с(ти)|х|. савѣ слов8 послѣдовавь / сїмеѡнѣ. слав8 слова наслѣдова свѣт҆ло / тамо. мѵ̈ротрьжьство (!) до|с|(то)чю|д|но прѣзрѣ/вь слав҆но. мѵ̈роточьст҆во више сл҃вно прїе|м|: / Ть прпо|д|(о)б҆ны ѿц҃ь нашь сѵ̈меѡнь новїи / мѵ̈роточ҆ць. земльн҆нимь цр|с|твомь нб|с|/ное цр|с|тво измѣнив҆ш8. и кь бесьмр҃ть/ном8 цр|с|тв8 потьща се. прьвеѥ вь зем҆/ли своеи многыѥ монастире сьзида**... Текст се завршава: ...**и по семь сн҃ь / єго прпо|д|(о)бны сава прѣнесѣ єго вь ѿч҃ьство / свое. и положи чьстно**

вь цр҃квы ст҃ыѥ бц҃е / ст8деничьскыѥ. Єю же тр8домь любьзно|м| / самь сьзида. и до сего дн҃е бл҃гочьстывїи лю/дїе вьземлюще ѿ ракы єго. мѵ̈рѡ|м| пома/занїемь различ'нимь нед8гѡ|м| врачев'скы / исцѣлѥвають (179б/2–180а/22); преп. отац Мартинијан.

181б/17–18, 14. II – *Помен*: преп. отац Авксентије (Аксентије).

181б/19–20, 15. II – *Помен*: Св. мч. Онисим, ученик Св. апостола Павла.

181б/21–25, 16. II – *Помен*: Св. мчци Памфил и са њим Валент, Павле, Селевк (Селевкије), Порфирије, Јулијан и Теодул и пет Египћана: Илија, Јеремија, Самуило, Исаија и Данил.

181б/25–182а/2, 17. II – *Помен*: Св. велмч. Теодор Тирон.

182а/2–183б/4, 18. II – *Житије*: преп. отац Агапије (Агапит), епископ синадски, исповедник и чудотворац.

Помен: Св. отац Леонтије, папа римски.

183б/5–6, 19. II – *Помен*: Св. мчци Максим, Теодот, Исихије и Аскипиодота (Асклипиодота).

183б/6–8, 20. II – *Помен*: Св. апостоли Архип, Филимон и Апфија, ученици Св. апостола Павла.

183б/8–10, 21. II – *Помен*: преп. отац Тимотеј из места Символи.

183б/10–13, 22. II – *Помен*: Обретење моштију Св. мученика у Евгенији.

183б/13–15, 23. II – *Помен*: Св. свештмч. Поликарп, епископ смирнски.

183б/15–16, 24. II – *Помен*: Обретење часне главе Пророка и Претече Крститеља Јована.

183б/17–186а/6, 25. II – *Житије*: Св. свештмч. Ипатије, епископ гангријски.

Помен: Св. отац Тарасије, архиепископ Константина града.

186а/7–192б/16, 26. II – *Житија*: преп. отац Порфирије, епископ гаски; Св. мчца Фотина Самарићанка.

192б/16–17, 27. II – *Помен*: Св. мч. Геласије.

192б/17–19, 28. II – *Помен*: Св. свештмч. Протерије, архиепископ александријски.

192б/20–21, 29. II – *Помен*: преп. отац Касијан Римљанин (без стихова).

Житија и *помени* за месец *март*

192б/21–24, 1. III – *Помен*: Св. преп. мчца Евдокија.

192б/24–25, 2. III – *Помен*: Св. мч. Конип (Коинт) Чудотворац.

192б/25–195а/21, 3. III – *Житија*: Св. мчци Евтопије (Евтропије), Клеоник и Василиск; Св. мч. Теодорит, презвитер антиохијски.

195а/21–197б/4, 4. III – *Житија*: Св. мчци Павле и Јулијанија (Јулијана), његова сестра; Св. мч. Исихије (без стихова); Св. мч. Сарвил, јерej (без стихова).

197б/4–200б/4, 5. III – *Житија*: преп. мч. Конон Баштован; преп. Конон Исавријски; преп. отац Марко, монах.

200б/4–202б/15, 6. III – *Житије*: преп. отац Исихије Чудотворац.

Помен: Св. 42 мученика: Теодор, Константин, Калист, Теофил, Васоје и остали.

202б/15–206а, 7. III – *Житија*: Св. свештмчци у Херсону: Јефрем, Василије, Евгеније, Агатодор, Капитон, Елпидије и Етерије; преп. отац Павле Препрости.

206б/1–3, 8. III – *Помен*: преп. отац Теофилакт Исповедник, епископ никомидијски.

206б/3–208б/16, 9. III – *Житија*: Св. 40 мученика у Севастији; Св. мч. Уерпасијан (Урпасијан, без стихова).

208б/16–211а/20, 10. III – *Житије*: преп. Анастасија Патрикија (Патрицијa, без стихова).

Помен: Св. мчци Кондрат (Кодрат) и они у Коринту са њим: Анект, Павле, Дионисије и Крискент.

211а/21–23, 11. III – *Помен*: Св. отац Софроније, патријарх јерусалимски.

211а/23–25, 12. III – *Помен*: преп. отац Теофан Исповедник.

211б/1–3, 13. III – *Помен*: Пренос моштију Св. оца Никифора, патријарха Константина града.

211б/3–4, 14. III – *Помен*: Св. мч. Александар.

211б/5–213б/19, 15. III – *Житије*: Св. мч. Менигн Белилник.

Помен: Св. мчци Агапије, Плисије, Тимолал (Тимолај), Ромил и два Александра.

213б/19–215б/8, 16. III – *Житије*: преп. отац Анин Чудотворац.

Помен: Св. мч. Папа.

215б/8–9, 17. III – *Помен*: преп. отац Алексије, човек божји.

215б/9–11, 18. III – *Помен*: преп. отац Кирил, архиепископ јерусалимски.

215б/11–218а/21, 19. III – *Житија*: Св. мчци Хрисант и Дарија; Св. мч. Панхарије.

218а/21–219б/23, 20. III – *Житије*: преп. отац Герасим.

219б/23–25, 21. III – *Помен*: преп. отац Кирил, епископ катански.

219б/25–222б/19, 22. III – *Житија*: Св. мч. Василије; Св. Дросида, ћерка цара Трајана (без стихова).

222б/19–223б/25, 23. III – *Житије*: Св. свештмч. Никон и са њим 199 мученика.

223б/25–226б/4, 24. III – *Житије*: Св. свештмч. Артемон, презвитер.

Помен: преп. отац и исповедник Јаков.

226б/4–6, 25. III – *Помен*: Благовести преславне Богородице.

226б/6–229б/9, 26. III – *Житије*: **Вь тьжде дн҃ь повѣсть польза радїи / мальха мниха плѣнкн҃на: / Трїдесетїимь пьприцемь ѿ антїохїе / сир҃скыѥ. бѣше село нарицаемѳ маро/нїа**... Текст се завршава: ...**пожив҃ же ѿ тог|д|а лѣта / довол҃наа. и б҃ѳ бл҃гооуго҃дно поработавь, ѿидѣ кь вѣчнимь обителѣмь** (226б/12–229б/9).

Помен: Сабор Св. Архангела Гаврила.

229б/10–11, 27. III – *Помен*: Св. Матрона из Солуна.

229б/11–13, 28. III – *Помен*: преп. отац Иларион Нови, игуман манастира Пелекита.

229б/14–231б/10, 29. III – *Житије*: преп. отац Јован Бунарац (без стихова).

Помен: Св. мчци Јона и Вархисије (Варахисије) и они са њима.

231б/11–12, 30. III – *Помен*: преп. отац Јован Лествичник.

231б/12–14, 31. III – *Помен*: преп. отац Акакије Исповедник, епископ мелитински.

Житија и *помени* за месец *април*

231б/15–233а/6, 1. IV – *Житије*: преп. отац Макарије Исповедник, игуман манастира Пелекита (без стихова).

Помен: преп. Марија Египћанка.

233а/6–234а/5, 2. IV – *Житија*: преп. отац и чудотворац Тит; Св. мчци Амфијан и Едесије, браћа; преп. Теодосија, дева (без стихова).

234а/5–8, 3. IV – *Помен*: преп. отац Никита Исповедник, игуман мидиоламски (мидикијски).

234а/8–9, 4. IV – *Помен*: Св. мчци Теодил (Теодул) и Агатопуд (Агатопод).

234а/9–236а/4, 5. IV – *Житија*: преп. Теодора из Солуна (без стихова); Св. мчца Теодора и близанац.

Помен: преп. Клавдијан и они са њим.

236а/4–6, 6. IV – *Помен*: преп. отац Евтихије, архиепископ Константина града.

236а/6–8, 7. IV – *Помен*: преп. отац Георгије, епископ митински (митиленски).

236а/8–10, 8. IV – *Помен*: Св. апостоли од седамдесеторице: Иродион, Агава, Легонт (Флегонт) и други.

236а/11–12, 9. IV – *Помен*: Св. мч. Евпсихије из Кесарије.

236а/12–16, 10. IV – *Помен*: Св. мчци Терентије, Африкан, Максим, Помбије (Помпије) и остали тридесет, који су са блаженим Зононом (Зинон) и Александром и Теодором.

236а/16–18, 11. IV – *Помен*: Св. свешмч. Антипа, епископ пергамски.

236а/18–20, 12. IV – *Помен*: преп. отац Василије, епископ парijски.

236а/20–22, 13. IV – *Помен*: преп. отац Мартин, папа римски.

236а/22–237а/24, 14. IV – *Житије*: Св. мчца Томаида.

Помен: Св. апостоли од седамдесеторице: Аристарх, Пуде (Пуд) и Трофим.

237а/25–237б/1, 15. IV – *Помен*: Св. мч. Крискент из Рима.

237б/1–3, 16. IV – *Помен*: Св. мчце Ирина и Хионија.

237б/3–7, 17. IV – *Помен*: Св. свештмч. Симеон, архиепископ персијски и они са њим: Авдила (Авделај), презвитер, Хуздазат и Фуса (Фусик) и остали хиљаду сто педесет.

237б/7–239б/8, 18. IV – *Житије*: преп. Атанасија Чудотворка (без стихова).

Помен: Св. мч. Сава Готин.

239б/9–242б/22, 19. IV – *Житије*: Св. велмч. Теодор из Перге памфилијске.

242б/22 –24, 20. IV – *Помен*: Теодор Трихин.

242б/24–243а/2, 21. IV – *Помен*: Св. свештмч. Јануарије, епископ и Прокул (Прокл), Сос (Сосије) и Фавст (Фауст), ђакон, Дизидерије, чатец, Евтихије и Акусион (Акутион).

243а/2–4, 22. IV – *Помен*: преп. отац и чудотворац Теодор Сикеот.

243а/4–247б/21, 23. IV – *Житије*: Св. велмч. Георгије Победоносац.

247б/21–22, 24. IV – *Помен*: Св. мч. Сава Стратилат.

247б/23–24, 25. IV – *Помен*: Св. апостол и јеванђелист Марко.

247б/24–248а/1, 26. IV – *Помен*: Св. отац Василије, епископ амасијски.

248а/1–3, 27. IV – *Помен*: Св. свештмч. Симеон Сродник Господњи.

248а/3–4, 28. IV – *Помен*: Св. апостоли Јасон и Сосипатра.

248а/4–249а/3, 29. IV – *Житије*: **Вь ть/ж|д|є дн҃ь ѡ быв҅шїимь чюдѣ вь африкїи вь гра/дє катар҅генїи: / Вь врѣмєна ираклїа цр҃а. и никити па/трїкїа. вь африкїи чюдо бысть си/цєвоє**... Текст се завршава: ...**сига рєкь**

и четириде/сеть дн҃ы жить (!) без' пище плаче се и ридае / и пакы оуспе (248а/5–249а/3).

Помен: преп. отац Мемион (Мемнон).

249а/3–250б/12, 30. IV – *Житије*: Св. отац Донат, епископ.

Помен: Св. апостол Јаков, брат Св. Јована Богослова.

Житија и *помени* за месец *мај*

250б/12–14, 1. V – *Помен*: Св. пророк Јеремија.

250б/14–16, 2. V – *Помен*: Пренос моштију Св. оца Атанасија, архиепископа александријског.

250б/17–251б/16, 3. V – *Житије*: Св. мч. Тимотеј, чатац и Мавра.

251б/16–18, 4. V – *Помен*: Св. свештмч. Олвијан (Алвиан), епископ и његов ученик.

251б/18–255а/7, 5. V – *Житије*: Св. велмчца Ирина.

255а/7–8, 6. V – *Помен*: праведни Јов.

255а/8–9, 7. V – *Помен*: Св. мч. Акакије.

255а/9–11, 8. V – *Помен*: Св. апостол и јеванђелист Јован Богослов, односно помен сакупљања целебног праха са његовог гроба.

255а/12, 9. V – *Помен*: Св. пророк Исаија.

255а/12–256а/25, 10. V – *Житије*: Св. мч. Кондрат и његова дружина.

Помен: Св. апостол Симон Зилот.

256а/25–256б/1, 11. V – *Помен*: Св. мч. Мокије.

256б/1–3, 12. V – *Помен*: Св. отац Епифаније, архиепископ кипарски.

256б/3–4, 13. V – *Помен*: Св. мчца Кликерија (Гликерија).

256б/5–6, 14. V – *Помен*: Св. мч. Исидор.

256б/6–8, 15. V – *Помен*: преп. отац Пахомије и Теодор Освећени.

256б/8–10, 16. V – *Помен*: преп. отац Александар, архиепископ јерусалимски.

256б/10–255а/17, 17. V – *Житија*: Св. апостоли од седамдесеторице: Андроник и Јунија; Св. мч. Солохон и они са њим.

258а/17–19, 18. V – *Помен*: Св. мчца Ефрасија.

258а/19–22, 19. V – *Помен*: Св. свештмч. Патрикије и са њим Акакије, Менандар и Полиен.

258а/22–23, 20. V – *Помен*: Св. мч. Талелеј (Талалеј).

258а/23–25, 21. V – *Помен*: Св. велики и равноапостолни цар Константин и Јелена.

258б–259б/25, 22. V – *Житије*: Св. мч. Василиск.

259б/25–260а/2, 23. V – *Помен*: преп. отац Михаил, епископ синадски.

260а/2–4, 24. V – *Помен*: преп. отац Симеон на Дивној гори (Дивногорац).

260а/4–5, 25. V – *Помен*: Треће обретење часне главе Претечеве.

260а/6–260б/11, 26. V – *Житије*: Св. преп. мч. Тимотеј Прусијски (без стихова).

Помен: Св. апостол Карп, један од седамдесеторице.

260б/11–12, 27. V – *Помен*: Св. свештмч. Терапонт.

260б/12–13, 28. V – *Помен*: Св. свештмч. Еладије.

260б/14–263а/7, 29. V – *Житија*: Св. преп. мчца Теодосија из Константина града; преп. отац Ипатије Руфијански.

Помен: Св. Теодосија, дева и мученица.

263а/7–265а/11, 30. V – *Житија*: Св. Евтихије, ученик Светог Јована Богослова; преп. отац Исакије Исповедник.

265а/11–266а/24, 31. V – *Житија*: Св. мч. Ермије; преп. отац Јован, готски епископ (без стихова).

Житија и *помени* за месец *јун*

266а/25–266б/2, 1. VI – *Помен*: Св. Јустин Филозоф.

266б/2–268б/1, 2. VI – *Житија*: Св. отац Никифор, патријарх Константина града; Св. отац Александар, архиепископ Константина града.

268б/2–270б/15, 3. VI – *Житија*: Св. мчци Лукилијан и Павла и са њима деца: Главије (Клавдије), Ипатије, Павле и Дионисије; преп. отац Атанасије Чудотворац (без стихова).

270б/15–17, 4. VI – *Помен*: Св. отац Митрофан, архиепископ Константина града.

270б/17–272б/18, 5. VI – *Житије*: преп. отац Иларион Нови, игуман далматски (без стихова).

Помен: Св. отац Евстатије, архиепископ антиохијски.

272б/19–20, 6. VI – *Помен*: преп. Доротеј, епископ тирски.

272б/21–22, 7. VI – *Помен*: Св. мч. Теодот Анкирски.

272б/22–275а/12, 8. VI – *Житије*: Св. велмч. Теодор Стратилат.

275а/12–279б/10, 9. VI – *Житије*: Св. 5 монахиња, које су од свог презвитера посечене: Текла, Маријамнија (Маријамна), Марта, Марија и Енеим (Ената, без стихова).

Помен: Св. отац Кирил, архиепископ александријски.

275б/10–278а/24, 10. VI – *Житије*: Св. мчци Александар и Антонина.

278а/25–278б/1, 11. VI – *Помен*: Св. апостоли Вартоломеј и Варнава.

278б/1–2, 12. VI – *Помен*: преп. отац Онуфрије.

278б/3–4, 13. VI – *Помен*: Св. мчца Акилина.

278б/4–5, 14. VI – *Помен*: Св. пророк Јелисеј.

278б/5–6, 15. VI – *Помен*: Св. пророк Амос.

278б/6–8, 16. VI – *Помен*: преп. отац Тихон, епископ Матунта (Аматунта) кипарског.

278б/9–10, 17. VI – *Помен*: Св. мчци Мануиль (Мануил), Савел и Исмаиль (Исмаил).

278б/10–279б/23, 18. VI – *Житије*: Св. мч. Леонтије.

279б/23–24 , 19. VI – *Помен*: Св. мч. Зосим.

279б/24–25, 20. VI – *Помен*: Св. мч. Методије Патарски.

280а/1–282б, 21. VI – *Житије*: Св. мч. Јулијан Египатски.

Помен: Св. мч. Јулијан из Киликије.

283а–283б/20, 22. VI – *Житије*: Св. мч. Зинон и Зина, слуга његов.

Помен: Св. свештмч. Јевсевије, епископ самосатски.

283б/21–284б/3, 23. VI – *Житије*: Св. мчца Агрипина.

284б/3–286а/17, 24. VI – *Житије*: Св. мч. Орентије и шесторо његове рођене браће: Фарнакије, Ерос, Фирмос, Фирмин, Киријак и Лонгин.

Помен: Рођење Св. Јована Пророка, Претече и Крститеља.

286а/17–288а/16, 25. VI – *Житије*: Св. и преп. мчца Фефронија (Февронија).

288а/17–288б/16 , 26. VI – *Житије*: преп. отац Давид Солунски.

288б/16–290б/15, 27. VI: *Помен*: преп. отац Сампсон Странопријемац (Странопримац).

288б/18–290б/15: **Вь тьж|д|е дн҃ь. повѣсть / синесїа еп|с|кпа ѡ евагрии некоемь фи/лософе прит҃ча ѡ злате ,т҃· литрь: / Въ алек҃сан҃дрїи вь дн҃и деофилови. / архиеп|с|кпь алеѯан҃дрьскии...** Текст се завршава: ...**Своєю еп|с|кпьскою роукою. но/вад же писмѣна иже и по смр҃ти напи/саниѥ евагрїево. иже и гако рѧкою его / бив҃ша. познаше егова дѣт҃ца** (288б/18–290б/15).

290б/16–18, 28. VI – *Помен*: Обретење моштију Св. мчка и чудотвораца и бесребрника Кира и Јована.

290б/18–19, 29. VI – *Помен*: Св. и врховни апостоли Петар и Павле.

290б/20–21, 30. VI – *Помен*: Св. 12 великих апостола Христових.

Житија и *помени* за месец *јул*

290б/21–291б/9, 1. VII – *Житије*: Св. мчци и бесребрници Козма и Дамјан из Рима.

291б/9–11, 2. VII – *Помен*: Положење часне ризе пречисте Владичице и Богородице и приснодеве Марије.

291б/11–13, 3. VII – *Помен*: Св. мч. Јакинт Кувикуларије.

291б/13–293а/6, 4. VII – *Житије*: Св. свештмч. Теодор, епископ киринејски.

Помен: Св. отац Андреј, архиепископ Крита јерусалимског.

293а/6–7, 5. VII – *Помен*: преп. отац Лампад.

293а/8–9, 6. VII – *Помен*: преп. отац Сисоје Велики.

293а/10–294а/20, 7. VII – *Житије*: Св. мчца Кириjакија (Кириака).

Помен: преп. отац Тома са горе зване Малеа (Тома Малеин).

294а/21–296а/17, 8. VII – *Житије*: Св. велмч. Прокопије.

296а/17–19, 9. VII – *Помен*: Св. свештмч. Панкратије, епископ тавроменијски.

296а/19–21, 10. VII – *Помен*: Св. 45 мученика који су пострадали у Никопољу јерменском.

296а/21–297а/11, 11. VII – *Житије*: Св. мч. Киндеј, презвитер.

Помен: Св. велмчца свехвална Јефимија.

297а/11–298б/9, 12. VII – *Житије*: Св. мчца Голиндуха из Персије (Персијанка), названа и Марија.

Помен: Св. мчци Прокл и Иларије.

298б/10–11, 13. VII – *Помен*: преп. отац Стефан Саваит.

298б/11–12, 14. VII – *Помен*: Св. мч. Јуст.

298б/13–299а/16, 15. VII – *Житије*: Св. мчци Кирик и Јулита.

299а/17–299б/21, 16. VII – *Житије*: Св. мч. Антиох, брат Св. мчка Платона.

Помен: Св. свештмч. Атиноген, епископ и десеторица ученика његових.

299б/21–22, 17. VII – *Помен*: Св. мчца Марина.

299б/23–24, 18. VII – *Помен*: Св. мч. Емилијан.

299б/24–300б/8, 19. VII – *Житије*: преп. отац Диј.

300б/8–10, 20. VII – *Помен*: пророк велики Илија.

300б/10–12, 21. VII – *Помен*: преп. оци Симеон Христа ради јуродиви и Јован.

300б/12–13, 22. VII – *Помен*: Св. мироносица Марија Магдалина.

300б/14–302а/4, 23. VII – *Житије*: преп. Ана која је у Левкадиу (без стихова).

Помен: Пренос моштију Св. мчка Фоке из Синопа (Синопског).

302а/5–302б/22, 24. VII – *Житије*: Св. мчца Христина.

302б/22–24, 25. VII – *Помен*: Успење Св. Ане, матере Св. Богородице.

302б/24–306а/19, 26. VII – *Житије*: Св. мчца Ореозила (без стихова).

Помен: Св. свештмч. Ермолај и са њим пострадали Ермин и Ермократ.

306а/19–307а/19, 27. VII – *Житије*: Св. велмч. Панделејмон (Пантелејмон).

307а/19–20, 28. VII – *Помен*: Св. апостол Тимон.

307а/20–307б/19, 29. VII – *Житије*: Св. мч. Евстатије из Анкире.

Помен: Св. мч. Калиник.

307б/20–21, 30. VII – *Помен*: Св. апостоли од седамдесеторице Сила и Силуан.

307б/23–308б/4, 31. VII – *Житије*: Св. мчца Јулита из Кесарије.

Помен: преп. Евдоким Нови.

Житија и *помени* за месец *август*

308б/5–309а/20, 1. VIII – *Житије*: Св. 9 мученика: Леонтије, Ат (Атос), Александар, Киндеј, Мниситеј, Киријак, Минеј (Минеон), Катун и Евклеј.

Помен: Св. Макавеји, Елеазар, Соломонија и њена деца Антонин (Антоније), Авим, Гурије, Елеазар, Евсевод (Евсевон), Самон и Маркел.

309а/21–311б/14, 2. VIII – *Житије*: Пренос моштију Св. првомч. и архиђакона Стефана.

311б/14–312б/5, 3. VIII – *Житије*: преп. оци Далмат, Фавст и Исакије.

312б/6–313а/13, 4. VIII – *Житије*: Св. мчца Ија (без стихова).

Помен: Пренос моштију преп. мчце Евдокије.

313а/13–14, 5. VIII – *Помен*: Св. мч. Евсегније (Евсигније).

313а/14–16, 6. VIII – *Помен*: Преображење Господње.

313а/16–18, 7. VIII – *Помен*: Св. преп. мч. Доментијан Персијанац и два његова ученика.

313а/18–314а/5, 8. VIII – *Житије*: Св. Мирон Чудотворац, епископ критски.

Помен: преп. отац Емилијан, епископ кизички.

314а/6–7, 9. VIII – *Помен*: Св. апостол и јеванђелист Матеј (Матија).

314а/7–315а/13, 10. VIII – *Житије*: Св. мч. Лаврентије и Ксист (Сикст) и Иполит.

315а/14–315б/7, 11. VIII – *Житије*: Св. велмч. Евпл.

315б/8–317а/10, 12. VIII – *Житије*: Св. мч. Фотије и Аникит (Аникита).

317а/10–320б/11, 13. VIII – *Житије*: Преблажена царица Ирина, у монаштву Ксенија (без стихова).

Помен: Пренос моштију Св. Максима Исповедника.

320б/12, 14. VIII – *Помен*: Св. пророк Михеј.

320б/13–14, 15. VIII – *Помен*: Престављење Пресв. Богородице и приснодеве Марије.

320б/15–321а/17, 16. VIII – *Житије*: Св. мч. Диомид.

321а/18–323а/10, 17. VIII – *Житија*: Св. мч. Мирон; Св. мчци Павле и Јулијанија (Јулијана, без стихова).

323а/11–324а/12, 18. VIII – *Житије*: Св. мчци Флор и Лавр.

324а/13–16, 19. VIII – *Помен*: Св. мч. Андреј Стратилат и други са њим.

324а/16–324б/12, 20. VIII – *Житије*: Св. мчци Севир (Север) и Мемнон Кентирион (Капетан).

Помен: Св. пророк Самуило.

324б/12–325б/20, 21. VIII – *Житије*: Св. мчца Васа и деца њена: Теогније, Агапије и Пист.

Помен: Св. апостол Тадеј.

325б/20–327а/14, 22. VIII – *Житије*: Св. мчца Антуса и Атанасије, епископ који ју је крстио и Неофит и Харисим, слуге њене.

Помен: Св. мч. Агатоник и други са њим: Зотик, Зинон, Теопрепије, Акиндин, Севириjан (Северијан).

327а/14–328а/13, 23. VIII – *Житије*: Св. отац Калиник, патријарх Константина града.

Помен: Св. мч. Луп.

328а/14–15, 24. VIII – *Помен*: Пренос моштију св. апостола Вартоломеја.

328а/16–329б/7, 25. VIII – *Житије*: Св. апостол Тит.

329б/7–331а/15, 26. VIII – *Житије*: Св. мчци Андријан (Адријан) и Наталија и дружина њихова.

331а/16–332а/18, 27. VIII – *Житије*: преп. отац Пимин (Пимен).

332а/19–333б/23, 28. VIII – *Житија*: преп. отац Мојсеј (Мојсије) Мурин; преп. отац Серапион (без стихова).

333б/23–25, 29. VIII – *Помен*: Усековање главе Св. Пророка Претече и Крститеља Јована.

334а/1–2, 30. VIII – *Помен*: преп. отац Фантин Чудотворац.

334а/3–338б, 31. VIII – *Житије*: Спомен Храма Пресв. Богородице у Неорију (без стихова); **чюдо, прьвоѡ. / Жена нѣкаа не ѿ нарочитыхъ вь**

лю/ть недȣгь вьпад'шїи... Текст се завршава *другим чудом*, код речи: ...**Єдинь Ѿврь/зе. прочеѥ довлеєт' ты оубо. Ѿста/вльже** (!) **же єго єдино ѡко имȣща** (335б/21–338б).

Помен: Спомен Часног појаса Пресв. Богородице.

Записи

На л. 1а (горња маргина, лево) оловком је написан број **50** и после њега долази неко нејасно слово (можда **г**) или римски број **I**.

На доњим маргинама предњих страна л. 1а–7а, брзописом, светломрким мастилом записано је: **Сїи прологь / цр҃кве / хра|м|(а) Вьве|д|енїе / прѣстїе бц҃е / Стежа єго ценою / азь гр|ѣ|шни|х| ієр'мона|х| ма|к|(а)рїе / Въ лето ҂аѱві** (= 1712).

На бочним маргинама уз већину наслова оловком је исписан датум из наслова (арапским бројем дан, а римским месец) и назив светитеља (ћирилицом), или само датум.

Историјат књиге

Рукопис је доспео у Библиотеку Матице српске куповином од Јоце Вујића, библиофила из Сенте, а инвентарисан је 1. октобра 1948. године.

ЛИТЕРАТУРА

1. Иванка Веселинов, *Прилог историји збирке рукописних књига у Библиотеци Матице српске: послератни период (1948–1956)*, Годишњак Библиотеке Матице српске за годину 1977, II, Нови Сад 1979, 46 (бр. 29 на списку), 47 (бр. 35 на списку).

2. Димитрије Кириловић, *Ћирилске рукописне књиге у Библиотеци Матице српске*, Годишњак Библиотеке Матице српске за годину 1977, II, Нови Сад 1979, 64 (бр. 35).

3. Димитрије Богдановић, *Инвентар ћирилских рукописа у Југославији (XI–XVII века)*, САНУ, Зборник за историју, језик и књижевност српског народа, Београд 1982, 85 (бр. 1155).

113. PP IV 9 (PP 274) – 212246

ПРОЛОГ СТИХОВНИ ЗИМСКИ

XVI век, 1560/70. година

Хартија, мастило црно и киновар, боје жута, плава и зелена, 215 л. и још један празан лист на крају књиге. Величина листова је 305x205 мм, а текста 215x140 мм. Број редова на пуној страни је обично 30 или понегде 31. На више страна испод последњег реда, десно, писар преноси део речи, исписује реч или неколико речи. Један писар.

Према воденим знацима хартије рукопис је настао 1560/70. године: 1) *једнострука котва у кругу са звездом и контрамарком PB*, идентично Хиландар 34 (С 439) – *Четворојеванђеље* из 1560/70, МСПЦ 137 (С 546) – *Пролог за септембар* из 1565/75, МСПЦ 154 (С 547) – *Четворојеванђеље* из 1550/60. и Ал. Мареш 897 из 1556, а врло слично Хиландар 409 (С 444) – *Слова Григорија Богослова* из 1570/80, Хиландар 42 (С 440–441) – *Четворојеванђеље* из 1570/80, Хиландар 120 (С 442) – *Псалтир с последовањем* из 1570/80, Хиландар 480 (С 447) – *Зборник* из 1572, Хиландар 510 (С 445) – *Проскомидија хиландарска* из 1570/80, Хиландар 631, I део (С 446) – *Часослов с канонима*, на уметнутим листовима, из 1570/80, Пећ 52 (П–С 277) – *Минеј за децембар* из 1560/70, Пећ 70 (П–С 370) – *Псалтир* из 1574, МСПЦ 219 (С 548) – *Псалтир с последовањем* из 1570/80. и Грачаница 8 – *Минеј за октобар* из 1577. године; 2) *дупла котва у кругу са звездом и иницијалом M испод круга*, идентично Хиландар 34 (С 262–263) – *Четворојеванђење* из 1560/70. и СММС 201 (С 41) – *Октоих првогласник* из 1555/65, врло слично Пљевља 68 (С 134) – *Требник* из 1565/75, МСПЦГ 217 – *Псалтир с последовањем* из 1563, Пећ 52 (П–С

274) – *Минеј за децембар* из 1560/70, а слично МСПЦ 180 (С 574) – *Богородичник* из 1565/75, Никољац 73 (С 114) – рукописни додатак у *Псалтиру Вићенца Вуковића*, из 1550/60, *Псалтир Божидара Вуковића* из 1546, сличан тип Софија, ЦСВП D. gr. 6 (С 267) – грчки *Требник* из 1561. године; 3) *исти тип котве са контрамарком HS*, идентично Пећ 52 (П–С 275) – *Минеј за децембар* из 1560/70. године; 4) *кардиналски шешир са крстом и контрамарком B*, врло слично Хиландар 34 (С 842) – *Четворојеванђеље* из 1560/70. и Цетиње 77 (М–В 332) – *Златоуст* из 1560/70. године.

Књига садржи 26 свешчица нумерисаних ћириличким словима у бројној вредности. Сигнатуре, исписане мрким или црним мастилом, у већини случајева јављају се на доњој маргини првог листа свешчице (са десне стране) и последњег (са леве стране). У св. 1 због оштећења последњег листа сачуван је само траг сигнатуре. У св. 26 означен је само први лист, а у св. 14 последњи. Свешчице 1–2 имају по 7 л. (недостаје им л. 2, а можда и више листова, в. *Садржај*), у св. 3–4, 9–13, 15–25 налази се по 8 л., св. 5–6, 8 и 14 су са по 10 л., св. 7 има 12 л., а у св. 26 је 6 л. (последњи је празан). Неки листови су волантни. Појединим листовима недостају мањи делови, али текст је очуван, а већина њих има мрље од влаге и прљавштине, понегде су и мрље од разливеног мастила, остаци воска, као и оштећења од црвоточине.

Књига је у прошлости преповезивана и крпљена тракама хартије и селотејпа.

Повез чине дашчице закошених рубова према унутрашњој страни, обложене орнаментираном црвенкастом кожом која је делимично оштећена. Орнаменти су исти на предњој и задњој корици. На кожном украшеном хрпту налазе се четири ребра. На дашчицама постоје жљебови за копче, које нису стављене.

На л. 1а јавља се балканског стила заставица (135x32 мм). Чине је испреплетени кругови жуте, зелене и црвене боје. На истој страни у истом стилу и колориту изведен је иницијал **в**, висине десет редова словног низа. Остали иницијали, висине 2–5 низа, исписани су црвеним мастилом и већином су украшени тачкама или цртама, а ређе су без украса. Велика слова у тексту су црвена и у неким случајевима имају украсну тачку. Наслови текста по месецима изведени су делом великим црвеним словима у везу (обично први ред), а делом малим, или је понеко слово веће. Наслови мањих одељака написани су малим словима, или је понеко слово веће, а велико слово среће се само на почетку прве речи.

Писмо књиге је полуустав уз присуство и брзописа. Рукопис је леп и исписан. Слова су ситнија и писана су збијено. Подвучене и надвучене

црте углавном изостају. Украсна црта јавља се на пречки високог т (употребљеног самостално или у лигатурном споју) и на продуженом стубу брзописног а. По типу варирају а (полууставно и брзописно), б (полууставно и брзописно), в (полууставно и брзописно), д (полууставно и брзописно), т (једноногo и троногo, карактеристично и за полуустав и за брзопис), ѕ (лигатурно и о са птичицом), ѡ (са средњим стубом и без њега). Стуб ѣ скоро увек прелази горњу ивицу низа, а сређе се полууставно и брзописно.

Надредна слова су често присутна и већином су брзописна.

Од већих слова користе се широко є, о, с, ѡ, високо брзописно ъ, ѣ (полууставно и брзописно), високо т (чешће једнострано него двострано), бубрежасто в, веће брзописно в са улево лучним стубом и двема лучним међусобно раздвојеним петљама, издужено и, као и већа слова са продуженим појединим елементима (надоле или ређе и надоле и нагоре стуб брзописног а, надоле или нагоре стуб ж, нагоре десни стуб л, нагоре краци ѕ и птичице, надоле краци х, надоле реп р, надоле продужетак ц итд.).

Писар користи различите лигатуре (а+ѵ, г+о, д+ѣ, т+в, т+р, т+ѡ, т+ѣ, ѡ+р и др.), које изводи претежно брзописом, при чему продужава поједине елементе слова у међупросторе, нарочито у последњем реду стране. Понегде пише и везом (г+ѡ, т+ї+а, т+р+ї+а, т+р+о итд.). У рукопису се доста пута потврђује удвојено слово о у разним позицијама речи (**оотроче** 6а/11, **ѿ гоорьı** 118б/28, **вь моорє** 150б/9, **аврамовоо** 181а/14, **лоѵчшоомоѵ** 204а/7 итд.). Нарочито често је у речи *око* (**оочи** 8б/29, **оочима** 42б/8, **ѿ оочию** 46б/29 итд.). У овој лексеми није ретко ни широко о (**очима** 53б/1, **очию** 53б/14 итд.), понегде са једном или са две тачке у средини (**око|м|** 94а/22, **окѕ** 94а/24, **очи** 95а/21 итд.).

Правопис је ресавски, уз присуство и рашких црта. Од *јерова* долази ь (претежно), чији стуб је обично на почетку мало савијен напоље, високо *јер* (више пута и то углавном у предлозима и префиксима), ъ (веома ретко) и *ӣајерак*. Група *ја* на почетку речи означена је редовно лигатуром ѧ- (**ѧко** 1б/3, **ѧвльши сє** 4а/24, **ѧзва** 4б/4 итд.), а иза вокала већином је писана са -а (**бжїа** 1а/7, **нѣкаа** 1б/7, **непорочнаа** 148а/18 итд.) или ређе лигатуром -ѧ (**извагатель** 2а/3, **сиѧ** 4а/28, **погаше** 6а/14, **хр|с|тїѧнка** 6б/26 итд.). Иницијално *је* најчешће је обележено малим є- (**ємоѵ** 1а/15, **ѿ єзера** 1б/5, **еще** 2а/13, **есте** 6а/1 итд.), више пута налази се широко є- (**єлика** 4б/22, **єзерѕ** 17б/15, **є|с|(ть)** 116б/25 итд.), као и лигатура ѥ- (**ѥ|с|(ть)** 10а/11, **ѥ|с|ство** 24а/11, **ѥи** 71б/15 итд.). У поствокалској позицији јавља се већином -є (**ѿпѕщенїє** 1а/20, **прочее** 1б/29, **прьвѣє** 2а/3 итд.). У неким случајевима је -ѥ

(не вѣрꙋѥть 114а/28, таковоѥ 115б/18, соущеѥ 116а/23, на православныѥ 117б/13–14 итд.), док је -є најређе (аг҃глскоє 200а/14, нб|с|ноє 203б/13, чю|д|нѣишоє 204а/28, знаємь 206а/28). У писању група *ља*, *ња* претежу спојеви ла, на (ѿ римлань 1а/8, молаше |с|(є) 16а/24, кр|с|тела 22а/19, стрѣлань 125б/2 итд.; не покланаєши се 5б/14–15, вьмѣнаше 6б/30, вьмѣнає 11б/2, г|с|на 19а/28, ѡгна 98а/2 итд.) над лꙗ, нꙗ (ѿ римлꙗнь 1а/11, раз|д|ѣлꙗше 11б/3, ꙗвлꙗти се 24а/3, родителꙗ 73б/25, хранителꙗ 88а/10 итд.; конꙗ 3б/10, кь ... грьдынꙗ|м| 11б/11, ѿгонꙗше 11б/28, нн҃ꙗ 13б/2, не покланꙗющи|х| се 20б/19 итд.). Лигатура ꙗ иза сугласника без оправдања долази у речи свѣтилникꙗ 209б/11. У писању секвенци *ље*, *ње* углавном се јављају спојеви ле, не (вь ѡстав'лен'нїє 1а/22, прїиємлеть 1б/27, 28, поставлень 2б/5, исправленїє 9б/17, прославлено 10а/10 итд.; г|с|не 1а/22, вь не|м| 1б/6, вьнег|д|а 3а/1, ѡгне|м| 3б/14, гоненїє 4а/27 итд.), понегде је присутно и лѥ, нѥ (гл҃ѥ 4б/27, 28б/13, 31б/8 итд.; кь нѥма, тј. кь нѥмоу, 2б/2, кь нѥи 18а/25, свѣнѥ 118б/17 (х2) итд., као и лѣ за *ље* (вь ... ѡбытелѣ|х| 43а/7, искꙋплѣнїє 150б/10, ѿ ... добродѣтелѣ|х| 178а/7). Лигатура ѥ уместо є среће се у неким случајевима неоправдано иза сугласничког слова (доидѥ 150б/24, кр|с|тѥла 156а/8, творѣщѥ 165а/27, оучѥници 181б/25 итд.). Секвенце *љу*, *њу* обележаване су са лю, ню (сьблюда 3а/6, гл҃ющь 20а/11, пошлю 79а/17 итд.; баню 25а/23, тамошнюю 29б/14, кь ѡгню 31а/25, дн҃ю 39а/13, пꙋстиню 51б/18 итд.), а за *њу* нађено је и нꙋ (пꙋстинꙋ 51б/28). Слово ѕ среће се више пута, углавном на етимолошком месту (ѕѣло 7а/10, ѡ бз҃ѣ 119а/29, проѕѣбе 140а/27 итд.), или ретко уместо з (ѕвереи 129б/22, 152б/24 итд.). Употреба з уместо ѕ је најчешћа (зѣло 4б/13, сльзы 62а/3, ѡ ... бз҃ѣ 84а/7, звез|д|а 142б/19 итд.). Слово ї користи се већином по ресавским правилима, али има и одступања: нпр. писање ї између два сугласника (велїкагѡ 1б/20 итд.) или на крају речи (прѣластитї ю 6б/26 итд.). Употребљено је и и уместо ї у позицији испред *j* (кь течению 16а/24, видѣние|м| 22б/23, прѣ|д|варив'шиа 23а/17 итд.) и спој їи уместо и (А мн. гр|ѣ|шныкїи 4б/23, И мн. сь сльзамїи 191б/21 итд.). Графема ѫ запажена је у примеру ѡр ѫжїємь 84а/24, а ѧ у случају повѣшѧны быв'ше 71а/12. Вокално *р* означено је два пута и са -ар- (оумар'ша 26а/22, 161б/21), што је карактеристично за писане и штампане споменике са западног и приморског подручја.[1] Акценатски знаци су

[1] *Примјери срӣско-славенскоїа језика*. Саставио Вук Стеф. Караџић, Беч 1857, 31; Милан Решетар, *Дубровачки зборник од їод. 1520*, СКА, Посебна издања, књ. С, Филозофски и филолошки списи, књ. 24, Београд 1933, 124; *Два дубровачка језична сӣоменика из XVI вијека*. За штампу приредили М. Решетар и Ћ. Ђанели, Београд 1938,

стављени. Од интерпункцијских знакова употребљавају се: тачка, запета, тачка са запетом, две тачке обично са цртом, три и четири тачке.

Језик је српскословенски. Рефлекс некадашњег полугласника је *а* (**сльначное** 1б/29, **сь васакою** 2б/6, **конач'ное** 4а/20, **мач'танїе|м|** 17а/14, **ѿ мача** 19б/13, **ка ногама** 111б/23 итд.). Долазе и потврде са *јером* уместо **а** (**вьр'ва(рь)скые** 3а/5, **вьвѷлȣ** 5б/12, **вьсилию** 22б/1 итд., поред **вавила** 5б/10, **вь вар'варьсцѣи** 15б/6 итд.). Изговор **ѣ** је екавски. Вокално *р* и *л* постоје. Нема замене **чр-** са **цр-**, група **чьт-** је редовна, а и група **жд**, осим у случајевима **не ноужны|х|** 149б/14, **прихожаахȣ** 166а/18. Не потврђује се ни метатеза заменичког **вьс-**, као ни замена **вь**, **вьз-/вьс-**, са **оу**, **оуз-/оус-**. Слово **л** на крају речи и слога се чува. Слово **х** понегде изостаје (Л мн. **по многы|х| мȣка** 15б/25). Епентетског *л* нема у облицима речи **корабль** и изведеницама од ње (**из' кораба** 89а/3, **желѣзо кораб'но** 105а/8, **вь корабь** 114б/15, 148а/20, **корабникѡ|м|** 198б/10 итд.).

Према српском фонетизму су прилози **нѣг|д|ѣ** 9б/8, **г|д|ѣ** 39а/22, 62б/15 итд., а уопштено је и *ко-* у облицима упитне придевске заменице, као и у њеним изведеницама (**вь нѣкои|м|** 53а/30, **нѣкою** 86б/6, **вь кою** 116б/25, **некое** 135б/27, **сь всакою** 142а/28, **кои** 144а/12 итд.).

У области морфологије књижевна норма се углавном поштује. Изједначени су облици Г и А јд. м. рода за биће. У Л јд. именица **ū* основа и основа на консонант је *-и*. У И јд., Д и Л мн. **ĭ* промене и основа на консонант је *-е-*: *-ем*, *-ех*. Кратак облик придева више пута долази у Д, И и Л мн. (Д **звѣремь ... напȣщенѡ|м|** 183б/12, И **бѣлами ѡдѣж|д|ами** 2а/18–19, **ризами багрѣнами** 10б/7–8, **прѣ|д| стами** 65а/26, **клетвами многами** 65б/29 итд., Л **по малѣ|х| дне|х|** 24а/6, **на прьсѣ|х| хвѣ|х|** 24б/29, **на скрьжалѣ|х| ѡловенѣ|х|** 62б/28, **по мнозѣ|х| дне|х|** 129а/4–5 итд.). У Д јд. сложене придевске промене је *-ому/-ему*. У 1. л. мн. презента атематских глагола и глагола **имѣти** је *-ми* (**есми** 6а/5, 26б/21, **есмы** 56б/29, **имамы** 56а/18 итд.), а сигматског аориста нема. Двојина се претежно чува, али има и примера употребе множине уместо двојине (нпр. **своима рȣками** 59б/19, **сь ѡбѣма рабынꙗми** 176б/10, **роуками сщ҃еничьскыма** 178б/24, **кь ногамь его** 205а/15, **прѣ|д| ногами его** 209а/16 итд.).

Рукопис садржи и старе дублетне форме у непродуктивним врстама које су настајале већ у старословенским споменицима под утицајем

XIV–XV; уп. и *Ћирилске рукописне књиге Библиотеке Матице српске*, књ. 7, *Акатисти. Стихологије. Богородичници*, Нови Сад 1999, 64–65, 74.

народних језика. Спорадично се јављају и старословенске иновације у продуктивним именичким врстама.

Српскословенску норму више пута нарушавају примери старог Л мн. именица м. и ср. рода са наставком *-ох* (**по ребрѡ|χ|** 5б/20, **по листо|χ|** 5б/20, **по градовѡ|χ|** 31а/13, **вь ... каменыѡ|χ|** 42а/20, **вь ... врато|χ|** 50а/21, **ѡ сн҃енніко|χ|** 69а/13, **вь ... мѣсто|χ|** 113б/8 итд.).[2] Проширење *-ов-* у Л мн. именица м. рода (**по градовѣ|χ|** 182а/2) такође је присутно у старом српском језику.[3]

Из старог српског језика је и И мн. ж. рода на *-ам* (**ногам проиде** 144б/16).[4]

Јављају се и потврде присвојних заменица *јеӣов* и *оноӣов*: **егово** 40б/26, 55а/16, **еговь** 42а/1, **егов8** 56б/25, 60б/21, **егова** 68а/30 итд., **wногов8 р8коу** 41б/13–14.

Од народних општештокавских црта долазе наставак *-у* у Л јд. м. рода именичке промене **о* основе (**вь римоу** 86б/22, **вь чин8** 125а/10, **по ... желѣзн8 wдр8 раж|д|ежен8 положень** 166а/5), проширење *-ов-* у Н, А мн. једносложних именица м. рода (Н **кнезови** 128б/23, А **вѣсовы** 165б/25 итд.), *-а* у Г мн. именице м. рода **о* основе (**·о҃·** = 70 **мн҃ка** 206б/24), *-и* у Д, Л јд. именице ж. рода **а* промене (Д **кь ... вѣри** 124б/23, 140а/18, **кь ... страни** 163а/20, Л **при мавры цр҃ри** 86б/21, **вь галатисцѣи страны** 107б/22, **вь гори латры** 127а/5–6, **вь ... ризы** 155б/8, 12, **вь ... кожи** 155б/12 итд.) и *-ама* у Д мн. (**бж|с|тьвнымь книгама** 148а/6). У Л јд. сложене придевске промене м. рода јавља се *-ом* (**въ старѡ|м| же римѣ** 118а/8, **вь старѡ|м| римѣ** 122б/19), у Д јд. ж. рода *-ој* (**кь воу|д|(оу)цюи ... славѣ** 14б/4, **л8кавои** 19б/27, **жизни прѣбивающюи** 85б/26–27, **оубив'шои** 133а/14, **избавльшои** 133а/16, **цр҃ци сьтворшои** 196б/7). Потврђује се и сажети наставак *-е* < *-еје* у Г јд. присвојне заменице ж. рода (**наше** 85б/26, **нѣкое** 135б/27), затим Г јд. именице м. рода уместо Н дв. (**в҃·** = 2 **м|с|ца** 208б/28), Н мн. уместо Г мн. (**и҃** = 8 **м|с|ци** 144а/18) и 3. л. императива без *-ӣ* (**да прости тє** 2а/26–27).

---

[2] Ђуро Даничић, *Историја облика српскоӣа или хрватскоӣа језика до свршетка XVII вијека*, у Биограду 1874, 130; Александар Белић, *Историја српскохрватскоӣ језика*, књ. II, св. 1, *Речи са деклинацијом*, Београд 1965, 70, 72.

[3] Ђ. Даничић, *Историја облика српскоӣа или хрватскоӣа језика до свршетка XVII вијека*, 132–133; А. Белић, *Историја српскохрватскоӣ језика*, књ. II, св. 1, 71–72.

[4] Ђ. Даничић, *Историја облика српскоӣа или хрватскоӣа језика до свршетка XVII вијека*, 123–124; Александар Белић, *Историја српскохрватскоӣ језика*, књ. II, св. 1, 67.

Долазе и неки неправилни облици, као наставак *-ом* у И јд. именице м. рода **jo* промене (**ч8ж|д|ителѡ|м|** 54б/21), *-и* у Г јд. именице ж. рода **ja* основе (**ѿ баны** 25б/10) и *-е* у Д јд. (**кь келїе еговѣ** 167а/20). Употребљен је и Л јд. заменице уместо И јд. у случају **вь нѣкои|м| гноици** 53а/30) и др. Срећу се и поједини примери неконгруирања речи: броја и именице (**s⃗** = 6 **м|ч|нци** 21б/22, поред исправног **s⃗ м|ч|нкь** 21б/20–21, **·м⃗·** = 40 **м|ч|нци** 70б/29, **·і⃗·** = 10 **смоквы** 81б/26, **·лг⃗·** = 33 **м|ч|нци** 84б/25, **три отрокы** 133а/25, **три м|с|це** 145а/25 итд.), придева и именице (А мн. **вь различ'ныи|х| страны** 179а/13), заменице и именице (**сїи|х| оученикы** 210б/19) итд.

Од дијалекатских црта потврђује се облик Л мн. уместо Г мн. именице ср. рода (**рада** (тј. **ради**) **прѣславнїи|х| чюдесѣ|х|** 8б/2, **ѿ** ... **добродѣтелѣ|х|** 178а/7), што је одлика зетско-сјеничког говорног типа.[5] У случају **ѿ красны|х| wнѣ|х| галька|х|** 14а/11 погрешно је написан предлог **ѿ** уместо **w**.

Доста пута јављају се примери придева са заменичком основом написаном са **-ѣ-** или са **-ѥ**, карактеристични за косовско-ресавски, источнохерцеговачки и зетско-сјенички говорни тип: И јд. м. и ср. род **настwанїѥ|м| агг҃лове|м|** 9а/1, **мьче|м| посѣченѣмь** 46б/11, **прѣ|д| цреве|м| лице|м|** 68б/8 итд., Г мн. **х|с|вѣ|х| оусть** 13а/12, **ѿ кнезевь ѕлїанове|х|** 46а/18, **wдровь златѣ|х|** 212а/3 итд., А мн. **мнозѣ|х|** 7а/25, 19а/18, Д мн. **сл8га|м| цреве|м|** 120б/29, **оузамь петровемь** 165а/15 итд., И мн. **жилами сѵровѣми** 189б/14 итд.[6]

У области лексике запажене су неке грчке непреведене речи, делимично искварене: нпр. Н јд. **анєѱеи** (ἀνιψιὸς, нећак, рођака) 30б/19, Г јд. **анєѱее его** 71б/17, Г јд. **вадирїѳака** (Βαθιριάκη), дубоки поток) 162б/33, Г мн. **авада** (ἀββᾶς, отац) 163а/1, А мн. **авади** 163а/3, **доуѯ҃** (δούξ, војвода, кнез) 213б/20 и др.

Има и грешака у преписивању.

На основу потврђених језичких црта може се закључити да је рукопис настао на општештокавској територији и да је писар био Србин. Према нађеним дијалекатским карактеристикама рукопис је тешко ближе локализовати, с обзиром на то да заменичка основа у сложеној придевској промени, која је присутна више пута, одликује неколико говорних типова, а нађени пример употребе Л мн. уместо Г мн., карактеристичан за зетско-сје-

---

[5] Павле Ивић, *Дијалектолоїија срїскохрваїскоі језика. Увод и шїокавско наречје*, Нови Сад 1956, 162; Александар Младеновић, *Језик владике Данила*, Нови Сад 1973, 128–129; Мато Пижурица, *Језик Андрије Змајевића*, Титоград 1989, 279.

[6] П. Ивић, *Дијалектолоїија*, 101, 135, 162.

нички дијалекат, може бити не само одлика писаревог говора, већ и остатак предлошка или последица његових омашки у преписивању.

Садржај

Стиховни пролог обухвата житија и помене светитеља или само житија за месеце септембар–фебруар, а садржи и неколико посебних састава. Текст пролога за одређени дан обично почиње житијем иза кога следе помени, али постоји и обрнут редослед.[7] И житија и помени углавном су са стиховима. Ради прегледности, у доношењу садржаја по данима прво се наводе житија, па помени и на крају посебни састави (ако постоје). Уколико стихови изостају, у загради уз име или имена је напомена. Чудеса светитеља чине посебан одељак на крају житија појединих светитеља и у опису следе иза навода светитеља на којег се односе, док су повести и други самостални састави посебно издвојени на крају садржаја дана.

Код српских и словенских житија или помена цитирају се наслов, почетак и завршетак текста, а исти принцип заступљен је и у навођењу чудеса, повести и других састава. Од српских светитеља долазе Св. Сава (14. I) и Св. Симеон (13. II), а од осталих словенских потврђују се: Св. преп. Петка (14. X), преп. отац Јован Рилски (19. X), преп. отац Иларион Велики (21. X), преп. отац Јоаникије Велики (4. XI), Св. Михаил Војин (22. XI), преп. отац Лука Нови Стлпник (11. XII), преп. Николај Монах (24. XII) и Св. мчци Мануило, Георгије, Петар и др. (22. I).

Житија и *помени* за месец *септембар*

1а–1б, 1. IX – *Житија*: Почетак индикта; Спомен Св. иконе Пресв. Богородице; преп. отац Симеон Стлпник (Столпник); Успење Исуса Навина, текст се прекида на л. 1б код речи: ...**Сь ісоусь беше сн҃ь навїевь: / Сь настол'ныкь моѵсеа, ев'реискаго закона.**

---

[7] Садржај *Пролога* овде се приказује по датумима у том рукопису, који су по Јулијанском календару. Имена светитеља из рукописа упоређивана су са преводом архимандрита Јустина Поповића у делу *Житија светих*, књ. 1–12, за сваки месец, интернет издање (14. април 2008), с обзиром на то да су то "до сада најпотпунија житија светих у православном свету". Утврђене разлике између назива светитеља у рукопису и у издању, које се могу објаснити као резултат преписивачких омашки или различитог изговора, истакнуте су тако што је иза имена из рукописа у заграду стављено име из издања.

Помени: Спомен великог пожара у Константину граду у време цара Лава Великог (без стихова); преп. Марта, мати преп. оца Симеона; Св. Евантија[8].

2а–4а/10, 2. IX – *Житија*: Св. Јован, архиепископ Константина града, недостаје почетак текста све до речи: **Иже вь ст҃ых ѿц҃ь нш҃ь, іѡан|н|ь бѣше при ȣстынѣ, и тивѣ/ры, и маврїикы цре|м|. въ костан'тинѣ граде рож|д|ень...**; Св. мчци Аитал и Амон (без стихова).

Помени: Св. отац Павле, нови архиепископ Константина града; Св. мч. Диомид; Св. мч. Јулијан; Св. мч. Филип; Св. мч. Евтихијан; Св. Исихије; Св. Леонид; Св. Евтихије; Св. Филаделф; Св. мч. Меланип; Св. Партагапија; праведни Елеазар, јереј и Финес (без стихова).

4а/10–5а/27, 3. IX – *Житија*: Св. свештмч. Антим, епископ никомидијски; Св. мчца Василиса; Св. свештмч. Аристион, архиепископ александријски (без стихова).

Помени: Св. Зонон (Зинон); Св. мч. Харит (Харитон); Св. Аристион (Аристон); Св. мч. Архонтион; преп. отац Теоктист, саподвижник Св. Евтимија Великог (без стихова); преп. Стефан Исповедник (без стихова); Св. цар Константин Нови (без стихова).

5а/27–7б, 4. IX – *Житија*: Св. свештмч. Вавила, учитељ и ученици његови; Св. свештмч. Вавила, епископ антиохијски; пророк Мојсије; Св. Ермиона, кћи апостола Филипа; Св. мчци Татуил и Вевеја, сестра Татуила.

Помени: Св. Вавила и са њим 84 деце; Св. Теотим и Теодул; Св. мч. Кентирион (Кентурион); Св. 3628 мученика; Св. Петроније, Харитон и Зарвол (без стихова).

8а/1–27, 5. IX – *Житија*: Св. пророк Захарија, отац Св. Јована Претече; Св. мчци Урван, Теодор и Медимна и са њима 80 јереја (без стихова); Св. Петар из Атира и Св. мч. Авид (без стихова).

Помени: Св. Авдеј; Св. мчца Раиса; Св. Сарвил.

8а/27–8б, 6. IX – *Житија*: Чудо Св. архангела Михаила; Св. мчци Евдоксије, Зинон, Ромил и Макарије, текст се прекида на л. 8б код речи: **...и тамо погреб'сти тѣло его. и вел'ми паче почьсти такова/го дн҃е свѣтло ношенїе|м|. и вьсакою добротѡю. Таже рȣцѣ и оочи на нб҃о вьзвѣ|д|(е). чьстноую емȣ главȣ ѿсѣкоше. сь люба/зни|м|. зинонѡ|м|. иже плачющȣ емȣ ради м|ч|никѡва разлȣченїа.**

---

[8] Иза наслова у којем се јављају помени преподобне Марте, Св. Евантије и Успенија Исуса Навина следе стихови који се односе на преподобну Марту и Исуса Навина, док се Св. Евантија у њима не помиње (в. исто у опису бр. 112).

9а/1–6, 7. IX – *Житије*: Св. мч. Евпсихије, недостаје почетак текста све до: **истрьгань. и вь тьмницѫ вьврьже|н|. настѡанїе|м| а҃гглове|м| ѡз|д|равѣвь**...

Помен: Успење Св. Луке (без стихова).

9а/7–11а/5, 8. IX – *Житије*: Рођење Пресв. Богородице.

Помени: Св. Руф и Руфинијан (Руфијан); Св. мч. Севир; Св. мч. Артемидор.

9а/29–11а/5: **Повѣсть сѣлѡ полазна: / іереи нѣкы сь бл҃гоч|с|тыви|м| дїаконѡ|м|. любовь бж҃їю др8|г| кь др|8|г8 / стежав҆ше. / бесов҆скым҆ же навѣтѡ|м|. на враж|д|оу прѣложив҆ше се. и на мнозе непрѣ/борими прѣвыше**... Текст се завршава: ...**ѡн же на землю поклонив҆ се. и/дѣже див҆наго моужа нозѣ стѡпаста. кь стар҆цѫ шьствѣе оужа/сьнь идѣше. иџе ѡного за еже сп|с|енїе полоучиты. славе и бл|с|ве / б҃а. емоу же слава и дрьжава вь вѣкы. амїнь.**

11а/6–12б/8, 9. IX – *Житија*: Сабор Св. праведника Јоакима и Ане; Св. Трећи васељенски сабор; Св. мч. Севиријан; преп. Теофан Исповедник (без стихова).

Помени: Св. мч. Харитон; Св. мч. Стратор.

12б/8–13а/7, 10. IX – *Житија*: Св. мчце Минодора, Митродора и Нифодора; Св. мч. Варипсава; Св. Пулхерија, царица; Св. апостоли Апелис (Апелије), Лука и Климент (без стихова).

Помен: Св. Петар, епископ никејски.

13а/8–14а/26, 11. IX – *Житија*: преп. мати Теодора (само стихови); преп. отац Ефросин, кувар (без стихова).

Помени: Св. мчци. Диодор и Дидим; Св. мчци Дитрије (Димитрије), Евантија, жена његова и Димитријан; Св. мчци Серапион, Кронид и Леонтије; Св. мчци. Валерије и Селевк.

14а/27–15а/21, 12. IX – *Житија*: Св. мч. Автоном; Св. мч. Курнут (Корнут), епископ иконијски; Св. мч. Јулијан (без стихова).

Помени: Св. мч. Теодор Александријски; Св. мчци Македоније Теодул, Татијан и преп. Данило из Тасије (без стихова); Св. мч. Океан.

15а/22–15б/28, 13. IX – *Житија*: Св. Корнилије Сатник; Св. мчци Кронид, Леонтије, Серапион, Стратон и Селевк (без стихова); Св. мчци Гордијан, Макровије, Илија, Зотик, Лукијан и Валеријан.

Помени: Обновљење храма Христовог Васкрсења; Петар из Атроје.

15б/29–16б/3, 14. IX – *Житија*: Ваздвижење Часног крста; Св. мч. Папа.

Помени: Успење Св. оца Јована Златоустог, архиепископа Константина града; благочастива царица Плакила, супруга цара Теодосија Великог; Св. мч. Теоклије; Св. Валеријан Мали.

16б/4–17а/10, 15. IX – *Житија*: Св. велмч. Никита; преп. Филотеј, презвитер; Св. мч. Порфирије.

Помени: Обретење моштију Св. Акакија, епископа мелетинског; Св. мч. Максим; Св. две девице; Обретење моштију Св. првомч. Стефана.

17а/11–17б/16, 16. IX – *Житија*: Св. велмчца Ефимија; Св. свештмч. Мартин, папа римски; Св. мчца Севастијана; Св. мчца Мелитина.

17б/17–19а/10, 17. IX – *Житија*: Св. мчце Вера, Надежда и Љубав и мајка им Софија; Св. мч. Агатоклија; Св. мчца Теодотија; Св. 46 мученика.

Помени: Св. мчци Максим, Теодот и Асклипиодота; Св. Лукија, удовица са сином; Св. 100 мученика из Египта; Св. мчци Хараламшије и Пантолеонт; Св. мчци Ираклид и Мирон, епископи Тамаса кипарског; Св. Патермутије и Илија.

19а/11–19б/11, 18. IX: *Житија*: преп. отац Евменије Чудотворац, епископ гортински; Св. мчца Ариадна; Св. свештмч. Симеон, епископ јерусалимски (без стихова).

Помени: Св. мчце Софија и Ирина; Св. Кастор.

19б/11–20а/2, 19. IX: *Житија*: Св. мчци Трофим, Саватије и Доримедонт; Св. преп. мчца Сосана.

20а/3–20б/25, 20. IX – *Житија*: Св. велмч. Евстатије Плакида и супруга његова Теописта (Теопистија) и њихова деца Агапије и Теопист; Св. оци и исповедници Ипатије и Андреј; Св. Мартин, папа римски, Максим и они са њима (без стихова).

Помени: Св. мчци Артемидор и Тал; преп. отац Мелетије, епископ; Св. Јован Египћанин и са њим њих четрдесет.

20б/26–21б/23, 21. IX – *Житија*: Св. пророк Јона; преп. отац Јона Саваитски, презвитер; Св. апостол Кодрат (без стихова); Св. мч. Евсевије Исповедник; Св. оци Исакије и Мелетије, епископи кипарски (без стихова).

Помени: Св. Евсевије, Настава и Зинон; Св. мч. Приск; Св. мч. Исакије, епископ кипарски; Св. 6 мученика, штитоноша цара Максимијана.

21б/24–22а/18, 22. IX – *Житија*: Св. мч. Фока Вртоградар (Баштован); Св. свештмч. Фока Чудотворац (без стихова).

Помен: Св. Друзила, кћи цара Трајана и Св. мч. Мартин.

22а/19–23а/22, 23. IX: *Житија*: Зачеће Св. Пророка и Претече и Крститеља Јована; Св. мчци Јован, Петар и Антонин; Св. Ираида, девица (без стихова); преп. Ксантипа и Поликсенија (без стихова).

23а/23–24а/7, 24. IX – *Житија*: Св. првомчца Текла; преп. отац Коприје (без стихова).

24а/8–24б/20, 25. IX – *Житија*: преп. Ефросина, кћи Пафнутија Египћанина; Спомен великог земљотреса у Цариграду (без стихова).

Помени: Св. мч. Пафнутије; Св. мчци Павле и Татија и њихова деца.

24б/21–29а/5, 26. IX – *Житије*: Престављење Св. јеванђелисте Јована Богослова.

Помени: Св. мчца жена удовица; праведни Гедеон.

29а/6–30а/5, 27. IX – *Житија*: Св. мч. Калистрат и са њим Св. 49 мученика; Св. мчца Епихарија; преп. отац Игњатије (без стихова); Св. апостоли Марко, Аристарх и Зинон (без стихова).

Помени: Св. мчци Филимон, епископ и Фуртунијан (Фортунијан, без стихова); Св. мчца Гаијана (Гајана); Св. 15 мученика.

30а/6–30б/14, 28. IX – *Житија*: преп. отац Харитон Исповедник; пророк Варух (без стихова); Св. мчци Александар, Алфије (Алфеј) и Зосима и Св. мч. Марко, пастир и Св. мчци Никон, Неон, Илиодор и друге девице и отроци (само стихови).

Помени: Св. мчци Калиник и Евстатије; Св. мч. Александар и са њим 30 мученика.

30б/15–33а, 29. IX – *Житија*: преп. отац Кириjак Отходник; Св. мчци у Византији спаљени (без стихова); Св. мчци Дада, Годвелај (Говделај) и Каздоја.

Помени: Св. 150 мученика у Палестини (без стихова); Св. мчци Трифон, Трофим и Доримедонт (без стихова); Св. мчца Петронија; Св. мч. Гуделије (Св. мчца Гуделија); Св. мчци Каздоје и Каздија.

33б–34а/9, 30. IX – *Житија*: Св. свештмч. Григорије, епископ Велике Јерменије; Св. мчце Рипсимија и Гаијанија (Гајана) и њихова дружина.

Помени: Св. две жене; Св. мч. Стратоник; Св. мч. Стратоније; Св. мч. Мардоније; Св. 1000 мученица (мученика).

Житија и *помени* за месец *октобар*

34а/10–34б/24, 1. X – *Житија*: Св. апостол Ананија; Св. мч. Михаило из манастира Зове и Св. мученици који су са њим мучени (без стихова); преп. Роман, творац кондака; Св. муч. Домнин.

Помен: Св. преп. 36 мученика.

34б/25–35а/18, 2. X – *Житија*: свештмчци Кипријан и Јустина; Теофил Исповедник.

35а/18–37б/8, 3. X – *Житија*: Св. свештмч. Дионисије Ареопагит; преп. отац Јован Хозевит, епископ кесаријски (без стихова).

Помени: Св. мчци Рустик и Елевтерије; Св. мч. Теоктист; Св. свештмчци два Дионисија и са њима 8 мученика; Св. мч. Теоген; Св. мч. Теотекн; Св. мч. Данавкт.

37б/9–38б/8, 4. X – *Житија*: Св. Јеротеј, архиепископ атински; Св. мч. Петар Капетолијски; Св. мчце Домнина и њене ћерке Верина (Вирина) и Проздокија (Просдока); Св. мч. Давикта и његова кћи Калестенија; преп. отац Амон.

38б/9–41а/21, 5. X – *Житија*: Св. мчца Мамелха (Мамелхта); Св. мчца Харитина.

39а/4–41а/21: **Видѣнїе козѣми / мниха страшно ѕѣло и пльзно: / Вь три на де|с|(є)тое лѣто цр|с|тва романа грьчьскаго. бѣше некто/моужь вь тѡмь цр|с|тв8ющимь градѣ. единь сы Ѿ цр|с|кы|х| ложепо/ложьць...** Текст се завршава: **...по видѣни же wно|м| / прѣбы|с|(ть) лѣть ·л̄· по бз̄е добрѣжителѣств8е. оуправлае и wкрьмлае / и wба монастира. живе сь мниχи житїе|м| бг̄о8годѣны|м|. тако / Ѿ житїа Ѿшьд(ь) вь славе бж̄їи:**

41а/22–43б/8, 6. X – *Житије*: Св. апостол Тома.

Помен: преп. отац Никита, патријарх ниски.

43б/9–44б/7, 7. X – *Житија*: Св. мчци Сергије и Вакх; Св. мчци Јулијан, презвитер и Кесарије, ђакон; Св. мч. Полихроније.

Помен: Спомен великог земљотреса (без стихова).

44б/8–45а, 8. X – *Житија*: преп. Пелагија; Св. Пелагија, девица; Св. мчца Пелагија; Св. Таиса; Св. свештмч. Артемон.

45б–46а/24, 9. X – *Житија*: Св. апостол Јаков Алфеон (Алфејев); Св. мчца Поплија; преп. отац Петар; Св. Доротеј, епископ тирски (без стихова).

Помен: праведни Аврам и Лот, син Аврамовог брата.

46а/25–48а/2, 10. X: *Житија* – Св. мчци Евлампије и Евлампија (брат и сестра); преп. Теофил Исповедник (без стихова).

Помени: Св. 200 мученика, убијених заједно са Св. Евлампијем; преп. отац Васијан.

48а/3–49а/6, 11. X: *Житија* – Св. Филип, један од седамдесет ђакона; Св. мчце Зинаида и Филонила; преп. отац и исповедник Теофан, брат Теодора Писаног; Спомен Св. отаца Седмог васељенског сабора и Св. иконе.

Помен: Св. патријарси Константина града Нектарије, Арсеније (Арсакије, брат Нектарија) и Сисиније.

49а/6–49б/11, 12. X – *Житија*: Св. мчци Пров, Тарх и Андроник; Св. мчца Домнина (Домника); Св. Анастасија, девица (без стихова).

49б/12–51а/22, 13. X – *Житија*: Св. мчци Карп, Папила, Агатор (Агадор) и Агатоник; преп. отац Никита Исповедник (без стихова); Св. Венијамин, ђакон (без стихова).

Помен: Св. мч. Флорентије.

51а/23–52б/5, 14. X – *Житија*: Св. мчци Назарије, Протасије, Гервасије и Келсије; Св. мч. Силван (Силуан), презвитер (без стихова); Св. преп. Параскева (без стихова): **Вь тьж|д|є дн̄ь ст̄ыѥ прѣпо|д|(о)бнїє,**

параскивеи. / Сиꙗ ст҃а и прѣпѡ|д|б҆на параскеви. бы|с|(ть) ѡ вѣси, епивате|м|. наричемѣ / ѿ града каликратїе. дьщи бл҃говѣр҆нꙋ родителю. ни числѡ|м| бо/гати. ни ѡбласти имѣющи|х|. ниже пакы нищетѡю страж|д|ꙋщи|х|... Текст се завршава: ...**прѣнесе ст҃ые тѣло вь свои славни цригра|д| трьново. и оусрѣть сь патрї/архѡ|м| и сь вьсемь причто|м| и нарѡдѡ|м|. сь свѣщами и кьдили. и сь вса/кою чьстию. положише вь цр҃сцѣи цр҃кви. ееже мл҃твами да спо|д|(о)/быт ныи гь҃ цр|с|твїю своемꙋ вь бесконачни животь аминь** (л. 51б/11–52б/5).

52б/6–53а/9, 15. Х – *Житија*: Св. свештмч. Лукијан, презвитер антиохијски; Св. мч. Сарвил и његова сестра Вевеја (без стихова).

53а/10–53б/19, 16. Х – *Житије*: Св. мч. Лонгин Сатник.

Помен: Св. два мученика, убијена заједно са Св. Логином (Лонгином).

53б/20–55а/8, 17. Х – *Житија*: Св. пророк Осија; Пренос моштију Св. и праведног Лазара; Св. бесребрници Козма и Дамјан, Леонтије, Антим и Евтропије; Св. мчци Хрисант и Дарија; Св. мч. Клавдије, трибун и његова жена Иларија и њихова деца Мавр и Јасон.

55а/9–56а/25, 18. Х – *Житија*: Св. апостол и јеванђелист Лука; преп. отац Јулијан (без стихова).

Помен: Св. мч. Марин Старац.

55а/26–59б/1, 19. Х – *Житија*: Св. пророк Јоил; Св. мч. Садот и остали; Св. преп. мч. Андреј Критски; преп. отац Јован Рилски (без стихова): **Вь тьж|д|е дн҃ь прѣпо|д|(о)бна|г|ѡ ѡца нше|г| / іѡанна рил҆скагѡ. Ст҃ы и прѣпѡ|д|(о)бны ѿц҃ь нашь іѡаннь. / великы вь постницѣ|х|. бѣше оубо ѿ прѣдель слав҆наго града / срѣ|д|чьскаго. ѿ села нарицаемаго скрино. вь цр|с|тво х|с|олюбива|г|(о). / петра цр҃а бльгарскаго**... Текст се завршава: ...**и слышати бл҃женнаго ѡного гла|с|(а) ѿ вл|д|кы х|с|а. прїидѣте бл|с|вены / ѡц҃а моего наслѣдꙋите оуготѡванное вамь цр|с|твїе ѿ сложенїа мирꙋ / ꙗко тѡмꙋ пѡ|д|(о)баеть слава ч|с|ть и дрьжава вь бесконачные вѣкы амїнь** (57б/13–59б/1).

59б/2–60б/28, 20. Х – *Житија*: Св. велмч. Артемије; *Повест о чудесех Св. Артемија* (без наслова), текст почиње: **Моужь нѣкоторы имѣе ѡбѣ лонѣ свои зѣло / ѡтек҆ше. прїиде кь ст҃мꙋ плаче и з|д|равїе просе**... Текст се завршава: ...**прочи бо тобою да наказани бꙋдꙋть. еже / не вьмѣнати вь хꙋлоу. и по|д| смѣ|х| чюдѣсемь бывающи|м| ѿ ба / ст҃ыми его ꙋгод҆никы** (59б/15–60б/26).

Помен: Св. мч. Вар.

60б/29–61б/9, 21. Х – *Житија*: преп. отац Иларион Велики: **М|с|ца того ·ка҃· паме|т| прѣпѡ|д|(о)бна|г|(о) ѡц҃а наше|г|. иларїѡна велика|г|(о). / вь сльза|х| дрѣвлѥ, и трꙋдѣ|х| сѣꙗвь долꙋ. илариѡне пожинаи / нн҃ꙗ радостно, выш҆шее: / Пр|п|о|д||(о)бны илариѡнь. бѣше вь цр|с|тво великаго**

костан'тина / вь газеисцѣмь градѣ рож|д|ень. и вьспытань невѣр'ною родителю сн̄ь... Текст се завршава: ...**многы|м| чюдесе|м| / дѣлатель бывь. и многы гради и страны прошь|д|(ь). тако житїе / сконча. сыи ·п̄·мь лѣтѡ|м|** (60б/28–61а/9); Пренос моштију Св. Илариона, епископа мегленског: **Вь тьж|д|е дн̄ь прѣне|с|(е)нїе моще|м| ст̄го иларїѡ|н|(а) / еп|с|кпа мегли|н|ска|г|(о): / Цр|с|тв8ющоу калоіѡан8 цр̄8 бльгар'ском8 брат8 / стараго асѣна цр̄а. и приемш8 грьчьск8ю землю тракь. македонїю. / неад8 и елад8. и дошь|д|ш8 до града меглин'скаго ... новы цр̄ь іѡ̄ асѣнь. сн̄ь стараго асѣна цр̄а. и бы|с|(ть) цр|с|тв8е и wбладае / на|д| бльгары. и грькы и фр8гы. срьбли же и ар'банасы** ... Текст се завршава: ...**подае цѣл'бы вѣрою кь нем8 приходецимь. его / мл̄твами да спо|д|(о)быт ни гь̄ цр|с|твїи своем8 амїнь** (61а/9–30); Св. мчци Дасије, Гај и Зотик.

Помен: Св. мчци Андреј, Стефан, Павле и Петар.

61б/10–63а/26, 22. X – *Житија*: Св. равноапостол Аверкије, епископ јерапољски; Св. 7 отрока из Ефеса: Максимилијан, Ијамвлих, Мартинијан, Дионисије, Антонин, Константин и Јован (без стихова).

Помен: Св. Александар, епископ и Ираклије, мч., Ана, Јелисавета, Теодота (Теодотија) и Гликерија.

63а/27–65б/18, 23. X – *Житија*: Св. свештмч. и равноапостол Јаков, брат Господњи; Св. отац Игњатије, епископ Константина града; преп. отац Макарије Римљанин (без стихова).

Помен: преп. отац Никифор (без стихова).

65б/19–66а/24, 24. X – *Житија*: Св. мч. Арета и са њим 4299 посечених мученика; Св. отац Прокл, архиепископ Константина града, ученик Св. Јована Златоустог.

66а/25–66б/12, 25. X – *Житија*: Св. нотари Мартијан (тј. Маркијан) и Мартиарије (тј. Мартирије); Св. мч. Анастасије (без стихова).

Помени: Св. мч. Валеријан; Св. Тавита.

66б/13–69б/15, 26. X – *Житија*: Св. мч. Димитрије; **изложенїе чюде|с|. ст̄го. / Имаше 8во м|ч|нково сицѣ. и тѣло его по земли повръжено бѣше**... Текст се завршава: ...**и еже ст̄го кь нем8 гавленїа и наказанїа прьваго. / и втораго чл̄колюбнаго wбличенїа. гако не тьчїю том8 самом8. ньи / прочи|м| пол'зѣвати се w чюдеси** (66б/27–69б/5); Спомен великог земљотреса.

69б/16–70б/24, 27. X – *Житија*: Св. мч. Нестор; Св. мчце Капетолина и Еротида.

Помени: преп. отац Кириjак, архиепископ Констатина града; Св. Прокла, жена Пилатова.

70а/10–70б/24: **Вь тьж|д|е дн̄ь повѣ|с|(ть). w иверѣ|х| како придоше вь бг̄оразм8ïе: / Вь дни иже вь ст̄ыих великаго. костан'тина прьвагw цр̄а хрїстианw|м|. жена нѣ/ка шь|(дь)ши вь ивере. съвръшеннѣ постнычьскаго**

по|д|вига из|д|ѣт(с)ка навик'ши / и плѣнена быв'ши. таковаго пѡ|д|вига по|д|визаше се храниты ... Текст се завршава: ...иже и пришь|д|(ь). чюдесы и 8чен'мы вьсакые кь тврьдеи / и нѣпорочнѣи вѣрѣ хр|с|тиан'сцѣи привлекь и кр|с|тивь. и сїенные / домы различные вьз|д|вигь. и попови поставивь. и всоу страноу и весь /ивер'скоую вь бгоразоумїе приведь. штидѣ кь гоу̃.

70б/25–71б/6, 28. X – *Житија*: Св. мчци Терентије (Теренције), Африкан, Максим, Помпије и осталих 36; Св. мчци Терентије (Теренције) и Неонила, Нит, Јеракс, Теодул, Фотије, Јевникија; Св. свештмч. Кириjак.

Помени: преп. отац Фирмилијан, архиепископ кесаријски и Мелхион, презвитер антиохијски; Св. Февронија (без стихова).

71б/7–73б/21, 29. X – *Житија*: Св. мчца Анастасија Римљанка; преп. отац Аврамије и Макарија (тј. Марија), анепсеја његова (= братаница његова); преп. Ана, звана мушким именом Јефимијан (без стихова).

73б/22–75а/27, 30. X – *Житија*: Св. мч. Зиновије и сестра му Зиновија; Св. Маркијан, епископ сиракуски; Св. мчца Евтропија; Св. мчци Астерије, Клавдије, Неон и њихова сестра Неонила; Св. апостоли од седамдесеторице: Терентије (Терције), Марко, Јуст и Артема (Артем, без стихова).

Помени: Св. апостол Клеопа (без стихова); преп. отац Јосиф, патријарх Константина града (без стихова); апостол Аристовул.

75а/28–75б/24, 31. X: *Житија*: Св. мч. Епиманах (Епимах Египћанин); Св. апостоли од седамдесеторице: Стахије, Амплије, Урван и Наркис.

Помен: Св. отрок убијен каменом.

Житија и *помени* за месец *новембар*

75б/25–77а/2, 1. XI – *Житија*: Св. бесребрници Козма и Дамјан; Св. мчце Кирије на и Јулијанија; Св. Кесарије и Дасије и остали петорица; Св. мчци Јован, епископ и Јаков, презвитер; Св. мч. Ерминигилд (Ерминигелд).

Помени: Св. мчци Кипријан и Јулијанија (Јулијана); Св. мчце Кириjакија, Домна и Домнина.

77а/3–77б/23, 2. XI – *Житија*: Св. мчци Акиндин, Пигасије, Афтоније, Елпидифор и Анембодист (Анемподист); преп. отац Маркијан Кирски (без стихова).

77б/24–78а/21, 3. XI – *Житија*: Св. мчци Акепсим, Аитал и Јосиф; преп. отац Акепсим.

Помени: преп. отац Илија; Св. 9 мученика; Освећење храма Св. велмч. Георгија у Лиди (Палестина, без стихова).

78а/22–83а/7, 4. XI – *Житија*: преп. отац Јоаникије Велики: **М|с|ца того ·д̄· паме|т| прпо|д|(обна)го. wц̄а нашего. іwаникїа великаго. / иже вь wли|м|бѣ. іwаникїа, w̄ земле вьсприемле|т|. иже словw|м|. / землю оутврьдивїи бж̄їе слово**…Текст се завршава: **...и велика сьдѣлавь / чюдеса. и о боу|д|(оу)ци|х| прорекь. испльнь дн̄емь бывь почи w гн̄. / сы ·з̄· и ·д̄· лѣтw|м|** (78а/22–78б/8); Св. мчци Никандр, епископ мирејски (мирски) и Ермеј, презвитер; Св. мч. Порфирије.

79а/4–83а/7: **Въ тьж|д|е дн̄ь повѣсть w плачы и риданы пр|о|р(о)ка / іеремїе. w ієр|с|лмѣ. и w запѕстени. і w ст8плени ави мелеховѣ. / Иеремїа сьи великы пр|о|(ро)кь. w̄ наадора. сьл8чае се вси. w ієр|с|лмѣ. / и w вавилонѣ многа пр|о|р(о)чьства. також|д|е и w чьстнѣ|м| вьпльцены**... Текст се завршава: **...ег|д|а езыци вси по/клонет се дрѣвоу. славеце и бл|с|веце бд̄. іако том8 слава вь вѣки амїнь.**

83а/8–84а/10, 5. XI – *Житија*: Св. мчци Галактион и Епистимија (Епистима); Св. апостоли од седамдесеторице: Патров, Ерм, Лин, Гај и Филолог; Св. Григорије, архиепископ александријски (без стихова).

Помени: Св. мч. Домнин и они са њим; Св. Доротеј, презвитер; Св. Евпсихије и Картерије; Св. Теотим, Теофил и Тимотеј; Св. Памфил.

84а/10–84б/24, 6. XI – *Житија*: Св. Павле Исповедник; преп. отац Лука.

Помен: Св. Павле Јуродиви.

84б/25–85а/26, 7. XI – *Житија*: Св. мч. Јермон (Јерон) и са њим 33 мученика; Св. мчци Меласип, Касина (Касинија) и Антонин.

Помени: Св. Антинодор; Св. Александар Солунски.

85а/27–85б/25, 8. XI – *Житије*: Сабор архистратига Михаила.

85б/26–87а/27, 9. XI – *Житија*: преп. мати Матрона; преп. Теоктиста; преп. жене Евстолија и Сопатра; Св. мч. Антоније.

Помени: Св. мчци Христофор и Мавра; преп. Јован Колов; преп. отац Еладије.

87а/28–88а/8, 10. XI – *Житија*: Св. мч. Орест; Св. мчци Порфирије и Онисифор; Св. апостоли од седамдесеторице: Олимп, Родион, Сосипатар, Ерест (Ераст) и Кварт (без стихова).

Помени: преп. оци Лазар, Теостририкт (Теостирикт) и Нон (без стихова); преп. отац Мартин, епископ таракински; Св. свештмч. Милиј, епископ (без стихова).

88а/9–91а/4, 11. XI – *Житија*: Св. велмч. Мина; **Чю|д|**: / **Нѣког|д|а же нѣкотори, идїи вь цр̄ковь ст̄го помо/лити се. прїеть бы|с|(ть) нѣкымь wблѣцивь домоу его. Домов'ник' же / видѣвь приш'ца злать кр|с|ть...** Текст се завршава: **...за неже бж|с|ть/внаго закона прѣwбыде. wба приеста такоже просиста. wвь ст̄ое кр̄це/нїе. wв' же простиню. и поидоста кьж|д|о**

ра|д|(о)ующе се вь своа. славеще б҃а и / оугодника ст҃го мин8 (88а/18–90а/7); Св. мч. Виктор; Св. мч. Викентије, ђакон; Св. мчца Стефанида; преп. отац Теодор Студит.

91а/5–92а/7, 12. XI – *Житија*: Св. отац Јован Милостиви, архиепископ александријски; преп. отац Нил Посник; преп. отац Мартин, епископ фригијски, чудотворац; Св. пророк Ахија.

Помени: Св. Арсеније и Виктор; Св. Флавијан, патријарх Константина града; Св. Леонтије, патријарх Константина града.

92а/8–92б/10, 13. XI – *Житије*: Св. отац Јован Златоусти, архиепископ Константина града.

92б/11–95б/12, 14. XI – *Житије*: Св. апостол Филип.

95б/13–96б/4, 15. XI – *Житија*: Св. мчци и исповедници Гурије, Самон и Авив; Св. мчци Елпидије, Маркел и Евстохије.

Помени: преп. отац Киндијан (Кинтиан), епископ селевкијски (без стихова); цареви Јустин и Теодора (без стихова); Св. отац Тома, патријарх Константина града.

96б/5–98а/25, 16. XI – *Житије*: Св. апостол и јеванђелист Матеј.

98а/26–98б/28, 17. XI – *Житија*: Св. отац Григорије Чудотворац; преп. отац Лазар Иконописац.

Помени: преп. отац Лонгин; Св. Генадије, патријарх; Св. Максим, патријарх Константина града; преп. отац Јустин (без стихова).

98б/29–99б/9, 18. XI – *Житија*: Св. мч. Платон; Св. мч. Роман; Св. мч. Роман, ђакон, из Палестине (без стихова); Св. мч. Закхеј, ђакон гадаринске цркве и Св. Алфеј.

Помен: Св. младенац који је убијен мачем.

99б/10–100б/26, 19. XI – *Житија*: Св. пророк Авдија; Св. мч. Варлам; Св. мч. Азије; Св. мч. Илидор (Илиодор) из града Магида у Памфилији (без стихова).

Помени: Св. 150 војника који су погинули заједно са Св. Азијем; Св. 12 војника убијених мачем; Св. мч. Агапије.

100б/27–101б/16, 20. XI – *Житија*: Св. Григорије Декаполит; Св. мч. Дасије; Св. мчци Евстатије, Теспесије и Анатолије.

Помени: Св. мч. Теохтист (Теоктист), исповедник (без стихова); преп. Прокл, патријарх Костантина града (без стихова).

101б/16–102а/3, 21. XI – *Житије*: Ваведење Пресвете Богородице.

102а/4–103а/16, 22. XI: *Житија*: Св. мчца Кикилија и Св. мчци Валеријан и Тивуртије; Св. мч. Прокопије Палестински; Св. мч. Менигн Белилник (Менигнос); преп. отац Ава (без стихова).

Помени: Св. Максим Капикларије; Св. мчци Марко и Стефан; Св. Христофор и Ефимија; Св. мчци Талелеј (Талалеј) и Антим; Св. Калист;

Св. мч. Тадеј; Успење Св. Михаила Војна (Војника): **Вь тьж|д|е дн҃ь оуспенїе ст҃го и праве|д|наго. ми/хаила Воина. Сь постра|д|(а) вь житеисцѣи мльви. слѹже вь прѣпо|д|(о)/бни прав|д|е. И по оуспенїи многа знаменїа и чюдеса сътвори праве|д|ни** (103а/14–16).

103а/17–103б/22, 23. XI – *Житија*: Св. отац Амфилохије, епископ иконијски; Св. мч. Сисиније.

Помени: Св. Схирион (Исхирион), епископ; Св. Јелен, епископ тарсијски.

103б/23–104б/7, 24. XI – *Житија*: Св. отац Григорије, епископ акрагантијски; Св. мч. Теодор из Антиохије (без стихова).

Помени: преп. Кирион (Карион); Св. Ермоген, епископ акрагантијски; Св. мчци Филумен и Христофор; Св. мчци Прокопије и Христофор.

104б/8–105б/7, 25. XI – *Житија*: Св. мчца Екатерина; Св. свештмч. Климент, епископ римски; **чю|д|(о) ст҃го клименти. о ѿрочети. Иже чюдесемь бг҃. / прославлꙗеи по сьмрьти своего оугодника**... Текст се завршава: ...**и при/ем҆ше отроче ѿидоста вь своꙗ славеще бг҃а и ст҃го** (105а/9–22); Св. свештмч. Петар Александријски.

Помени: Св. Василиса; Св. Порфирије Стратилат и 200 војника; Св. 670 мученика.

105б/8–106а/20, 26. XI – *Житија*: преп. отац Алимпије Стлпник (Столпник); Св. велмч. Меркурије; преп. отац Акакије.

Помен: преп. отац Стилијан Пафлагонац.

106а/21–106б/18, 27. XI – *Житија*: Св. мч. Јаков Персијанац; преп. отац Роман Чудотворац (без стихова).

Помени: Св. Пинофрије (Пинуфрије); Св. Натанаил.

106б/19–107б/2, 28. XI – *Житија*: преп. отац Стефан Нови; Св. мчци пострадали за Св. иконе са Стефаном Новим (без стихова); Св. мч. Иринарх и 7 жена.

Помени: преп. Андреј, страдао због светих икона; Св. Петар, страдао због светих икона.

107б/3–108а/11, 29. XI – *Житија*: Св. мч. Парамон и 370 мученика; Св. мч. Филумен.

Помени: преп. отац Никола, архиепископ солунски (без стихова); Св. свештмч. Јован из Персије (без стихова); Св. 6 мученика; Св. Урван, епископ македонски; Св. Висарион; преп. Питирум (Питирун); Св. мч. Валеријан; Св. Федрон (Федро).

108а/12–108б, 30. XI – *Житије*: Св. апостол Андреј Првозвани.

109а–109б/3, 1. XII – *Житија*: Св. пророк Наум; Св. Ананије Персијанац; Св. Филарет Милостиви.

109б/4–110а/5, 2. XII – *Житија*: Св. пророк Авакум; Св. оци Јован, Иракламон (Ираклемон), Андреј и Теофил.

110а/6–112а/17, 3. XII – *Житија*: Св. пророк Софоније; Св. свештмч. Теодор, архиепископ александријски; преп. отац Теодул; преп. отац Јован Ћутљиви.

Помени: преп. отац Теодул Кипранин; Св. мчци Селевк, Агапије и Мама (Мамант).

112а/18–113а/20, 4. XII – *Житија*: Св. велмчца Варвара; преп. отац Јован Дамаскин; преп. отац Јован, поливодски чудотворац.

Помени: Св. Јулијанија (Јулијана); Св. мчци Христодул и Христодула.

113а/21–113б/32, 5. XII – *Житија*: преп. отац Сава Освећени; Св. мч. Анастасије (без стихова).

Помени: Св. мч. Диоген; Св. мч. Аверкије; преп. Нон.

114а–115а/29, 6. XII – *Житије*: Св. отац Никола Чудотворац, архиепископ мирликијски; **Чю|д|. / И иже по кончинѣ забывае паствꙋ. нь вьсег|д|а ꙗкоже рѣщи дн҃и и часи. / бл҃госьдѣлованїа |с|воꙗ. подавае трѣбꙋющи|м|. и ради великыи|х| изрѣ|д|/ныи|х| великаго чюдесь**... Текст се завршава: ...**и никое же слово / доволно ѥ|с|(ть) кь пѣнїю чюдесь твои|х|. молбꙋ же и б|д|ѣнїе вь цр҃к|в|и ст҃го / сьбравше |с|(е) сьтворише. славеще и бл|с|веще б҃а. и вѣр҆номꙋ оуго|д|никꙋ. / бл҃годаренїе вьздав҆ше** (114а/23–115а/26).

Помен: Спомен великог земљотреса.

115а/29–117а/28, 7. XII – *Житија*: Св. отац Амвросије, епископ медиолански; Св. мч. Атинодор; преп. отац Павле Покорник.

Помени: Св. Неофит; Св. Дометије; Св. мчци Исидор, Акепсима и Леон; преп. Амун Нитријски; Св. мчци Гајан и Гаје (Гај); Св. 300 мученика који су у Африци побијени мачем; преп. Игњатије; Св. мчци Приск, Мартин и Никола; Обновљење цркве Свете Богородице у Кураторима (без стихова).

117а/29–118б/7, 8. XII – *Житија*: преп. отац Патапије; Св. мчци који су страдали у Африци од Аријанаца; Св. апостоли од седамдесеторице: Состен, Аполос, Кифа, Тихик, Епафродит, Кесар и Онисифор (без стихова).

Помен: Св. Софроније, епископ кипарски.

118б/7–120а/28, 9. XII – *Житија*: Зачеће Св. Ане; Св. пророчица Ана, мати Самуила Пророка (без стихова); преп. отац Стефан Новосијатељ.

Помен: Св. мчци Соситеј, Нарсије (Нарсис) и Исак.

120а/29–121а/14, 10. XII – *Житија*: Св. мчци Мина, Ермоген и Евграф; Св. мч. Гемел, многострадалац родом из Пафлагоније.

121а/15–121б, 11. XII – *Житија*: преп. отац Данило Стлпник (Столпник); преп. отац Лука Нови Стлпник (Столпник): **Вь тьж|д|е дн҃ь паме|т| прпо|д|(о)бна|г|(о) / ѡца нашего лоукы. новаго стльп҄ныка. Кь висоте вьзвѣ|д|(е) лѹкоу / стльпь. Лоука оумомь кь бо҃у кь нѥмоу оуже вьстече: / Сьи беше при романѣ старемь цр҃и. и при костан҄тинѣ багреноро/днѣ|м| зете его**... Текст се завршава: ...**на стльпь вьзшь|д|(ь). и многымь / чюдесе|м| самови|д|ць бывь. и ·ме҃· лѣ|т| прѣбывь на стльпе. и добрѣ / по|д|виг҄ се кь гоу҃ ѡтиде** (121б/1–19); Св. мчци Акепсије и Аитал.

122а–123а/15, 12. XII – *Житија*: Св. отац Спиридон Чудотворац, епископ кипарски; Св. отац Александар, епископ јерменски.

Помен: преп. оци Амонат и Антос (Ант).

123а/15–124а/24, 13. XII – *Житија*: Св. мчци Евстратије, Аксентије, Евгеније, Мардарије и Орест; Св. мчца Лукија, дева.

124а/25–125б/25, 14. XII – *Житија*: Св. мчци Тирс и Левкије; Св. мчци Филимон и Аполоније.

Помени: Св. мч. Калиник; Св. Аријан; Спомен великог земљотреса (без стихова).

125б/26–127а/6, 15. XII – *Житија*: Св. свештмч. Елевтерије; Св. мч. Елевтерије Кувикуларије.

Помени: Св. Антија, мати Св. Елевтерија; Св. Коревор (Коремон), епарх; двојица слугу који су веровали у Христа; Св. мч. Вакх Нови; преп. отац Павле Нови из манастира на гори Латра (без стихова).

127а/6–133а/22, 16. XII – *Житија*: Св. пророк Агеј; царица Теофана (Теофанија) Чудотворица; Св. мчци Антоније, Јован и Евстатије из Литовске земље.

Помени: Св. мч. Марин; Св. мчци Пром и Иларије; Св. оци Мемнон, архиепископ ефески и Модест, архиепископ јерусалимски; Успење Св. Николаја, патријарха Константина града (без стихова); Обновљење Св. мч. Полиекта (без стихова).

129б/31–133а/22: **Вь не|д|(ѣ)лю ст҃ы|х| прѣѿц҃ъ: / Єже по бл҃жномоу авраамоу. ѿ кныгы бытеискые. бг҃ооугоднѣ|м|. / написанѣ быв҄ши. мѡисеѡ|м|**... Текст се завршава: ...**ѡправ|д|аше еже кь намь ꙗвлѥнїа его. не вь далече ѕѣло. / тѡго памети трьжьство. дн҃ь приводити ꙗко родѹначел҄ник|ѹ| же и прѣѿцѹ** (без стихова); **Въ тьж|д|е дн҃ь паме|т|.**

правед'ныи|х| прѣѿц҃ь. ѿ адама даже и до / іѡсіфа по родословїю. такожде и пр|о|(ро)кѡ|м|. и пр|о|(ро)чица|м| (без стихова).

Помени: првостворени Адам и Ева; прав. Авељ, син Адамов; прав. Сит, син Адама; прав. Енос, син Сита; прав. Каин, син Еноса; прав. Малеил, син Каина; прав. Јаред, син Малеила; прав. Енох, син Јареда; прав. Матусала, син Енеха; прав. Ламех, син Матусале; прав. Ноје, син Ламеха; прав. Сим (Сем), син Ноја; прав. Афет (Јафет), син Ноја; прав. Арфаксад, син Сима (Сема); прав. Каинан, син Арфаксада; прав. Сала, син Каинана; прав. Евер, син Салина; прав. Фалек, син Евера; прав. Рагава, син Фалека; прав. Серух, син Рагаве; прав. Нахор, син Серухов; прав. Тар, син Нахора; прав. Аврам, патријарх, син Тара; прав. Исак, син Аврама; прав. патријарх Јаков, син Исака; прав. патријарх Рувим, син Јакова; прав. патријарх Симеон, син Јакова; прав. Левије; прав. Јуда; патријарх Заволон; патријарх Исахар; патријарх Дан; патријарх Гад; патријарх Асир; патријар Нефталим; патријарх Јосиф; патријарх Вениамин; Фарес и Зар, близанци, синови патријарха Јуде; Ерсом (Есром), син Фареса; Арам (Нарам), син Есрома; Аминадав, син Арама; Насон, син Аминадава; Салмон, син Насона;[9] Овид, син Вооза и Руте; Јесеј, син Овида; цар Давид, син Јесеја, Соломон, син цара Давида; Ровоам, син цара Соломона; Авија, цар, син Ровоама; Аса, цар, син Авијев; Јосафат, цар, син Асе; Јорам, цар, син Јосафата; Озија, цар, син Јорама; Јоатам, цар, син Озија; Ахаз, цар, син Јоатама; Језекија, син Ахазов; Манасија, цар, син Језекије; Амон, цар, син Манасије; Јосија, цар, син Амона; Јехонија, цар, син Јосија; Салатило, син Јехонија; Заровавел, син Салатила; Авиуд, син Заровавела; Елиаким, син Авиуда; Азор, син Елиакима; Садок, син Азора; Ахим, син Садока; Елиуда, син Ахима; Елеазар, син Елиуда; Матан, син Елеазара; Јаков, син Матана; Јосиф, син Јакова; прав. Мехлиседек (Мелхиседек); пророк Мојсије, Јор и Арон, свештеници; праведни Исус Навин; Самуило, пророк; пророк Натан; пророк Данило; Св. 3 отрока, Ананија, Азарија и Мисаил; прав. Сара, жена Аврама; прав. Ревека, жена Исакова; прав. Лија, прва жена Јакова; прав. Рахила, друга жена Јакова; прав. Асенета, жена Јосифа Прекрасног; прав. Марија, сестра Мојсеова; прав. Девора; прав. Рута; прав. Сарафтија; прав. Суманитида; прав. Јудита; прав. Естира; прав. Ана, мати Самуила; прав. Сосана.

133а/23–134б/7, 17. XII – *Житија*: Св. 3 отрока и Данил, пророк; преп. исповедник Донал (Дунал, Данило), звани Стефан.

Помен: Св. мчци Патермутије, Коприје и Александар (без стихова).

---

[9] Помен *Вооз, син Салмона*, овде изостаје, вероватно омашком.

134б/8–135б/23, 18. XII – *Житија*: Св. мч. Севастијан и други са њим: Зоис (Зоја), Тракелин (Транквилије), Никострат, Клавдије, Кастор (Касторије), Тивуртије, Кастул, Маркелин и Марко; преп. отац исповедник Михаил Сингел.

Помени: Св. мч. Евиот; преп. отац Флор, епископ аминski; Св. Фока и Ермил; Св. мчци Закхеј, ђакон и Алфиј (Алфеј), чатац (без стихова); Св. чудотворка Софија (без стихова); Обновљење храма Пресвете Богородице у Халкопратији у Цариграду (без стихова).

135б/24–136б/27, 19. XII – *Житија*: Св. мч. Вонифантиј (Бонифатиј); Св. мчци Полиевкт и Тимотеј; преп. отац Григентин (Григорије, Григентије).

Помени: Св. мчци Илија, Пром (Пров) и Арис; Св. мчци Евтихије и Тесалоникија (Тесалоника) и са њим 200 људи и 70 жена.

136б/28–137б/9, 20. XII – *Житија*: Св. отац свештмч. Игњатије Богоносац; Св. мчци Евгеније и Макарије; преп. отац Филогоније.

137б/10–138а/12, 21. XII – *Житија*: Св. мчца Јулијанија (Јулијана); Св. мч. Темистокле.

Помени: Св. 500 мученика из Никомидије; 130 жена из Никомидије.

138а/13–139а/9, 22. XII – *Житија*: Св. велмчца Анастасија; Св. мч. Хрисогон; Св. мчца Теодотија.

Помени: Отварање Св. Велике цркве; Освећење Божаствене цркве.

139а/10–139б/28, 23. XII – *Житија*: Св. 10 ученика на Криту; преп. отац Павле Неокесаријски, један од 318 Св. отаца (без стихова).

Помен: Обновљење Св. Божје велике цркве.

139б/29–142а, 24. XII – *Житија*: Св. мчца Евгенија; преп. отац Николај Монах (без стихова): **Вь тьж|д|є дн҃ь прпо|д|(о)бнаго / wца нашего. николаа. мныха. иже w҃ вои|χ| (!) бывшагw. / Иже вь ст҃хь w҃ц҃ь нш҃ь. николае воин бы|с|(ть) никифор8 ц҃р8 воевав҆ш8 / на гльгари (бльгари!)**… Текст се завршава: **…и пришь|д|(ь) вь мо|на|стырь. / и прїеть ст҃8ю скїм8. и бо҃ў прилѣж҆нѣ работавь. вь лѣте|χ| доволны|χ| / бы|с|(ть) прозор҆ливь и великы w҃ц҃ь** (141б–142а/26).

Помени: Св. мчца Васила; Св. Филип, отац Св. Евгеније; Св. Прот и Јакинт; Св. Ахаик; преп. Антиох.

142б–143а/6, 25. XII – *Житија*: Рођење Христово; Поклоњење мудраца.

143а/7–144б/22, 26. XII – *Житија*: Сабор Пресв. Богородице; преп. и богоносни отац Еварест; Св. отац и исповедник Евтимије; преп. отац Константин из Јудеје.

Помен: Полагање Часне ризе Богородице у Влахерни (без стихова).

144б/23–145а/26, 27. XII – *Житија*: Св. апостол и првомч. архиђакон Стефан; преп. отац Теодор, архиепископ Константина града.

145а/27–146б/10, 28. XII – *Житија*: Св. 20.000 мученика; Св. Гликерије, епископ; Св. мчца Домнина (Домна); Св. отац Теодор Писани, брат Св. Теофана.

Помени: Св. мчци Индис, Горгоније и Петар; Св. мчци Зинон и Доротеј; Св. мч. Матроније (Мардоније); Св. мч. Теофил, ђакон; Св. Мигдоније; Св. Никанор, апостол.

146б/11–147б/11, 29. XII – *Житија*: Св. 14.000 младенаца које је побио цар Ирод; преп. отац Маркел, игуман студитски; преп. Тадеј Исповедник (без стихова).

Помен: Спомен свих православних хришћана који су страдали од глади, жеђи, мача и мраза.

147б/12–149б/5, 30. XII – *Житија*: Св. мчца Анисија; преп. Теодора Кесаријска; Св. мч. Филетер.

Помен: преп. Леон (Лав), архимандрит.

149б/6–151б, 31. XII – *Житија*: преп. Меланија Римљанка; Св. мч. Зотик Сиротохранитељ; Св. прав. Јосиф, Јаков, брат Господњи и Давид, цар и пророк.

Помени: Св. Геласије; Св. 10 девојака никомидијских; Св. мчца Олимбиодора (Олимпиодора); Св. Гаје (Гај).

Житија и *йомени* за месец *јануар*

152а–153а/9, 1. I – *Житија*: Обрезање Исуса Христа; Св. отац Василије, архиепископ Кесарије Кападокијске; Св. Василије из Анкире.

Помени: Св. Теодот; Св. Сергије; Св. Теопист; Св. Григорије, отац Св. Григорија Богослова; преп. Марко.

153а/9–30, 2. I – *Житија*: Св. отац Силивестар (Силвестар), папа римски; Св. мч. Теаген (Теоген).

Помени: Св. Теопемпт; Св. Теодота, мати Св. бесребрника Козме и Дамјана; преп. отац Козма, архиепископ Константина града и чудотворац (без стихова).

153б/1–27, 3. I – *Житија*: Св. пророк Малахија; преп. мати Синглитикија (Синклитикија).

Помен: Св. Мати и двоје деце.

153б/28–155а/4, 4. I – *Житија*: Св. мч. Гордије, оружник; Св. свештмч. Теопемт и мч. Теона; Св. мчци Зосима, монах и Атанасије Коментарисије; преп. Аполинарија од Синглитикије (Синклитикије).

Помен: преп. отац Евтимије Нови (без стихова).

155а/5–155б/23, 5. I – *Житија*: преп. отац Павле Тивеитски (Тивејски); преп. отац Григорије Критски.

Помени: Св. мч. Хрисант и Св. мчца Ефимија који почивају близу Св. Акакија (без стихова); Св. мч. Севије; Св. Теоид; Св. Домнина; преп. Татјана.

155б/24–156а/7, 6. I – *Житије*: Свето Богојављење Исуса Христа.

156а/8–156б/11, 7. I – *Житије*: Сабор Пророка и Претече и Крститеља Јована.

156б/12–158а/2, 8. I – *Житија*: Св. мати Домника; Св. Јулијан и Василиса и они са њима; Св. мч. Картерије.

Помени: Св. отац Кир, архиепископ Константинопоља града; Св. Антик (Атик), патријарх Константина града; Св. пророк Самија (Самеј) Еламит; Св. Агатон; Св. Теоктист, епископ.

158а/3–158б/26, 9. I – *Житија*: Св. мч. Полиевкт; преп. отац Евстратије Чудотворац.

158б/27–159б/20, 10. I – *Житија*: Св. отац Григорије Ниски; преп. отац Доментијан Богоносни, архиепископ мелетијски; Св. отац Маркијан, презвитер и устројитељ Велике цркве.

Помен: Св. Амоније.

159б/21–160б/23, 11. I – *Житија*: преп. отац Теодосије Општежитељ; преп. Теодосије из Антиохије.

Помени: Сабор Светих 10.000 анђела (без стихова); Св. апостол Марко (без стихова); Св. Стефан Плакидилнски (без стихова); Св. Теодор и архимандрит Агапије (без стихова); Св. Епраксија (без стихова); Св. мч. Маир; преп. Виталије.

160б/24–161а, 12. I – *Житија*: Св. мчца Татјана; Св. Петар Авесаломит (Авесаламит); Св. мч. Мертијан (Мертије).

Помени: Св. 8 мученика из Никеје; Св. Евтасија; преп. отац и чудотворац Илија (без стихова); Св. мч. Теодор Евхаитски (без стихова); преп. Теодора из Александрије (без стихова); Св. Александар (без стихова).

161б–162а/20, 13. I – *Житија*: Св. мчци Ермил и Стратоник; преп. отац Јаков из Нисивије (из Нисибије, тј. Јаков Нисибијски).

Помени: Св. мч. Атанасије; Св. мчци Пахомије и Папирин.

162а/21–164а/15, 14. I – *Житија са стиховима*: Св. отац Сава, први архиепископ српски: **М|с|ца то|г|(о) ,дї· паме|т| иже вь сти|х| wц҃а наше|г| Сави прьвагw / арχїеп|с|кпа срьбскагw. Прѣиде. сава. идѣже вьсакаа / красота. оудеса своꙗ сава цр҃кви wставль: / Сего оубо бл҃женнагw и ст҃лемь сьпрѣстол'наго. ст҃го вели/каго ст҃ла савы. житїе сице бѣше. бы|с|(ть) оубо бл҃городноу / и правовѣр'н8 родителю сн҃ь. и любымь бѣше sѣло имаа. / и измлада вьзлюбы бг҃а**... Текст се завршава: ...**и принесоше е сь вьсакою чьстїю вь землю W҃чь/ствїа своего. идѣже и нн҃ꙗ лежить. twго мл҃твами бе҃**

по/мл8и на|с| (162а/21–162б/30); Спомен Св. авада (= отаца) побијених на Синајској Гори; преп. 33 Св. оца убијена у Раити; преп. отац Теодул (без стихова); преп. отац Стефан који је сазидао манастир у Хинолаки.

Помени: Обновљење Св. Илије манастира **вадирїака** (без стихова); Св. мчца Агнија; Недеља фарисеја и митара.

164а/16–165а/12, 15. I – *Житија*: преп. отац Јован Каливит (Колибар); Св. мч. Пансофије; преп. отац Козма Творац, епископ мајумски.

Помен: Св. шест отаца.

165а/13–165б/11, 16. I *Житија*: Поклоњење Часним веригама Св. апостола Петра; Св. мчци Певсип, Еласип (Елевсип) и Леонила, баба њихова; Св. мч. Данакт, чатац.

165б/12–166б/3, 17. I – *Житија*: преп. отац Антоније Велики; преп. Теодот, епископ Кириније кипарске; преп. отац Јулијан.

Помен: преп. отац Ахила.

166б/4–167б/6, 18. I – *Житија*: Св. оци Атанасије и Кирил Александријски; преп. отац и богоносац Маркијан Киринејски; Св. мчца Теодула.

Помен: Св. мчца Ксенија.

167б/7–169а/16, 19. I – *Житија*: преп. отац Макарије Египатски; Макарије Александријски (заједнички стихови са претходним); Св. мчца Ефрасија (Евфрасија).

Помени: Пренос моштију Григорија Богослова у цркву Св. апостола; Св. мчци Лукијан и Павла и њихова деца Ипатије, Павле и Дионисије (без стихова); Чудо у Никеји.

169а/17–171б/3, 20. I – *Житија*: преп. отац Евтимије; Св. мчци Вас, Евсевије, Евтихије и Василид; Св. мчци Евсегније (Евгеније), Канид (Кандид), Валеријан и Акила; Св. мчци Ина (Инен), Пина (Пин) и Рима (Рим); Св. Петар, митар.

171б/4–172б/17, 21. I – *Житија*: Св. отац Максим Исповедник; Св. мч. Неофит.

Помени: преп. отац Зосима (Зосим), епископ сиракуски Сикелијског острва; Св. 4 мученика; Недеља блудног.

172б/18–174б/4, 22. I – *Житија*: Св. апостол Тимотеј, ученик Св. апостола Павла; Св. мч. Анастасије Персијанац; Св. мчци Мануило, Георгије, Петар, Леонтије, Сионије, Гаврил, Јован, Леонт, Пород и остали 377: **Вь тьж|д|е дн҃ь памєть сти|χ| м|ч|нкь. ма/н8ила. гєѡргїа петра. лєѡнтїа. сиѡнїа. гаврїила. / іѡанна. лєѡнта. парода и прочїи|χ| числѡ|м| ·т҃· и ·о҃· и ѕ҃· / Мьчемь мьн8иль на двое расѣцаєт сє. чт8 неарасѣчена с8цьства χ|с|ва wбога. гєѡргїа и петра...** Текст се завршава: ...**начелницици**

быв'ше на|д| бльгари. многые хр|с|тїаны различ'ными / моуками сьмрьти прѣдаше. и жизнь вѣч'н8ю тѣ|м| исходатаише (173б/23–174б/4).

174б/5–176а/26, 23. I – *Житија*: Св. свештмчци Климент, епископ и Агатангел; преп. отац Мавсима (Мавсим); преп. Саламан Ћутљиви; Св. Шести васељенски сабор.

Помени: преп. отац Евсевије; Св. два мученика.

176а/27–177б/28, 24. I – *Житија*: преп. мати Ксенија; Св. мч. Вавила Сицилијски и два његова ученика Тимотеј и Агапије (без стихова); преп. отац Македоније; Пренос моштију преп. мч. Анастасија Персијанца.

Помени: Св. мчци Павле, Павсирије и Теодотије (Теодотион); Св. мч. Ермоген (без стихова); преп. отац Филимон (Филон), епископ калиасински (карпасијски, без стихова); Св. мч. Васим (Варсим) с двојицом браће; Св. Еладије Коментарије; преп. Зосима.

177б/28–179а/3, 25. I – *Житија*: Св. отац Григорије Богослов, патријарх Константина града; преп. отац Пуплије (Публије); преп. Марије (Мар), певац.

Помени: мчца Медули (Медула) са другима; Св. пророк Исаија близу Св. Лаврентија (без стихова); преп. отац Димитрије Сасудохранитељ (без стихова); преп. Аполос.

179а/4–180а/22, 26. I – *Житија*: Св. Ксенофонт и супруга његова Марија и два њихова сина, Аркадије и Јован; Спомен великог земљотреса; преп. отац Симеон, звани Стари; Св. мчци Ананије, презвитер и Петар, тамничар и са њим 7 војника.

Помени: преп. Амон; преп. Гаврил; Св. два мученика у Фригији.

180а/23–182б/3, 27. I – *Житије*: Пренос моштију Јована Златоустог, архиепископа Константина града.

Помени: Св. Маркијанија (Маркијана), царица; преп. Клавдије (Клавдин); преп. Петар Египћанин; Субота месопусна.

182б/4–183а/10, 28. I – *Житија*: преп. отац Јефрем Сирин; преп. отац Пеладије (Паладије).

Помени: преп. отац Јаков Посник; Св. мати и кћи; Св. мч. Хареја (мчца Хариса); Недеља месопусна, спомен Другог Христовог доласка.

183а/11–184а/8, 29. I – *Житија*: Пренос моштију Св. свештмч. Игњатија Богоносца; Св. 7 мученика: Роман, Јаков, Филотеј, Иперехије, Авив, Јулијан и Паригорије; Св. мчци Силуан, епископ, Лука, ђакон и Мокије, чатац; Св. мчци Сарвил и Вевеја, сестра његова; Св. свештмч. Варсимеј, епископ едески.

Помен: преп. отац Афрат.

184а/9–187а/7, 30. I – *Житија*: Св. оци архиепископ Кесарије кападокијске Василије Велики, архиепископ Константина града, Григорије

Богослов и архиепископ Константина града Јован Златоусти; Св. свештмч. Иполит, папа римски и са њим Кенсорин, Савин, Хрисија и остали 20; Св. мч. Теофил Нови; преп. отац Зинон.

Помен: Спомен Пресв. Богородице **вь ѡ|р|гїи**[10] (без стихова).

187а/8–187б, 31. I – *Житија*: Св. чудотворци и бесребрници Кир и Јован и Св. мчца Атанасија и три кћери: Теодотија, Теоктистија (Теоктиста) и Евдоксија; Св. мчци Викторин, Виктор, Никифор, Серапион и Папије из Коринта; Св. Трифона (Трифена).

Житија и *помени* за *фебруар*

188а–188б, 1. II – *Житија*: Св. мч. Трифон (Трифун); преп. отац Петар из Галатије; преп. отац Вендијан (Вендимијан); Св. мчца Перпетуа и са њом Сатир, Ревкат, Саторник (Саторнил), Секунд и Филикитата.

Помени: преп. отац Василије, епископ солунски (без стихова); преп. отац Тимотеј Исповедник; Св. мч. Тион (Тејон) са два детета; Св. Кирион (Карион).

189а/1–15, 2. II – *Житије*: Сретење Господа Исуса Христа.

189а/16–190а/13, 3. II – *Житија*: Св. Андријан (Адријан) и Евул; Св. Власије Ивукул (Говедар).

Помени: прав. Симеон Богопријемац (Богопримац) и Ана, пророчица; пророк Азарија (Азарије), син Давидов; Св. мчци Павле и Тимон; Св. Клавдије; Субота сиропусна.

190а/13–191а/20, 4. II – *Житија*: Исидор Пилусиотин (Пелусиот); преп. отац Николај Студит, исповедник; Св. свештмч. Аврамије, епископ арвилски.

Помени: Јован из Иринопоља (без стихова); Св. мч. Теоктист; преп. Јасим Чудотворац; Недеља сиропусна.

191а/21–192б/13, 5. II – *Житија*: Св. мчца Агата (Агатија); Св. мчца Теодула.

Помен: Почетак Четрдесетнице.

192б/14–193а/24, 6. II – *Житија*: преп. отац Вукул (Вукола), епископ смирнски; Св. мч. Јулијан из Емеса; Св. мчца Фавста (Фауста) и са њом Евиласије и Максим.

---

[10] Према опису Димитрија Богдановића у *Варламовом пролоїу* из манастира Дечани овде долази **wв онь поль Гєѡргїє**, а у *Лукијевом пролоїу* из исте збирке стоји **вь гєѡргїи** /в. Димитрије Богдановић, *Две редакције стиховноі пролоїа у рукойисној збирци Дечана*, Упоредна истраживања: годишњак Института за књижевност и уметност, 1, Београд 1975, 52–53/.

193а/25–194а/13, 7. II – *Житија*: преп. отац Партеније, епископ лампсакијски; преп. отац Лука из Еладе; Страдање хиљаду и три Св. мученика протектора у Никомидији.

Помени: Св. шест мученика из Фригије; преп. отац Петар (без стихова); Св. мч. Теопемпт и његова дружина (без стихова).

194а/14–194б/25, 8. II – *Житија*: Св. велмч. Теодор Стратилат; Св. пророк Захарија; Св. Марта и Марија, сестре и Св. мч. Ликарион.

Помен: Св. мчци Никифор и Стефан.

194б/26–195б/8, 9. II – *Житија*: Св. мч. Никифор; преп. отац Роман Киликс; Св. мчци Маркел, епископ сицилијски, Филагрије, епископ кипарски и Панкратије, епископ тавроменијски.

Помен: Св. свештмч. Петар Дамаскин.

195б/9–196а/13, 10. II – *Житија*: Св. мч. Харалампије; Св. две мученице Јената (Ената), Валентина и Св. Павле.

Помени: Св. мчци Порфирије и Ваптос и три жене које су заједно са Харалампијем убијене; Св. отац Анастасије, архиепископ Константина града; Пресв. Богородица у Ареовинду (без стихова).

196а/14–196б/24, 11. II – *Житија*: Св. свештмч. Власије Чудотворац, епископ севастијски; Св. Теодора, царица.

Помени: двоје деце која су пострадала са Св. Власијем и седам жена; Обретење моштију Св. пророка Захарије, оца Јована Крститеља и Претече; Недеља православна.

196б/25–197б/22, 12. II – *Житија*: Св. отац Мелетије, архиепископ антиохијски; преп. мати Марија, звана Марин; Св. отац Антоније, патријарх Константина града.

Помени: Св. мчци Плутин (Плотин) и Саторнин.

197б/23–199а/17, 13. II – *Житија*: преп. отац Симеон Српски, Нови Мироточац (без стихова): **М|с|ца то|г|(о) ·г҃і· паметь прѣпо|д|(о)бнаго ѡц҃а нашего. Сѷмеона срьб҆ска|г|(о) / новаго мѷроточца: Ть прѣпо|д|(о)бныи ѿц҃ь нашь. Сѷмеонь. / новы мѷроточьць. земльныи|м| цр|с|тво|м|. нб|с|ное цр|с|тво измѣнив/шꙋ. и кь бесьмрьтномꙋ цр|с|твꙋ потьщаа се. прьвѣе вь земли своеи мно/гые монастирѣ сьзыдавь**... Текст се завршава: ...**и по сѣ|м| сн҃ь его прѣпо|д|(о)бны сава. / прѣнесе его вь ѿчьство свое. и положи ч|с|тно вь цр҃кви ст҃ые бц҃е стꙋденици. / ею же трꙋдѡлюбазно самь сьзыда. и до сего дн҃е бл҃гочьстывїи людїе / вьземлюще ѿ ракы его. мѷропомазанїемь разьлычнїе недꙋгы врачевь/скыи исцѣлѣвають** (197б/23–198а/16); преп. отац Мартинијан; Св. мчци Акила и Прискила; преп. отац Евлогије, архиепископ александријски.

Помен: отац и син који су разапети.

199а/18–200а/2, 14. II – *Житија*: преп. отац Авксентије (Аксентије); преп. Марон; преп. отац Аврам.

200а/3–200б/2, 15. II – *Житија*: Св. мч. Онисим, ученик Св. апостола Павла; преп. отац Евсевије.

Помени: Св. мч. Мајор; преп. отац Пахнутије (Пафнутије) и Ефросина (Ефросинија), његова кћи (без стихова); Сабор у Дијаконисима Св. апостола и јеванђелиста Јована Богослова (без стихова).

200б/3–201а/6, 16. II – *Житија*: Св. мчци Памфил и са њим Валент, Павле, Селевк (Селевкије), Порфирије, Јулијан, Теодул и пет Египћана: Илија, Јеремија, Мамоил (Самуил), Исаија и Данило; Св. мчци пострадали у Мартиропољу и преп. Марута.

Помен: преп. отац Фавијан (Флавијан), патријарх Константина града.

201а/6–201б/22, 17. II – *Житија*: Св. велмч. Теодор Тирон; Св. Маријамна, сестра Св. Филипа; преп. отац Теостирикт и Обретење моштију Св. мч. Мине Каликелада.

Помени: преп. отац Авксивије, епископ Силона Кипарског; благочастиви цареви Маркијан и Пулхерија.

201б/23–203а/5, 18. II – *Житија*: Св. отац Леонтије, папа римски; преп. отац Агапије (Агапит), епископ синадски, исповедник и чудотворац.

Помен: Св. мчци Леонт (Лав) и Паригорије.

203а/6–203б/13, 19. II – *Житија*: Св. мчци Максим, Теодот, Исихија и Асклипиодота; преп. отац Равула.

Помен: преп. оци Евгеније и Макарије.

203б/13–204а/13, 20. II – *Житија*: Св. апостоли Архип, Филимон и Апфија, ученици Св. апостола Павла; Св. свештмч. Садок, епископ и са њим Св. 128 мученика; преп. отац Агатон, папа римски.

204а/14–206а/10, 21. II – *Житија*: преп. отац Тимотеј из места Символи; преп. Леонт, епископ катански; преп. отац Евстатије, архиепископ антиохијски; Св. отац Георгије, епископ амастридски.

Помени: Св. Јован, патријарх Константина града, **иже ѡ схоластикь** (Јован III Схоластик); преп. Захарије, патријарх јерусалимски.

206а/11–207а/27, 22. II – *Житија*: Обретење моштију Св. мученика у Евгенији; преп. отац Атанасије Исповедник из Павлопетровског манастира; преп. оци Таласије и Лимнеј (Лимније); Св. свештмч. Маврикије и са њим 70 мученика (без стихова); преп. отац Варадат.

Помени: Антуса и 20 слугу; Св. мч. Синет.

207а/28–208а/27, 23. II – *Житија*: Св. свештмч. Поликарп, епископ смирнски; преп. оци Јован, Антиох, Антонин и Мојсеј (Мојсије); преп. оци Зевина, Полихроније, Мојсеј (Мојсије) и Дамјан.

Помен: Света Горгонија, сестра Св. Григорија Богослова.

208а/27–208б/17, 24. II – *Житије*: Обретење часне главе Пророка и Претече Јована Крститеља.

208б/19–210а/18, 25. II – *Житија*: Св. отац Тарасије, архиепископ Константина града; Св. свештмч. Ипатије, епископ гангријски.

Помени: Св. мч. Александар; Св. мч. Ригин, епископ скопелски; Св. Антоније; Св. Теодор Јуродиви; Св. мч. Маркел, епископ кипарски; Трећа недеља поста.

210а/17–213б/25, 26. II – *Житија*: преп. отац Порфирије, епископ гаски; Св. мчца Фотина Самарићанка.

Помени: Св. Фотина Самарићанка; Св. Фота, сестра Св. Фотине; Св. Фотида, сестра Св. Фотине; Св. Параскева, сестра Св. Фотине; Св. Киријакија, сестра Св. Фотине; Св. Јосис (Јосија), син Св. Фотине; Св. Фотин, син Св. Фотине; Св. Севастијан, дукс (кнез); мч. Виктор Стратилат; Св. Христодул.

213б/26–214б/7, 27. II – *Житија*: преп. отац и исповедник Прокопије Декаполит; преп. отац и исповедник Василије, састрадалник Прокопија Декаполита; преп. отац Талелеј (Талалеј).

Помени: Св. мч. Геласије; преп. Стефан; Св. мч. Нисије.

214б/8–215б/10, 28. II – *Житија*: Св. свештмч. Протерије, архиепископ александријски; Св. мч. Нестор; преп. Марана и Кира.

Помени: Св. 6 мученика египатских; Св. апостоли Нимфа (Нимфан) и Евул; преп. Касијан; Св. мч. Маврикије (Аврикије, Аверкије); Пасха средосна.

Записи

На залепљеном листу уз предњу корицу мешовитим писмом (полуустав, брзопис), црним мастилом налази се делимично читљив запис због оштећења хартије или разливеног мастила: []8 **и** 8**чител**8 **г**|**с**|**н**8 / []**роис**8 []8 / []**и вишнаго**.

Испод тога истом руком, истим писмом и мастилом пробе пера: **да**|**л**|**а** / **аже** / **а а б в г д е** / **с н и е ѡ ꙗ** [] **м** (прецртано) / **с и н и е ѡка** / **м** (прецртано) **лз** (= 37) **мерица по з** (= 7) **ѡка** / **бе** []**едетъ дирема**.

На горњој маргини л. 1а зеленом оловком исписан арапски број **16**.

На доњој маргини исте стране и на левој маргини полеђине тог листа мрким мастилом налазе се шаре као пробе пера.

На л. 15а, у горњем десном углу, новом руком, брзописом, црним мастилом стоји: **да[]та**.

На доњој маргини л. 37б новом руком, истим писмом и мастилом записано је: **Благwговени wче Стефане Молитва**.

На л. 215б испод завршетка текста јавља се запис исписан новом руком, мешовитим писмом (полуустав, брзопис), а црним мастилом. Запис је замрљан истим мастилом којим је писан (делује намерно), па је теже читљив: **прѣмѫдро|с|ти на|с|тавниче и сами|с|лѫдавче. и нѣ/сами|с|ланимъ сказателю и ницимъ защитилѫ / ѫтвръди и варазѫми ср|д|це мое вл|д|ко даеми / слово иже wчее слово се бо оустне мои / не възбранѫ кже.**

Испод тога новом руком, брзописом, избледелим црним мастилом стоји: **Молитвами Сѵ̃ти Wцъ нашъ Г|с|динъ і|с|съ Хр|с|ъ / боже нашъ помилѫи насъ аминъ**.

На предњој страни празног листа на крају књиге новом руком, брзописом, избледелим црним мастилом: **Николае / милоса|в|левичь** / [].

Испод тога новом руком, истим писмом, црним мастилом: **Си книга житиє кнеза лзра** (!) **и ми/длоша кwбилиѣ и св срб**.

Испод тога, са леве стране, попреко, налазе се пробе пера истом руком, истим писмом и мастилом: **а б в г д е ж**.

На истој страни новом руком, истим писмом, мрким мастилом: **Прокопїе / проїгоуменъ** / [].

На истој страни, удесно од претходног записа, новом руком, истим писмом, избледелим црним мастилом: **Митрополитъ / Митрw|п|(о)литъ / Мѡ̃сей петровичь**.

На истој страни исписане су још неке речи и шаре као пробе пера.

Историјат књиге

Књига је купљена од проф. др Павла Ивића из Новог Сада и инвентарисана је 23. јуна 1960. године.

Литература о рукопису нема.

СЛУЖБЕ И ЖИТИЈА

114. РР II 48 (РР 213 – 352 С 12) – 113441

СЛУЖБА СВЕТОМ АРХИСТРАТИГУ МИХАЈЛУ И ДРУГИ САДРЖАЈИ

XVII век, 1615/25. година

Хартија, мастило црно и киновар, 116 л. Величина листова је 188x145 мм, а текста 140–145x90–95 мм. Број редова на пуној страни је 18, осим на л. 116б где су 23 реда. Испод последњег реда, десно, на л. 24а спуштене су две речи, а на л. 82а долази крај речи из завршног реда. Два писара, од којих је први исписао л. 1а–77б и 81а–115а, а други л. 78а–80б, 115б–116б и допуне текста прве руке на доњим маргинама л. 86а, б.

Према воденим знацима рукопис је настао 1615/25. године: 1) *три полумесеца са контрамарком AcZ*, идентично: МСПЦ 65 (С 1103–1105) – *Поменик манастира Крушедола* из 1615/25, МСПЦГ 14 – *Псалтир с последовањем* око 1620, МСПЦГ 86 – *Требник* из 1622, Софија, ЦИАМ 30 (С 48) – *Четворојеванђеље* из 1615/20, Софија, ЦСВП D. gr. 307 (С 694–696) – грчки рукопис, *Хроника* од Доротеја Монемвасијског из 1615/25. године; 2) *круна са пет зубаца, с облим тролистом на средњем зупцу, полумесецом и контрамарком BG*. Идентичан водени знак, али са другим контрамаркама МСПЦ 170 (С 910) – *Минеј за новембар* из 1615/25. и Хиландар 88 – *Псалтир* (на закрпи једног листа) из 1615/25. године.

Књига садржи 16 свешчица означених ћириличким словима у бројној вредности. Ознаке се налазе на средини доње маргине предње стране првог листа. У св. 1, 3–5, 7–10, 12–15 налази се по 8 л., св. 2 и 11 су са 6 л., а св. 6 и 16 имају по 4 л.

Повез чине дашчице обложене орнаментираном кожом са златотиском. Орнаменти се разликују на предњој и задњој корици. На

хрпту су три ребра. Постоји горња копча, а од доње сачувани су само остаци.

Књига је рестаурисана 1956. године, а извештај о томе са неколико фотографија налази се у коверти залепљеној на крају књиге.

У тексту *йрвоī* писара постоје иницијали величине 2–7 редова. Они су писани црвеним мастилом, а понегде и делимично црним. Украшени су биљним елементима (гранчице, бобице, лишће), цртама, тачкама или су без украса. У насловима главних целина први ред исписан је великим иницијалним словима (први ред текста), која су црвена или местимично и црна, а остали део текста изведен је малим црвеним словима. У насловима мањих целина прва реч или прве две речи исписане су црвеним иницијалним словима, а у наставку текста су мала црвена слова. У насловима одељака јављају се мала црвена слова или је само почетно слово велико. У тексту *дрyīе* руке црни иницијали су висине 2–3 реда. Скоро сви су украшени биљним елементима, цртама или тачкама.

Писмо *йрвоī* писара је полуустав, уз присуство и неких брзописних слова. Рукопис је леп и исписан. Подвучене и надвучене црте углавном изостају. Украсну црту понегде има брзописно **а**. По типу варирају **а** (полууставно и брзописно у случајевима где стоји самостално и у лигатури **ıа**), **в** (полууставно и брзописно), **д** (полууставно и брзописно), **т** (једноногo и троногo, карактеристично и за полуустав и за брзопис), **ѡ** (чешће брзописно без средњег стуба и ређе полууставно са средњим стубом), **Ѡ** са словом **т** које је троногo или брзописно (једностранo или двостранo).

Од брзописних слова над редом потврђују се **ѕ**, **и**, **ѣ** (грчког типа), **з**, **і** са дужом надвученом и подвученом цртом, **м**, **с**, **ѡ** без средњег стуба, **ч**.

Од већих слова користе се широко **ѥ**, **ѻ** (у речи *око* има тачку у средини, а у *очи* две таче), **с**, високо брзописно **ъ**, **ѣ**, **т** (чешће једностранo него двостранo), веће **в** са улево испупченим стубом чији се крајеви савијају обликујући две међусобно раздвојене петље, веће **ж** са надоле продуженим стубом и на крају савијеним улево (понегде у последњем реду на страни), веће издужено **к**, **ѡ** без средњег стуба, чија се десна бочна линија продужава нагоре (нешто изнад линије реда или више од тога допирући око половине међупростора), при чему јој се горњи крај савија наполье, веће грчко **ѣ** са продужетком краја доњег лука (надоле или удесно) или језичца, као и крупније грчко **ѣ** без продужетка, **ѕ** са продуженом линијом доњег лука надоле, **ρ** са продуженим репом, брзописно **ѧ** са стубом продуженим надоле, веће **ѧ** са навише продуженим десним стубом чији почетак је савијен улево.

Писар користи лигатуре, од којих су нарочито упадљиве **т** + **р** и **т** + **р** + **о**.

Над редом везом се изводе спојеви **д** + **о**, **г** + удвојено **о** (на крају речи и реда), **д** + **ї**, **м** + **ї** и др.

У речи **стрѣлы** 47а/5, 89б/6 дужа хоризонтална пречка **ѣ** написана је као стрелица удесно усмерена.

Правопис је ресавски, ненормализован. Од *јерова* долазе **ь**, **ъ**, високо *јер* и *ӣајерак*. Група *ја* на почетку речи означена је редовно лигатуром **ꙗ**-, а иза вокала претеже **-а** над **-ꙗ**. Иницијално *је* најчешће је обележено широким **є**-, више пута се потврђују **ѥ**- и **є**- (**ѥ**- је чешће), а понегде је написано и веће **є** грчког типа (74а/18, 85а/15). У поствокалској позицији за *-је* већином је употребљено **-є**, доста пута и **-ѥ**, а понегде и широко **-є**. Групе *ља*, *ња*, *ље*, *ње* долазе с лигатурама – **лꙗ**, **нꙗ**, **лѥ**, **нѥ**. Слово **ѕ** среће се понегде на етимолошком месту и уместо **з**, а употреба **з** уместо **ѕ** је најчешћа. Слово **ї** користи се претежно по ресавским правилима. Више пута између два **о** сугласничко слово је дигнуто над ред (**то|г|о** 22б/1, **по|д|оболѣпот'ныи** 22б/10, **спо|д|обы** 29а/5, **по|д|обаѥ|т|** 45б/16, **вьсако|г|о** 47а/3, 56а/13, **сло|в|о** 87а/1 итд.) Од интерпункцијских знакова употребљавају се: тачка, запета, тачка са запетом, две тачке обично са цртом, три тачке, две тачке у низу.

Језик је српскословенски. Рефлекс некадашњег полугласника је *а* (**воин'ставь** 37а/11, **не закаснїи** 55б/3, **сѹдабь** 72а/6, **жаз'ль** 87б/14). Рефлекс туђе редакције *е*, среће се само у облицима лексеме **невещьствьнъ** иза **щ**, а испред **-ств-** (**невещестьвным бо** 3а/12–13, **невеществны|х|** 8б/1, **невещестьв'нь** 10а/4–5 итд.), а ова појава присутна је и у неким другим рукописним и старим штампаним књигама.[1] У примеру **вьр'варь** уместо **а** стављено је **ь** (прво). Изговор **ѣ** је екавски. Вокално *р* и *л* постоје. Нема замене **чр**- са **цр**-, а редовне су и групе **жд** и **чьт**-. Изузетак је скраћеница **да|ж|** 23а/18 (поред **подаж|д|ь** 28б/18), где се уместо **жд** налази **ж**. Не

---

[1] Случајеви са *е* у облицима те лексеме присутни су и у неким другим писаним и штампаним српскословенским споменицима, те се може сматрати да су се тако усталили (нпр. у *Седмичном октоиху са Акатистом пресветој Богородици*, трећа четвртина 17. века, БМС, сигн. РР II 3 – **невещест'внъ** 5б/1, у *Стихологији* Кипријана Рачанина с почетка 18. века, БМС, сигн. РР II 8 – **невещестьвнь** 55б/10, у *Стихологији* даскала Максима из прве деценије 18. века – **невеществ'ны** 97б/6, **невѣщест'вны** 100б/16, у *Октоиху Ђурђа Црнојевића* из 1493/94. године – **невещестьвнь** 12а/13, у *Горажданском псалтиру с последовањем* из 1521 – **невещестьвнїи** 321б/22, у овој књизи в. опис бр. 115 итд.).

потврђује се ни метатеза заменичког **вьс-**, као ни замена **вь**, **вьз-/вьс-**, са **оу**, **оуз-/оус-**. Слово **л** на крају речи и слога се чува. Уместо **-сц-** јавља се **-ст-** у лексеми **земльстїи** 91а/17, 95а/16–17 (Н мн.).

У области морфологије књижевна норма се углавном поштује. Изједначени су облици Г и А јд. м. рода за биће. У Л јд. именица **ū* основа и код именица на консонант је наставак *-и*, као изузетак јавља се **вь дн҃е** 71б/6). У И јд., Д и Л мн. **ĭ* промене и основе на консонант је *-е-*: *-ем*, *-ех*. Кратак облик придева у множини долази више пута (Г, Д, И и Л). У Д јд. сложене придевске промене је *-ому/-ему*, у 1. л. мн. презента атематских глагола и глагола **имѣти** је *-ми* (**имамы** 11а/15, **не имами** 52а/13–14, **єсми** 68б/15, 103а/11 итд.), а сигматског аориста нема. Двојина се чува, али се и замењује множином (**и прїеть роуками** 17б/9 итд.).

Рукопис садржи и старе дублетне форме у непродуктивним врстама које су настајале већ у старословенским споменицима под утицајем народних језика. Спорадично се јављају и старословенске иновације у продуктивним именичким врстама.

Од српских општештокавских црта присутан је наставак *-у* у Л јд. именице м. рода **о* промене (**вь чин8** 38а/12–13), *-ове* у А мн. именица м. рода (**твоѥ ... чинове** 30б/12), *-е* у Н мн. именице **ū* основе (Н **дьщере іоудеискые** 92а/13–14), *-у* у Л јд. личне заменице (**по нѥмоу же** 51б/4–5), *-ом* у Л јд. придева ср. рода (**вь бгодьхновеннѡ|м| писани** 24а/3), *-ој* у Д јд. ж. рода придева (**възбраннои воѥводѣ** 48а/7, **тебѣ ... бл҃гои** 109б/9), *-ем* уместо *-им* у Л јд. придева м. рода **јо* основе (**ѡ ... бж҃їемь** 106а/8), *-мо* у 1. л. мн. презента (**вьз҄силамо** 47а/12, **не имамо** 110а/3, 3–4).

Више пута одступа облик Г јд. именице *име* са наставком *-и* уместо *-е* (**имени твоего** 50а/16, 52б/7, 9 итд.), идентичан Д јд. (**имени твоемоу** 50б/3 итд.).

Писмо *друīоī* писара на л. 78а–79б је полуустав уз присуство и неких брзописних слова. Слова су ситнија, нису нарочито лепа, али су читка. Подвучене и надвучене црте долазе понегде, почетна обично изостаје, док се украсна потврђује понегде код **і**, затим код слова **ѕ** употребљеног једанпут и у неким примерима широког **с**. Слова су типолошки углавном устаљена. По типу варирају **а** (полууставно и ређе брзописно), **е** (полууставно и ретко брзописно грчког типа) и 8 (лигатурно и **о** са птичицом). Само брзописом изводе се **ж** (са једном, десном петљом). Мало **т** је троного, карактеристично и за полуустав и за брзопис. Слово **ѡ**, самостално употребљено или у лигатури **ѿ**, јавља се брзописно, без угиба или са плитким угибом, а ређе са дубљим угибом. У **ѿ** надредно **т** је једноного, троного, или у виду дуже хоризонталне пречке са кратким привесцима на крајевима. Од већих слова потврђују се широко **є** и **с**, високо једнострано **т**, високо **ъ** и издужено **к**. Пада у очи спој **ѣ** у врсти и

надредног д, где стуб ѣ пресеца подницу д удесно од његовог десног стуба. Слово м над редом је брзописно, а остала употребљена слова одликују и полуустав и брзопис.

Иако је рукопис на л. 80а, б на први поглед мало другачији од рукописа на л. 78а–79б, на основу палеографских поређења може се закључити да је у питању исти, тј. *другīи* писар. Писмо је полуустав. Слова су крупнија и изведена су дебљим пером. По изгледу и начину обликовања одговарају онима у рукопису на л. 78а–79б. Разлике се тичу слова ж, које је полууставно, а не брзописно, затим изостаје о са птичицом, док је лигатура ѿ само са надредним једноногим т. Од већих слова овде се среће једино широко с. Надредна слова су као на л. 78а–79б. И ту је упадљив спој ѣ у врсти и надредног д, с том разликом што стуб ѣ пресеца пречку д са леве стране.

Правопис *другīоī* писара је ресавски ненормализован. Од *јерова* долазе танко *јер*, дебело *јер* (у случају въ 116а/11) и *йајерак*. Група *ја* на почетку речи означена је редовно лигатуром ꙗ-, а иза вокала већином стоји -а, ређе -ꙗ. У означавању иницијалног *је* претеже широко є- над лигатуром ѥ-, а у писању *-је* чешће је -ѥ од -є. Групе *ља*, *ња*, *ље*, *ње* долазе с лигатурама (лꙗ, нꙗ, лѥ, нѥ). Изузетак је случај землїѥ 78а/10, где је написан спој лїѥ. У случају вь пⷭстиноу 79а/17 група *њу* означена је спојем ноу. Слово ѕ среће се по етимологији у примеру звѣздїи 79а/7. Слово ї не користи се увек по ресавским правилима. Оно се понегде јавља уместо и (вь вѣкї 79а/13, 14), или је обрнута ситуација, тј. и замењује ї (творецїеиѥ 78б/9, бл҃гоприѥтнⷭ 80б/1), а доста пута, углавном на крају речи, уместо и употребљен је спој їи (именїи 78а/4, на землїи 78а/8, сатворїи 78а/10–11, рабїи 78а/14, пльтїи 79б/12, завидїимь 116а/12, нашїимь 116б/7 итд.). Интерпункцијски знаци су: тачка, две, три и четири тачке иза којих следи таласаста црта или украс стилизован од испреплетених линија.

Језик је српскословенски. Рефлекс некадашњег полугласника је *а* (сатворїи 78а/10–11). Изговор ѣ је екавски. Нема замене чр- са цр-, а редовне су и групе жд и чьт-. Не потврђује се ни метатеза заменичког вьс-, као ни замена вь, вьз-/вьс-, са оу, оуз-/оус-. Слово л на крају речи и слога се чува.

У области морфологије књижевна норма се углавном поштује. Од општештокавских црта потврђују се: наставак *-у* у Л јд. именица ср. рода **јо* промене (на ... междоучасїю 116б/горња маргина, 11), *-е* < *-еје* у Г јд. ж. рода присвојне заменице (твоѥ дш̑е 115б/3, дш̑е твоѥ 115б/16), *-мо* у 1. л. мн. презента ([вь]зсиламо 116б/9).

Садржај

1а–2б/15: **М|с|ца ноє|м|врїа ·и҃· Сьборь архї/стратига михаила и прочїи|х| бе/спльтны|х| силь на малѣи ве|ч|(є)рны. / по|с|, с|х|, д҃· и поемь ст|х|ры, гл|с|ь ,а҃· / по|д|обно. прѣхвал'ныи м|ч|ници: / Беспльтныи аггли. бж҃їю прѣ/столꙋ прѣ|д|стоеще. Ѿнꙋ|д|ними / свѣтлостми ѡблистаемы. / и свѣтолитїи вѣчн'ыми сїающе. / и свѣти бывающе вторы / хоу҃ мл҃ите се даровати дша|м| / нашимь мирь и велїю мл|с|ть...** Текст се завршава: **бо҃ Ра|д|(о)ѵи се надѣанїе наше бц҃е ч|с|таа. / ра|д|(о)ѵи се радость аггл҃ѡ|м| прїем'шїа. / ра|д|(о)ѵи се рож|д|шїи оч҃ее сїанїе бл|с|ве/нна. ра|д|(о)ѵи се ч|с|таа прѣст҃аа дв҃о. / єдїна прѣпѣтаа. те слави|т| / в'са тварь мт҃рь свѣтоу:**

2б/16–10б/9: **На велицѣи вечерны бл҃жень / моу|ж|, ан'тифо|н| ,а҃· / на гн҃и възва|х|, ѡ|с|, с|х| ,и҃· пое|м| ст|х|ры / гл|с|ь ,д҃· по|д|о(бьнъ). ꙗко доблꙗ вь м|ч|. / Трисл҃ньчнаго бж|с|тва. прѣ|д|ста/тель свѣтлеишїи. михаиле / ꙗвлꙗемь ар'хїстратиже. съ вы/шными силами зовеши веселе |с|(е). / Ст҃ь єси оч҃е. Ст҃ь єси безначе/лное слово ст҃ое и дх҃ь ст҃ы. є/дино цр|с|тво и єдина слава и є/дїно сꙋщьство. и єдїно бж|с|тво / и сила...** После стихира на *Господи вазвах* следе паримије: **Ѿ іс҃а навї|на| чь|т|енїе / Бы|с|(ть) ꙗкоже бѣ ісꙋсь вь єрихонѣ...** (4б/15–5а/11); **Ѿ пр|о|р|о|чьства ісаиина чь|те|(нїе) / Тако гл҃ѥть гь҃. въса землꙗ вьпїе|т| / съ веселїемь...** (5а/11–6а/17); **Ѿ пр|о|р|о|чьства за|х|(а)рїина чьтенїе: / Тако гл҃ѥть гь҃. да оубоит се въсака / пльть Ѿ лица гн҃ꙗ...** (6а/18–7б/9). У наставку су литијске и стиховне стихире, тропар и богородичан (7б/10–10б/9).

10б/10–32а: **на (о)ѵ|т|рны на ,а҃, ст|х|лѡ|г|. сѣ|д|, гл|с| ,и҃. пѡ|д|(обьнъ) / Нб|с|нымь чинѡ|м| наставникь. / слоужител' же славы бж|с|твные. / дѡ|с|(то)ино бывь повелѣнїемь ѕиж|д|и/телꙗ...; Канѡ|н|, прѣст҃ѣи бц҃и...; инь канѡ|н|. беспльтны|м| гл|с|ь ,и҃·...; Дрꙋ|г| канѡ|н| ар'ха/гг҃лꙋ михаилꙋ. пѣ|с| ,а҃· гл|с| ,д҃·...** (10бб/10–22а).

После *шесте песме* канона: **М|с|ца то|г|о ,и҃· съборь ст҃го архїстра/тига михаила. с|х| хоте|х| те|б|(ѣ) / михаиле пѣ|с|нь пѡ|до|бнꙋю вьспѣ/вати лѣпотнꙋю. нь соплꙗ не има|м|. / въ ѡсмы чиноначелникь ѡбла|д|ае / на нб|с|ѣ|х|. Въ ть|ж|ь дн҃ь събранїе, деве/ты|м| чинѡ|м|. Серафимѡ|м|. херꙋвимѡ|м|, / прѣстолѡ|м|. госпѡ|д|ствѡ|м|. власте|м|. / начелѡ|м|, сила|м|. ар'хаггл҃ѡ|м|, и аггл҃ѡ|м|: / Михаиль по|д|оболѣпот'ныи чинѡ|м| / начелникь вышныи|м| силамь...** (22б–24а/13); следе наставак три наведена канона, светилна, хвалитне стихире гласа 4 и нека упутства из типика. Завршетак текста је: ... **при|ч|(естьнъ). / твореи аггли свое дх҃ы** (24а/14–32а).

32б–36б: **Канѡ|н| беспльтны|м|. пѣваемы вь соу|б|/тꙋ. идеже є|с|(ть) хра|м| беспльтны|м|. пое|м| / храмꙋ. сь ірмосѡ|м|, на ,ѕ҃· и вь минѣи. / на ,д҃· и вь ѡ|х|, на ,д҃· Канѡ|н|, гл|с|ь · и҃·...**

37а–42б: **Дроугы канѡ|н|, пѣвае|м| редѡ|м| сь прь/выи|м| канонѡ|м|: канѡ|н|, арх҄аггл8 / михаил8. пѣ|с|нь ,а҃, гл|с|ь ·д҃·...**

43а–63а/5: **Начело постныи|м| часовѡ|м| съ меж|д|8/часїи. ча|с| ,а҃· прїидѣте поклони/м҄ се...**(43а, б); **Меж|д|8/часїе прьваго ча|с|(а) прїидѣте / поклони/м҄ се...** (44а–48а/15); **Меж|д|8часїе тре/тїаго часа...** (48а/15–53б/1); **Меж|д|8часїе / шестаго часа...** (53б/1–58а/17); **Меж|д|8часїе ·ѳ҃· го часа...** (58а/18–63а/5).

63а/5–80б: **Начело паве|ч|(е)рници цр҃8 нб|с|/ны...** Прва рука исписала је овај текст до краја л. 77б, до речи: **Вл|д|ко многомл|с|тиве гн҃ іѵ҃ х҃е.** На л. 80а *другі* писар се надовезао на текст прве руке, тако што је најпре поновио завршне речи са л. 77б, а потом наставио даље: **Вл|д|ко многомл|с|тиве гн҃ іѵ҃ х҃е бе҃ / нашь. мл҃твами прѣч|с|тыѥ / вл|д|чце наше бц҃е...** Текст је завршио на л. 80б: **...и оумири на/ш8 жизнь. гн҃ помлоуи на|с|, и мирь свои. сп|с|и дш҃е наше / ꙗко бл҃гь и чл҃колюбць.** Исти писар је на л. 78а–79б исписао 134. и 135. псалам.

81а–105а/10: **Ѱалмы избра|н|ны по/полїелеѡ го|с|пѡ|д|скыи|м| праз|д|никомь. / и нарочитїи|м| стыи|м|: ѱалѡ|м| на ро/ж|д|ьство прѣст҃їе бц҃е...** (81а–82а/3); **ѱалѡ|м| на вьз|д|виженїе ч|с|тнаго кр|с|та...** (82а/4–82б/9); **ѱалѡ|м| на въвѣ|д|(е)нїе прѣст҃їе бц҃е...** (82б/10–83б/10); **ѱалѡ|м|, прпѡ|д|(о)бныи|м| и / ст҃моу саве и ѡц҃емь...** (83б/10–85а); **ѱалѡ|м| архїереѡ|м| и ст҃м8 николѣ...** (85б–86б/2); **ѱалѡ|м| на рож|д|ьство г҃а нашего іѵ҃ х҃а...** (86б/3–88а/5); **ѱалѡ|м| на крщ҃енїе гн҃ѥ...** (88а/6–89а/12); **ѱалѡ|м| на срѣтенїе гн҃ѥ...** (89а/12–90б/12); **ѱалѡ|м| на бл҃говѣщенїе прѣст҃е бц҃и** (90б/13–91б/15); **ѱалѡ|м| цвѣто|н|(о)сїю...** (91б/15–93а/5); **ѱалѡм въ не|д|(ѣ)лю ѳомин8** (93а/6–94а/8); **ѱалѡ|м| на вьзне|с|(е)/нїе г҃а нашего іѵ҃ х҃а...** (94а/8–95б/6); **ѱалѡ|м| вь не|д|(ѣ)лю пѣтиде|с|(е)тноу...** (95б/7–96б); **ѱалѡ|м|, на рож|д|ьство пр|д|тчи іѡ҃ана...** (97а–98а/6); **ѱалѡ|м| на ст҃ое прѣѡбраженїе гн҃ѥ...** (98а/7–99а/11); **ѱалѡ|м| на оуспѣнїе прѣст҃їе бц҃е...** (99а/12–100б/8); **ѱалѡ|м| на / оусѣкновенїе пр|д|тчи...** (100б/8–101б/6); **ѱалѡ|м| ап|с|лѡ|м| ѡбще. се|ж|(е). іѡ҃анн8 бг҃осло|в8|...** (101б/7–102б/9); **ѱалѡ|м|, м|ч|нико|м| ѡбще...** (102б/9–104а/12); **ѱалѡ|м|, аг҃глѡ|м|...** (104а/12–105а/10).

105а/11–115а: **Чь|с|тнїи паракли|с| прѣ/ст҃еи бц҃и. Сщ҃еникь начинаѥ|т|. / бл|с|вень бь҃ нашь...; Канонь мол҄бьнь прѣст҃еи бц҃и / гл|с|ь ,и҃,...** Иза *шесте песме* је **єѵ|г|лїе ѿ лоукы. / Въ врѣме ѡно, вьставшїи марїамь въ дн҃и тїи...** Следи наставак Канона.

115б/1–116а/9: **Ст҃омоу маѯимꙋ вл|д|кы. Сла|в|(а). гл|с|ь ·ѕ҃ / Вь исходѣ дивнаго ти прѣставлєнїа / ч|с|тныє твоє дш҃е ч|с|тнеишїи ѡч҃е...;**[2] **Сла|в|а, гл|с|ь ,в҃· / Ꙗко красно виденїе видѣ. вь исходѣ / дш҃е твоє. ѡ прѣбл҃жен'нѣ маѯиме...** (115б/14–116а/2);[3] **Стефань вен'ць добротїи и красота / цр҃квїи...** (116а/3–9).[4]

116а/10–116б/1: **Сла|в|(а), гл|с|ь а҃ / Въ тьмници затвараємь ратними. и / ѡ своихь. завидїимь вьместо мл҃о/ванїа...**[5]

116б/2–10: **м|л|тва на а҃ мь меж|доучасїю**[6] **/ Ги бе нашь иже вь полоудн҃е спо|д|(о)бивїи на|с|...**

116б/11–24: **м|л|тва на ѳ҃ мь меж|доучасїю:**[7] **/ Бл|с|ве бл|с|влю те ги҃ бе҃ мои, и прославлю / име твоє вь вѣкы...**

Записи

На залепљеном листу уз предњу корицу црним мастилом курзивом стоји: **Сїа книга Јеро**/[]. / **Мл|с|тию**.

На врху л. 1а видљиви су трагови записа исписаног љубичастом оловком савременом писаном ћирилицом: [] **бр. 9 [у манастиру]**.

На десној маргини исте стране новом руком графитном оловком написан је број: **143**.

На доњој маргини исте стране новом руком мешовитим писмом, а црним мастилом: **Сиꙗ книга монастира Кобила**. Испод последње речи новом руком црним мастилом у загради савременом писаном ћирилицом стоји објашњење те речи: **(Ковиља)**.

При дну исте стране налази се оштећен запис, видљиви су само делови појединих слова, који је исписао претходно наведени писар (мешовито писмо, црно мастило).

На доњој маргини л. 1б истом руком, истим мастилом, брзописом: **Сїа книга мани|с|т / кобила**.

На доњој маргини л. 2а виде се нечитљиви трагови отрвеног записа.

---

[2] Уп. Непознати Крушедолац, *Служба Светом архиепископу Максиму Бранковићу*, Србљак, књ. 2, *Службе, канони, акатисти*, приредио Ђорђе Трифуновић, превео Димитрије Богдановић, Београд 1970, 472.

[3] Непознати Крушедолац, *Служба Светом архиепископу Максиму Бранковићу*, 474.

[4] Непознати Крушедолац, *Служба Светом архиепископу Максиму Бранковићу*, 496.

[5] Уп. Непознати Купиновљанин, *Служба Светом деспоту Стефану Бранковићу*, Србљак, књ. 2, 422.

[6] Наслов је исписан на горњој маргини, доста је отрвен и тешко је читљив.

[7] Наслов је доста отрвен, тешко је читљив.

На доњој маргини л. 93а новом руком полууставом црним мастилом: **Слава ти С.**

На доњој маргини л. 93б истом руком, мешовитим писмом (полуустав, брзопис): **Слава ти Троице ст҃аа: ѡче и слове и дше ст҃и** / [] **слава тебе б҃е.**

На десној маргини л. 100а новом руком, брзописом, црним мастилом делимично оштећен запис због опсецања листа: **Пе|с|ан ти ис х҃с** []/**ною прино/марие: Пре|с|п**[] / **вилавила |с|е** [] / **а҃ ѿ земли** [] **-ле|г|(е) – каве** [] **имъ ѡбите|л|** [].

На доњој маргини л. 104б новом руком, брзописом, избледелим мрким мастилом: **При|д|етѣ с а҃нгласкими лики / вас|х|валимъ ахи|с|тратига / ми|х|аила и гаврила леге.**

На залепљеном листу уз задњу корицу, новом руком, брзописом, оловком: **поѡръ стоꙗна маѯи**[]/**ан8 иѡванк8 дмитра теѡ**[]**сию санд8 8бав8 / васила миаило ан8 / никол8.**

Испод тога новом руком, истим писмом, светломрким мастилом: **аниц8 / ана / сим8 / живан8 / елисавета.**

Историјат књиге

Рукопис је инвентарисан 19. новембра 1953. године без података о начину прибављања, са напоменом да је затечен у Библиотеци Матице српске.

Литературе о рукопису нема.

115. РР III 35 (РР 259) – 212258

СЛУЖБА СВЕТОМ КНЕЗУ ЛАЗАРУ СА ЖИТИЈЕМ

XVI/XVII век, 1595/1605. и XVIII век, 1770/80. година (?)

Хартија, мастило мрко, црно и киновар, 18 л. 235x166 мм. Број редова на пуној страни у тексту првог писара је 27 (л. 1а–14б), док у тексту друге руке варира (на л. 15 је 25, на л. 16–17 и 19 је 26, а на л. 18 је 31). Два писара, од којих је први исписао л. 1а–14б, а други 15а–18б.[1]

Према воденим знацима *први део* рукописа (л. 1–14) потиче из 1595/1605. године: 1) *једнострука котва у кругу са уписаним тролистом*, врло слично: МСПЦ 41 (С 710) – *Житије Јована Златоустог* из 1593, МСПЦ 81 (С 711) – *Минеј за април и мај* из 1593, Пећ 60 (П–С 328) – *Триод посни* из 1596, УББ 11 – *Минеј за август* из 1590/1600, Дечани 17 (П–С 278) – *Четворојеванђеље* из 1590/1600, Љубљана, НУБ 19 (М 2310) – *Пролог стиховни зимски* Арад, БЕА 15 из 1594, Крка 9 (С 105) – *Псалтир с последовањем*, I део из 1590/1600, Пловдив, НБИВ 4 (С 44–45) – *Псалтир* из 1590/1600, Николајев 448 из 1601, АВ 94–95 из 1596, 97 из

---

[1] Први писар исписао је л. 1а–14б на којима тече *Служба Св. кнезу Лазару* до краја шесте песме канона, а потом се наставља *Житије Св. кнеза Лазара* уклопљено у *Службу*. Услед тога што су листови изгубљени, рукопис прве руке прекида се при крају *Житија*, код речи: ...**и принесоше и положише и, ч|с|тно. вь своємь его монастири**. Други писар се у 18. веку (1770/1780 (?) надовезао на првог и без прекида наставио даље: **идѣже и до нн҃а.лѣжить въ рацѣ. творє цѣлви и подавае зд|р|авїє**... (л. 15а–18б), в. *Садржај*.

1597, 98 из 1598, 101 из 1601. и 102 из 1604. године. *Други део* (л. 15–18) је вероватно из 1770/80 (?) године: 1) *тешко читљив ћрб са нерашчитаним йотйисом*, слични типови овог воденог знака код Ајнедера око 1770. и код Лауцевичијуса 2450 из 1786. године.

Рукопис садржи 3 ненумерисане свешчице, од којих прва има 6 л., друга 8, а трећа, додата у 18. в. (1770/80 (?), садржи 4 л.

Књига је поправљана и преповезана. Листови су обрезивани, при чему је на неким маргинама делимично оштећен текст наслова одељака, записа и сл. (нпр. лева маргина 1б, 5б, 9б). Приликом преповезивања неки листови су спајани лепљењем и прошивањем траке хартије. Том хартијом понегде је прекривен и део текста. Листови су испрљани од влаге, прљавштине, разливеног мастила, а срећу се и оштећења од црвоточине, као и остаци воска.

Повез чине дашчице обложене орнаментираном црвенкастом кожом, са различитим украсима на предњој и задњој страни. Кожа је делимично искрзана и оштећена (на неким местима недостају јој делићи, а видљиве су и рупице од црвоточине). На хрпту су три ребра. Постоје две копче, с тим што је доња поправљана.

У тексту *йрвоī* писара на почетку поглавља јављају се црвени иницијали у висини 3–5 редова. Делимично су украшени разним шарама и биљним елементима. На почетку мањих целина срећу се велика црвена слова, од којих су нека украшена тачком или цртом. Наслови поглавља (л. 1а, 1б, 12а) почињу иницијалним словима у вези (прве две речи), у наставку су мала слова, или је још неко почетно слово велико. У тексту *другīе* руке на почетку одељака налазе се светлоцрвена, црна или комбинована црвено-црна велика, већа или мала слова. Наслови су исписани светлоцрвеним или црвено-црним малим словима или је само почетно слово велико или веће, а остала су мала.

Писмо *йрвоī* писара је полуустав. Рукопис је исписан и леп. Разликују се пуне и танке линије. Подвучене и надвучене црте по правилу изостају, а украсна црта среће се само код иницијалних слова. Слова су углавном типолошки устаљена. Одступа **з**, два пута написано с квачицом (**sвѣ҄зди** 9б/15, **звѣ҄кь** 14б/2), наспрам уобичајеног облика без квачице, а такође и **т**, које се јавља троного и једноного. Од већих слова потврђује се широко **є**, **о** (понегде има тачку у средини), **с** и **ѡ**, брзописно високо *јер*, високо једнострано **т**, које се потврђује само у лигатури **т** + **р** и веће брзописно **а**, употребљено иза тачке. Надредна слова претежно су полууставна (нпр. **в**, **г**, **к**, **т** итд.), нека су брзописна (нпр. **ж**, **м**, **р**), а срећу се и са елементима оба писма (нпр. **д**). У рукопису се понегде среће и писање везом (надредно **д** + надредно **о** и надредно **м** + високо брзописно *јер* у врсти).

Правопис је ресавски, ненормализован. Од *јерова* долазе **ь** (најчешће), дебело и високо *јер* (у предлозима и префиксима) и *ӣајерак*. Група *ја* на почетку речи означена је редовно лигатуром **ꙗ**-, а иза вокала претеже -**а** над -**ꙗ** (у примерима иза **ї** који су најбројнији редовно је -**а**, а у осталом позицијама је лигатура -**ꙗ**). Иницијално *је* редовно је обележавано широким **є**-, а у поствокалској позицији за -*је* најчешће је -**є**, више пута јавља се и мало -**е**, док је лигатура -**ѥ** најређа. Широко **є** доста пута налази се и у вредности *е* (**сьбраше сє** 2б/15, **прослави сє** 6б/19, **кь прѣсвѣтлєи** 7б/3). Групе *ља*, *ња*, *ље*, *ње* писане су **лꙗ**, **нꙗ**, **лѥ**, **нѥ**, изузев случаја **ѡ немь** 1б/17, где је за *ње* стављено **не**. Слово **ѕ** у вредности *з* среће се доста пута на етимолошком месту или уместо **з**, а присутне су и потврде писања **з** уместо **ѕ**. Слово **ї** користи се углавном по ресавским правилима, одступања су ређа. Графема **ѫ** употребљена је у једном случају уместо етимолошког **оу** (В јд. **пастирѫ добрыи** 11б/24–25). Акценти и спирити су присутни. Од интерпункцијских знакова употребљавају се: тачка, запета, две, три, четири (ређе) тачке са цртом и тачка са запетом. Писар ставља и знак за убацивање пропуштеног текста у виду надоле лучне линије, изнад које су две тачке (5б/19, 9б/15). Налази се и коректорска исправка редоследа двеју речи означена тако што је црвеним мастилом изнад прве речи стављен број **в҃** = 2, а изнад друге број **а҃** = 1 (л. 2а/23–24).

Језик је српскословенски. Рефлекс некадашњег полугласника је *а*. То потврђују примери са **а** место *јера* (**красань** 1б/5, **трьжаства** 6б/5, **чедань** 7а/2, **изьшаль** 8а/16, **вьзмаздїє** 12а/5 итд.), као и случај са **ь** место етимолошког **а** (**тальнтъ** 1а/9). У примерима **невѣщестьв҆наа** 6б/11,[2] **мѹжест҆внь** 9б/10 уместо *јера* долази рефлекс туђе редакције *е*. Изговор *јаша* је екавски. Слова **ѣ** и **є** се мешају, при чему је чешће присутно **ѣ** уместо **є**, него обрнуто. У примерима **ш҆лѥмь** 3а/27, **гнѥвь** 3б/2, **гнѥва** 10а/2, **оугнѥтаемїє** 10а/16, **вьз҆гнѥщенїє** 11а/25, **гнѥзда** 13б/6, **лѥ** и **нѥ** (*ље*, *ње*) уместо **ѣ** је лигатура **ѥ**. Групе **щ** и **жд** се чувају. Вокално *р* и *л* постоје. Изузетак је пример **вь грынили** 3а/11, где је уместо споја **ръ** написано **ры**,

---

[2] Случајеви са *е* у облицима те лексеме присутни су и у неким другим писаним и штампаним српскословенским споменицима, те се може сматрати да су се тако усталили (нпр. у *Седмичном октоиху са Акатистом пресветој Богородици*, трећа четвртина 17. века, БМС, сигн. РР II 3 – **невещест҆внъ** 5б/1, у *Стихологији* Кипријана Рачанина с почетка 18. века, БМС, сигн. РР II 8 – **невещестьвнь** 55б/10, у *Стихологији* даскала Максима из прве деценије 18. века – **невеществ҆ны** 97б/6, **невѣщест҆вны** 100б/16, у *Октоиху Ђурђа Црнојевића* из 1493/94. године – **невещестьвнь** 12а/13, у *Горажданском псалтиру с последовањем* из 1521 – **невещестьвнїи** 321б/22, у овој књизи в. опис бр. 114 итд.).

што може бити омашка писара, остатак предлошка или утицај народног говора, с обзиром на то да је појава присутна у неким дубровачким списима и приморским рукописима.[3] Нема замене **чр-** са **цр-**, а редовна је и група **чьт-**. Не потврђује се ни метатеза заменичког **вьс-**, као ни замена **вь**, **вьз-/вьс-**, са **оу**, **оуз-/оус-**. Слово **л** на крају речи и слога се чува.

У области морфологије књижевна норма се углавном поштује. Изједначени су облици Г и А јд. м. рода за биће. У Л јд. именица **ū* основа је наставак *-u*, као и код именица основе на консонант. У И јд., Д и Л мн. **ĭ* промене и на консонант је *-e-*: *-ем*, *-ех*. Кратак облик придева среће се у Д мн. (**многемь** 13б/12). У Д јд. сложене придевске промене је *-ому*, а сигматског аориста нема. Двојина се чува, али постоје и потврде употребе множине уместо двојине (нпр. **по|д| носѣ свои** 8а/12).

Рукопис садржи и старе дублетне форме у непродуктивним врстама које су настајале већ у старословенским споменицима под утицајем народних језика. Спорадично се јављају и старословенске иновације у продуктивним именичким врстама.

Књижевну норму нарушава стари Л мн. на *-ох* (**прї источникохъ** 1а/14).[4]

Од српских општештокавских црта присутан је наставак *-у* у Л јд. именица **o/jo* промене (**w** ... **веселїю** 2а/6, **w** ... **прѣмененїю и прославлѥнїю** 2а/15, **w** ... **изʼмѣнѥнїю** 11а/4 и др.), *-е* у Г јд. именица ж. рода **a* основе (**близь** ... **лаврѣ** 13б/21), *-и* у Л јд. (**вь** ... **правди** 12б/17), *-ој* у Д и Л јд. сложене придевске проме ж. рода (Д **рож|д|шои** 4б/2, **възбранʼнои воєводѣ** 11б/8, Л **на великои ве|ч|(є)рныи** 1б/8), а јавља се и 3. л. јд. презента без *-ть* (**гл҃ѥ** 2б/20, поред **гл҃ѥть** 2б/15, 3а/1 итд.).

Одступа и пример Г мн. именице ср. рода на консонант с наставком *-ej*, уместо без наставка (**ради** ... **тѣлесеи своихъ** 5а/10).

---

[3] Милан Решетар, *Дубровачки зборник од год. 1520*, СКА, књ. С, Философски и филолошки списи, књ. 24, Београд 1933, 135 (наводе се примери **Григ8ра**, **Крикарь**, **вриже**, **цркв8**); *Ћирилске рукописне књиге Библиотеке Матице српске*, књ. 7, *Акатисти. Стихологије. Богородичници*, Нови Сад 1999, 74 (бр. 56, пример **срд҃ца**).

[4] Идентичан облик долази и у: Непознати Раваничанин, *Служба Светоме кнезу Лазару*, Србљак, књ. 2, *Службе, канони, акатисти*, приредио Ђорђе Трифуновић, превео Димитрије Богдановић, Београд 1970, 144; в. и: Ђура Даничић, *Историја облика српскога језика до свршетка XVII вијека*, у Биограду 1874, 130; Александар Белић, *Историја српскохрватскога језика*, књ. II, св. 1, *Речи са деклинацијом*, Београд 1965, 70, 72.

У случају **на нб|с|ныи|х| кр8говь вьзлетѣща** 1а/6–7 употребљен је Г мн. именице уместо Л мн.[5], црта зетско-сјеничког говорног типа.[6] Карактеристику тог дијалекта чини и пример Л јд. присвојне заменице са наставком *-ему* уместо *-ем* (**по ѿчьствꙋ своемꙋ** 14а/16) који се јавља према Д јд.[7]

У примеру **и принесоше / и положише и, ч|с|тно вь своемь монастири** 14б/26–27 употребљен је Л мн. уместо А мн.[8]

Неколико пута као обележје узвичног карактера јавља се предлог *о* у споју са исказима у Д јд.: **ѡ прѣславномꙋ чюдеси** 2а/1, 2а/14, **ѡ несказаномꙋ ти веселїю** 2а/6, **ѡ дивномꙋ чюдеси** 2а/8, **ѡ дивномꙋ прѣмененїю и прославлѥнїю** 2а/15, **ѡ чюдномꙋ твоемꙋ изˀмѣнѥнїю** 11а/3–4. Идентично стање је и у рукопису непознатог Раваничанина објављеног у *Србљаку*, где су ти искази преведени Г јд.: *О, дивноīа чуда*, *О, неизрецивоī ти весеља*, *О, преславноī чуда* итд.[9] Облик Г јд. присутан је и у штампаном издању *Правила молебнаја*: **Ѡ преславнагѡ чꙋдесе** итд.[10]

Писмо *друīоī* писара је претежно полуустав уз присуство и брзописа. Рукопис је исписан и леп, мада слова нису уједначена по величини. Разликују се пуне и танке линије. Подвучене и надвучене црте обично изостају, а украсна црта долази само код широког **є** и високог једностраног **т**. Поред полууставног и брзописни тип имају **а** (са надоле продуженим и савијеним стубом улево или удесно), **б** (положено), **в** (четвртасто), **ж** (са једном, десном петљом), **є** (грчког типа које одликује и полуустав), **ъ** и **ѣ**. Слово **т** јавља се једноного и троного, које карактерише и полуустав и брзопис. У извођењу полууставних слова доста је брзописних елемената.

---

[5] Уп.: Л мн. *на небесних круīох вазлетевша* /Непознати Раваничанин, *Служба Светоме кнезу Лазару*, Србљак, књ. 2, 144/; облик А мн. придева и именице **на нб|с|ныѧ кр8ги возлѣтѣвша** долази у: **Правила молебнаѧ Стыхъ сербскихъ Просвѣтителей** ..., Римник 1761, 199.

[6] Павле Ивић, *Дијалектолоīија српскохрватскоī језика. Увод и штокавско наречје*, Нови Сад 1956, 162.

[7] Александар Младеновић, *Језик владике Данила*, Нови Сад 1973, 146–147; Мато Пижурица, *Језик Андрије Змајевића*, Титоград 1989, 299–300; у препису *Житија Св. кнеза Лазара* у *Зборнику*, бр. 23 из 17. века који је постојао у старој Народној библиотеци у Београду овде исправно долази **по ... своѥмь**, као и у *Дечанском рукопису*, бр. 39 /в. у овој књизи: Душица Грбић, *О Служби и Житију Светоī кнеза Лазара у рукопису РР III 35 Библиотеке Матице српске*/.

[8] У препису *Житија Св. кнеза Лазара* у *Зборнику*, бр. 23, старе Народне библиотеке у Београду јавља се А мн., као и у *Дечанском рукопису*, бр. 39 /в. у овој књизи: Душица Грбић, *О Служби и Житију Светоī кнеза Лазара у рукопису РР III 35 Библиотеке Матице српске*/.

[9] Непознати Раваничанин, *Служба Светоме кнезу Лазару*, 149–151.

[10] **Правила молебнаѧ Стыхъ сербскихъ Просвѣтителей**, 200б.

Тако, на пример, стубови слова **и**, **к**, **л**, **м**, **н**, **п**, **т**, **ш**, **щ**, **ч** итд. већином су угнути, а почеци и крајеви су им различито савијени, реп **р** савијен је улево а реп **щ** и ножица **ц** удесно, слово **д** је са стубовима који се састају у врху или десни премашује леви завршавајући се савијутком надоле, а дуже ножице већином се на крајевима повијају удесно. Од већих слова присутно је широко **є**, високо **т** (једнострано и двострано), високо брзописно **ѣ** и *јер*, издужено **в** са двема више или мање раздвојеним петљама, веће **д** и **ѵ** у **оѵ**. Слово **з** је увек веће. Надредна слова су претежно брзописна.

Правопис је ресавски, ненормализован, доста посрбљен.[11] Писар користи танко, дебело и високо *јер*, а ретко и *ӣајерак*.[12] Иницијално *ја* редовно је означено лигатуром **ꙗ-**, а за *-ја* претеже **-а** над **-ꙗ**. За *је-* најчешће је употребљено мало **є-**, у више случајева среће се и широко **Є-**, а лигатура **ѥ-** присутна је једанпут. У позицији иза вокала већином долази широко **-Є**, више пута и мало **-є**, док је лигатура **-ѥ** запажена два пута. Широко **Є** среће се више пута и у вредности *е* (**ими же** 15б/2, **желаше** 15б/2, **ѡтроковице** 15б/11–12 итд.). Групе *ља*, *ња* нешто чешће писане су **ла**, **на** (**въсχваламъ те** 16а/4, **бл҃годатѣла** 17а/18, **χранителя** 17а/21, **исплнителя** 18а/21, **доблаго** 18а/29, **рѣвнитѣла** 18б/1; **до н҃на** 15а/1, **вишнаго** 16б/4, **г҃на** 16б/17, 17а/8) него **ля**, **ня** (**подражателя** 18б/1–2; **н҃ня** 17б/4). Секвенца *ље* потврђује се са **ле** (**волею** 15а/13, **мл҃енїа** 16б/3, **ѡбителе|м|** 16б/15, **селенїа** 16б/20), **лє** (**въ добродетеле|χ|** 15б/4, **вь добродетеле** 18а/25) и **лѣ** (**прославлѣнїє** 17б/8, **ѡзлоблѣнїа** 18а/1, 12–13, **мл҃ѣнїе** 18а/14), а за *ње* јавља се **не** (**ка немоѵ** 15а/2–3, **ва не|м|** 15б/25, **ѡ неи же** 17б/15, **ѡ нем же** 18б/18). Слово **ї** пуно пута није употребљено по ресавским правилима, уместо њега је **и** (нпр. **излиал еси** 17б/15–16, **житию** 18а/4, **сь любовию** 18а/27 итд.), а постоје и потврде са **ї** уместо **и** у позицији између два сугласника или у функцији везника (**борїт сє** 15а/13, **ї ꙗбл҃ко** 17б/19, **поворнїка** 18а/30 итд.). Слово **ѕ** среће се само у функцији броја. Слово **ы** потврђује се само у лексеми **вѣды** 17б/9, у свим осталим случајевима уместо њега писано је **и**. Акценти и спирити постоје. Интерпункцијски

---

[11] Петар Ђорђић, *Старословенски језик*, Нови Сад 1975, 223–224; *Примјери српско-славенскоӣа језика*. саставио их Вук Стефановић Караџић, Беч 1857, 52–62; са посрбљеним цртама потврђују се и неки рукописи из збирке Библиотеке Матице српске (в. нпр.: *Ћирилске рукописне књиге Библиотеке Матице српске*, књ. 13, бр. 104).

[12] Изостајање *ӣајерка* или његова ретка употреба карактерише рукописе југозападне провенијенције /в. нпр. *Ћирилске рукописне књиге Библиотеке Матице српске*, књ. 7, бр. 55 и 56; *Ћирилске рукописне књиге Библиотеке Матице српске*, књ. 10, *Служабници. Часослови*, Нови Сад 2004, бр. 86; *Ћирилске рукописне књиге Библиотеке Матице српске*, књ. 13, *Душанов законик: Борђошкоӣ, Николајевићев, Текелијин, Стратимировићев* и *Ковиљски рукопис*, бр. 104/.

знаци су: тачка, две тачке (обично са цртом, ређе без ње) и запета, која је запажена само једанпут (15б/14).

Језик је српскословенски. У јакој позицији некадашњег полугласника је рефлекс *а*. Већином је и написано слово **а** (**са їꙗковѡ|м|** 15а/13, **вазмагае|м|** 15а/19, **множаство** 15а/19–20, **вастекаль** 15б/2, **васи** 16а/14, **ва все|х|** 16а/15, **на последак же** 17а/5, **прьвѣнаць** 17а/5, **вась** 17а/9 итд.), а ређе *јер* или знак изостаје. У случају **сла|д|чьишꙋю** 18а/23 слово **ь** долази уместо етимолошког *а*. Изговор **ѣ** је *е*. Слова **ѣ** и **е** се међусобно замењују, при чему је употреба **ѣ** уместо **е** нешто чешћа од обрнуте ситуације. У случају **лествѣчнїе** 15б/1 слово **ѣ** вероватно омашком долази уместо **и**. Слово **х** понегде изостаје (Г мн. **ѡц҃ь наши** 15б/19, 16а/3, 16а/7, **ѡц҃ь наш|і|** 15б/22, **заповѣдеи бж҃їи** 18а/21, поред исправног **ѡц҃ь наши|х|** 15б/9 итд.).

Књижевна норма у области морфологије углавном се поштује. Одступа облик Г мн. именице **ѿ крви свои|х|** 16а/21 који је као у српском језику.

Садржај

1а–1б/6: **М|с|ца того ·е҃і· паметь ст҃го и бл҃жен'наго кнеѕа лаза|р|(а) / бывшаго самодрь|ж|ца в'сее срьбьскые зем/лѥ на малѣи ве|ч(е)рны. на г҃и вьзва|х|. ст|х|ры / гла|с| ·а҃· по|д|(обьнъ). нб|с|нымь чинѡ|м|: / Нб|с|нымь чинѡ|м| радованїе. и на земли ч҃лкомь но/вое веселїе. выдѣщете на нб|с|ныи|х| крꙋговь вьз'/летѣща...**

1б/7–5б/10: **М|с|ца того ·е҃і· Ст҃го и славнаго кнеза лазара. на / великои ве|ч|(е)рныи сти|х|лѡ|г|. бл҃жень мꙋжь. на г҃и вьзва|х|. ѡ|с| с|х| и҃ и поемь ст|х|ры гл|с|ь в҃· по|д|(обьнъ). / Єг|д|а вѣрою и любовїю истинною. вьсе присвоиль / еси. себѣ дав'шомꙋ те б҃ꙋ. и скровище добродѣ/телѥмь ѡбрѣте се** ... После стихира на *Господи вазвах* следе паримије: **Ѿ пр|о|р|о|чьства исаїина. чьтенїе:** [Глава 43][13] / **Тако г҃лѥть г҃ь, вьси езыци сьбраше се вькоупѣ...** (2б/14–3а/2); **прѣмоудро|с|ти со(ло)мо|н|ѥ** [Глава 3][14] / **Праведныи|х| дш҃е вь роуцѣ бж҃їи. и не имать прико/снꙋти се и|х| мꙋка...** (3а/2–18); **прѣмꙋдрости соломонѥ чьтенїе.** [Глава 5][15]/ **Праведници вь вѣкы живꙋть. и Ѿ г҃а мьзда и|х| / и попеченїе Ѿ вышнꙗго...** (3а/19–3б/14). У наставку су литијске и стиховне стихире и тропар (3б/15–5б/10).

---

[13] Број главе наведен је према тексту рукописа бр. 117 и 118 у овом каталогу.

[14] Број главе наведен је према: *Premudrosti Solomonove*, preveo s jelinskog izvornika mitropolit Amfilohije, digitalno izdanje, Beograd 2001.

[15] *Исто*.

5б/10–18б: **на (о)ѹ|т|рнїи на ,а҃· ст|х|лѡ|г| сѣ|д| гла|с| а҃· / по|д|(обьнъ), Камени знамена|н|8: Камень непоколѣ/бымѣи вѣры. ноѕѣ свои оутврьдиль єси / бг҃омоудрѣ...; Кано|н|, бц҃и. на ·ѕ҃· гла|с| ,в҃·...; Канѡ|н| ст҃м8 имы крає/гранесїє сицево. Съ бг҃ородичнаа|м| (!). лазара по/хвали бе҃ мои. пѣ|с|(нь) ,а҃ гла|с| ,д·...; др8гы канѡ|н| ст҃м8, оба канона. на ·и҃· гла|с| ,и҃·...**

После *шесте песме* канона: **М|с|ца і8нїа ·єі҃, паме|т| Ст҃го великом|ч|ника кнеза / лазара новаго, с(ти)|х|. ꙗкоже дрѣвлѥ и/ног'да вьз'гласи хс҃. лазара ѿ мрьтвы|х|. с(ти)|х| Сице и / тебѣ вьзва гл҃ѥ. Лазаре грѣди кь мнѣ сь мною / и витаи вь цр|с|тви моємь. глава новаго лазара ѿ/сечена бы|с|(ть) іоунїа ·єі҃· ꙗвѣ ꙗко бл҃гоч|с|тїа ради. / Съи ст҃и и пр|с|новьспоминаеми кнезь лазарь. / ѿчьство и рож'денїє и вьз'ращенїє и вьспита/нїє срьб'скаго колѣне бѣше. родославнаа / и свѣтлаа и нарочитаа. и бл҃гоч|с|тивїи|х| родите/ли**... Текст се завршава: **...сїи по|д|визи и борѣнїа. и троуди и болезни / новаго вѣликом|ч|ника лазара. єго же млт/ва|м|и спо|д|(о)би на|с| бе҃ въ цр|с|тви своє|м| ами|н|** (12а/8–15а/5); следи наставак три наведена канона, светилна, хвалитне стихире гласа 4 и нека упутства из типика. Завршетак текста је: **...при|ч|(естьнъ) въ паметъ вечн8ю: ѱалѡ|м| м|ч| и при/пело бь҃ на|м| прибежище** (л. 15а/5–18б).[16]

Записи

На левој маргини л. 1б црним мастилом мешовитим писмом исписане су речи: **є|г|да ѿ дре|в|**.

На л. 2а, у доњем левом углу, црним избледелим мастилом, писаним великим ћириличким словима стоји: **К. С.**

На доњој маргини л. 6а новом руком, црним (блеђим) мастилом, брзописом: **иєванѣелиє ѿ марка нд҃** (= 59). У продужетку новом руком црним (тамнијим) мастилом стоји: + **л8ка ѯг** (= 63) / + **ре|ч|(є) гь҃ ничто ѱє покрвено**.

На предлисту додатом приликом преповезивања рукописа два пута (око средине и при дну стране) утиснут је печат личне библиотеке Алексе Ивића: **БИБЛИОТЕКА А. ИВИЋА / СУБОТИЦА**.

---

[16] Према текстолошким истраживањима *мала вечерња* овог рукописа углавном се слаже са преписима првог круга. Од *велике вечерње* до краја текста прве руке *Служба* је скоро иста као у трећем кругу. За наставак текста други писар користио је предложак који одговара првом кругу /в. наведени извор у одељку *Литература*/.

Историјат књиге

Рукопис је припадао личној библиотеци Алексе Ивића, о чему сведочи печат на предлисту рукописа. У Библиотеци Матице српске инвентарисан је 23. јуна 1960. године са напоменом да је купљен од професора др Павла Ивића из Новог Сада.

ЛИТЕРАТУРА

1. Ђорђе Трифуновић, Ирена Шпадијер, *Служба светом кнезу Лазару*, Свети кнез Лазар: споменица о шестој стогодишњици Косовског боја: 1389–1989, Београд 1989, 197 (фуснота 25).

116. РР III 42 (РР 291) – 303765

СЛУЖБА И ЖИТИЈЕ СВЕТЕ ПЕТКЕ

1780. година

Хартија, мастило црно и киновар, боје жута и тамномрка, 25 л., 4 празна л. (по два на почетку и на крају књиге). Величина листова је 275x195 мм, а текста 210x155 мм. Текст је уоквирен двема паралелним линијама, размакнутим око 1 мм, дуж горње, доње и једне бочне маргине (десне на предњој страни листа или леве на његовој полеђини) и једном линијом дуж друге супротне бочне маргине. Број редова на пуној страни је 22 (*Служба)* и 21 (*Житије*). Један писар, монах Вартоломеј, који је на л. 1б оставио запис са подацима да је књигу преписао у манастиру Гргетегу 28. августа 1780. године.

Датирање рукописа према воденим знацима хартије није у супротности са годином из записа (1780): 1) *ґрб са круном, ловачким роґом и ґоґґисом CA & LOS*, слични типови: Декер 1093 из 1784/89, Ворн 181 из 1798, Хивуд 2753 из 1779, 2756 из 1789. и 2759 из 1799, Лауцевичијус 3051 из 1792, 3052 из 1785, 3053 из 1797, 3058 из 1793, 3069 из 1787. и 3077 из 1792. године; 2) *круна са лиґатурном конґрамарком IS* из истог временског периода.

Рукопис садржи 3 свешчице означене ћириличким словима у бројној вредности, црним мастилом. Ознаке се налазе на средини доње маргине 1. л. свешчице. Приликом преповезивања књиге листови су појединачно увезани у књигу прошивањем дуж маргине, те не формирају свешчице. Првом листу са текстом на којем се налази ознака прве свешчице претходи лист, чија предња страна је празна, а на полеђини је запис писара. На

почетку и на крају књиге налазе се још по два празна листа другачије структуре хартије (два на крају су волантна). Листови нумерисаних свешчица означени су ћириличким словима у бројној вредности, црним мастилом, у горњем десном углу. Нумерисани низ листова тече од **а** (= 1) до **кг** (= 23), уместо до **кд** (= 24), јер је грешком писара л. 4 означен бројем **г** (= 3) као и претходни лист, а за број мање од стварног броја нумерисани су и остали листови до краја књиге (л. 5 означен је бројем **д** (= 4), л. 6 бројем **є** (= 5) итд.). Новија нумерација, рађена оловком, тече од 1 до 25, тј. од ненумерисаног листа са записом писара до последњег нумерисаног листа (полеђине л. 19 и 25 су празне).[1] Листови са текстом су цели, понеки су само делимично искрзани на крајевима, док су празни више оштећени (искрзани, зацепљени или им недостају мањи делови). На већини листова видљиве су мрље од разливеног мастила, влаге и прљавштине, постоје и остаци воска од капања свеће, услед чега текст на неким местима није читљив (нарочито на л. 3а).

Повез је броширан, папир је драп боје (светлије и тамније) са плавим ромбоидима. Корице су волантне и веома оштећене (недостају им поједини делови).

Од украса постоји једна заставица – правоугани оквир 155x40 мм, унутар којег су стилизовани крупни црвени и жути цветови са тамномрким листовима (л. 2а). Јављају се и две виньете изведене црним мастилом. Једна од њих је на горњој маргини л. 5а (својим доњим делом она належе на горњу ивицу оквира текста), а друга је испод текста на крају књиге (л. 25а). Чешће црвени, а ређе црни иницијали, величине 7–19 мм, једноставног су облика и обично су украшени тачкама. Наслов *Службе* (л. 2а) исписан је великим црвеним словима, издваја се само почетно слово прве речи, које је црно и веће од осталих. У наслову *Житија* (л. 20а) почетно слово је велико и црне је боје, а остала слова су црвена и углавном су мала (само две речи почињу великим). Наслови одељака исписани су црвеним мастилом или је почетно слово прве речи црно. У њима је почетно слово прве речи велико, а остала слова су мала, или је још по неко слово на почетку речи велико.

Писмо је полуустав. Рукопис је леп. Редови су прави. Разликовање пуних и танких линија није изразито. Подвучене, надвучене, као и почетне црте углавном изостају. Украсна црта код малих слова се не среће. Слова су крупна, лепа, усправна, по величини доста уједначена и типолошки устаљена, те делују као штампана. Стубови су обично вертикални и прави.

---

[1] У овом опису листови се наводе према нумерацији рађеној оловком.

Ножице **д**, ножица **ц**, продужетак **ш**, реп **р**, стуб **ф** и краци **х** надоле залазе највише до половине међупростора. Стуб **ѣ** и десни крак **8** редовно прелазе горњу ивицу низа, допирући у висину око половине међупростора (леви крак **8** не прелази ивицу низа). Доњи крај стуба **ф** обично нешто мање залази у међупростор од горњег. Слово **є** је увек обло, **т** је једноног са привесцима, од којих је леви дужи од десног, слово **ѡ** (и у лигатури **ѿ**) редовно је са средњим стубом, чашицу **ч** обликује лучна линија која се за стуб везује мало испод његовог врха. Бочна линија петљи слова **ь, ъ, ы,** која је лучна, својим горњим крајем везује се за половину стуба или нешто ниже од тога. Истог облика и величине је и петља **ѣ**. Од већих слова потврђују се широко **ѥ** и **ѳ**. Слово **з** је увек веће, чине га два лука исте величине, од којих је горњи обликован између редова низа, а доњи полази на линији реда и, идући надоле, допире до половине међупростора. Велика слова употребљавају се иза тачке и на почетку неких речи. Лигатуре не долазе. Од надредних слова потврђују се брзописно **в** (квадратно), **д** и **х** полууставног типа са елементима брзописа, брзописно **з** у виду положене тројке, понегде са украсном цртом, полууставно **м, н, ч**, брзописно **р** (положено), мало **с** у виду лука најчешће усмереног навише, **т**, које чини пречка са привесцима на крајевима усмереним унутра (привесци су исте дужине или је десни дужи од левог).

Правопис је рускословенски. Танко и дебело *јер* користе се претежно по рускословенској норми, а присутан је и *ѣајерак*. Иницијална етимолошка група *ја* писана је са **ꙗ-** (**ꙗрости** 4а/5, **ꙗкѡ** 4б/10, **ꙗвиласѧ** 10б/14 итд.), а за *ја-* пореклом од старословенског **ѩ-** три пута долази графема **ѧ** (А мн. м. род **ѧ** 4б/3, **ѧзыкъ** 9б/3, **ѧзыкомъ** 13б/5), а у два случаја лигатура **ꙗ** (**ꙗзыкѡмъ** 4б/7, **ꙗтсѧ** 20б/3). У поствокалској позицији за групу *ја* на етимолошком месту налази се већином **-ѧ** (**бл҃женнаѧ** 2б/17, **безсмертїѧ** 4б/1, **дѡбраѧ** 5а/1, **моѧ** 13б/19 итд.), а у речима страног порекла **-а** (**матѳеа** 9б/1, 19а/16, **катавасїа** 10б/8, **хр|с|тїанскимъ** 24а/19, **хр|с|тїанѡмъ** 24а/20, **патрїарховъ** 17а/8, **патрїаршеи** 24а/21, **патрїарха** 24б/10, **патрїархѡвъ** 24б/12–13, **адрїанополски|м|** 24б/19). Секвенца *-ја* која се развила од старословенског **-ѩ** обележавана је само са **-ѧ** (Г јд. ж. род **преподобныѧ** 2а/2, **єѧ** 5б/11, **ѿ ... поющыѧ** 17а/21, Н мн. ж. род **праволѕчныѧ** 4а/3 итд.). Иза сугласника (осим иза **ч, ж, ш**) слово **ѧ** у вредности *'а* потврђује се на етимолошком месту (**молисѧ** 2а/16, **молѧсѧ** 2б/7, **памѧть** 2б/22, **горѧщымъ** 7а/4, **видѧ** 9б/17, **тѧ** 10б/4 итд.). Иза **ч** и **ж** среће се слово **а** (**чадо** 3б/5, **сопричастна** 12а/1, **начатъ** 20а/18, **точащѕю** 14б/9, **частаѧ** 20б/11; **прилѣжащыѧ** 2а/14, **лежатъ** 23б/15, **лежащи** 24а/2). Иза **ш** такође долази **а** (**воспиташа** 20а/9, **прейдѡша** 20а/12, **копаша** 22б/9 итд.), осим у А мн. заменице ж. рода *наш*

где је по рускословенској норми ѧ (нашѧ 7а/10, 21, 7б/9 итд.). Употреба ѧ у консонантској позицији јавља се у облицима заменичког корена вьс- (Н мн. ср. род всѧ 2а/12, ѿ всѧкагѡ 17а/12, всѧкꙋ 18а/8–9 итд.) и у означавању исконско палаталних група *л'а*, *њ'а*, *р'а* које су у старословенском писане с лигатуром ꙗ (избавлѧеши 2б/20, похвалѧюще 6б/17–18, каплѧми 8а/12 итд.; ѿгонѧеши 2а/12–13, вышнѧгѡ 3б/14, милостинѧми 20а/7–8 итд.; зарѧми 2а/12, водворѧешисѧ 2б/14, цр҃ѧ 3а/20 итд.). Изузетак је пример всегдашнаѧ 20б/13, где за *ња* долази на. Слово ѧ среће се уместо ѣ у речи несловенског порекла (іи҃лтѧнѡмъ 3а/10, іи҃льтѧнинъ 10а/14).

Група *је-* писана је са є- (єси 2б/2, єдина 8б/10, єго же 12б/4, єже 18б/1 итд.), а за *-је* употребљава се мало -є (поемъ 2а/6, покрываеши 2б/19, моленїе|м| 7б/5 итд.).

Секвенце *ље*, *ње* обележаване су са ле, не (добродѣтелей 10б/21, рачителе 14б/2, исцѣленїѧ 14б/9–10 итд.; к҄ немꙋ 8а/2, к҄ ней 8б/16, ѿ неѧ же 16а/12 итд.).

Слово ї (і) користи се по рускословенским правилима, тј. испред самогласника (видѣнїемъ 2а/10–11, притекающїи 2б/18, исцѣленїѧ 2б/20 итд.), као и ван те позиције у речима страног порекла између два сугласника и на почетку речи (стїхиры 2а/4, єретїческаѧ 2а/13, на лїтіи 5а/9, прокіменъ 9а/20, ірмосъ 15а/10 итд.), а одступања су ређа.

Графема й има вредност *ј* (добродѣтелей 10б/21, видѣнїй 10б/22, єврейстїи 15а/11, прейдѡша 20а/12 итд.).

Слова оу и ꙋ долазе по рускословенској ортографији, а углавном и ѡ и о.

Слово ѕ (вредност *з*) јавља се више пута по рускословенским правилима (ѕлодѣйство 4а/10, ѕѣло 10а/2, ѕлобꙋ 10б/19 итд.).[2] Писање ѕ уместо з запажено је у ѕноемъ 20б/7, а з уместо ѕ среће се у звѣры 21а/10.

Слова ѳ и ѱ (ѯ се не потврђује) срећу се у страним речима (каѳісма 2а/3, матѳеа 9б/1, єѵѳимїемъ 20а/13–14, парѳенїѧ 24б/10–11, парѳенїемъ 24б/19 итд.; ѱалмѣ 9б/2), а постоји и пример єѵфимїемъ 23а/20, где је уместо ѳ по рускословенском изговору написано ф.

Слово ѵ присутно је у страним речима у вредности *и* (полѵелеи 2а/8, мѵро 5а/15, скѵптрꙋ 5б/1, єгѵпетскагѡ 10а/13) и *в* (параскеѵи 2а/2, 5,

---

[2] Према *Граматици* Јована Живановића, слово ѕ у вредности *з* пише се у речима ѕвѣзда, ѕѣло, ѕлакъ, ѕло, ѕмїѧ, ѕвѣрь /Јован Живановић, *Граматика црквенословенскоіа језика за срӣске ӣравославне боіословије*, у Ср. Карловцима 1912, 18/.

параскеѵо 7б/8 итд.), поред **параскево** 3б/1, 9а/3, 7–8 итд., где уместо **ѵ** стоји **в**.

Акценти и спирити постоје. Интерпункцијски знаци су: тачка, запета, тачка са запетом, две тачке и узвичник. На крају реда као знак за растављање речи долазе две водоравне паралелне црте или само једна црта.

Језик је рускословенски. Рефлекси вокализованих полугласа су *о* и *е*. Према рускословенском слово **ѣ** код Срба изговарало се *је*. Оно се већином користи по етимологији, употреба **е** уместо **ѣ** је ретка. Слово **ы** (вредност *и* код Срба) претежно је написано по норми, али има и случајева у којима је неоправдано употребљено, или уместо њега долази **и**. Вредност **ѧ** је *ја* у поствокалској позицији, односно *'а* иза сугласника. У складу с рускословенским језиком долазе групе *ер*, *ор*, *ол*, *ло*, *ро*. У случају **перѧславлѧ** 23б/18 јавља се пуногласна група *ере*, карактеристична за руски језик. Слово **щ** има вредност *шч*, а и група **жд** се чува, изузев у **невежы** 22б/13, где је **ж** уместо **жд**.

У области морфологије норма се поштује. Одступају случајеви: наставак **-и** уместо **-ѣ** у Л јд. именице ж. рода **в' темници** 5а/21, који одликује српски језик; **-ого** у Г јд. придева м. рода **тѳрского** 24а/8, карактеристичан за руски језик; изостајање **-ть** у 3. л. јд. презента у **моли** 7а/20.

У Л јд. придева м. и ср. рода сређе се наставак **-омъ** (**вь тѣлесномъ** 12а/19, **в' многомѧтежномъ** 20б/2, **ѡ дш҃евно|м|** 20б/17 итд.), који је по рускословенској норми дублетни са **-ѣмъ**, а карактерише и српски језик. У Л јд. придева ж. рода, јављају се наставци **-ѣй** (**ѡ ... мірстѣй** 20б/16–17, **въ ... ст҃ѣй** 21б/4) и **-ой** (**въ ... сербской** 20а/3, **в' бг҃ородичной** 22а/4), који је у рускословенском језику дублетни, а **-ой** је и црта српског језика.

Садржај

2а–8а/16: **Мц҃а октоврїа; / въ д҃ї день; Слѳжба преподобныѧ параскеѵи. / Вечеръ кадісма обычнаѧ. На г|с|ди во|з|звахъ. / стїхиры на s҃. И на оутрени, канѡнъ на s҃. / Аще ли прилѳчитсѧ храмъ прп|д|бныѧ параскеѵи, / тогда поемъ: Бл҃женъ мѳжъ**... После стихира на *Господи возвах* следе паримије: **Премѳдрости соломѡновы чтенїе.** [Глава 5][3] / **Праведницы во вѣки живѳтъ, и в' г|с|дѣ мзда / ихъ**... (3б/13–4а/15); **Премѳдрости**

[3] Писар је изоставио број главе, који се овде наводи према: *Premudrosti Solomonove*, preveo s jelinskog izvornika mitropolit Amfilohije, digitalno izdanje, Beograd 2001.

соломѡновы чтенїе. [Глава 3][4] / **Прв|д|ныхъ дш҃ы в҃ рѕцѣ бж҃їей, и не прикоснетсѧ / ихъ мѕка**... (4а/16–4б/12); **Премѕдрости соломоновы чтенїе. / гла|в|(а) а҃ / Прв|д|никъ аще постигнетъ скончатисѧ, в҃ покои / бѕдетъ**... (4б/13–5а/8). У наставку су литијске и стиховне стихире и тропар.

8а/17–19а: **На оу҃трени на бг҃ъ г|с|дь, Тропарь ст҃ымъ дважды: / Слава, и нынѣ: бг҃ородиченъ**... Иза седалног и избраног псалма долази: **Прокіменъ: Дивенъ бг҃ъ во ст҃ыхъ своихъ бг҃ъ / іил҃евъ**...; **Канѡнъ б|д|цы, со ірмосомъ на s҃. / И преподиныѧ в҃· канѡна, на и҃· Гласъ s҃,**...; следе светилна, хвалитне стихире гласа 4 и нека упутства из типика. Завршетак текста је: **Причастенъ: Радѕйтесѧ / праведнїи ѡ г|с|дѣ!**

19б: Страна је празна.

20а–25а: **Житїе преподобныѧ Матере нашеѧ / Параскеѵїи. / Въ земли сербской, близь града каликра-/тїѧ, бѣ весь нарицаемаѧ єпиватъ, въ- / той веси родисѧ ст҃аѧ и прп|д|бнаѧ параскевїѧ**... Текст се завршава: ...**Градъ нарицаемый гасы: идѣже во храмѣ / трїехъ ст҃ителей, со всѧкою честїю въ - / премнозѣмъ веселїи и радости всеѧ / молдавскїѧ земли, положени = / сѕть. в҃ лѣто: во чл҃вѣченїѧ / г|с|дня: ,а҃х҃ма· (= 1641) м|с|ца окто=/врїѧ ,д҃ї (= 14) дня.**

Записи

При врху предње стране првог празног листа на почетку књиге писаном грађанском ћирилицом, светломрким мастилом: **аще его Пава - - - .**

При дну исте стране истом руком, истим писмом и мастилом: **аще его рава - - - .**

На полеђини исте стране истом руком, истим писмом и мастилом: **Синъ его Јѡанъ - - - - - 11**.

На предњој страни другог празног листа истом руком, истим писмом и мастилом: **Синъ его Петаръ - - - - - / жена его Юлка - - - - .**

При дну исте стране истом руком, истим писмом и мастилом: **2= Синъ Паѵелъ - - - -.**

На предњој страни првог празног листа на крају књиге истом руком, истим писмом и мастилом: **Домъ Но 41. /: Ѳеодоръ Nешко|в| - - - - / жена егѡ Ека - - - - / дщи его Ката - - - - - - - / дщи его Анна / + дщи его рѹжица родися Априла 1**[].

---

[4] *Исто.*

На полеђини истог листа, истом руком, истим писмом и мастилом стоји: **лѣтъ. / 2 = Синъ Стефано|в| трифонъ - - 18 / жена егѡ Сѵ̈меона - - 16**.

На полеђини другог празног листа на крају књиге истом руком, истим писмом и мастилом исписано је: **Синъ егѡ Михаило - - - - 25= / жена егѡ Стана – 23= / Синъ егѡ проко - - - - - 3=.**

При врху предње стране л. 1а запис писаном латиницом, мрким мастилом: **Deux condidis mundum** / [].

Око средине исте стране избледелим мрким мастилом курзивном ћирилицом: **Азъ Nиколае** [].

На додатој хартији којим је спајан тај лист са претходним оловком стоји: **500**.

На л. 1б, око средине, запис писара књиге Вартоломеја, исписан штампаном рускословенском ћирилицом, црним мастилом: **Сїѧ слꙋжба преподобныѧ параскевїи- / списасѧ, во ѡбщежителномъ монасты/ри гергетекѣ; в҆ лѣто: ҂аѱп:** (= 1780) / **М|с|ца аѵгꙋста: днѧ кӣ** (= 28) / **Мона|х|: варѳоломей.**

На л. 8а, горња маргина, новом руком, курзивом, оловком: **819 лѣта**.

На л. 18б, лева маргина, оловком, вероватно истом руком: **84**.

На л. 19а, десна маргина, истом руком, такође оловком: **1784**.

Историјат књиге

Рукопис је инвентарисан 7. јуна 1968. године без података о начину прибављања, са напоменом да је затечен у Библиотеци Матице српске.

ЛИТЕРАТУРА

1. Иванка Веселинов, *Српске ћирилске рукописне књиге XVIII века у Библиотеци Матице српске (2)*, Годишњак Библиотеке Матице српске за 1980. годину, књ. 5, Нови Сад 1982, 94 (бр. 28).

2. Иванка Веселинов, *Хиландарски рукопис монаха Вартоломеја*, Зборник Матице српске за филологију и лингвистику, Нови Сад 1988, књ. 30, св. 2, 14 (исто у: Иванка Веселинов, *Трагом српске прошлости*, Нови Сад 1991, 101).

3. Ксенија Минчић-Обрадовић, *Раритети из Фонда Александре Санде Узелац и сестре јој Ирине*, Годишњак Библиотеке Матице српске за 1992, Нови Сад 1993, 71 (фуснота 26).

4. Ксенија Минчић-Обрадовић, *Четири преписа монаха Вартоломеја у Библиотеци Матице српске*, Свеске Матице српске. Грађа и прилози за културну и друштвену историју. Серија друштвених наука, св. 8 (28), Нови Сад 1995, 12–17.

117. РР III 65 – 734282

СЛУЖБА И ЖИТИЈЕ СВЕТОГ ГЕОРГИЈА

XVIII век, 1780/90. година

Хартија, мастило црно и црвено, боје љубичаста и зелена, 27 л. с текстом и два празна (по један на почетку и на крају књиге). Величина листова је 274x218 мм, а текста 217x154 мм. Текст је уоквирен двема паралелним линијама, са размаком око 1 мм, дуж горње, доње и једне бочне маргине (десне на предњој страни листа или леве на његовој полеђини) и једном линијом дуж супротне бочне маргине. Број редова на пуној страни износи 19, ретко 20 (текст *Службе*) и 20 (текст *Житија*). Један писар, монах Вартоломеј.[1]

Према воденим знацима хартије рукопис је настао око 1780/90. године: 1) *круна са литатурном контрамарком IS*, идентично БМС РР III 42 из 1780. године; 2) *пробети јелен на точку*, идентично Декер 741 из 1781/1790. и врло слично Декер 737 из 1777. године.

Књига се састоји од 4 ненумерисане свешчице с текстом, од којих св. 1 има 9 л. (недостаје 1, вероватно празан л.), св. 2 и 3 састоје се од по 8 л. (полеђина 4. л. у св. 3 је празна), а св. 4 је са 2 л. (полеђина 2. л. је празна). На почетку и на крају књиге налази се по 1 празан лист, који су у пару са налепљеним листом на унутрашњу страну предње, односно задње корице. Оригинална нумерација свешчица и листова изостаје, постоји новија фолијација листова арапским бројевима, рађена оловком, која обухвата

[1] Име писара утврђено је атрибуцијом, в. наведену литературу у овом опису.

листове с текстом и тече од 1 до 27 (полеђине л. 21 и 27 су празне). Већина листова је делимично искрзана на крајевима, празним листовима недостају мањи делови. Видљиве су мрље од разливеног мастила, влаге и прљавштине, постоје и остаци воска од капања свеће, као и рупице од црвоточине. На више листова јављају се оштећења услед којих је хартија стањена (највероватније да су листови из неког разлога били слепљени па су раздвајани), при чему је и текст отрвен (делови речи, реч или више речи).

Повез чини полукожа са угловима. Предња корица има уложак од мрке коже, који је пресвучен шареном хартијом (боје драп, браон, зелена). На задњој корици, од дебљег папира, сачувани су само мањи делови шарене хартије (исте као на предњој корици), којом је била обложена. Корице су веома оштећене и на њима је пуно црвоточних рупица. Кожни хрбат је волантан, углавном цео, али доста похабан.

На почеку рукописа налази се заставица 155x35 мм. Унутар правоугаоног оквира су крупни цветови (боје љубичаста и црна) са лишћем (боје зелена и црна). На крају текста *Службе* (л. 21а) црним мастилом стилизована је завршна виньета. Чешће црвени а ређе црни иницијали, величине 7–11 мм, једноставног су облика и већином су украшени тачкама. Наслов *Службе* (л. 1а) изведен је великим црвеним словима, издваја се само почетно слово у првој речи које је црно и веће од осталих. У наслову *Житија* (л. 22а) почетно слово је велико и црне је боје, а остала слова су мала и црвена. Наслови одељака исписани су црвеним мастилом или је почетно слово прве речи црно. На почетку прве речи слово је велико, а остала слова су мала, или је још по неко почетно слово велико.

Писмо је полуустав. Рукопис је леп. Редови су прави. Разликовање пуних и танких линија није изразито. Подвучене, надвучене, као и почетне црте углавном изостају. Украсна црта код малих слова се не среће. Слова су лепа, усправна, по величини доста уједначена и типолошки устаљена и делују као штампана. Стубови су обично вертикални и прави. Ножице д, ножица ц, продужетак щ, реп р, стуб ф и краци х надоле залазе највише до половине међупростора. Стуб ѣ и десни крак 8 редовно прелазе горњу ивицу низа, допирући око половине међупростора (леви крак 8 је писан између ивица низа). Доњи крај стуба ф обично нешто мање залази у међупростор од горњег. Слово є је увек обло, т је једноного са привесцима, од којих је леви дужи од десног, слово ѡ (и у лигатури ѿ) редовно је са средњим стубом, чашицу ч обликује лучна линија која се за стуб везује мало испод његовог врха. Петље слова ь, ъ и ы су лучне, а њихова бочна линија својим горњим крајем везује се за половину стуба или нешто ниже од тога. Истог облика и величине је и петља ѣ. Од већих

слова потврђују се широко **є** и **о**. Слово **з** је увек веће, чине га два лука исте величине, од којих је горњи обликован између редова низа, а доњи полази од линије реда и, спуштајући се надоле, допире око половине међупростора. Велика слова употребљавају се иза тачке и на почетку неких речи. Од надредних слова потврђују се брзописно **в** (квадратно), **д** и **χ** полууставног типа са елементима брзописа, полууставно **г**, **ж**, **к**, **м**, **ч**, **о** (округло), брзописно **з** у виду положене тројке, понегде са украсном цртом, мало **с** у виду лука најчешће усмереног навише, **т**, које чини пречка са привесцима на крајевима усмереним унутра (привесци су исте дужине или је десни дужи од левог).

Правопис је рускословенски. Танко и дебело *јер* користе се углавном по рускословенској норми, а присутан је и *ѣајерак*. Иницијална етимолошка група *ја* писана је са **ꙗ-** (**ꙗснѡ** 1а/9, **ꙗкѡ** 1б/16, **ꙗвльшѧсѧ** 8а/16 итд.). У случајевима где је *ја-* пореклом од старословенског **ѩ-** лигатура **ꙗ** среће се у примерима **ꙗзыцы** 1б/15, 4а/6, **ꙗзыкѡмъ** 4б/19, **ꙗзыческаѧ** 10б/13, а слово **ѧ** у А мн. личне заменице *он* – **ѧ** 4б/14, 17, и у сложеницама **изѧде|м|** 26б/15, **изꙋѧдше** 26б/17. У поствокалској позицији за групу *ја* на етимолошком месту налази се **-ѧ** (**помχѧ** 10а/13, **возсїѧвшѧю** 10б/7, **преч|с|таѧ** 11а/4, **исцѣленїѧ** 11б/12 итд.), или **-а** у несловенским речима (**апрілїа** 1а/1, **гєѡргїа** 1а/3, **аллилѧїа** 1б/19, **катавасїа** 13б/20 итд.). Секвенца *-ја* која се развила од старословенског **-ѩ** обележавана је само са **-ѧ** (Г јд. ж. род **твоєѧ** 2б/19, партицип презента активног **презираѧ** 3а/6, А мн. м. род **своѧ** 4а/10 итд.). Иза сугласника (осим иза **ч**, **ж**, **ш**, **щ**) слово **ѧ** у вредности *'а* потврђује се на етимолошком месту (**избавитисѧ** 3а/1, **памѧть** 2а/18, **χотѧщее** 3а/7, **ѡлѧденѣвшѧю** 3б/16 итд.). Иза **ч**, **ж** и **щ** среће се слово **а** (**причащаѧсѧ** 8б/16, **собезначална** 11а/5–6, **послѧжа|т|** 17а/1, **зачало** 21а/4, **нещіадню** 22б/18, **ѿ лежащихъ** 22б/20, **отрочати** 26а/19 итд.). Иза **ш** такође долази **а** (**собрашасѧ** 4а/6, **быша** 4б/7, **попраша** 15б/19 итд.), осим у А мн. заменице ж. рода *наш* где је по рускословенској норми **ѧ** (**нашѧ** 6а/13, 6б/16, 20б/12). Употреба **ѧ** у консонантској позицији јавља се и у облицима заменичког корена **вьс-** (**всѧ|к|** 1б/11, **всѧкоє** 11а/20, **ѿ всѧкагѡ** 19а/19 итд.) и у означавању исконско палаталних група *л'а*, *њ'а*, *р'а* које су у старословенском писане лигатуром **ꙗ** (**томителѧ** 2а/3, **избавителѧ** 10б/16, **раздроблѧемо** 17а/18 итд.; **сохранѧй** 15б/2, **г|с|днѧ** 17а/20, **премѣнѧюще** 20а/4 итд.; **цр̄ѧ** 1б/8, 6а/9, 20б/7).

Група *је-* писана је са **є-** (**єси** 1б/12, **єго же** 3а/1, **єсмь** 4а/14 итд.), а за *-је* употребљава се мало **є-** (**ликѵєши** 10а/18, **питаєши** 11а/19–20, **всѧкоє** 11а/20, **дыχанїє** 11а/20).

Секвенце *ље*, *ње* обележаване су са **ле**, **не** (**гавленїе** 14а/9, **препрославленъ** 15а/18, **волею** 15а/19 итд.; **огнемъ** 7а/2, **бл҃гостынею** 12б/1, **въ нем же** 18а/2, **на него** 20б/16, **внегда** 20б/17 итд.).

Слово **ї** (**і**) писано је претежно по рускословенским правилима, тј. испред самогласника (**бл҃годатїю** 1а/15, **чтенїе** 4б/5, **лȣкавствїѧ** 5б/1, **прїидите** 6а/18), као и ван те позиције у речима страног порекла (**стїхиры** 1б/14, **стіхъ** 2а/7, **порфірою** 3а/13, **на лїтіи** 5б/5, **їдѡлскȣю** 11а/3, **ірмосъ** 13а/6 итд.).

За *j* користи се графема **й** (**достойнѡ** 2а/19, Г мн. ср. род **страданїй** 3а/14, Н јд. м. род **многоцѣнный** 3б/8).

Слова **оу** и ȣ јављају се по рускословенској норми, а углавном и **ѡ** и **о**.

Слово **ѕ** среће се по рускословенској норми: **ѕвѣздȣ** 3б/6, **ѕлоба** 5а/14, **ѕвѣрїе** 7а/5, **ѕмій** 14б/12, **ѕлыхъ** 20а/16 итд.[2]

Слова **ѳ**, **ѱ** и **ѯ** долазе по норми у страним речима (**ѳеофаново** 6а/14, **ѳеофана** 9а/16, **ѱалмы** 6б/8, **ѱалмѣ** 9а/9, **фїніѯъ** 6б/17, 9а/4, **алеѯандра** 22б/12 итд.).

Слово **ѵ** потврђује се у страним речима у вредности *и* (**полѵелей** 8б/1, **кѵръ** 9а/16, 10а/8, **въ вавѷлѡнѣ** 15б/18 итд.) или *в* (**єѵы** 13б/3, **єѵою** 14б/13, **єѵ|г|лїе** 9а/8, 21а/3, **въ деѵтерїи** 23б/11 итд.).

Акценти и спирити постоје. Интерпункцијски знаци су: тачка, запета, тачка са запетом, две тачке и узвичник. На крају реда као знак за растављање речи долазе две водоравне паралелне црте или само једна црта.

Језик је рускословенски. Рефлекси вокализованих полугласа су *о* и *е*. Према рускословенском слово **ѣ** код Срба изговарало се *је*. Оно је скоро увек употребљено по етимологији, писање **є** уместо **ѣ** је ретко, док потврде са **ѣ** уместо **є** нису нађене. Слово **ы** (вредност *и* код Срба) већином је употребљено по норми, али има и примера где је написано без оправдања, или се уместо њега налазе **и**, **ї**. Вредност **ѧ** је *ја* у поствокалској позицији, односно *'а* иза сугласника. У складу с рускословенским језиком долазе групе *ер*, *ор*, *ол*, *ло*, *ро*. Слово **щ** има вредност *шч*, а и група **жд** се чува, осим у случају **нȣжнȣю** 8а/11, где је **ж** уместо **жд**.

У области морфологије књижевна норма углавном се поштује. Запажено је да одступа А јд. заменице на **-ого** уместо **-аго** (**самого** 15а/7), који је одлика руског језика.

---

[2] Према *Граматӣци* Јована Живановића, слово **ѕ** у вредности *з* пише се у речима **ѕвѣзда**, **ѕѣло**, **ѕлакъ**, **ѕло**, **ѕмїѧ**, **ѕвѣрь** /Јован Живановић, *Граматӣка црквенословенскоі̄а језика за срӣске ӣравославне боі̄ословије*, у Ср. Карловцима 1912, 18/.

У Л јд. придева м. и ср. рода срећу се наставци **-омъ** (**по ... мⷭчителско|м|** 16б/20, **по трїⷭтомъ** 19б/19, **ѡ преславномъ** 26а/7, **въ гавлемомъ** 22б/20) и **-ѣ|м|** (**ѡ страшнѣ|м|** 17а/13, **во стѣйшемъ** 23б/10), који су дублетни по рускословенској норми, а **-омъ** одликује и српски језик.

Садржај

1а–2б/11: **М|с|ца апрілїа, въ кг̑ день. / Стагѡ славнагѡ великомⷭченика, и побѣ-/доносца геѡргїа, аще храмъ или восхоще|т| / настоятель, творимъ бдѣнїе. / На малѣй вечерни. На г|с|ди во|з|звахъ стїхиры, гласъ, а̑· Подобенъ: Нб|с|ныхъ чинѡвъ: Истинны весна свѣтлѡ наста...** Текст се завршава: ...**Тропарь, гласъ, д̑· / Подвигомъ добрымъ подвизалсѧ еси стра:-/стотерпче хр|с|товъ вѣрою ... всѣмъ / подаеши прегрѣшенїй процеⷩе:**

2б/12–7б/15: **На велицѣи вечерни, блаженъ мⷭжъ. / На г|с|ди во|з|звахъ поставимъ стїхѡвъ ,и̑· / Стїхиры праздника ·г̑, и стагѡ ,е̑ / гласъ ,д̑· Самоподобенъ: / Ѩкѡ добля въ мⷭченицѣхъ, страстотерпче / геѡргїе...** После стихира на *Господи возвах* следе паримије: **Пр|о|рочества исаіна чтенїе. / гла|в|(а) мг̑ (= 43) / Такѡ глаголетъ г|с|дь: вси ѩзыцы собрашасѧ / вкⷭпѣ...** (4а/5–4б/4); **Премⷭдрости соломѡни, чтенїе.** [Глава 3][3] / **Праведныхъ дш̑ы въ рⷭцѣ бж̑їей, и не прикоснетсѧ ихъ мⷭка...** (4б/5–5а/5); **Премⷭдрости соломѡни, чтенїе.** [Глава 4][4] / **Праведникъ аще постигнетъ скончатисѧ, в҃ по/кои вⷭдетъ...** (5а/6–5б/4). У наставку су литијске и стиховне стихире и тропар. Текст се завршава: ...**Ѩкѡ плѣнныхъ свободитель ... мо/ли хр|с|та бг̑а, спастисѧ дⷭшамъ нашымъ. / Дважды: и Б|д|це дв̑о: єдиножды.**

7б/16–21а: **На оутрени на бг̑ъ г|с|дь, тропарь праздника ,в|ж|. / Слава стг̑ѡ, и нынѣ праздника. / По а̑ й стїхологїи сѣдаленъ праздника. / Слава, и нынѣ, тойже / По в̑ й стїхологїи сѣдаленъ, гласъ ,а̑· / Подобенъ: Гробъ твой: / Се возсїѧ бл̑годати весна...** (7б/16–9а/14); **Канѡнъ праздника, на s̑: и стагѡ два на н̑: / Стагѡ канѡнъ, творенїе кѵ̑ръ ѳеофана, / Гласъ ,в̑·...; Дрⷭгій канѡнъ, творенїе Кѵръ космы. / Гласъ ,д̑·...,** следе светилна, хвалитне стихире гласа 4, нека упутства из типика, стихире на помазању. Завршетак текста је: ...**Причастенъ пра|з|д-/ника. И стаѡ, Въ памѧть / вѣчнⷭю. На трапезѣ / велїе оутѣшенїе братїи** (10а/8–21а).

---

[3] Писар је изоставио број главе, који се овде наводи према: *Premudrosti Solomonove*, preveo s jelinskog izvornika mitropolit Amfilohije, digitalno izdanje, Beograd 2001.

[4] *Исто*.

21б: Страна је празна.

22а–27а: **М|с|ца априлїа въ кг̑ день, памѧть ст̑агѡ и - / славнагѡ великом8ченика побѣдоносца, и - / ч8дотворца геѡргїа. / Славный и ч8дный и великїй м8ченикъ геѡргїй / во времена бѧше дїѡклитїана царѧ...** Текст се завршава: **...въ тако-/вѣй же цр̑кви многаѧ ч8деса сотворѧютсѧ, / даже и доселѣ бываютъ. И не точїю / сїе здѣ, но и во иныхъ про[]хъ / [] слава, / нынѣ, и присно, и во= / вѣки вѣковъ аминь.**

Записи

На залепљеном листу са унутрашње стране предње корице писаном ћирилицом и делимично латиницом, оловком записано је: **Подписался Илија Средојевић Цквепјак** (!), **/ 1884 23 ga Maja, Илија Средојевић и / Славуј Белић**.

На предњој страни првог празног листа новом руком, писаном грађанском ћирилицом, избледелим мрким мастилом: **Кньига Сія Правиль Стагѡ В. М. / и побѣдоносца Геѡргіа въ себѣ со/держащая. Принадлежитъ Церквы С. В. М. Геѡр. в Опатовцѣ сꙋщеи. / Подписася чрезъ мене Цвет/ка Поповичь Учителя мѣ/стнагѡ 3 Nѡемврія 1843. л.**

Испод тога истом руком, истим писмом и мастилом исписани су тропар и кондак св. Ђорђу гласа четвртог:

Тропаръ Геѡргіеv Гласъ 4

Ꙗкѡ плѣникъ свободителъ и нищихъ защи/титель, немоществꙋющыхъ врачъ царей по/борниче, побѣдоносче, великомꙋчениче Геѡргіе / моли Христа Бога, спастися дꙋшамъ нашимъ.

Кондакъ Гласъ тойже

Воздѣланъ ѿ Бога показался еси благочестся дѣлатель / честнѣйши добродѣтелей рꙋкояти соб[равъ] / себѣ, сѣявъ бо слезахъ весели[емъ] [жнеши] [стра]/далствовавъ же Кровію Христа [пріял еси] [моли]/твами Сте̑ твоими всѣмъ под[аеши] [пре]/грѣшеній прощеніе.

На л. 27б истом руком, истим писмом и мастилом исписан исти кондак и тропар:

Кондакъ. гласъ 4.

Воздѣланъ ѿ Бога, показался еси благочестся дѣлатель / честнѣйши, добродѣтелей рꙋкояти собравъ / себѣ, сѣявъ бо слезахъ веселіемъ жнеши стра/далствовав же Кровію Христа пріял еси, моли/твами Сте̑ твоими всѣмъ подаеш[и] пре/грѣшеній прощеніе.

Тропаръ. гласъ 4.

Ѩкѡ плѣнникъ свободителъ, и нищихъ защити/тель, немоществꙋющыхъ врачъ царей побор/ниче, побѣдоносче, и великомꙋченіче Геѡргіе, мо/ли Христа Бога спастися дꙋшамъ нашимъ.

На л. 8а делом у међупростору између 13. и 14. реда текста, а делом на спољашњој маргини, новом руком, курзивном грађанском ћирилицом, избледелим мрким мастилом: **Хвалите имя Госпо**.

На л. 9а делом у међупростору између 4. и 5. реда текста, а делом на спољашњој маргини, истом руком, истим писмом и мастилом: **Ѩко Кедеръ иже в ливанѣ умножатся.**

На л. 19б, у празном простору реда 17 који није исписан до краја, истом руком (писмо и мастило исто): **слава тебѣ пока**.

На спољашњој маргини л. 10б, уз почетак текста у реду 15 и на унутрашњој маргини л. 11а, уз почетак текста у реду 1 и 15, вероватно истом руком и истим мастилом стављен је знак + .

На л. 17б испред наслова у реду 7, новом руком, савременом писаном ћирилицом, оловком: **Честнјешују / појем.**

На л. 19б, у 17. реду који није до краја исписан, истом руком, истим писмом и мастилом: **слава тебѣ пока**.

На предњој страни празног листа на крају књиге новом руком, истим писмом, оловком: **Сто҃мъ, иже сꙋть на земли егѡ, удиви Г|с|дь вся хотѣнія / своя въ нихъ.**

На полеђини исте стране другом руком, истим писмом, оловком, у обрнутом смеру књиге: **Мита / Несторовичь / 1847**.

На залепљеном листу уз задњу корицу, новом руком, писаном грађанском ћирилицом (само у речи *Кнїга* слова су штампана), мрким мастилом (светлијим и тамнијим), као проба пера, исписано је: **творяи ангели своя [] / слуги своя пламень / К / Книга I / творяи ангели своя духи / К / творяй ангели своя Дꙋхи и слуги своя / пламенъ огнени**.

Мало ниже истом руком, писмом и мастилом исписана је и реч: **Господъ**.

На истој страни су још неке пробе пера другом руком, избледелим мрким мастилом.

Ист҃орија҃т књиїе

Рукопис је заведен у инвентар Библиотеке Матице српске 9. новембра 1992. године, са податком да је купљен од Марије Чурчић из Новог Сада новцем из Фонда Александре Санде Узелац и сестре јој Ирине.

ЛИТЕРАТУРА

1. Иванка Веселинов, *Хиландарски рукопис монаха Вартоломеја*, Зборник Матице српске за филологију и лингвистику, Нови Сад 1988, кн. 30, св. 2, 15 (исто у: Иванка Веселинов, *Трагом српске прошлости*, Нови Сад 1991, 101 и 113).

2. Ксенија Минчић-Обрадовић, *Раритети из Фонда Александре Санде Узелац и сестре јој Ирине*, Годишњак Библиотеке Матице српске за 1992, Нови Сад 1993, 71–73.

3. Ксенија Минчић-Обрадовић, *Четири преписа монаха Вартоломеја у Библиотеци Матице српске*, Свеске Матице српске. Грађа и прилози за културну и друштвену историју. Серија друштвених наука, св. 8 (28), Нови Сад 1995, 12–16.

118. PP IV 86 (PP 396) – 345914

СЛУЖБА И ЖИТИЈЕ СВЕТОГ КЛИМЕНТА, ПАПЕ РИМСКОГ

XVIII/XIX век, 1795/1805. година

Хартија, мастило црно и киновар, 29 л. 360x250 мм, текст 294x195 мм, број редова на пуној страни 23. Текст је уоквирен двема паралелним линијама, са размаком око 1 мм, дуж горње, доње и једне бочне маргине (десне на предњој страни листа или леве на његовој полеђини) и једном линијом дуж друге супротне бочне маргине. Један писар, монах Вартоломеј.[1]

Према воденим знацима хартије рукопис је настао 1795/1805. године: 1) *ӣрб са круном, крином, иницијалима IV и пошписом фирме C. & I. Honic*, идентично Хивуд 1824 (знак је недаритан), слично БСП 143 из 1790/1800, идентичан потпис фирме Клепиков 1334 из 1806. и Тромонин 939 из 1806. године. Потписи фирме *C. I. Honic* срећу се од пете деценије XVIII века (1742/1745) до краја прве четвртине XIX века.

Садржи 4 свешчице означене ћириличким словима у бројној вредности на средини доње маргине 1. л. У св. 1 налази се 7 л. (недостаје први, празан лист), св. 2 и 3 су са по 8 л. (полеђина 7. л. у св. 2 је празна), а у св. 4 је 6 л. (полеђина 6. л. је празна). Књига је преповезивана и поправљана. Тада је на почетку додат 1 празан засебан лист. Погрешно је увезан 7. л. св. 1, као 1. л. у св. 2, а у св. 4 прва два листа увезана су заједно. На крају књиге додат је још један празан лист. Оригинална фолијација листова изостаје. Постоји новија фолијација арапским

[1] Име писара утврђено је атрибуцијом, в. наведену литературу у овом опису.

бројевима, рађена оловком, која обухвата листове с текстом и тече од 1 до 29 (полеђине л. 14 и 29 су празне). Листови су цели, али већина има мрље од разливеног мастила, прљавштине и влаге. Мастило често пробија и са друге стране, налазе се и остаци воска од капања свеће, а на више места слова су отрвена, те су неке речи или њихови делови нечитљиви.

Корице су картонске, обложене црвенкастомрком орнаментираном кожом, која је похабана, с местимичним оштећењима и рупицама од црвоточине. Она је поправљана уметањем делова имитације коже мрке боје, којом је обложен и хрбат без ребара.

На почетку књиге јавља се заставица изведена црним мастилом у виду правоугаоног оквира 196x41 мм, чију унутрашњост испуњавају три цвета (по један у средини и на крајевима), а између њих су лишће и пупољци. Чешће црвени, а ређе црни иницијали, висине 12–14 мм, једноставног су облика и обично су украшени тачкама. Наслов *Службе* (л. 1а) исписан је великим црвеним словима, издваја се само почетно слово прве речи, које је црно и веће од осталих. У наслову *Житија* (л. 15а) почетно слово је велико и црне је боје, а остала слова су нешто мања и црвена. Наслови одељака исписани су црвеним мастилом или је само почетно слово црно. У њима на почетку прве речи слово је велико, а остала слова су мала, или је још по неко почетно слово велико.

Писмо је полуустав. Рукопис је леп. Редови су прави. Разликовање пуних и танких линија није изразито. Подвучене, надвучене, као и почетне црте углавном изостају. Украсна црта код малих слова у врсти не среће се. Слова су лепа, усправна, по величини доста уједначена и типолошки устаљена и делују као штампана. Стубови су обично вертикални и прави. Ножице ѧ, ножица ц, продужетак щ, реп ρ, стуб ф и краци χ надоле залазе највише до половине међупростора. Стуб ѣ и десни крак ѕ редовно прелазе горњу ивицу низа, допирући око половине међупростора (леви крак ѕ заузима простор између ивица низа). Доњи крај стуба ф обично нешто мање залази у међупростор од горњег. Слово є је увек обло, т је једноногог са привесцима, од којих је леви дужи од десног, слово ѡ (и у лигатури Ѿ) редовно је са средњим стубом, чашицу ч обликује лучна линија која се за стуб везује мало испод његовог врха. Бочна линија петљи слова ь, ъ и ы, која је лучна, својим горњим крајем везује се за половину стуба или нешто ниже од тога. Истог облика и величине је и петља ѣ. Од већих слова потврђују се широко Є и о. Широко о јавља се са две украсне црте (при врху и при дну). Слово з је увек веће, чине га два лука исте величине, од којих је горњи обликован у оквиру низа, а доњи полази на линији реда и, идући надоле, допире до половине међупростора. Велика слова употребљавају се иза тачке и на почетку неких речи. Лигатуре не

долазе. Од надредних слова потврђују се полуставно **в, г, ж, м, н, о** (округло), брзописно **з** у виду положене тројке, с украсном цртом на горњем луку, **д** и **х** полууставног типа са елементима брзописа, мало **с** у виду лука најчешће усмереног навише, **т**, које чини пречка са привесцима на крајевима усмереним унутра (привесци су исте дужине или је десни дужи од левог).

Правопис је рускословенски. Танко и дебело *јер* користе се углавном по рускословенској норми, а више пута присутан је и *ијерак*. Иницијална етимолошка група *ја* писана је са **ꙗ-** (**ꙗвилсѧ єси** 1б/12, **ꙗкѡ** 1б/15, **ꙗже** 2а/14 итд.), а за *ја-* пореклом од старословенског **ѩ-** долази графема **ѧ** (А мн. м. род **ѧ** 4б/4, 7, **ѧзыка** 5б/7), или лигатура **ꙗ** (**ꙗзыкѡмъ** 4б/8–9, **ꙗзыци** 8а/12, **ꙗзыцы** 8б/17). У поствокалској позицији за групу *ја* на етимолошком месту налази се **-ѧ** (**оученїѧ** 1б/5, **истиннаѧ** 2а/22, **возсїѧлъ єси** 3а/10, **дх҃внаѧ** 3а/16 итд.) или **-а** у речима страног порекла (**хр|с|тїанскꙋю** 23б/11, **арєа** 24б/10, поред **єрмїѧ** 24б/10, **христїанъ** 25б/23, **хр|с|тїаны** 26а/3 итд.). Секвенца *-ја* која се развила од старословенског **-ѩ** обележавана је само са **-ѧ** (**приѧлъ єси** 1а/13, Г јд. ж. род **ап|с|толскїѧ** 1б/19, А мн. **поющыѧ** 1б/23, **имѣѧ** 2а/20, **наслаждаѧ сѧ** 3б/19–20 итд.). Иза сугласника (осим иза **ч, ж, ш**) слово **ѧ** у вредности *'а* потврђује се на етимолошком месту (**приходѧщымъ** 1б/1, **сотворилсѧ** 1б/11, **тѧ** 1б/14, **молѧ** 2а/19, **памѧть** 3а/21 итд.). По рускословенској норми иза **ч, ж** и **ш** среће се слово **а** (**слыша** 1б/6, **причащєнїю** 3а/12, **ѡ начала** 4а/5, **оуслышатъ** 4а/7, **оуча** 5а/22, **стажа** 7а/3, **зачало** 8б/18, **лѣжаща** 15а/12 итд.), као и **ѧ** иза **ш** у А мн. заменице ж. рода *наш* (**нашѧ** 1б/16, 2а/20, 7б/15 итд.). Употреба **ѧ** у консонантској позицији јавља се и у облицима заменичког корена **вьс-** (**всѧ** 1а/18, 7а/16, **ѡ всѧкихъ** 8а/22 итд.), као и у означавању исконско палаталних група *л'а, њ'а, р'а* које су у старословенском писане лигатуром **ꙗ** (**оуловлѧти** 1б/20, **оудивлѧѧ** 2б/2, **оумерщвлѧємъ** 3а/10, **рачителѧ** 3б/11 итд.; **оуранѧємое** 3б/8, **вышнѧгѡ** 3б/19, **премѣнѧє|т|** 5а/1 итд.; **изꙗ морѧ** 6а/21, **покаряющесѧ** 11б/6, **на средъ морѧ** 27а/19, **цр҃ѧ** 27б/20 итд.).

Група *је-* писана је са **є-** (**єси** 1б/5, **єдиножды** 7а/22, **єдина** 8а/7 итд.), а за *-је* потврђује се мало **-є** (**сѳєтѳ** 1а/6, **ликѳєши** 1а/14, **просвѣщаєши** 1а/16, **бл҃говѣстїє** 1б/6 итд.).

Секвенце *ље, ње* обележаване су са **лє, нє** (**въ помышленїи** 5а/5, **оутопленїємъ** 6а/1, **родителємъ** 7б/23, **него** 4б/10, **на поклоненїє** 6а/6–7).

Слово **ї** (**і**) користи се претежно по рускословенским правилима, тј. испред самогласника и у речима страног порекла (**на стїховнѣ** 1б/17, **стїхиры** 1б/17, **антїфонъ** 2б/13, **сїѡнꙗ** 3б/19 итд.), а долази и неоправдано (**і**, везник, 3б/12, 15а/12), или је уместо њега **и** (**на литѳргіи**, прво **и**, 14а/8,

римскихъ 15а/7, поред **рімскихъ** 15а/9, **никифора** 27б/20, **аминь** 29а/10 итд.).

За *ј* долази графема **й** (**законнѣйшїй** 5а/16, **славный** 5б/3, **н8жднѣйш8ю** 5б/23 итд.).

Слова **оу** и **8** употребљавају се по рускословенској ортографији, а норма се већином поштује и у писању **ѡ** и **о**.

Слово **ѕ** јавља се више пута по рускословенском правопису (**ѡѕлобленїе** 4а/22, **неѕлоба** 4б/21–22, **ѕлобы** 4б/23, **ѕвѣрѧ** 6а/17 итд.),[2] а срећe се и **з** уместо **ѕ** (**зѣло** 16б/4, **звѣздами** 21б/7, **звѣздочество** 21б/10 итд.)

Слова **ѧ**, **ѱ** и **ѫ** су у страним речима (**финиѫ** 6б/13, **ѱаломъ** 8а/11, **ѳеофаново** 9а/4), а употреба **ѱ** запажена је и у словенској речи (**ѱы** 25а/6, 9).

Графема **ѵ** потврђује се у страним речима, у вредности *и* (**въ вавѵлонѣ** 11б/18), *в* (**єѵ|г|лїѣ** 14а/16, **аѵг8ста** 15а/9) и *ј* (**моѵсей** 10а/19), а нађени су и примери са **в** уместо **ѵ** (**фавстъ** 22а/13, **фавсте** 22б/10 итд.).

Акценти и спирити постоје. Интерпункцијски знаци су: тачка, запета, тачка са запетом и две тачке. На крају реда као знак за растављање речи долазе две водоравне паралелне црте или само једна црта.

Језик је рускословенски. Рефлекси вокализованих полугласа су *о* и *е*. Према рускословенском слово **ѣ** код Срба изговарало се *је*. Слово **ѣ** и **є** се понегде међусобно замењују. Слово **ы** (вредност *и* код Срба) претежно је написано по норми, али се меша и са **и**, **ї**. На месту старословенског **ѧ** и **ѭ** потврђује се *ја*, односно *'а*. У складу с рускословенским језиком долазе групе *ер*, *ор*, *ол*, *ло*, *ро*. Слово **щ** има вредност *шч*, а и група **жд** се чува.

У области морфологије норма се углавном поштује, а нађена одступања су општештокавска: наставак -**8** у Л јд. именице м. рода (**ѡ** ... **патрїархѣ8** 28б/15), -**ы** (-*и*) у Л јд. именице ж. рода (**в҃ глѣбины морстѣй** 6а/4, **во адины** 17а/6, 12), -**га** у Г јд. упитне односне заменице (**ѿ кога** 17б/3), И мн. заменице **с҃ нима** 15б/15, -**мо** у 1. л. мн. пр. будућег времена (**бѣдемо** 16б/10).

У Л јд. придева м. и ср. рода срећу се наставци -**омъ** (**по всенародномъ** 2б/7–8, **по долговременно|м|** 6а/14, **во славномъ и великомъ** 15а/4 итд.) и -**ѣмъ** (**во апо|с|толстѣ|м|** 23а/18, **ѡ велицѣмъ** 28б/6), који су дублетни по рускословенској норми, а -**омъ** одликује и српски језик. У Л јд. придева ж.

---

[2] Према *Граматици* Јована Живановића, слово **ѕ** у вредности *з* пише се у речима **звѣзда**, **ѕѣло**, **ѕлакъ**, **ѕло**, **ѕмїѧ**, **звѣрь** /Јован Живановић, *Граматика црквенословенскоīа језика за срīске īравославне боīословије*, у Ср. Карловцима 1912, 18/.

рода скоро увек је -ѣй (на малѣй 1а/4, въ честнѣй 2б/5, на велицѣй 2б/12 итд.), а наставак -ой, карактеристичан и за рускословенски и за српски језик запажен је у примеру по ... маловременой 18а/7.

Садржај

1а–2б/11: **М|с|ца ноемврїа; / Въ к҃е день. Иже во с҃тыхъ оца нашегѡ сщ҃ен-/омч҃нка климента папы римскагѡ. / На малѣй вечерни на г|с|ди во|з|звахъ, стїхиры на д҃· Гласъ, а҃. Нб|с|ныхъ чинѡвъ: / Низложивъ ідѡлскꙋю сꙋетꙋ, сщ҃еннымъ твоимъ / словомъ, оутвердилъ єси вѣрою ср|д|ца не оутверж-/деннаѧ...**

2б/12–7а: **На велицѣй вечерни стїхологисꙋемъ блже|н| мꙋжъ: / а҃ й антїфонь: На г|с|ди во|з|звахъ стїхиры на и҃· / Гласъ ,в҃· Подобенъ: Єгда ѿ древа: / Розга лозы жизненныѧ бывъ оче ієрарше...** После стихира на *Господи возвах* следе паримије: **Пр|о|рочества исаина, чтенїе. / гла|в|(а) м҃г** (= 43) / **Тако г҃летъ г|с|дь: вси ꙗзыцы собрашасѧ вкꙋпѣ...** (4а/2–18); **Премꙋдрости соломоновы, чтенїе. / гла|в|(а) г҃** (= 3) / **Прв|д|ныхъ дꙋшы в҆ рꙋцѣ бж҃їей, и не прикоснетсѧ / ихъ мꙋка...** (4а/19–4б/13); **Премꙋдрости соломѡновы, чтенїе. / гла|в|(а) д҃** (= 4) / **Праведникъ аще постигнетъ скончатисѧ, в҆ покои / бꙋдетъ...** (4б/14–5а/7). У наставку су литијске и стиховне стихире. Завршетак текста је: **На бл҃гословенїи хлѣбовъ тропарь с҃таго дваж-/ды; и б|д|це дв҃о єдиножды: писанъ на малѣй / вечерни** (5а/8–7а).

7б–14а: **На оутрени, на бг҃ъ г|с|дь: тропарь дважды: / Слава, и нынѣ: Бг҃ородиченъ: / По а҃ й, стїхословїи сѣдаленъ. Гласъ ,а҃· По|д|(обенъ) / Ликъ агг҃лскїй: / Лики агг҃лстїи оудивишасѧ...; Канѡнъ прес҃тыѧ б|д|цы, со ірмосомъ на ѕ҃· / и с҃тагѡ на н҃. творенїе ѳеѡфаново. Гласъ, и҃...;** следе светилна, хвалитне стихире гласа 4 и нека упутства из типика. Завршетак текста је: **...Причастенъ: Въ памѧть, / вѣчнꙋю бꙋдетъ правед-/никъ.**

14б: Страна је празна.

15а–29а: **М|с|ца ноемврїа в҆ к҃е день, житїє / и страданїе с҃тгѡ сщ҃енномꙋченика климента, / Папы римскагѡ. / Во славномъ и великомъ градѣ римѣ ветхомъ, / бѣ нѣкїй славный, и великородный чл҃вѣкъ, име/немъ Фаѵстъ, ведый племѧ свое ѿ домꙋ древ-/нихъ царей римскихъ...** Текст се завршава: **...и бѣсы прогнани быша, молитвами / климента с҃тагѡ, бл҃годатїю же г|с|да / нашегѡ іи҃са хр|с|та, ємꙋ же слава / во вѣки аминь.**

Записи

На л. 1а, доња маргина, улево, мастилом је исписан инвентарни број Градске библиотеке у Суботици, са годином инвентарисања 1947: **I. br. 5119/947**.

На л. 1а и 29а, б налази се округао љубичасти печат са текстом **GRADSKA BIBLIOTEKA N.** (= Narodni) **O.** (= Oslobodilački) **O.** (= Odbor) **ZA SUBOTICU.**

Историјат књиге

У Библиотеци Матице српске рукопис је инвентарисан 25. марта 1971. године, са напоменом да је прибављен од Градске библиотеке у Суботици заменом за књигу Богобоја Атанацковића *Даракъ Србкиньи*, св. 2, Суботица, 1846. О томе да се налазио у Градској библиотеци у Суботици сведочи сачувани печат Библиотеке (л. 1а, 29а, б) и инвентарни број књиге (л. 1а).

ЛИТЕРАТУРА

1. Иванка Веселинов, *Српске ћирилске рукописне књиге XVIII века у Библиотеци Матице српске (3)*, Годишњак Библиотеке Матице српске за 1981. годину, књ. 6, Нови Сад 1983, 119–120 (бр. 45).

2. Иванка Веселинов, *Хиландарски рукопис монаха Вартоломеја*, Зборник Матице српске за филологију и лингвистику, Нови Сад 1988, књ. 30, св. 2, 15 (исто у: Иванка Веселинов, *Трагом српске прошлости*, Нови Сад 1991, 101).

3. Ксенија Минчић-Обрадовић, *Раритети из Фонда Александре Санде Узелац и сестре јој Ирине*, Годишњак Библиотеке Матице српске за 1992, Нови Сад 1993, 71, фуснота 25.

4. Ксенија Минчић-Обрадовић, *Четири преписа монаха Вартоломеја у Библиотеци Матице српске*, Свеске Матице српске. Грађа и прилози за културну и друштвену историју. Серија друштвених наука, св. 8 (28), Нови Сад 1995, 12–13, 15–17.

СПИСАК СКРАЋЕНИЦА КОЈЕ СУ КОРИШЋЕНЕ У ОПИСУ ВОДЕНИХ ЗНАКОВА

АВ	Asparuh Velkov, *Les filigranes dans les documents ottomans. Divers types d'images*, Sofia 2005.
Ајнедер	G. Eineder, *The ancient paper-mills of the former Austo-Hungarian Empire and their watermarks*, Hilversum 1960.
Ал. Мареш	Al. Mareş, *Filigranele hîrtiei întrebuinţate în ţările Române în secolul al XVI-lea.* Bucuresti 1987.
Арад, БЕА	Библиотека Епархије арадске, рукописна збирка.
БМС	Нови Сад, Библиотека Матице српске, рукописна збирка.
БСП	Београд, Библиотека Српске патријаршије, рукописна збирка.
Ворн	H. Voorn, *De papiermolens in de provincie Noord–Holland*, Haarlem 1960.

Грачаница	Манастир Грачаница, рукописна збирка.
Декер	V. Decker, *Dejiny ručnej výroby papiera na Slovensku*, Martin 1982.
Дечани (П–С)	Мирослава Гроздановић-Пајић, Радоман Станковић, *Рукописне књиге манастира Високи Дечани. Водени знаци и датирање*, Београд 1995.
Дубровник, Cons. Min.	Архив, Acta Consiliorum V, Consilii Minoris (1415–1808).
Дубровник, Cons. Rog.	Архив, Consilii Rogatorum (1415–1808).
Зонги	*A. Zonghi's watermarks*, Hilversum 1953.
Клепиков	С. А. Клепиков, *Филиграни и штемпели на бумаге русского и иностранного производства XVII–XX века*, Москва 1959.
Крка	Радоман Станковић, *Водени знаци рукописних књига манастира Крке*, Археографски прилози, књ. 29/30, Београд 2007/2008, 89–265.
Лауцевичијус	E. Laucevicius, *Popierius Lietuvoje XV–XVIII a*, Vilnius 1967.
Љубљана НУБ	Народна и универзитетска библиотека, рукописна збирка.
М	V. Mošin, *Anchor Watermarks*, Amsterdam 1973.
МСПЦ (С)	Радоман Станковић, *Рукописне књиге Музеја Српске православне цркве у Београду. Водени знаци и датирање*, Београд 2003.

МСПЦГ	Београд, Музеј Српске православне цркве, рукописна збирка Радослава Грујића.
Николајев	W. Nikolaev, *Watermarks of the Ottoman mediavel documents in Bulgarian liberaries I*, Sofia 1954.
Никољац	Радоман Станковић, *Датирање и водени знаци рукописних књига манастира Никоља*, Археографски прилози, књ. 16, Београд 1994, 141–306.
Пећ (П–С)	Мирослава Гроздановић-Пајић, Радоман Станковић, *Датирање и водени знаци српских ћирилских рукописних књига Пећке патријаршије*, Археографски прилози, књ. 13, Београд 1991, 7–249.
Пловдив, НБИВ (С)	Радоман Станковић, *Рукописи српске редакције у Народној библиотеци "Иван Вазов" из Пловдива. Водени знаци и датирање*, Археографски прилози, књ. 26/27, Београд 2004/2005, 189–317.
Пљевља (С)	Радоман Станковић, *Рукописне књиге манастира Св. Тројице код Пљеваља. Водени знаци и датирање*. Београд 2003.
СММС (С)	Радоман Станковић, *Водени знаци рукописних књига Музеја Срема у Сремској Митровици. Водени знаци и датирање*, Археографски прилози, књ. 24, Београд 2003.

Софија, ЦИАМ (С)	Радоман Станковић, *Датирање српских рукописних књига у софијском Црквеном историјско-археолошком музеју*, Археографски прилози, књ. 14, Београд 1992, 25–54.
Софија, ЦСВП (С)	Радоман Станковић, *Филигранолошки опис и албум грчких рукописа XV–XIX века Центра за словенско-византијска проучавања "Проф. Иван Дујчев"*, Софија 2006.
Тромонин	*Tromonin`s watermartk album. A Facsimile of the watermark Moscow 1844 edition*, Hilverrsum 1965.
УББ	Београд, Универзитетска библиотека "Светозар Марковић", рукописна збирка.
Участкина	Zoya Vasil'evna Uchastkina, *A history of Russian hand paper-mills and their watermarks*, Hilversum 1962.
Хивуд	E. Heawood, *Watermarks mainly of the 17th and 18th centuries*, Hilversum 1950, 1957, 1969.
Хиландар (С)	Радоман Станковић, *Водени знаци хиландарских српских рукописа XVI века*, Београд 2010.
Цетиње (М–В)	Петар Момировић, Љупка Васиљев, *Ћириличке рукописне књиге Цетињског манастира, XIV–XVIII вијек*, Цетиње 1991.

НАУЧНИ ПРИЛОЗИ

РЕДАКЦИЈСКЕ ОДЛИКЕ *ПРОЛОГА СТИХОВНОГ РР IV 9*

У византијској хагиографској књижевности пролози заузимају значајно место. Они се састоје од краћих житија светаца распоређених по календарском редоследу. Грчки назив за ове зборнике је συναξάριον (*синаксар*), а словенски превод *пролог* потиче од наслова предговора који се јавља у грчком предлошку (Πρόλογος). Најстарији познати зборник те врсте јесте *Менолог цара Василија* с краја 10. или с почетка 11. века. Василијев *Менолог* садржи око 800 састава равномерних по обиму, који нису имали стихове, а тај тип, без стихова, познат је као "нестишни" или "нестиховни" синаксар. У осталим грчким и западним зборницима долазе кратки, средњи и опширни састави. Старијем типу, без стихова, припадао је и *Синаксар мокисијског митрополита Константина*, који је преведен на словенски језик у Русији у другој половини 12. века. Крајем 12. или почетком 13. века он је доспео и међу Јужне Словене, пошто су у њега укључена и кратка житија неколико руских светаца (Бориса и Гљеба, Мстислава Великог, Теодосија Печерског). На јужнословенским просторима синаксари су проширивани додавањем локалних светаца (Јован Рилски, Прохор Пчињски, Јоаким Осоговски, Гаврило Лесновски, преподобна Петка, бугарски цар Петар, Симеон Немања, Сава српски, архиепископ Арсеније I, српски краљ Урош). Најстарији познати јужнословенски препис "нестишног" синаксара потиче из друге половине 13. века, а писан је српском редакцијом. Он се данас налази у Државном историјском музеју у Москви (збирка Уварова, бр. 70).

Из друге четвртине 11. века датира *Петров синаксар*, цариградског порекла, који је по обиму већи од *Василијевог* (има око 900 помена) и

другачијег је састава, а њему сличан је и *Сирмундов синаксар* из друге половине 11. века. *Петров синаксар* послужио је као основ за стварање синаксара млађег типа, с неуједначеним саставима по дужини (кратким и опширним) и с кратким стиховима испред појединих житија. Тај тзв. "стишни" или "стиховни" синаксар настао је у Византији у другој половини 12. века.

Према најновијим истраживањима он је преведен на словенски језик у српској средини, и то најкасније почетком 14. века. Најстарији сачувани преписи датирају из средине 14. века и српске су редакције.

По угледу на византијске узоре српски писци су и сами почели да састављају кратке стихове испред житија светих Срба. Први међу њима био је Силуан, који је половином 14. века саставио стихове за житије Св. Саве и Св. Симеона. Нова синаксарска житија Саве и Симеона написао је патријарх Данило III крајем тог века. Он је уједно и аутор првог синаксарског житија краља Милутина. Крајем 14. века јављају се и проширенија синаксарска житија са стиховима.

Стиховни пролози били су веома популарни у средњем веку, о чему сведочи и њихов приличан број, а међу јужнословенским пролозима најбројнији су српски рукописи.[1]

На основу текстолошких истраживања два стиховна пролога српске редакције из 14. века из збирке манастира Дечани, *Лукијевоī* из 1370/1380. године (бр. 55)[2] и *Варламовоī* из 1394. године (бр. 54), Димитрије

---

[1] О пролозима в. литературу: Сергий (Спасский), архиепископ, *Полный месяцеслов* Востока, том 1–3, Владимир 1901; репринт изд.: Москва 1997; Vladimir Mošin, *Slavenska redakcija Prologa Konstantina Mokisijskog u svjetlosti vizantijsko-slavenskih odnosa XII–XIII vijeka*, Zbornik Historijskog Instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, vol. 2, Zagreb 1959, 17–68; Ђорђе Трифуновић, *Српски средњовековни списи о кнезу Лазару и косовском бој*у, Крушевац 1968, 16–25; Димитрије Богдановић, *Две редакције стиховноī пролоīа у рукоīисној збирци манастира Дечана*, Упоредна истраживања, 1, 1975, Београд 1976, 37–72; Павле Симић, *Редакције пролоīа и месецослови типика*, Богословље, 20, Београд 1976, 93–110; Ђорђе Трифуновић, *Азбучник српских средњовековних књижевних појмова*, Београд 1990, 317–321; Татјана Суботин-Голубовић, *Синаксар*, Лексикон српског средњег века, приредили Сима Ћирковић, Раде Михаљчић, Београд 1999, 667–668; О. В. Лосева, *Жития русских святых в составе древнерусских прологов XII – первой трети XV веков*, Москва 2009. итд.

[2] На основу записа Димитрије Богдановић је датирао рукопис 1355/65. годином (в. Димитрије Богдановић, *Две редакције стиховноī пролоīа у рукоīисној збирци манастира Дечана* 39–40, бр. 55), а новије датирање Мирославе Грозданович-Пајић и Радомана Станковића према воденим знацима хартије показује да је настао у осмој деценији 14. века, тј. 1370/1380. године (в. Мирослава Грозданович-Пајић, Радоман

Богдановић је идентификовао две редакције јужнословенских стиховних пролога – Лукијеву и Варламову.[3]

Анализирани дечански пролози стандардног су типа и садрже потпуну структуру стиховног пролога за друго зимско тромесечје (децембар–фебруар). У њима су заступљене све четири категорије текстова стиховног пролога – житије са стиховима, житије без стихова, помен са стиховима и помен без стихова. Богдановић је истраживања базирао на узорку текстова јануарског циклуса поменутих рукописа, које је међусобно упоредио са аспекта структуре и читања.

Пратио је разлике у погледу присуства или одсуства светитеља, јављања житија или помена светог и постојања или изостајања стихова уз житија и помене. У самим насловима испитивао је и текстолошке неподударности, које се тичу имена светитеља, превода или коришћења грчких речи за неке изразе, појмове, термине и сл., а ради утврђивања разлика у преводу и извођењу закључка о томе која верзија представља бољи и тачнији превод као узорак за компарацију одабрао је *Житије Св. синајских оца* (14. I). Овај састав из оба рукописа сравнио је међусобно и са грчким текстом и упоредо је објавио сва три текста.

Резултате испитивања дечанских пролога изложио је тако што је приказао садржај *Варламовог пролога* за сваки дан месеца јануара и истакао разлике које су могле да се установе у *Лукијевом прологу*.

На основу међусобних одступања та два рукописа закључио је да није реч о два различита стиховна пролога, већ да је у питању исти изворни текст, а неподударности у структури и читању окарактерисао је као преписивачке варијанте. Посебно је занимљиво истаћи да у *Лукијевом прологу* има чешћег испуштања неког празника и да су у њему у већој мери задржане грчке речи и термини него у *Варламовом*, што су две веома важне одлике за утврђивање варијанте стиховног пролога.

Резултате анализе Богдановић је потврдио и упоређивањем наведених рукописа са другим дечанским пролозима, као и са одабраним пролозима 14–16. века из других збирки (из манастира Хиландара, Архива ЈАЗУ, Народне библиотеке Србије, Универзитетске библиотеке у Београду). Према тим поређењима редакцији *Лукијевог пролога* блиски су *Пролог*, бр.

Станковић, *Рукописне књиге манастира Високи Дечани*, књ. 2, *Водени знаци и датирање*, Београд 1995, 21, бр. 57).

[3] Резултати тих истраживања објављени су у већ поменутом раду Д. Богдановића *Две редакције стиховног пролога у рукописној збирци манастира Дечана*. Од њих се пошло и у анализи *Пролога РР IV 9* Библиотеке Матице српске, те ће у овом прилогу често бити истицани.

57 из манастира Дечани, сви хиландарски рукописни стиховни пролози са зимским полугодиштем (бр. 423, 424, 427, 437 и 438), *Пролоī* из Крке из 1570 у Архиву ЈАЗУ (III с 8) и *Коришки ѿролоī* Народне библиотеке Србије у Београду из 1573 (Рс 639), док варијанти *Варламовоī ѿролоīа* одговарају дечански пролози бр. 58, 59 и 60 и *Пролоī* Универзитетске библиотеке у Београду (Рс 17) из 1360/70. године.

У Библиотеци Матице српске постоје два стиховна пролога који нису били предмет поменутих истраживања. *Пролоī* са сигнатуром РР IV 8 из 1540/50. обухвата месеце септембар–август. Он заправо представља извод из пролога за целу годину. У њему доста празника изостаје у односу на стандардне стиховне прологе, а пропуштен је и понеки дан. Осим тога, важно је истаћи и то да су сви помени овде без стихова (стихови се јављају само иза наслова где се помињу преп. мати Марта, Св. Евантија и Св. Исус Навин, 1. септембар), док су житија углавном са стиховима, а ређе без њих.[4] Рукопис је кратко описао Димитрије Кириловић са насловом *Пролоī*,[5] а Димитрије Богдановић унео га је у *Инвенѿар ћирилских рукоѿиса у Јуīославији* као *Пролоī сѿиховни*.[6]

Други Матичин *Пролоī*, са сигнатуром РР IV 9, потиче из 1560/70. године.[7] То је стиховни пролог стандардног типа за зимско полугодиште (септембар–фебруар), и по томе што садржи потпуну структуру стиховног пролога близак је *Лукијевом* и *Варламовом ѿролоīу*.

У циљу утврђивања којој редакцији стиховног пролога припада овај рукопис упоредила сам га са два поменута дечанска пролога. По Богдановићевом моделу као узорак за упоређивање узела сам јануарски циклус сва три рукописа и текст о Св. синајским оцима (14. јануар).

*

Из *Пролоīа РР IV 9* Библиотеке Матице српске овде се за сваки дан месеца јануара најпре наводе житија и помени, и то редоследом: житија са стиховима, житија без стихова, помени са стиховима и помени без стихова. Иза прегледа дана потом се у посебном ставу истичу разлике у

---

[4] Рукопис је описан у овом каталогу под бр. 112.

[5] Димитрије Кириловић, *Ћирилске рукоѿисне књиīе у Библиоѿеци Маѿице сриске*, Годишњак Библиотеке Матице српске за годину 1977, II, Нови Сад 1979, 64 (бр. 35).

[6] Димитрије Богдановић, *Инвенѿар ћирилских рукоѿиса у Јуīославији (XI–XVII века)*, САНУ, Зборник за историју, језик и књижевност српског народа, Београд 1982, 85 (бр. 1155).

[7] Рукопис је описан у овом каталогу под бр. 113.

дечанским пролозима ако постоје. *Пролоī* Библиотеке Матице српске означен је скраћено сигнатуром *PP IV 9*, а за друга два рукописа користе се скраћенице *Лук.* (*Лукијев пролоī*) и *Вар.* (*Варламов пролоī*).

1. I *Житија са стиховима*: Обрезање Исуса Христа; Св. отац Василије, архиепископ Кесарије Кападокијске (Василије Велики); Св. Василије из Анкире. *Помени са стиховима*: Св. Теодот; Св. Сергије; Св. Теопист; Св. Григорије, отац Св. Григорија Богослова; преп. Марко.

Вар. Св. Теофил – *PP IV 9*, *Лук.* Св. Теопист, реч је о истом свецу; *Вар.* преп. Марко Глухи – *PP IV 9*, *Лук.* преп. Марко.

2. I *Житија са стиховима*: Св. отац Силивестар (Силвестар), папа римски; Св. мч. Теаген. *Помени са стиховима*: Св. Теопемпт; Св. Теодотија, мати Св. бесребрника Козме и Дамјана. *Помен без стихова*: преп. отац Козма, архиепископ Константина града и чудотворац.

Вар. Св. мч. Теоген – *PP IV 9*, *Лук.* Св. мч. Теаген.

3. I *Житија са стиховима*: Св. пророк Малахија; преп. мати Синглитикија. *Помен са стиховима*: Св. Мати и двоје деце.

Вар. има и: преп. Петар Знаменосац; Сабор 70 апостола.

4. I *Житија са стиховима*: Св. мч. Гордије, оружник; Св. свештмч. Теопемт и мч. Теона; Св. мчци Зосима, монах и Атанасије Коментарисије; преп. Аполинарија од Синглитикије. *Помен без стихова*: преп. отац Евтимије Нови.

Вар., *Лук.* под овим датумом имају и: Св. мч. Хрисант; Св. мчца Ефимија, а у *PP IV 9* ови светитељи дати су под 5. I.

5. I *Житија са стиховима*: преп. отац Павле Тивеитски (Тивејски); преп. отац Григорије Критски. *Помени са стиховима*: Св. мч. Севије; Св. Теоид; Св. Домнина; преп. Татјана. *Помен без стихова*: Св. мч. Хрисант и Св. мчца Ефимија који почивају близу Св. Акакија.

Вар., *Лук.* преп. отац Павле Тивеиски (Тивејски) – *PP IV 9* Тивеитски (!); *Вар.* мч. Саија – *PP IV 9*, *Лук.* мч. Севије; *Вар.* мч. Теоидис – *Лук.* мч. Теодот – *PP IV 9* мч. Теоид; *Вар.* Св. Домна – *PP IV 9*, *Лук.* Св. Домнина; у *Вар.*, *Лук.* Св. мч. Хрисант и Св. мчца Ефимија долазе под 4. I; *Вар.*, *Лук* имају и: преп. Фостирије, житије без стихова.

6. I *Житије са стиховима*: Свето Богојављење Исуса Христа.

7. I *Житије са стиховима*: Сабор Пророка и Претече и Крститеља Јована.

8. I *Житија са стиховима*: Св. мати Домника; Св. Јулијан и Василиса и они са њима; Св. мч. Картерије. *Помени са стиховима*: Св. отац Кир, архиепископ Константинопоља града; Св. Антик, патријарх Константина града; Св. пророк Самија Еламит; Св. Агатон; Св. Теоктист, епископ.

Вар., *Лук.* Св. Атик – *РР IV 9* Св. Антик; *Вар.*, *Лук.* Св. пророк Самеј Еламит – *РР IV 9* Св. пророк Самија Еламит; *Вар.* има и: мчци Теофил Ђакон и Еладије.

9. I *Житија са стиховима*: Св. мч. Полиевкт; преп. отац Евстратије Чудотворац.

Вар. има и: мчца Антонина из Никомидије.

10. I *Житија са стиховима*: Св. отац Григорије Ниски; преп. отац Доментијан Богоносни, архиепископ мелетијски; Св. отац Маркијан, презвитер и устројитељ Велике цркве. *Помен са стиховима*: Св. Амоније.

11. I *Житија са стиховима*: преп. отац Теодосије Општежитељ; преп. Теодосије из Антиохије; *Помени са стиховима*: Св. мч. Маир; преп. Виталије. *Помени без стихова*: Сабор Светих 10.000 анђела; Св. апостол Марко **близь тавроса**; Св. Стефан Плакидилнски; Св. Теодор и архимандрит Агапије; Св. Епраксија.

Вар. преп. отац Теодосије Општеначелник – *РР IV 9*, *Лук.* преп. отац Теодосије Општежитељ; *Вар.* **близь тавра** – *РР IV 9*, *Лук.* **близь тавроса** (Ταύρος, место); Св. Теодор архимандрит и Агапије – *РР IV 9*, *Лук.* Св. Теодор и архимандрит Агапије; *Вар.* преп. Евнихија – *РР IV 9* Св. Епраксија, *Лук.* иста светитељка, само написано Св. Евпраксија.

12. I *Житија са стиховима*: Св. мчца Татјана; Св. Петар Авесаломит; Св. мч. Мертијан. *Помени са стиховима*: Св. 8 мученика из Никеје; Св. Евтасија. *Помени без стихова*: преп. отац и чудотворац Илија; Св. мч. Теодор Евхаитски; преп. Теодора из Александрије; Св. Александар **близоу трьга**.

Вар. мч. Петар Авесамит – *РР IV 9*, *Лук.* Св. Петар Авесаломит; *Вар.*, *Лук.* Св. мч. Мертије – *РР IV 9* Св. мч. Мертијан; *Вар.* Св. Александар **близоу трьга** – *РР IV 9* Св. Александар **близь ст҃ыхь ап҃сль** – *Лук.* као *РР IV 9*, само уместо **близь** има **близоу**.

13. I *Житија са стиховима*: Св. мчци Ермил и Стратоник; преп. отац Јаков из Нисивије (Нисибије!). *Помени са стиховима*: Св. мч. Атанасије; Св. мчци Пахомије и Папирин.

Вар., *Лук.* преп. Јаков из Нисивеје – *РР IV 9* преп. Јаков из Нисивије; *Вар.* има и: Обновљење пророка Илије манастира **гльбокаго потока** – *Лук.* исто, само уместо **гльбокаго потока** грчки облик **виѳїриака** (Βαθιριάκη) – у *РР IV 9* овај помен дат под 14. I и има грчки облик **ваѳирїꙗка**.

14. I *Житија са стиховима*: Св. Сава, први архиепископ српски (стихови нису Силуанови); Спомен Св. **авада** (ἀββᾶς = отаца) побијених на Синајској Гори; преп. 33 Св. оца убијена у Раити; преп. отац Стефан који је сазидао манастир у Хинолаки. *Житије без стихова*: преп. отац Теодул.

Помени са стиховима; Св. мчца Агнија; Недеља фарисеја и митара. *Помен без стихова*: Обновљење Св. Илије манастира **вадирїꙗка**.

У *Лук.* Св. Сава изостаје; у *Вар. Житије Св. Саве* са Силуановим стиховима, али без последњег стиха са Силуановим именом – у *РР IV 9* стихови су другачији него у *Вар.*; у *Лук.* грчки облик Св. **авда** (ἀββᾶς = отаца), слично као у *РР IV 9* (**авада**) – у *Вар.* превод Св. **ст҃хь Ѿц҃ь**; у *Вар.*, *Лук.* Обновљење Св. Илије манастира **вадирїꙗка** дато под 13. I, с тим што *Лук.* има грчки облик **видіриака**, а *Варл.* превод **гльбокаго потока**.

15. I *Житија са стиховима*: преп. отац Јован Каливит Христа ради ништи; Св. мч. Пансофије; преп. отац Козма Творац, епископ мајумски. *Помен са стиховима*: Св. шест отаца.

Вар. преп. Јован Христа ради ништи – *РР IV 9*, *Лук.* преп. отац Јован Каливит (грч. καλυβίτης = колибар) Христа ради ништи.

16. I *Житија са стиховима*: Поклоњење Часним веригама Св. апостола Петра: **спаденїе веригамь ст҃го ап|с|ла петра**; Св. мчци Певсип, Еласип и Неонила, баба њихова; Св. мч. Данакт, чатац.

Варл. Св. ап. Петар **о ихже ра|д|и носи веригы** – *РР IV 9* **спаденїе веригамь ст҃го ап|с|ла петра** – *Лук.* као *РР IV 9* **спадениѥ веригамь ст҃го апостола петра**; *Вар.* има и Св. мчка Велесипа (Св. мчци Певсип, Еласип, Велесип и Неонила, баба њихова).

17. I *Житија са стиховима*: преп. отац Антоније Велики; преп. Теодот, епископ Кириније кипарске; преп. отац Јулијан. *Помен са стиховима*: преп. отац Ахила.

Лук. преп.Теодор, епископ Кириније кипарске – *РР IV 9*, *Вар.* преп. Теодот, епископ Кириније кипарске.

18. I *Житија са стиховима*: Св. оци Атанасије и Кирил Александријски; преп. отац и богоносац Маркијан Киринејски; Св. мчца Теодула. *Помен са стиховима*: Св. мчца Ксенија.

19. I *Житија са стиховима*: преп. отац Макарије Египатски; Макарије Александријски; Св. мчца Ефрасија (Евфрасија). *Помен са стиховима*: Пренос моштију Григорија Богослова у цркву Св. апостола. *Помени без стихова*: Св. мчци Лукијан и Павла и њихова деца Ипатије, Павле и Дионисије; Чудо у Никеји.

Варл. има и Св. мчка Клавдија (Св. мчци Лукијан, Павлија и њихова деца Клавдије, Ипатије, Павле и Дионисије), а наспрам Павле је Павлија; *Вар.* Чудо у Никомидији – *РР IV 9*, *Лук.* Чудо у Никеји.

20. I *Житија са стиховима*: преп. отац Евтимије; Св. мчци Вас, Евсевије, Евтихије и Василид; Св. мчци Евсегније, Канид, Валеријан и Акила; Св. мчци Ина (Инен), Пина (Пин) и Рима (Рим); Св. Петар, митар.

У *Вар.* прво наведен Евтихије па Евсевије (Св. мчци Вас, Евтихије, Евсевије и Василид); *Вар.* има и: мчци Тирс и Агније; цар Леон; мчца Ана.

21. I *Житија са стиховима*: Св. отац Максим Исповедник; Св. мч. Неофит. *Помени са стиховима*: преп. отац Зосима, епископ сиракуски Сикелијскога острва; Св. 4 мученика; Недеља блуднога.

Вар. преп. отац Зосима, житије са стиховима – *PP IV 9*, *Лук.* помен са стиховима; *Вар.*, *Лук.* имају и: мчца Агнија; Сабор Св. Ирине у цркви према мору.

22. I *Житија са стиховима*: Св. апостол Тимотеј, ученик Св. апостола Павла; Св. мч. Анастасије Персијанац; Св. мчци Мануило, Георгије, Петар, Леонтије, Сионије, Гаврил, Јован, Леонт, Пород и остали 377.

Вар. Леонт – *PP IV 9*, *Лук.* Леонтије; *Вар.* Пард – *PP IV 9*, *Лук.* Пород.

23. I *Житија са стиховима*: Св. свештмчци Климент, епископ и Агатангел; преп. отац Мавсима; преп. Саламан Ћутљиви; Св. Шести васељенски сабор. *Помени са стиховима*: преп. отац Евсевије; Св. два мученика.

Вар. преп. отац Маим – *PP IV 9*, *Лук.* преп. отац Мавсима; *Вар.* Св. Шести васељенски сабор, помен са стиховима – *PP IV 9*, *Лук.* исто, житије са стиховима; *Варл.* преп. отац Евсевије, житије са стиховима – *PP IV 9*, *Лук.* исто, помен са стиховима.

24. I *Житија са стиховима*: преп. мати Ксенија; преп. отац Македоније; Пренос моштију преп. мч. Анастасија Персијанца. *Житије без стихова*: Св. мч. Вавила Сицилијски и два његова ученика Тимотеј и Агапије. *Помени са стиховима*: Св. мчци Павле, Павсирије и Теодотије; Св. мч. Васим с двојицом браће; Св. Еладије Коментарије; преп. Зосима. *Помени без стихова*: Св. мч. Ермоген; преп. отац Филимон, епископ калиасински (карпасијски).

Вар. Св. мчци Павле, Павсирије и Теодотије, житије са стиховима – *PP IV 9*, *Лук.* исто, помен са стиховима; *Вар.*, *Лук.* преп. отац Филон – *PP IV 9* преп. отац Филимон; *Вар.* Св. мч. Варсим – *PP IV 9*, *Лук.* Св. мч. Васим; *Вар.*, *Лук.* Св. Еладије Коментарисије – *PP IV 9*, *Лук.* Св. Еладије Коментарије; *Вар.* Пренос моштију преп. Анастасија Персијанца, житије без стихова – *PP IV 9*, *Лук.* исто, житије са стиховима; *Вар.*, *Лук.* имају и: преп. Филипик, презвитер; *Вар.* има и: преп. Кастин; Св. Јован Крститељ близу Тавра.

25. I *Житија са стиховима*: Св. отац Григорије Богослов, патријарх Константина града; преп. отац Пуплије; преп. Марије (Мар), певац. *Помени са стиховима*: мчца Медули (Медула) са другима; преп. Аполос.

Помени без стихова: Св. пророк Исаија близу Св. Лаврентија; преп. отац Димитрије Сасудохранитељ.

Вар. преп. Мар, житије без стихова – *PP IV 9*, *Лук.* преп. Марије, житије са стиховима; у *Лук.* под овим датумом дати и: преп. Пеладије; преп. Јаков Посник – у *PP IV* 9, *Вар.* светитељи су под 28. I.

26. I *Житија са стиховима*: Св. Ксенофонт и супруга његова Марија и два њихова сина, Аркадије и Јован; Спомен великог земљотреса; преп. отац Симеон, звани Стари; Св. мчци Ананије, презвитер и Петар, тамничар и са њим 7 војника. *Помени са стиховима*: преп. Амон; преп. Гаврил; Св. два мученика у Фригији.

Вар. Спомен великог земљотреса, житије без стихова – *PP IV 9*, *Лук.* исто, житије са стиховима.

27. I *Житије са стиховима*: Пренос моштију Јована Златоустог, архиепископа Константина града. *Помени са стиховима*: Св. Маркијанија, царица; преп. Клавдије; преп. Петар Египћанин; Субота месопусна.

Вар. Св. Клавдин – *PP IV 9* преп. Клавдије; *Вар.* Субота пусна – *PP IV 9*, *Лук.* Субота месопусна.

У *Лук.* постоји прекид текста, па се не могу поредити Св. Маркијанија, преп. Клавдије и преп. Петар Египћанин.

28. I *Житија са стиховима*: преп. отац Јефрем Сирин; преп. отац Пеладије. *Помени са стиховима*: преп. отац Јаков Посник; Св. мати и кћи; Св. мч. Хареја (!); Недеља месопусна, спомен Другог Христовог доласка.

Вар. преп. Јефрем Сирјанин – *PP IV 9* преп. Јефрем Сирин; *Вар.* преп. отац Паладије – *PP IV 9* преп. отац Пеладије; *Вар.* преп. отац Јаков Отходник, житије са стиховима – *PP IV 9* преп. отац Јаков Посник, помен са стиховима; *Вар.* Св. мчца Харија – *PP IV 9* Св. мч. Хареја (!); *Вар.* Недеља пусна – *PP IV 9*, *Лук.* Недеља месопусна.

У *Лук.* има прекида у тексту, па преп. Јефрем Сирин, Св. Мати и кћи и Св. мч. Хареја нису могли да се пореде; преп. отац Паладије и преп. отац Јаков Посник јављају се под 25. I.

29. I *Житија са стиховима*: Пренос моштију Св. свештмч. Игњатија Богоносца; Св. 7 мученика: Роман, Јаков, Филотеј, Иперехије, Авив, Јулијан и Паригорије; Св. мчци Силуан, епископ, Лука, ђакон и Мокије, чатац; Св. мчци Сарвил и Вевеја, сестра његова; Св. свештмч. Варсимеј, епископ едески. *Помен са стиховима*: преп. отац Афрат.

У *Лук.* је исти редослед у набрајању Св. 7 мученика, с тим што је написано Иперхије наспрам Иперехије. У *Вар.* редослед у набрајању Св. 7 мученика мало другачији (Филотеј, Иперхије, Авив, Јулијан, Роман, Јаков и Паригорије), а писање Иперхије слаже се са *Лук.*; *Вар.* Св. мчци Силуан, епископ, Лука, ђакон и Мокије, чатац житије без стихова – *PP IV 9*, *Лук.*

исто, житије са стиховима; *Вар.* Св. мчци Сарига и Вевеја, сестра његова, житије без стихова – *PP IV 9*, *Лук.* исто, житије са стиховима, а наспрам Сарига јавља се Сарвил; *Вар.* преп. отац Афрат, житије са стиховима – *PP IV 9*, *Лук.*, помен са стиховима.

30. I *Житија са стиховима*: Св. оци архиепископ Кесарије кападокијске Василије Велики, архиепископ Константина града, Григорије Богослов и архиепископ Константина града Јован Златоусти; Св. свештмч. Иполит, папа римски и са њим Кенсорин, Савин, Хрисија и остали 20; Св. мч. Теофил Нови; преп. отац Зинон. *Помен без стихова*: Спомен Пресв. Богородице **вь w|р|гїи**.

У *Вар.*, *Лук.* изостају Св. оци архиепископ Кесарије кападокијске Василије Велики, архиепископ Константина града, Григорије Богослов и архиепископ Константина града Јован Златоусти; *Вар.* Св. мч. Теофил Нови, житије без стихова – *PP IV 9*, *Лук.* исто, житије са стиховима; *Варл.* Спомен Пресв. Богородице **wб онь поль Гєwргїє** – *Лук.* исто, само **вь гєwргїи** – *PP IV* 9 исто, само **вь w|р|гїи**.

31. I *Житија са стиховима*: Св. чудотворци и бесребрници Кир и Јован и Св. мчца Атанасија и три кћери: Теодотија, Теоктистија и Евдоксија; Св. мчци Викторин (написано с почетним **оѵ**-), Виктор (написано с почетним **оѵ**-), Никифор, Серапион и Папије из Коринта; Св. Трифона.

Варл. Евдокија – *PP IV* 9, *Лук.* Евдоксија; *Вар.* Укторин (написано с почетним **оѵ**-), Уктор (написано с почетним **оѵ**-), Никифор, Клавдије, Диодор, Серафион и Папије (осим разлика у читању и писању имена Викторин и Виктор, као и Серапион – *Вар.* Серафион, *Вар.* одступа од *PP IV* 9 и *Лук.* и по томе што у наслову има и Клавдија и Диодора); *Варл.*, *Лук.* Трифена – *PP IV* 9 Трифона.

Резултати упоређивања јануарског циклуса *Матичиног пролога стиховног PP IV* 9 са одговарајућим текстом у *Лукијевом* и *Варламовом прологу* из збирке манастира Дечани показују да се у већини случајева рукопис Библиотеке Матице српске слаже са *Лукијевим пологом*, а ради бољег прегледа стања и извођења коначног закључка о томе којој он редакцији припада уочене неподударности ће се и посебно истаћи тако што ће се разврстати по категоријама: 1. присуство/одсуство светитеља; 2. јављање истих светитеља под различитим датумима; 3. јављање житија/помена светог и обрнуто; 4. присуство/одсуство стихова уз житија и помене; 5. различит редослед у набрајању светитеља у оквиру једног празника; 6. различито име истог светитеља или различит облик имена као последице неједнаког изговора или грешака у преписивању; 7. употреба грцизама наспрам преведених речи; 8. остале текстолошке разлике.

1. а) У више случајева *РР IV 9* подудара се са *Лук.* по томе што празник изостаје, а у *Вар.* долази: преп. Петар Знаменосац (3. I); Сабор 70 апостола (3. I); мчци Теофил Ђакон и Еладије (8. I); мчца Антонина из Никомидије (9. I); Велесип (16. I); Св. мч. Клавдије (19. I); мчци Тирс и Агније; цар Леон; мчца Ана (20. I); преп. Кастин (24. I); Св. Јован Крститељ близу Тавра (24. I); Клавдије и Диодор (31. I).

б) Ређи су случајеви у којима празник постоји у *Вар.* и *Лук.*, а изостаје у *РР IV 9*: преп. Фостирије (5. I); мчца Агнија (21. I); Сабор Св. Ирине у цркви према мору (21. I); преп. Филипик, презвитер (24. I); у једном примеру празник изостаје у *Вар.* и *Лук.*, а у *РР IV* 9 долази: Св. оци архиепископ Кесарије кападокијске Василије Велики, архиепископ Константина града, Григорије Богослов и архиепископ Константина града Јован Златоусти (30. I).

в) По присуству *Житија Св. Саве РР IV 9* слаже се са *Вар.*, а одступа од *Лук.* (14. I). Стихови испред *Житија Св. Саве* у *Вар.* су Силуанови, али без последњег стиха са Силуановим именом, а у *РР IV 9* нису Силуанови.

г) У једном случају *РР IV 9* и *Лук.* подударају се по јављању истог светитеља (*РР IV 9* Св. Епраксија, *Лук.* Св. Евпраксија), за разлику од *Вар.* где долази други светитељ (преп. Евнихија) (11. I).

2. а) Рукопис *РР IV 9* разликује се од *Вар.* и *Лук.* по томе што су светитељи дати под другим датумом у случајевима: Св. мч. Хрисант и Св. мчца Ефимија у *РР IV 9* долазе под 5. I, а у *Вар.*, *Лук.* под 4. I; Обновљење Св. Илије манастира **вадирїꙗка** у *РР IV 9* дато је под 14. I, а у *Вар.* и *Лук.* под 13. I, с тим што *Лук.* има грчки облик **видіриака** (Βαθιριάκη), а *Вар.* превод **гльбокаго потока**.

б) Постоје и потврде где се *РР IV* 9 и *Вар.* подударају по датуму доношења светитеља, а *Лук.* одступа: преп. Пеладије; преп. Јаков Посник у *РР IV* 9 и *Вар.* дати под 28. I, а у *Лук.* под 25. I.

3. а) *РР IV* 9 и *Лук.* имају помене са стиховима, а *Вар.* житија са стиховима – преп. отац Зосима (21. I), преп. отац Евсевије (23. I) и Св. мчци Павле, Павсирије и Теодотије (24. I), или је стање обрнуто – Св. Шести васељенски сабор (23. I); преп. отац Афрат (29. I).

б) У једном случају у *РР IV* 9 (Јаков Посник, 28. I) долази помен са стиховима, а у *Вар.* (Јаков Отходник, 28. I) и *Лук.* (Јаков Посник, 25. I) је житије са стиховима.

4. У *РР IV* 9 и *Лук.* долазе житија са стиховима, а у *Вар.* житија су без стихова: Пренос моштију преп. Анастасија Персијанца (24. I); преп. Марије (25. I); Спомен великог земљотреса (26. I); Св. мчци Силуан, епископ, Лука, ђакон и Мокије, чатац (29. I); Теофил Нови (30. I).

5. *PP IV* 9 и *Лук.* слажу се по редоследу набрајања светитеља у оквиру једног празника, а разликују се од *Вар.* (20. и 29. I).

6. а) У погледу различитог имена или варијација у изговору *PP IV 9* и *Лук.* међусобно се подударају, а разликују од *Вар.* у случајевима: *PP IV 9* и *Лук.* Теопист – *Вар.* Теофил, реч је о истом свецу (1. I); *PP IV 9* и *Лук.* Теаген – *Вар.* Теоген (2. I); *PP IV 9* и *Лук.* мч. Севије – *Вар.* мч. Саија (5. I); *PP IV 9* и *Лук.* Св. Домнина – *Вар.* Св. Домна (5. I); *PP IV 9* и *Лук.* Св. Петар Авесаломит – *Вар.* мч. Петар Авесамит (12. I); *PP IV* 9 и *Лук.* Павла – *Вар.* Павлија (19. I); *PP IV* 9 и *Лук.* Леонтије – *Вар.* Леонт (22. I); *PP IV* 9 и *Лук.* Пародˊ – *Вар.* Пард (22. I); *PP IV* 9 и *Лук.* Мавсима – *Вар.* преп. отац Маим (23. I); *PP IV* 9 и *Лук.* Васим – *Вар.* Варсим (24. I); *PP IV* 9 и *Лук.* Марије – *Вар.* Мар (25. I); *PP IV* 9 (28. I), *Лук.* (25. I) Пеладије – *Вар.* Паладије (28. I); *PP IV* 9 (28. I), *Лук.* (25. I) Јаков Посник – *Вар.* Јаков Отходник (28. I); *PP IV* 9 и *Лук.* Сарвил – *Вар.* Сарига (29. I); *PP IV* 9 и *Лук.* Евдоксија – *Вар.* Евдокија (31. I); *PP IV* 9 и *Лук.* Викторин (написано с почетним **оу**- и **ѕ**-) – *Вар.* Укторин (написано с почетним **оу**-), *PP IV* 9 и *Лук.* Виктор (написано с почетним **оу**- и **ѕ**-) – *Вар.* Уктор (написано с почетним **оу**-) и *PP IV* 9 и *Лук.* Серапион – *Вар.* Серафион (31. I).

б) Случајеви по којима се *Вар.* и *Лук.* слажу, а *PP IV 9* одступа су: *Вар.* и *Лук.* Тивеиски – *PP IV 9* Тивеитски (!) (2. I); *Вар.* и *Лук.* Атик – *PP IV 9* Антик (8. I); *Вар.*, *Лук.* Самеј Еламит – *PP IV 9* Самија Еламит (8. I); *Вар.*, *Лук.* Мертије – *PP IV 9* Мертијан (12. I); *Вар.* и *Лук.* Филон – *PP IV* 9 Филимон (24. I); *Вар.* и *Лук.* Св. Еладије Коментарисије – *PP IV* 9 Св. Еладије Коментарије (24. I); *Вар.* и *Лук.* Иперхије – *PP IV* 9 Иперехије (29. I); *Вар.* и *Лук.* Трифена – *PP IV* 9 Трифона (31. I).

в) Једанпут *PP IV* 9 и *Вар.* се слажу, а *Лук.* се разликује: *PP IV 9* и *Вар.* преп. Теодот – *Лук.* преп. Теодор (17. I).

г) Сва три рукописа разликују се међусобно по примеру: *PP IV 9* мч. Теоид – *Вар.* мч. Теоидис – *Лук.* мч. Теодот (5. I).

д) У *PP IV 9* Св. Епраксија – *Лук.* Св. Евпраксија – *Вар.* преп. Евнихија (11. I).

ђ) Постоје и случајеви где се *PP IV* 9 разликује од *Вар.*, а *Лук.* због прекида текста ту није могао да се пореди: *PP IV* 9 Клавдије – *Вар.* Клавдин (27. I); *PP IV* 9 Јефрем Сирин – *Вар.* Јефрем Сирјанин (28. I); *PP IV* 9 Св. мч. Хареја (!) – *Вар.* Св. мчца Харија (28. I).

7. а) Рукописи *PP IV 9* и *Лук.* разликују се од *Вар.* по томе што имају грчки облик, а у *Вар.* је превод: *PP IV 9* манастира **вадирїпака** (14. I), *Лук.* грчки, али другачији изговор и писање **видїриака** (13. I) – *Вар.* **гльбокаго потока** (13. I); *PP IV 9* Св. **авада** (ἀββᾶς = отаца), *Лук.* исто, само други

облик Св. **авда**, а *Вар.* Св. **ѿц҃ь** (14. I); У *PP IV 9* и *Лук.* **близь тавроса** (Ταύρος, место), а у *Вар.* **близь тавра** (11. I).

б) У *PP IV 9* и *Лук.* у случају преп. отац Јован Каливит Христа ради ништи у имену светитеља јавља се грчки облик Каливит (καλυβίτης = колибар), а у *Вар.* реч изостаје (15. I).

8. Од осталих текстолошких разлика запажених у насловима празника јануарског циклуса овде се наводе:

У *PP IV 9* и *Лук.* јавља се преп. Марко, а у *Вар.* је преп. Марко Глухи (1. I).

У *PP IV 9* и *Лук.* стоји Св. Теодор и архимандрит Агапије, а у *Вар.* Св. Теодор архимандрит и Агапије (11. I).

У *PP IV 9* и *Лук.* стоји преп. отац Теодосије Општежитељ, а у *Вар.* преп. отац Теодосије Општеначелник (11. I).

У *PP IV 9* Св. Александар **близь ст҃ыхь ап҃сль**, у *Лук.* исто, само уместо **близь** је **близоу**, а у *Вар.* је различито – Св. Александар **близоу трьга** (12. I).

У *Вар.* и *Лук.* је преп. Јаков из Нисивеје, а у *PP IV 9* је преп. Јаков из Нисивије (13. I).

У *PP IV 9* и *Лук.* јавља се реч *Каливит* у називу светитеља (преп. отац Јован Каливит Христа ради ништи), а у *Вар.* реч изостаје (преп. Јован Христа ради ништи) (15. I).

У *PP IV 9* долази **спаденїе веригамь ст҃го ап|с|ла петра**, у *Лук.* исто, с једном правописном разликом (**спадениѥ**), а *Варл.* одступа: Св. ап. Петар **о ихже ра|д|и носи веригы** (16. I).

PP IV 9 и *Лук.* имају Чудо у Никеји, а у *Варл.* је Чудо у Никомидији (19. I).

У *PP IV* 9 и *Лук.* потврђује се Недеља месопусна, а у *Вар.* је Недеља пусна (28. I).

У *PP IV* 9 јавља се Спомен Пресв. Богородице **вь ѡ|р|гїи**, у *Лук.* исто, само **вь геѡргїи**, а у *Варл.* исто, само **ѡб онь поль Геѡргїе** (30. I).

Текст за месец јануар завршава се у *PP IV 9* **ко|ц| генȣарїю**, у *Лук.* исто, само другачије написано **кон҆ць генȣарю**, а у *Вар.* текст изостаје.

Судећи према наведеном прегледу разлика јануарског циклуса између *Матичиног пролога PP IV 9* и два дечанска пролога – *Лукијевог* и *Варламовог*, са којима је он поређен по структури и читању, овај рукопис у већини случајева варијантски одговара *Лукијевом прологу* и може се сврстати у групу рукописа Лукијеве редакције стиховног пролога. Сличности су упадљиве готово у свим у анализи приказаним категоријама. Ређе су потврде по којима се *Матичин пролог* подудара са *Варламовим*

пролоїом, а одступа од *Лукијевоī*, као и они где се он разликује од оба та рукописа.

*

Као што је напред истакнуто, Д. Богдановић је постојање двеју редакција стиховног пролога испитао не само на јануарском циклусу, већ и на тексту превода *Синаксара Св. синајских оц̑аца* (14. I) у два дечанска пролога, упоредивши их са грчким текстом, те је и на том узорку идентификовао најважнија варијантска обележја за међусобно разликовање рукописа Лукијевог и Варламовог типа и извео неке закључке о два превода у односу на грчки оригинал.

У анализи *Пролоїа PP IV 9* користила сам резултате тих истраживања, тако што сам примере различитих превода проверила и у овом рукопису, а аргументи до којих сам дошла иду у прилог тези да *Маш̑ичин пролоī* спада у Лукијеву редакцију стиховног пролога.

Подударност између *PP IV* 9 и *Лук.*, а разлика у односу на *Вар.* присутна је већ у самом наслову, који се овде упоредо доноси из сва три рукописа:

PP IV 9 **паметь стїи|х|. авада. иже на синаисцѣи горѣ побыєныи|х|** – *Лук.* **паме|т| ст̑хь авда. иже на синаисцѣи горѣ побыєныхь** – *Вар.* **паме|т| ст̑хь W̑ц̑ь иже вь синаи горѣ оубїєн'ни|х|.**

Упадљиву лексичку одлику у цитираним насловима чини присуство грцизма у *Лук.* (**ст̑хь авда**) и *PP IV* 9 (**стїи|х| авада**), наспрам преведене речи у *Вар.* (**ст̑хь W̑ц̑ь**), што је истакнуто и при анализи наслова јануарског циклуса ових пролога (14. I).

О блискости *PP IV 9* са *Лук.*, а разлици у односу на *Вар.* сведочи и сам почетак текста:

PP IV 9 **Мьчєвє з|д|є сьдѣлавше многаа оубїиства. сицева постра|д|(а)ше м8жїе добродѣтели др8зы авади вь д̑ї· мьчь посѣче...** – *Лук.* **мьчєвє з|д|є сьдѣавше мнwгаа оубииства. Сицевда постра|д|(а)ше моужиє добродѣтели др8зи. авади вь четврьтына десетыи мьчь посѣче...** – *Вар.* **Мьчю что сьдѣла здѣ многа оубїиства. Сиє сьдѣла оуби моуже добродѣтели дроугы. Аввади, вь д̑ї· оуби желѣ(зо).**

Коментаришући превод ових стихова у *Лук.* и *Вар.*, Д. Богдановић истиче да је *Лук.* ближи грчком оригиналу по томе што се именица *мач* налази у множини (**Мьчєвє**), наспрам једнине у *Вар.* (**Мьчю**, као и да је **оуби желѣ(зо)** у *Вар.* "баш дословно ближе грчком", него *Лук.* **мьчь посѣче**.

Прве реченице овог синаксара у *PP IV* 9 такође се подударају са онима у *Лук.*, а разликују од *Вар.*:

PP IV 9 **Сїи постнычьское житїе желающе. вьсѣмь иже вь мирѣ ра|д|(о)ѹите се рек'шимь...** – *Лук.* **Сии постничьскоѥ житїѥ желающе. вьсѣмь иже вь мирѣ ра|д|(о)ѹите се рекшимь...** – *Вар.* **Си бѣхоу пост҃ноѥ жи|т|(и)є желающе. Въса мирскаꙗ сь радостию ѡставльще...**

По Богдановићу ове реченице у *Лук.* преведене су дословно као у грчком, за разлику од *Вар.* где је друга реченица **Въса мирскаꙗ сь радостию ѡставльще...** преведена слободно.

У случају *Лук.* **...и о оубїѥни ст҃ихь ѿц҃ь сьписа сиꙗ. си бо ѿ аварь тако вле|ч|(е)ми наричеми...** – *Вар.* **...и оубиѥниѥ прпо|д|(о)бни|х| ѿц҃ь си|х| написавь. Си бо оубиѥни быше вар'вари нарицаѥмими вел'миꙗни...**, превод *Лук.* је "дефектан" јер садржи **си бо ѿ аварь тако, вле|ч|(е)ми наричеми**, за разлику од *Вар.* где је превод бољи **Си бо оубиѥни быше вар'вари нарицаѥмими вел'миꙗни...**(грч. ὑπὸ τῶν βαρβάρων οὕτω λεγομένων Βλεμμύων...).

У *PP IV* 9 превод одговарајућег текста гласи: **...и ѡ оубїени|х| ст҃и|х| ѿц҃ь сьписанїа. сїи бо ѿ аварь тако влеми наричемы...** Како се види, у *Ма̄тичином п̄ролоїу* поновљена је грешка из *Лук.* **ѿ аварь**, међутим, уместо нетачног превода **вле|ч|(е)ми** као у *Лук.* дословно је задржан грчки облик етнонима **влеми** (И мн.). Грцизам **влемии** (грч. Βλεμμύων) јавља се у рукописима Лукијеве редакције, у два хиландарска пролога (Хил. 424 и Хил. 438) и у *Пролоїу* из Крке из 1570. године (Архив ЈАЗУ III с 8), а по тој карактеристици, како се из изложеног види, са њима се слаже и *Пролої PP IV* 9 Библиотеке Матице српске. За разлику од *Лук.* и *PP IV* 9 у *Вар.* је присутан грчки облик посрбљен наставком *-анин* (**велмиꙗни**).

За превод у *Лук.* **...срацине же оумьршоу старѣишинѣ и|х|. многы|х| побыше ѿ постникь...** са којим се скоро дословно слаже и *PP IV* 9 **...Срацине же оумьршоу старѣишинѣ и|х|. многыи|х| побыше ѿ постныкь...**, наспрам *Вар.* **...срацини живоущеи си на синаи|с|цѣи горѣ оумьр'шꙋ любоначелникоу и|х|, многы постники оубыше...**, Богдановић наводи да је тачан само у другом делу, док *Вар.* има потпунији и тачнији превод у целини.

Изнесени примери потврђују тезу о блискости превода *Пролоїа ст̄иховної PP IV* 9 (месец септембар–фебруар) Библиотеке Матице српске са *Лукијевим п̄ролоїом* и одговарају резултатима анализе јануарског циклуса да *Ма̄тичин п̄ролої ст̄иховни* спада у ред рукописа Лукијевог типа.

Према истраживањима Димитрија Богдановића обе редакције стиховног пролога – Лукијева и Варламова, независне су једна од друге,

као и од старог превода пролога без стихова, чију верзију представља *Пролоī Констаншина Мокисијскоī*, рукопис српске редакције, с краја 13. или с почетка 14. века (Архив ЈАЗУ III с 6), што се поткрепљује и резултатима ових испитивања.

ТЕКСТОЛОШКЕ ОДЛИКЕ ДВА ПРОЛОШКА ЖИТИЈА СВЕТОГ САВЕ

Према истраживањима Владимира Ћоровића постоје три типа пролошког житија Св. Саве.[1]

Састављач старијег типа ослањао се на текст Стевана Првовенчаног, о чему сведоче два момента из житија: 1) позивање на "јеванђеоско слово" да ће стократно примити награду онај који ради Христа остави оца и мајку и све лепоте живота и 2) одлазак Саве у манастир Ватопед, а не у руски манастир Св. Пантелејмона, како стоји код Доментијана и Теодосија. У старом тексту јавља се и податак да је Саву посветио за архиепископа патријарх Манојло, а не патријарх Герман, што је одлика већине рукописа Доментијана и Теодосија. Интересантно је и то, што се у последњем ставу казује да је Сава молио Бога **вь чюждеи странѣ прикти конъць житиа своѥго**, а у новом типу уместо **чюждеи** долази **тюждеи**.

Најстарији тип пролошког житија Св. Саве данас представља један рукопис из 14. века у софијској Синодалној библиотеци.

Нови тип пролошког житија Св. Саве допуњен је неким подацима из житија Доментијана и Теодосија. Тако је унето је да је Сава дошао најпре у Св. Пантелејмон, затим да је у његово време Србија добила архиепископију и краљевство, да је ишао не само у Јерусалим, него и на Синај, а на крају је споменут пренос Савиних моштију из Бугарске у Милешеву.

---

[1] Владимир Ћоровић, *Пролошко житије Св. Саве*, СКА, Посебна издања, књ. 125, Друштвени и историски списи, књ. 50, Светосавски зборник, књ. 2, *Извори*, Београд 1938, 79–85.

Најстарији текст новијег житија по Ћоровићу јавља се у *Празничном минеју* Божидара Вуковића, штампаном у Венецији 1538. године. То шире житије среће се и у рукописима од 16. века, али његове прве прераде доста су старије.

Владимир Мошин установио је да је *Житије Св. Саве* у *Пролоīу митрополита Константина Мокисијскоī*, с краја 13. или с почетка 14. века (Архив ЈАЗУ III с 6), послужило као "подлога" за нови тип тог синаксара и да се оно може сматрати његовом најстаријом верзијом. Такође је истакао да се у њему не помиње име васељенског патријарха од кога је Св. Сава добио архиепископски чин. Довео је то у везу са забунама и колебањима, које се налазе код Доментијана, Теодосија и у пролошким житијима.[2]

Пролошко *Житије Св. Саве* у *Празничном минеју* (*Саборнику*) Божидара Вуковића јавља се са стиховима Силуана, српског писца из 14. века, али без последњег стиха са његовим именом. Ердељски митрополит Генадије прештампао је овај *Минеј* 1580. у Сас Себешу. Стихови су тако по други пут објављени, али опет без Силуановог имена.[3] Штампани текст Божидара Вуковића послужио је као предложак и многим рукописима, те и у њима изостаје последњи стих. "По Божидаревом тексту" начињен је тако препис похвале Св. Сави у *Минеју за јануар* с почетка 17. века из манастира Житомислића.[4]

Сам текст житија Св. Саве из Божидаревог *Празничноī минеја* (без стихова) објавио је В. Ћоровић, који је уз издање донео и разночтенија на основу поређења са неколико рукописа, као што су: *Пролоī* Грачаничке митрополије, писан пре 1530, из збирке старе Народне библиотеке у Београду (бр. 395),[5] *Пролоī* Народне библиотеке у Београду из 1573 (бр. 397),[6] *Пролоī* из манастира Завале из 1627, *Минеј за јануар* манастира Житомислића, бр. 1, А 20, с почетка 17. века, и *Минеј изборни* Кипријана Рачанина из 1694. из Српске краљевске академије, бр. 142 (данас Архив САНУ, бр. 142).[7]

---

[2] Vladimir Mošin, *Ćirilski rukopisi Jugoslavenske akademije*, I. dio, *Opis rukopisa*, Zagreb 1955, 160 (бр. 111).

[3] *Српски историјски и књижевни споменици*, Гласник Српског ученог друштва, књ. 67, Београд 1887, 348–349.

[4] В. Ћоровић, *Силуан и Данило II, српски писци XIV.–XV века*, Глас Српске краљевске академије, 136, Други разред, 72, Сремски Карловци 1929, 52.

[5] Љуб. Стојановић, *Каталоī Народне библиотеке у Беоīраду*, IV, *Рукописи и старе штампане књиīе*, у Београду, 1903, 112 (бр. 395).

[6] Љуб. Стојановић, *Каталоī Народне библиотеке у Беоīраду*, 112 (бр. 397).

[7] В. Ћоровић, *Пролошко житије Св. Саве*, 86–87.

Осим старог и новог типа, постоји и прелазни тип пролошког житија Св. Саве, који представља текст у *Прологу* манастира Дечани из 15. века (бр. 52). По свом садржају и текстолошким карактеристикама ово житије одговара млађем типу, а према старијем типу има податак да је Сава дошао у манастир Ватопед, док се руски манастир Св. Пантелејмон не помиње. Такође, уместо **чюждеи странѣ** (стара црта) или **тоуждеи странѣ** (нова црта) ту долази **въ тоижде странѣ**, као последица намерне интервенције писара или његовог неразумевања текста.[8]

*

У Библиотеци Матице српске налазе се два рукописна стиховна пролога српске редакције из 16. века – *Пролог стиховни* за целу годину из 1540/50. и *Пролог стиховни зимски* из 1560/70. године. Од житија српских светаца у њима постоје *Житије Св. Саве* (14. јануар) и *Житије Св. Симеона Српског* (13. фебруар), који до сада нису текстолошки испитивани.

У наставку рада приказаће се текстолошке одлике *Житија Св. Саве* у оба пролога у циљу њихове типолошке идентификације на основу напред изнетих критеријума, а редакцијским и варијантским обележјима текста *Житија Св. Симеона* у тим рукописима посвећен је посебан прилог у овој књизи.[9]

Житије Св. Саве из оба пролога упоредила сам са одговарајућим текстом у *Празничном минеју* Божидара Вуковића из 1538, који је мало старији од њих, па је интересантно видети у ком односу стоје преписи (један из 1540/50, а други из 1560/70) према издању (1538). За анализу сам користила оригинал штампаног текста, тј. примерак Божидаревог *Празничног минеја* (*Саборника*) у збирци Библиотеке Матице српске (сигн. Р Ср IV 1.1), а нађене разлике сравнила сам и са разночтенијима уз поменуто издање. Резултате истраживања овде ћу изложити за сваки рукопис понаособ.

---

[8] В. Ћоровић, *Пролошко житије Св. Саве*, 81.

[9] В. у овој књизи: Душица Грбић, *Текстолошке одлике два пролошка житија Светог Симеона*.

*

Пролог стиховни са сигнатуром РР IV 8,[10] који је према воденим знацима хартије настао 1540/50. године, обухвата целу годину, тј. месеце септембар–август. Према палеографској анализи исписала су га три непозната писара (први је исписао л. 1а–63а/19, 63б/17–25, 64б–108б/7, 109а/21–116а/17, 117а/4–149а/8, други л. 63а/19–63б/17, 64а, 108б/7–109а/21, 116а/17–117а/1–4, а трећи л. 149а/8–338б). Писмо сва три писара јесте полуустав уз присуство и брзописа. Правопис је ресавски ненормализован, са доста рашких одлика. Српскословенска језичка норма нарушена је у неким случајевима присуством црта старог српског језика и општештовских карактеристика, као и дијалектизама који одлукују неколико говорних типова, те је тешко рукопис и писара ближе локализовати.

По садржају књига је извод из пролога, јер доста светитеља изостаје, као и по неки дан, а постоје и случајеви где је датум написан, без помена празника. Од српских житија у овом *Прологу* налазе се *Житије Св. Саве* (14. јануар, л. 160а/22–161б/6) и *Житије Св. Симеона* (13. фебруар, л. 179б/2–180а/22), оба са стиховима Силуана, српског књижевника из 14. века, а исписао их је исти писар, трећи по редоследу јављања у књизи.

Наслов *Житија Св. Саве* у овом *Прологу* (скраћено *РР IV 8*) је: **паметь / иже вь ст҃ихь ѡц҃а нашего сави, прьваго архї/еп|с|кпа. и ȣчителꙗ срьб҆скаго.**

У поређењу са насловом у *Празничном минеју* Божидара Вуковића (скраћено *БВ*) јављају се следеће неподударности:

БВ **вь ст҃ыи|х| прпо|д|(о)бнаго ѡц҃а нашего** 250б/16 – *РР IV 8* **вь сти|х| ѡц҃а нашего савы** 160а/23; **ар҆хїеп|с|кпа срьб҆скаго савы** 250б/17 – **ар҆хїеп|с|кпа и ȣчителꙗ срьб҆скаго** 160а/24.

Иза наслова долазе Силуанови стихови, укључујући и последњи стих са Силуановим именом, који изостаје у *Празничном минеју* Божидара Вуковића из 1538, као и у прештампаном издању те књиге из 1580, а такође и у већини рукописа.

Према литератури познато ми је да последњи стих постоји у *Зборнику* с краја 14. века у збирци манастира Свете Тројице код Пљеваља (бр. 73),[11]

---

[10] Опис рукописа в. у овом каталогу под бр. 112.

[11] Према најновијем датирању рукопис је настао 1375/85. године /в. Радоман Станковић, *Рукописне књиге манастира Свете Тројице код Пљеваља: водени знаци и датирање*, Београд 2003, 24–25, бр. 73, рукопис је дат под називом *Синодик православља, Слово на благовештење и Житија светаца*, као и у: Владимир Мошин, *Ћирилски рукописи манастира Св. Тројица код Пљеваља*, Историски записи, год. 11, књ. 14, 1–2, Цетиње 1958, 253–254, бр. 88/.

затим у *Пролоīу за сеīтембар–јануар* из 1579, преписаном у Врањевштици (бр. 4), а припада такође пљеваљском манастиру Св. Тројица,[12] у једном одломку од три отргнута листа из неке рукописне књиге с краја 14. или почетка 15. века (1398/1408), који се данас налази у Музеју примењене уметности у Београду (МПрУ 610)[13] и у *Србљаку* Народне библиотеке Србије из 1525. године (Рс 18).[14]

У опису *Пролоīа* Библиотеке Матице српске Димитрија Кириловића казује се да *Житије Св. Саве* има Силуанове стихове,[15] а у овом раду први пут се наглашава постојање и последњег стиха, који је, према ономе што је речено, ређе присутан у рукописима.

Силуанови стихови уз *Житије Св. Саве* чине три дистиха, византијска дванаестерца, са једним посебним стихом (последњим) у којем је песниково име и карактеристична алитерација "слово слави Саве сплете Силуан".[16]

О томе како су и када настали Силуанови стихови Св. Сави и Св. Симеону, као и када и како су настали синаксари овим светитељима, још увек нема прецизних одговора. Није довољно разјашњен ни однос између стихова и синаксара. Постоје претпоставке да су стихови могли бити састављени посебно за синаксар који је већ раније написан, а исто тако да су и стихови и синаксар писани у исто време и да потичу од истог аутора.[17]

Мало се зна и о писцу Силуану, који се у расправама повезивао са тројицом или четворицом Силуана. Писца стихова Силуана Ђоровић је видео у монаху Силуану, светогорском "творцу пасхалија", који је "по истине нови Силуан, силан же разумом и крепак ва слове", како о њему казује монах Теодосиц у запису из 1354/55. године, у једном *Псалīиру*

---

[12] Ђ. Радојичић, *Из сīаре срīске књижевносīи 3. Силуанови сīихови (из īочеīка XV века)*, САНУ, Зборник радова, књ. 10, Институт за проучавање књижевности, књ. 1, Београд 1951, 56; В. Мошин, *Ћирилски рукоīиси манасīира Св. Тројица код Пљеваља*, 259 (бр. 112).

[13] Ђ. Радојичић, *Из сīаре срīске књижевносīи 3. Силуанови сīихови (из īочеīка XV века)*, 52–56.

[14] Љубица Штављанин-Ђорђевић, Мирослава Гроздановић-Пајић, Луција Черних, *Опис ћирилских рукоīиса Народне библиоīеке Србије*, књига прва, Београд 1986, 33 (бр. 19).

[15] Димитрије Кириловић, *Ћирилске рукоīисне књиīе у Библиоīеци Маīице срīске*, Годишњак Библиотеке Матице српске за годину 1977, II, Нови Сад 1979, 64 (бр. 35).

[16] *Шесī īисаца XIV века*, избор, данашња језичка верзија и редакција Димитрије Богдановић, Београд 1986, 16.

[17] *Шесī īисаца XIV века*, 16.

манастира Св. Павла на Св. Гори.[18] По Ћоровићу мање је вероватно да је то митрополит Силоан, који је у 15. веку пренео мошти краља Милутина у Софију.[19] Ђорђе Сп. Радојичић најпре је мислио да је то "поп Силоан", старац Карејског пирга Св. Саве између 1425. и 1431. године,[20] а када је на основу водених знакова утврђено да *Зборник* из манастира Св, Тројице (бр. 73), који садржи Силуанове стихове, потиче из последње деценије 14. века, одустао је од ове претпоставке и истакао да је Ћоровићева идентификација вероватнија. Међутим, по њему Силуан није могао припадати братству Св. Павла, јер је тај манастир после 1355. обновљен, већ је био монах у Хиландару, Пантелејмону или неком манастиру из српских земаља.[21] Силуанове стихове Св. Сави и Св. Симеону Радојичић је унео у своје антологије, датиравши их 14. веком,[22] или прецизније око 1354/55. године.[23]

По Димитрију Богдановићу Ћоровићева и Радојичићева претпоставка да је у питању монах Силуан долази у обзир, с тим што би се том Силуану, творцу пасхалија и по свој прилици и пролошких стихова Симеону и Сави, из шесте деценије 14. века, могле приписати и *Епистолије*.[24] Наводи, такође, да отпада мишљење, односно нема доказа за још једну претпоставку у литератури да би он могао бити сарајевски митрополит Силоан, који се помиње у запису једне књиге.[25]

У анализираном пролошком *Житију Св. Сави* стихови су писани у континуитету, црним мастилом, црвено је само почетно **с** у првој речи првог стиха и **о** у **оу** прве речи петог стиха. Ради бољег истицања овде се наводе сваки у новом реду, без означавња краја реда (правопис и интерпункција су као у рукопису).

слави Ѿбѣгнꙋвь. славꙋ ѡбрѣте саво.
тамо ѡбоюдꙋ (!) слава ꙗви се родꙋ.
рода свѣтлость вѣры.

---

[18] В. Ћоровић, *Силуан и Данило II,* 13–35, 43–54; Ђ. Радојичић, *Из старе српске књижевности 3. Силуанови стихови (из почетка XV века)*, 48; *Antologija stare srpske književnosti (XI–XVIII veka)*, izbor, prevodi i objašnjenja Đorđa Sp. Radojičića, Beograd 1960, 323.

[19] В. Ћоровић, *Силуан и Данило II*, 18, 33–35.

[20] Ђ. Радојичић, *Стари српски књижевници (XIV–XVI века)*: расправе и чланци, Београд 1942, 77–78; Ђ. Радојичић, *Из старе српске књижевности 3. Силуанови стихови (из почетка XV века)*, 45–57.

[21] *Antologija stare srpske književnosti (XI–XVIII veka)*, 322–323.

[22] *Antologija stare srpske književnosti (XI–XVIII veka)*, 93.

[23] *Старо српско песништво XI–XVIII века*, Крушевац 1966, 89–90.

[24] *Шест писаца XIV века*, 26.

[25] *Шест писаца XIV века*, 25–26.

тем҃ же родѕ свѣтло гави се в҃семѕ.
оума висота. сана висотѕ низ҃врьже.
темь ѕбо оума выше добротѕ стиже.
слова славѣ савѣ сьплете силѕань:

Према штампаном тексту у Божидаревом *Празничном минеју* разлике у стиховима су следеће:

БВ **Шюдоу** 250б/19 – *РР IV 8* **шбоюдѕ** 160а/25; **вѣры свѣтлость прѣзрѣ** 250б/20–21 – **вѣры** 160б/1; **свѣтило** 250б/21–22 – **свѣтло** 160б/2; **сьврьже** 250б/23 – **низ҃врьже** 160б/3; нема последњег стиха – **слова славѣ савѣ сьплете силѕань** 160б/4–5.

У *Празничном минеју* нема последњег стиха. Према наводима у литератури, последњи стих из Матичиног рукописа упоредила сам са другим рукописима који га имају, па сам тако запазила и извесне разлике које се тичу осталих стихова.

У *Зборнику* манастира Св. Тројице из 1375/85. године (бр. 73) последњи стих је као у Матичином рукопису, само уместо **славѣ**, долази **слави**.[26] Остали стихови су као у *Празничном минеју*.

У одломку од три отргнута листа из 1398/1408 (МПрУ 610) такође се потврђује облик **славы**. У овом стиху јавља се једна грешка писара: уместо **Слова славы**, пише **Слова савы**. У трећем стиху тог рукописа уместо **прѣзрѣ**, како треба да гласи последња реч, изостао је други њен слог, а иза првог слога **прѣ**, без размака, започет је четврти стих **тѣмже**, па се тако створило **прѣтѣмже**.[27] Грешка се "увукла у рукописе", те се јавља и у *Прологу за септембар–јануар* из 1579, писаном у Врањевштици (**прѣтем҃же**),[28] као и у *Србљаку* Народне библиотеке Србије (Рс 18), где стоји слично **прѣтеж҃ме**. У последњем стиху *Србљака* јавља се облик **славы**, као и у *Зборнику* и у поменутом одломку.[29] У односу на остале рукописе последњи стих у *Прологу* из 1579. је другачији него у осталим рукописима и гласи: **Сава слави съплѣте Силѕань**.[30]

---

[26] В. Ћоровић, *Силуан и Данило II*, 16.

[27] Поређење је начињено према снимку рукописа објављеном у раду: Ђ. Сп. Радојичић, *Из старе српске књижевности 3. Силуанови стихови (из почетка XV века)*, сл. 1.

[28] Ђ. Сп. Радојичић, *Из старе српске књижевности 3. Силуанови стихови (из почетка XV века)*, 52–53, 56–57.

[29] Љ. Штављанин-Ђорђевић, М. Гроздановић-Пајић, Л. Черњић, *Опис ћирилских рукописа Народне библиотеке Србије*, 33 (бр. 19).

[30] Ђ. Сп. Радојичић, *Из старе српске књижевности 3. Силуанови стихови (из почетка XV века)*, 52–53, 56.

Изнесене међусобне разлике упућују на претпоставку да ниједан од наведених текстова није директно преписан са другог, већ је између њих постојао најмање један или више рукописа. Ако се изузме последњи стих и омашка **прѣтѣмже**, највише неслагања према штампаном издању показује Матичин рукопис *PP IV 8*.

Осим употребе различитих речи и јављања последњег стиха са Силувановим именом у рукопису *PP IV 8*, којег у *БВ* нема, упадљивије одступање између та два текста присутно је у трећем стиху, услед тога што је писар рукописа непажњом изоставио две последње речи, тако да стих није завршен: *БВ* **вѣры свѣтлость прѣзрѣ** 250б/20–21 – *PP IV 8* **вѣры** 160б/1.

Поређењем самог текста житија Св. Саве у *Прологу стиховном PP IV 8* са штампаним текстом у Божидаревом *Минеју* нађене су следеће неподударности:

БВ **сѵ̑тлѥ/мь** 250б/25–26 – *PP IV 8* **сти|м|** 160б/5; **правовѣр'ноу родите/лю** 250б/29–30 – **правовѣр'ни|х|** **родители** 160б/8; **любимь** 250б/30 – **и любимь** 160б/8–9; **И измлада** 250б/31 – **из'мла|д|(а)** 160б/9; **вьзлюби ба̑** 250б/31 – **ба̑ вьзлюби/вь** 160б/9–10; **оуслиша** 250б/33 – **оуслишавь** 160б/11; **жизнь вѣ/чноую** 250б/35–251а/1 – **животь вечни** 160б/13; **желанїа** 251а/2 – **и желанїа** 161а/18; **вь мѡнастирь, сѵ̑го и прѣслав'/наго м|ч|ника х|с|ва пан'телеимона** 251а/5–6 – **вь монастирь / сѵ̑тыѥ прѣслав'нїе бц̑е, рекомїе вьтопедь** 160б/16–17; **мнишьскыи** 251а/7 – **сѵ̑ти мнишьскы** 160б/18; **его житїе** 251а/8 – **житїе его** 160б/19; **и вѣдыи** 251а/13–14 – **и виде** 160б/23; **Хоте вьсѣмь сп|с|ти се** 251а/14 – **хотеи / в'семь чл̑комь сп|с|ти се** 160б/23–24; **поуть** 251а/19 – **пѫть и** 161а/3; **родителѥма своима показа/вь и тею привести** 251а/19–20 – **родителѥмь показавь своимь и тѣхь / привѣ|д|(ѣ)** 161а/3–4; **и добродѣтелы** 251а/20 – **кь добродѣтели** 161а/4; **посѣтити и видѣти** 251а/22 – **посетити** 161а/5; **поспѣ/шьствоующоу емоу** 251а/24–25 – **поспѣшающомоу** 161а/7; **прѣмногыми** 251а/26 – **многи/ми** 161а/8; **Ѿчьствїа его** 251а/27 – **Ѿчьствїа** 161а/9; **вь мире ѩко слн̑це** 251а/30 – **ѩ|к|(о) / слн̑це вь мире** 161а/10–11; **И добродѣтелы** 251а/31 – **добродѣтели** 161а/11; **вьсе срьбьскыѥ землѥ** 251а/32 – **вьсеи срьб'скои земли** 161а/12; **вьрѫчен'но емоу** 251а/33 – **вьрѫчен'ное емѫ** 161а/12; **сщен'ныи и / мнишьскы чинь** 251а/34–35 – **сщ̑еничьскы чинь** 161а/14; **добротами** 251а/37 – **добродѣтел'ми** 161а/15; **вьса** 251а/38 – **сїа** 161а/16; **шьствовавь, вь** 251а/38 – **шьствова вь** 161а/16; **желанїа** 251а/2 – **и желанїа** 161а/18; **приѥти кѡ/ньць** 251а/6–7 – **кон'ць прїети** 161а/21; **трьнова града** 251а/8 – **трьнова** 161а/22; **вьзлюби** 251а/9 – **вьз'любивь** 161а/24; **вь грѡвѣ / вь цр̑квы стыи|х|,м̑, мч̑никь** 251а/10–11 – **вь грѡвѣ** 161а/25; **его чеда, землѥ Ѿчьствїа** 251а/13 – **его земля Ѿчьствїа его** 161б/1; **дошьдше** 251а/14 – **дошь|д|(ь)ши**

161б/2; **свое/го** 251а/18–19 – **его** 161б/5; **и до нн҃ꙗ** 251а/20 – **и нн҃ꙗ** 161б/5; **бе҃ пом҃лоуи на|с| ꙗко чл҃веко/любьць** 251а/20–21 – **бе҃ пом҃лȣи на|с|**161б/6.

Сравњивање изнесених разлика између преписа у Матичином *Пролоїу ст҃иховном РР IV 8* и текста у *Празничном минеју* Божидара Вуковића са разночтенијима, које је Ђоровић навео уз издање, показало је да се нека од тих неслагања јављају и у другим рукописима.

По присуству везника **и** у случају **и любимь** 160б/8–9 у рукопису *РР IV 8*, наспрам **любимь** 250б/30 у *БВ*, рукопис се слаже са *Пролоїом* из Грачанице у некадашњој збирци Народне библиотеке у Београду (скраћено *Г*) и са *Пролоїом* из манастира Завале (скраћено *З*), а такође и са овде другим анализираним Матичиним рукописом *РР IV 9*.

Облик **оуслишавь** 160б/11 у *РР IV 8*, наспрам **оуслиша** 250б/33 у *БВ*, одговара стању у *З*, затим *Минеју за јануар* из манастира Житомислића (скраћено *Ж*) и у рукопису *РР IV 9*.

Спој речи **животь вечни** 160б/13 у *РР IV 8*, уместо **жизнь вѣчноую** 250б/35–251а/1, како је у *БВ*, има и *Ж*.

У *РР IV 8* долази **хотеи / в҆семь чл҃комь сп|с|ти се** 160б/23–24, према *БВ* **Хоте вьсѣмь сп|с|ти се** 251а/14. Осим наслагања у присуству/одсуству речи **чл҃комь**, разлика је и у облику речи **хотеи**, уместо **Хоте**, а исти облик има и *Г*.

У *РР IV 8* присутно је **пȣть и** 161а/3, као и у *З* и *Ж*, за разлику од *БВ* где стоји **поуть** (без везника *и*) 251а/20.

У *РР IV 8* налази се **кь добродѣтели** 161а/4, према **и добродѣтелы** 251а/20 у *БВ*, по чему се рукопис слаже са *З*, *Ж* и *Пролоїом РР IV 9* Библиотеке Матице српске.

Рукопис *РР IV 8* има **оукраси** 161а/15, као и *З*, *Ж*, *Г* и Матичин рукопис *РР IV 9*, а у *БВ* је **и оукраси** 251а/36.

Наспрам **желанїа** 251а/2, како стоји у *БВ*, у *РР IV 8* је **и желанїа** 161а/18, као у *З*, *Ж* и *Пролоїу* Библиотеке Матице српске *РР IV 9*.

Само **трьнова** 161а/22 у *РР IV 8*, наспрам **трьнова града** 251а/8 у *БВ*, потврђује се и у *З*, *Ж*, као и у Матичином рукопису *РР IV 9*.

У *РР IV 8* јавља се **вь грѡбѣ** 161а/25, као и у *З*, *Ж*, *Б* и Матичином рукопису *РР IV* 9, а у *БВ* долази **вь грѡбѣ / вь цр҃квы стыи|х| ,м҃, мч҃никь** 251а/10–11.

Пример **и нн҃ꙗ** 161б/5 у *РР IV 8*, уместо **и до нн҃ꙗ** 251а/20 у *БВ*, имају и *Г*, *З*, *Ж* и Матичин рукопис *РР IV 9*.

Од запажених разлика између пролошког *Жит҃ија Св. Саве* у анализираном рукопису Библиотеке Матице српске и одговарајућег састава у *Празничном минеју* Божидара Вуковића посебну пажњу завређује податак о одласку Св. Саве у манастир Ватопед, а не у

Пантелејмон, јер је ово, како је напред истакнуто, текстолошка одлика старог типа пролога:

РР IV 8 **вь монастирь / с҃тыѥ прѣслав҄нїе бц҃е, рекомїе вьтопедь** 160б/16–17 – *БВ* **прѣслав҄/наго м|ч|ника х|с|ва пан҄телеимона** 251а/5–6.

Ниједан од рукописа који се наводе у разночтенијима нема ту разлику, а такође ни овде други испитивани Матичин рукопис *РР IV 9*. Увидом у неке каталоге рукописа, нашла сам да се манастир Ватопед јавља у *Житију Св. Саве* у *Прологу* из Крке из 1570 (Архив ЈАЗУ III с 8), које је по тој карактеристици, као и по присуству речи **тои же** (**тоижде** !), наспрам **чюждеи** у старом типу текста, или **тоуждеи** у новом, сврстан у прелазни тип житија, заједно са одговарајућим житијем у *Дечанском минеју* (бр. 52).[31]

Текст *Житија Св. Саве* у *Прологу стиховном* из 1540/50. године одговара текстовима млађег типа, а од двеју карактеристичних црта прелазног типа, од старог ка новом, он има једну – податак да Сава одлази у *Ватопед*. Друга важна одлика прелазног типа у њему изостаје, тј. уместо **тоижде** исправно је написано **тȣж|д|еи** 161а/21.

Према наводима Ђорђа Сп. Радојичића, идентично стање је и у *Житију Св. Саве* у рукописном одломку од три отргнута листа (МПрУ 610), с краја 14. или почетка 15. века (1398/1408), са којим се слаже и *Житије* у *Прологу за септембар–јануар* из 1579, које је преписано у Враћевштици, а припада манастиру Св. Тројице.[32]

Анализирано рукописно пролошко *Житије* настало је коју годину касније, а највише дванаест година, од објављивања Божидаревог *Празничног минеја*, но, судећи по изнесеним разликама у наслову, стиховима и тексту (присуство/одсуство речи, различита реч и различит облик речи), оно није преписано из тог *Минеја*, већ са неког другог предлошка.

Према разночтенијима уз поменуто издање неке од запажених разлика јављају се и у другим рукописима, а постоји идентичност и са *Прологом РР IV* 9, но апсолутне подударности између наведених текстова нема.

Типолошки посматрано *Житије Св. Саве* у Матичином *Прологу РР IV 8* налази се на прелазу од старог ка новом типу, у групи рукописа заједно са *Дечанским минејем* (бр. 52), одломком од три листа (МПрУ 610) и *Прологом* из 1579, за разлику од издања Божидара Вуковића и наведних преписа у разночтенијима, који представљају нови, млађи тип.

---

[31] V. Mošin, *Ćirilski rukopisi Jugoslavenske akademije*, 182 (бр. 115).

[32] Ђ. Радојичић, *Из старе српске књижевности 3. Силуанови стихови (из почетка XV века)*, 52, 56.

*

Други рукопис – *Пролоī стиховни зимски*, са сигнатуром РР IV 9,[33] обухвата месеце септембар–фебруар, а према воденим знацима хартије датиран је са око 1560/70. годином. Резултати палеографских испитивања показују да га је исписао један писар полууставним писмом уз присуство и брзописа. Правопис је претежно ресавски, а има и рашких одлика. Језик је српскословенски. Књижевна норма нарушена је у више случајева цртама старог српског језика, затим народним општештокавским карактеристикама, као и неким дијалектизмима, који одликују неколико говорних типова, те је тешко рукопис па и писара ближе локализовати.

По структури и садржају то је пролог стандардног типа и у њему су заступљене све четири категорије текстова стиховног пролога – житије са стиховима, житије без стихова, помен са стиховима и помен без стихова, а по текстолошким обележјима припада Лукијевом типу стиховног пролога.[34]

Од српских житија овде се налазе *Житије Св. Саве* (14. јануар, л. 162а/21–162б/30) са стиховима, који нису Силуанови, а чији аутор ми је непознат, и *Житије Св. Симеона Српскоī* (13. фебруар, л. 197б/23–198а/16), без стихова.

Наслов *Житија Св. Саве* у овом *Пролоīу* је: **паме|т| иже вь сти|х| wц҃а наше|г| Сави прьвагw / архїеп|с|кпа срьбскагw.**

Разлике између наслова у *Празничном минеју* Божидара Вуковића и овог цитираног су:

БВ **вь ст҃ыи|х| прпо|д|(о)бнаго wц҃а** 250б/16 – *РР IV 9* **вь сти|х| wц҃а** 162а/21; **прьваго ар᾽хїеп|с|кпа срьв᾽скаго савы** 250б/17 – **Сави прьвагw / архїеп|с|кпа срьбскагw** 162а/21–22.

Иза наслова следе стихови за које нисам нашла потврде у литератури. Они су писани у континуитету црним мастилом, а црвено је само почетно **П** у првом стиху и **о** у иницијалном **оу** другог стиха. Овде се доносе један испод другог, без означавања краја реда, а уз поштовање изворног правописа и интерпункције.

Прѣиде. сава. идѣже вьсакаа красота.
оудеса своꙗ сава цр҃кви wставль.

---

[33] В. опис бр. 113 у овом каталогу.

[34] Опширније о томе в. рад у овој књизи: Душица Грбић, *Редакцијске одлике Пролоīа стиховноī РР IV 9.*

Анализа самог текста показала је следеће неподударности:

БВ **и прѣ/подобнаго wц̃а нашего савы** 250б/26–27 – *РР IV 9* **вели/каго ст̃ла савы** 162а/24–25; **любимь sѣло бѣше** 250б/30 – **и любимь бѣше sѣло** 162а/26; **оуслыша** 250б/33 – **оуслишавь** 162а/28; **сторицею** 250б/35 – **вторицею** 162а/29; **вь мwнастирь, ст̃го и прѣслав'/наго м|ч|ника** 251а/5–6 – **вь мwна/стырь роуш'кыи, вь wбитель ст̃го м|ч|нка** 162б/1–2; **мнишьскыи** 251а/7 – **ст̃ы мнишаскы** 162б/3; **кто исповѣсть** 251а/8 – **исповѣсть** 162б/3; **и бдѣнїемь** 251а/9–10 – **б|д|ѣнїемь** 162б/4; **провидѣ и вѣ/дыи** 251а/13–14 – **пров|ѣ|ды и вѣди** 162б/6; **поуть** 251а/19 – **пwть и** 162б/9; **И добродѣтелы** 251а/20 – **кь добродѣтели** 162б/6; **соуть wако** 251а/23 – **соу|т|** 162б/11; **ст̃льскаго и кралкв'/скаго** 251а/27 – **ст̃лскааго** 162б/13; **вьсе** 251а/32 – **вьсее** 162б/16; **вьрwчен'но емоу** 251а/33 – **вьрwчен'ное емw** 162б/16; **и / мнишьскы** 251а/34–35 – **мнишьскыи** 162б/17; **и оукраси** 251а/36 – **оукраси** 162б/18; **желанїа** 251а/2 – **и желанїа** 162б/20; **трьнова града** 251а/8 – **трьнова** 162б/23; **вь грwбѣ вь цр̃квы стыи|х| ,м̃, мч̃никь** 251а/10–11 – **вь / грwбѣ** 162б/24–25; **дошьдше** 251а/14 – **дошь|д|(ь)ши** 162б/26; **и до нн̃га** 251а/20 – **и нн̃га** 162б/29; **бе̃ пом̃лоуи на|с| wако чл̃вако/любьць** 251а/20–21 – **бе̃ пом̃лwи на|с|** 161б/6.

По присуству везника **и** у случају **и любимь** 162а/26 рукопис *РР IV 9*, за разлику од *БВ* где је само **любимь** 250б/30, слаже се са *Пролоїом* из Грачанице (*Г*) и манастира Завале (*З*), а такође и са Матичиним *Пролоїом РР IV 8*.

Облик **оуслишавь** 162а/28 у *РР IV 9*, наспрам **оуслиша** 250б/33 у *БВ*, одговара стању и у *З*, *Ж* и Матичином рукопису *РР IV 8*

У *РР IV 9* долази текст **роуш'кыи. вь wбитель** 162б/1–2, као и у *З* и *Ж*, за разлику од *БВ* где изостаје.

Рукопис *РР IV 9* има **ст̃го м|ч|нка** 162б/1–2, као и *З* и *Ж*, а у *БВ* налази се **ст̃го и прѣслав'/наго м|ч|ника** 251а/5–6.

Наспрам **мнишьскыи** 251а/7 у *БВ*, у *РР IV 9* стоји **ст̃ы мнишаскы** 162б/3, исто као и у *Г*, *З* и *Ж*.

У *РР IV 9* јавља се пример **б|д|ѣнїемь** 162б/4, без везника **и** испред те речи, што одговара стању у *Г*, *З* и *Ж*, наспрам **и бдѣнїемь** 251а/9–10 у *БВ*.

У *РР IV 9* потврђује се **кь добродѣтели** 162б/6, као и у *З*, *Ж* и у Матичином *Пролоїу РР IV 8*, а у *БВ* је **и добродѣтелы** 251а/20. По Ћоровићу предлог **кь** уместо **и** боље је решење.

У *РР IV 9* налази се **пwть и** 162б/9, као и у *З*, *Ж* и Матичином *Пролоїу РР IV 8*, а у *БВ* присутно је **поуть** 251а/19, без везника иза речи.

Пример **оукраси** 162б/18 у *РР IV 9*, без везника **и**, наспрам **и оукраси** 251а/36 у *БВ*, среће се и у *З*, *Ж*, *Г*, а такође и у рукопису Библиотеке Матице српске *РР IV 8*.

Случај **и желанїа** 162б/20 у *РР IV* 9, према **желанїа** 251а/2 у *БВ*, подудара се са стањем у *З*, *Ж* и рукописом Библиотеке Матице српске *РР IV 8*.

У *РР IV 9* јавља се **трьнова** 162б/23, уместо **трьнова града** 251а/8, као у *БВ*, по чему се овај рукопис подудара са стањем у *З*, *Ж* и у *РР IV 8*.

У *РР IV 9* је **вь / грwбѣ** 162б/24–25, као и у *З*, *Ж*, *Б* и Матичином рукопису *РР IV* 8, а у *БВ* присутно је **вь грwбѣ вь цр҃квы стыи|χ| ,м҃, мч҃никь** 251а/10–11.

Уместо **и до нн҃а** 251а/20, како стоји у *БВ*, у *РР IV 9* долази **и нн҃а** 162б/29, што је црта и *Г*, *З*, *Ж* и Матичиног *Пролоїа РР IV 8*.

Анализа *Житија Св. Саве* у *Пролоїу стиховном РР IV 9* показује да оно садржајно припада новом, ширем типу. Текстолошки оно се у великој мери слаже са штампаним *Празничним минејем* Божидара Вуковића из 1538. године, више него *Пролої РР IV 8*, али између та два текста има и неких неподударности (изостајање или присуство речи или везника, неједнак редослед речи и различит облик речи), што је последица коришћења различитог предлошка и преписивачких омашки и интервенција. Потврђене разлике указују на то да овај рукопис није преписан са штампаног издања, већ са неког другог, рукописног предлошка, а у прилог тој тези сведоче и различити стихови.

Неке од установљених разлика између овог преписа *Житија Св. Саве* и штампаног издања у *Празничном минеју* Божидара Вуковића одликују и друге рукописе, као и рукопис Библиотеке Матице српске *РР IV 8*, али потпуног слагања два текста међу онима који се овде помињу нема.

На основу свега реченог може се закључити да се два текста *Житија Св. Саве* у пролозима Библиотеке Матице српске – у *Пролоїу стиховном* из 1540/50. и у *Пролоїу стиховном* из 1560/70. године доста подударају текстолошки са одговарајућим *Житијем* у *Празничном минеју* Божидара Вуковића из 1538, као и са рукописима које је В. Ћоровић упоредио са овим издањем, али да има и извесних разлика.

У односу на штампано издање и наведене рукописе, укључујући и *Пролої стиховни* из 1560/70. Библиотеке Матице српске, који припадају новом типу Савиног житија, *Житије Св. Саве* у Матичином *Пролоїу стиховном* из 1540/50. може се сврстати у текстове прелазног типа, с обзиром на то да садржи једну стару карактеристику – податак о одласку Св. Саве у Ватопед, а не у Пантелејмон.

ТЕКСТОЛОШКЕ ОДЛИКЕ ДВА ПРОЛОШКА ЖИТИЈА СВЕТОГ СИМЕОНА

Пролошко житије Св. Симеона прошло је дуг развојни пут од почетка 13. века, када је настала његова прва редакција, па до 18. века када је објављено у *Србљаку* Синесија Живановића, најпре у Римнику (1761), а потом и у Венецији (1765).[1]

На основу текстолошких истраживања Димитрија Богдановића постоје три редакције овог синаксара.[2]

О првој редакцији, која је без стихова и по жанру спада у пролог старијег типа, сведоче два преписа из 13–14. века: *Пролог Константина Мокисијског* с краја 13. века из Архива ЈАЗУ (III с 6) и *Зборник* Националне библиотеке у Паризу (Cod. slav. 10) око 1310/20. године.

Друга редакција пролошког житија Св. Симеона позната је само по једном препису, који се налази у *Зборнику* с краја 14. века,[3] у манастиру Св. Тројица код Пљеваља (бр. 73). Текст је издао Владимир Ћоровић,

---

[1] **Правила молебнаѧ Ст҃ыхъ сербскихъ Просвѣтителей**, Римник 1761; друго изд., Венеција 1765. Пренео и митрополит Михаило у своје издање *Србљака*, Београд 1861.

[2] Димитрије Богдановић, *Пролошко житије светог Симеона*, Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, књ. 42, св. 1–4, Београд 1976, 9–19.

[3] Према најновијем датирању рукопис је настао 1375/85. године /в. Радоман Станковић, *Рукописне књиге манастира Свете Тројице код Пљеваља: водени знаци и датирање*, Београд 2003, 24–25, бр. 73, рукопис је наведен под називом *Синодик православља, Слово на благовештење и Житија светаца*/.

назвавши га "Словом",[4] иако је то, по речима Д. Богдановића, синаксар. То је најстарији сачувани препис синаксара са стиховима Св. Симеона, те се друга редакција може сматрати првом или старијом стиховном редакцијом овог пролошког житија.

Стихови у *Зборнику* манастира Свете Тројице, који су по мишљењу В. Ћоровића дело Данила II (заправо Данила III, тј. Данила Млађег или Бањског, српског патријарха од 1390. до 1396. године), гласе:

с(ти)х. Симеон(ь) слави сана преѣзрѣвь, слави б(о)ж(ь)ствныѥ сь агг(е)ли на н(е)б(е)сѣхь полоучи. Жезль себѣ ради многых(ь) пораждаѥ. и поути наставлꙗѥ вь породоу веди. Вь, гі. Сумеѡнь житиѥ ѡстави живи образь даѥ мѵроточениѥ.[5]

Оцењујући њихову стилску и књижевну вредност и упоређујући их са стиховима уз синаксар Св. Саве у истом *Зборнику*, које је саставио писац Силуан, а о чему сведочи последњи стих са именом аутора, В. Ћоровић истиче да стихови уз житије Св. Симеона "не показују ону лакоћу какву видимо у стиховима Св. Сави, и мање су вешто направљени."[6]

Трећа, или млађа стиховна редакција синаксара Св. Симеона највише је заступљена у преписима, а у рускословенској верзији јавља се у поменутим издањима *Србљака* из 18. века. Од претходне две редакције она се значајно разликује по тексту, а у односу на другу редакцију има и другачије стихове, који се срећу у неколико варијаната.

Димитрије Богдановић идентификовао је четири основне варијанте (α, β, γ и δ) и три подваријанте (две у варијанти α – α^1, α^2 и једну у варијанти β – β^1) треће редакције пролошког житија Св. Симеона. Као основни текст са којима је поредио рукописе и штампана издања узео је препис из *Пролоīа сшиховноī зимскоī*, из друге четвртине 15. века, из збирке манастира Хиландара, бр. 427 (скраћено *Хил. 427*), који је окарактерисао као α варијанту.[7] Синаксарски стихови Св. Симеону у овом *Пролоīу* су:

---

[4] В. Ћоровић, *Силуан и Данило II, срӣски ӣисци XIV.–XV века*, Глас Српске краљевске академије, 136, Други разред, 72, Сремски Карловци 1929, 58–60.

[5] Стихови су овде донети по цитату Д. Богдановића који их је објавио према фотографијама *Пљеваљскоī зборника*, с том разликом што су заграде округле а не преломљене /в. Д. Богдановић, *Пролошко жиӣије свеӣоī Симеона*, 10, фуснота 5/; стихови су наведени и у студији В. Ћоровића, *Силуан и Данило II*, стр. 16, само један испод другог, грађанском ћирилицом, са разрешеним скраћеницама без заграда, као и без додавања *јера* на крају речи.

[6] В. Ћоровић, *Силуан и Данило II*, 14–17.

[7] Према новијем филагранолошком опису рукопис је прецизније датиран око 1425/35. године /в. Радоман Станковић, *Водени знаци хиландарских срӣских рукоӣиса XIV–XV века*, Београд 2007, 353, бр. 427/.

Савѣ словѕ послѣдовавь Сѵмеѡне.
славоѵ слова наслѣдова свѣтло тамо.
въ ·гї· изыде ѿ сего житїа Сѵмеѡнь.[8]

Житије Св. Симеона из поменутог хиландарског *Пролоїа* Богдановић је објавио као критичко издање треће, односно млађе стиховне редакције пролошког житија Св. Симеона. Поредећи више преписа из разних збирки (из манастира Хиландара, Српске академија наука и уметности у Београду, Народне библиотеке Србије у Београду, из неких збирки у Москви, Софији итд.), као и два штампана текста у *Србљацима* 18. века, Богдановић је приредио разночтенија, која откривају разлике између сравњиваних текстова и корисна су за даља истраживања на том плану.[9]

У време када је издање припремано за штампу хиландарски рукопис бр. 427 био је најстарији препис треће редакције који је Богдановић видео, иако је према подацима Ђорђа Сп. Радојичића знао за још један, старији препис, који се јавља на отргнутим листовима из неке рукописне књиге с краја 14. или почетка 15. века (1398/1408).[10] До тих листова он тада није могао да дође, а нашавши их касније у Музеју примењене уметности у Београду, у новом прилогу допунио је резултате својих истраживања истакавши да управо тај рукопис представља најстарији откривени препис пролошког житија Св. Симеона у његовој трећој, односно млађој стиховној редакцији.[11]

У Библиотеци Матице српске постоје два рукописна стиховна пролога српске редакције из 16. века, који до сада нису текстолошки испитивани. У циљу идентификације редакцијских и варијантских одлика *Житија Св. Симеона*, које се у њима налази, упоредила сам оба текста са поменутим критичким издањем, а резултате истраживања одвојено ћу приказати у наставку овог рада.

---

[8] Стихови су донети према цитату Д. Богдановића у раду *Пролошко житије светоі Симеона*, стр. 11, као и са његовим исправкама у прилогу *Још један ѓрилоі истраживању ѓролошкоі житија Светоі Симеона*, стр. 393, фуснота 1.

[9] Д. Богдановић, *Пролошко житије светоі Симеона*, 17–19.

[10] Ђ. Радојичић, *Из старе српске књижевности 3. Силуанови стихови (из ѓочетка XV века)*, САНУ, Зборник радова, књ. 10, Институт за проучавање књижевности, књ. 1, Београд 1951, 52–56.

[11] Димитрије Богдановић, *Још један ѓрилоі истраживању ѓролошкоі житија Светоі Симеона*, Зборник Матице српске за књижевност и језик, књ. 24, св. 3, Нови Сад 1976, 391–392.

*

Пролоī стиховни са сигнатуром РР IV 8,[12] који је према воденим знацима хартије настао 1540/50. године, обухвата целу годину, тј. месеце септембар–август. У њему нема података о писарима месту и времену настанка. Исписао га је трећи писар по редоследу јављања у књизи, полууставним писмом уз коришћење и неких брзописних слова, ресавским ненормализованим правописом и српскословенским језиком. Српскословенска језичка норма нарушена је у неким случајевима присуством црта старог српског језика и општештовских карактеристика, као и дијалектизама који одликују неколико говорних типова, те је тешко рукопис ближе локализовати.

По садржају књига је заправо извод из пролога, јер доста светитеља изостаје, као и по неки дан, а постоје и случајеви где је датум написан, без помена празника. Од српских житија у овом *Пролоīу* налазе се *Житије Св. Саве* (14. јануар, л. 160а/22–161б/6) и *Житије Св. Симеона* (13. фебруар, л. 179б/2–180а/22). Потичу из пера истог преписивача, трећег по редоследу јављања у књизи.

Оба *Житија* имају на почетку Силуанове стихове, српског књижевника из 14. века. У вези са тим важно је истаћи да су стихови уз *Житије Св. Саве* комплетни, тј. да постоји и последњи стих са Силуановим именом, који већином изостаје у рукописима, а не долази ни у штампаном издању, *Минеју īразничном* (*Саборнику*) Божидара Вуковића (Венеција, 1538).[13] Писац стихова (Силуан) уз житије Св. Симеона у постојећој литератури утврђиван је посредним закључивањем, јер се у самим стиховима не помиње.

Наслов пролошког *Житија Св. Симеона* је:

паметь прпо|д|(о)бна/го wц҃а нашего сїмеwна срьб҃скаго новаго / мироточ҃ца.

Иза наслова следе четири стиха, која су истакнута тако што почињу малим црвеним словом, а остала слова су црна. Стихови теку у континуитету, а овде се, ради јаснијег увида, доносе сваки у новом реду, без означавања краја реда (правопис и интерпункција су као у оригиналу):

савѣ слов8 послѣдовавь сїмеwнѣ.
слав8 слова наслѣдова свѣт҃ло тамо.
мїротрьжьство (!) до|с|(то)чюдно прѣзрѣвь слав҃но.
мїроточьст҃во више сл(а)вно прїе|м|.

---

[12] Опис рукописа в. у овом каталогу под бр. 112.

[13] Опширније о томе в. рад у овој књизи: Душица Грбић, *Текстолошке одлике два пролошка житија Светоī Саве*.

Текстолошка анализа показала је да *Житије Св. Симеона* у *Пролоīу* Библиотеке Матице српске из 1540/50. године припада првој варијанти треће или млађе стиховне редакције (варијанта α), и то подваријанти α^1 на основу истоветности карактеристичних стихова.

У вези са овим закључивањем ваља истаћи да су у обе подваријанте (α^1 и α^2) прва два стиха иста као и у варијанти α, а разлике између њих и варијанте α тичу се другачијег трећег стиха и четвртог који је додат (варијанта α има три стиха, в. напред, а обе подваријанте су са четири). Саме подваријанте међусобно се не слажу по трећем и четвртом стиху, који су потпуно различити, те се са тог аспекта анализирани Матичин рукопис може сврстати у групу преписа подваријанте α^1.

Према истраживањима Д. Богдановића подваријанти α^1 припадају: одломак од три листа, крај 14, почетак 15. века, Београд, Музеј примењене уметности (скраћено *МПрУ 610*),[14] *Минеј за фебруар*, поч. 16. в., Београд, САНУ 282, *Србљак*, 1525, Београд, Народна библиотека Србије (сигн. Рс 18, скраћено *НБС Рс 18*), *Пролоī стиховни за јануар–фебруар*, Пећ, Патријаршија, бр. 30, последња четвртина 16. века (скраћено *П 30*) и *Пролоī стиховни зимски*, 1621, манастир Хиландар (скраћено *Хил. 438*), који овој подваријанти припада по стиховима, а по тексту је скоро идентичан са основном варијантом α (*Хил. 427*).[15]

Што се тиче стихова наведени рукописи, укључујући и упоређивани рукопис Библиотеке Матице српске, међусобно се слажу у погледу прва два стиха, а мање разлике између њих, услед грешака у преписивању или различитог читања, тичу се трећег и четвртог стиха, те потпуне подударности између два преписа у тој групи преписа нема.

У односу на све поменуте преписе рукопис Библиотеке Матице српске *РР IV 8* (надаље *БМС РР IV 8*) разликује се по погрешно написаној речи **мѵ̈ротрьжьство** уместо **мѵ̈родрьжьство**, затим по речи **слав҃но** а не **слав҃не**, као и по облику **прїем** наспрам **прїѥ** *МПрУ 610*, *НБС Р 18*, **прїе** *САНУ 282*, *Хил. 438* и **прїеть** *П 30*.

Пример **до|с|(то)чюдно** у *БМС РР IV 8* слаже се са *САНУ 282*, *Хил. 438* и *П 30*, а разликује се од *МПрУ 610* и *НБС Рс 18* где је на крају речи **ѥ** – **дос(то)чюдне**.

У *БМС РР IV 8*, као и у *МПрУ 610*, *САНУ 282*, *Хил. 438*, *П 30* јавља се **прѣзрѣвь**, а само у *НБС Рс 18* је **прѣзрѣ**.

---

[14] Д. Богдановић, *Још један прилоī истраживању пролошкоī житија Светоī Симеона*, 392.

[15] Д. Богдановић, *Пролошко житије светоī Симеона*, 11–13.

У *БМС РР IV 8* долази **више сл(а)вно**, као и у *САНУ 282*, *Хил. 438* и *П30*, за разлику од *МПрУ 610* и *НБС Рс 18*, где је погрешно написано **вишесловно**.

У последњем стиху стоји **више сл(а)вно прїе|м|** као у *САНУ 282*, *Хил. 438* (разлика између њих је само у већ поменутом облику **прїе** *САНУ 282*, *Хил. 438*), у *МПрУ 610* и *НБС Рс 18* јавља се **вишесловно прїе славно** (у *НБС Рс 18* написано је **прїѥ**), а у *П 30* је **вишеславно прїеть славно**.

О томе ко је аутор синаксарских стихова Св. Симеону, о којима се овде говори, аутентичних сведочанства нема. После доста недоумица и широких расправа завладало је мишљење да је то српски писац Силуан из 14. века, о којем се још увек мало зна, а који је саставио и стихове уз синаксар Св. Саве и тако се укључио у српски пролог.

На ове стихове Св. Симеону први је скренуо пажњу Владимир Ћоровић, који их је видео у рукопису Српске краљевске академије, бр. 35 (данас *САНУ 282*) и објавио 1929. године. Он тада није могао да каже чији су то стихови, али је запазио да су добро срочени, да представљају три правилна дванаестерца, осим четвртог који је дефектан, да су несумњиво бољи од Данилових у *Пљеваљском зборнику* (в. напред), као и да су "сасвим у духу Силуанових".

Бавећи се проучавањем Силуанових стихова уз житије Св. Саве, где је аутор потписан и упоређујући их са стиховима Св. Симеону у рукопису *САНУ 282* и у одломку од три отргнута листа (данас *МПрУ 610*), а такође и са стиховима у *Минеју за јануар–фебруар* манастира Пећке патријаршије (*П 30*) према опису Радослава М. Грујића, Ђорђе Сп. Радојичић закључује да је Силуан саставио и стихове Св. Симеону.[16] Он је тада приметио да је четврти стих у *Минеју* Пећке патријаршије, према опису Рад. М. Грујића сачуван у потпуном облику – **Мѵрѡточьство вышеславно прїеть славнѡ**, а потпун дванаестерац видео је и у препису на поменутим отргнутим листовима који су данас у Музеју примењене уметности, само што овде уместо **вышеславно** погрешно стоји **вышесловно**.

Стихове Св. Симеону као Силуанове Ђ. Сп. Радојичић унео је и у своје антологије, датиравши их 14. веком,[17] или око 1354/55. године,[18] а под Сулуановим именом објављивали су их и други истраживачи.[19]

---

[16] Ђ. Радојичић, *Из старе српске књижевности 3. Силуанови стихови (из почетка XV века)*, 45–57.

[17] *Antologija stare srpske književnosti (XI–XVIII veka)*, izbor, prevodi i objašnjenja Đorđa Sp. Radojičića, Beograd 1960, 93, 322.

[18] Ђорђе Сп. Радојичић, *Старо српско песништво XI–XVIII века*, Крушевац 1966, 90.

[19] В., нпр.: *Шест писаца XIV* века, избор, данашња језичка верзија и редакција Димитрије Богдановић, Београд 1986, 75.

На основу упоређивања самог текста житија Св. Симеона у *Пролоīу сӣиховном РР IV 8* са критичким издањем запазила сам дванаест разлика, које ћу овде изнети тако што ћу прво навести пример из издања (*Хил. 427*), а онда из анализираног рукописа (*БМС РР IV 8*).

Хил. 427 **монастыри** 278r/9 – *БМС РР IV 8* **монастире** 179б/12; **на ... Стоуденици** 278r/11[20] – **на ... ст8дѣницѣ** 179б/14; **оубогыим повъсегда** 278r/12 – **пов'сег|д|а 8богымь** 179б/16; **не щедѣ** 278r/13–14 – **нещед'но** 179б/18; **господст'вовати** 278r/15 – **го|с|дство цр|с|твовати** 179б/20–21; **ѡдѣвае се** 278v/22 – **ѡдѣꙗ се** 180а/4; **подвиза се** 278v/23 – **под'виг' се** 180а/5; **ходещ8** 278v/25 – **ходещи** 180а/7–8; **и по оуспенїи** 278v/28 – **по 8спен'ны** 180а/12; **троудолюбьзно** 278v/34 – **тр8домь любьзно|м|** 180а/18; **мѵропомазанıем** 278v/35–36 – **мѵ̈рѡ|м| помазанїемь** 180а/20–21; **различные недоугы** 278v/36 – **различ'нимь нед8гѡ|м|** 180а/21.

У поређењу са разночтенијима уз издање пада у очи да се пролошко житије Св. Симеона у *Пролоīу сӣиховном* Библиотеке Матице српске из 1540/50. године у три случаја подудара са преписом *САНУ 282*, који припада подваријанти α^1. Ти примери су: **пов'сег|д|а 8богымь** 179б/16 уместо **оубогыим повъсегда** 278r/12, **тр8домь любьзно|м|** 180а/18 уместо прилога **троудолюбьзно** 278v/34 и **мѵ̈рѡ|м| помазанїемь** 180а/20–21 уместо именице **мѵропомазанıем** 278v/35–36. Према примерима датим у разночтенијима ове разлике биле су својствене само *Академијином рукопису*, а сада и Матичином *Пролоīу*. Сличности са осталим рукописима подваријанте α који су обухваћени Богдановићевом анализом, а то су *Хил. 438* и *НБС Рс 18*, у разночтенијима нису нађене.

У једном случају по присуству речи **нещед'но** 179б/18 уместо **не щедѣ** 278r/13 анализирани рукопис слаже се са хиландарским *Минејем ӣразничним*, с краја 16. века (*Хил. 249*), који је за сада једини представник варијанте δ.

Остале уочене разлике одликују само овај рукопис, а могу се окарактерисати као резултат писаревих омашки или неразумевања текста.

*

Пролоī сӣиховни зимски, са сигнатуром РР IV 9,[21] који обухвата месеце септембар–фебруар, као и претходно анализирани *Пролоī РР IV 8*, не садржи податке о преписивачу, времену и месту настанка. Према воденим знацима хартије датиран је око 1560/70. године. Резултати

[20] Стране издања означене су као у издању – r и v, а за рукопис користе се ознаке а и б.
[21] В. опис бр. 113 у овом каталогу.

палеографских испитивања показују да га је исписао један писар полууставним писмом уз присуство и брзописа. Правопис је претежно ресавски, а има рашких одлика. Језик је српскословенски. Књижевна норма нарушена је у више случајева цртама старог српског језика, затим народним општештокавским карактеристикама, као и неким дијалектизмима, који одликују неколико говорних типова, те је тешко рукопис ближе локализовати.

По структури и садржају то је пролог стандардног типа и у њему су заступљене све четири категорије текстова стиховног пролога – житије са стиховима, житије без стихова, помен са стиховима и помен без стихова, а по текстолошким обележјима припада Лукијевом типу стиховног пролога.[22]

Од српских житија овде се налазе *Житије Св. Саве* (14. јануар, л. 162а/21–162б/30) са стиховима, мени непознатог аутора, о којем сам писала у посебном раду,[23] и *Житије Св. Симеона Српског* (13. фебруар, л. 197б/23–198а/16) без стихова, чија анализа надаље следи у циљу утврђивања његових варијантских одлика.

Наслов овог пролошког житија је:

паметь прѣпо|д|(о)бнаго wц҃а нашего. Сѵ̑меона срьб҃ска|г|(о) / новаго мѵ̑роточца.

На основу упоређивања текста тог синаксара са критичким издањем пролошког житија Св. Симеона Српског, у чијој основи је *Пролог стиховни зимски*, друга четвртина 15. века, тј. из 1525/35. године у библиотеци манастира Хиландара (*Хил. 427*), са којим сам сравнила и *Пролог РР IV 8*, запазила сам девет разлика:

Хил. 427 **съзида** 278г/9 – *БМС РР IV 9* **сьзыдавь** 197б/27;[24] **монастыри** 278г/9 – **монастирѣ** 197б/27; **пр(ѣ)ч(и)стѣи м(а)т(е)ри божїи храмь** 278г/10 – **прѣч|с|тѣ хра|м| бж̑іе мт̑ре** 197б/27; **състави** 278г/11–12 – **сьставїи|х|** 197б/28; **оукраси** 278г/12 – **оукрасїи|х|** 197б/28; **по оуспенїи** 278v/28 – **по оуспѣни** 198а/10; **мнwгыхъ(ь) чюд(ѣ)сь** 278v/31 – **многь чюдесь** 198а/12; **показа силоу** 278v/31 – **прїемь w̑ ба̑** (у преходном реду стоји **прїети w̑ ба̑**, па је вероватно непажњом и овде слично написано) 198а/12; **стоуденичьскые** 278v/33–34 – **ст8деници** 198а/13.

---

[22] Опширније о томе в. рад у овој књизи: Душица Грбић, *Редакцијске одлике Пролога стиховног РР IV 9*.

[23] В. прилог у овој књизи: Душица Грбић, *Текстолошке одлике два пролошка житија Светог Саве*.

[24] Као и у анализи *Пролога стиховног РР IV 8*, и овде се прво наводи пример из издања (*Хил. 427*), а потом из *Пролога стиховног РР IV 9* Библиотеке Матице српске (*БМС РР IV 9*).

Као што се и изложеног види, разлике су сасвим мале, још мање од оних које су констатоване за *Пролоī РР IV 8*, а могу се објаснити као последица писаревих омашки и различитог разумевања текста.

Нађене разлике не појављују се у разночтенијима уз упоређивано издање и за сада су одлике само овог преписа. Судећи по великој блискости текста са текстом самог издања, овај препис може да се сврста у прву варијанту (α) треће стиховне редакције.

Занимљиво је истаћи да је анализирани препис пролошког *Житија Св. Симеона* без стихова, а одсуство стихова по Д. Богдановићу карактеристично је за варијанту β треће стиховне редакције тог житија, као и за њену подваријанту β^1. Варијанта β потврђује се у руским преписима, а по разночтенијима блиска је подваријанти α^2. У подваријанту β^1 спада пролошко *Житије Св. Симеона* у штампаним издањима *Србљака* Синесија Живановића из 18. века, чији предложак је изгубљени *Раковачки рукопис* из 1714. године. По разликама, штампани текст се не подудара много са руским преписима, те се на основу тога може претпоставити да је традиција у *Раковачком рукопису* веома стара, старија од 1425. године.

Иако нема стихова, испитивани Матичин препис, по самом тексту не може се сврстати у варијанту β или њену подваријанту β^1, јер у њему не долази ниједна карактеристична потврда за такав закључак, као што су: **сьзда** уместо **сьзида**, **черноризаць**, односно **инокь** уместо **чрьньць**, **миро. и помазанїемь** уместо **миропомазаникмь** и др. Скреће се пажња једино на случај **оукрасїи**|χ| 197б/28 (1. л. јд. аориста) у овом препису уместо **оукраси** 278г/12 (3. л. јд. аориста), који би можда могао да се повеже са текстовима варијанте β и подваријанте β^1, с обзиром на то да се у њима иза глагола **оукраси** јавља везник **и**. Међутим, иста грешка у Матичином препису присутна је и у случају **сьставїи**|χ| 197б/28 уместо **състави**, када разлога за такво повезивање нема, те мислим да су грешке **оукрасїи**|χ| 197б/28 и **сьставїи**|χ| 197б/28 последица писаревог незнања језика или непажње у преписивању.

*

Невелик број разлика између два анализирана преписа *Житија Св. Симеона* у *Пролозима стиховним* Библиотеке Матице српске, једног из 1540/50, а другог из 1560/70. године, у поређењу са критичким издањем тог синаксара, у чијој основи је хиландарски *Пролоī стиховни*, бр. 427, уклапа се у резултате поређења и других преписа Д. Богдановића и одговара његовом закључку да је сам текст пролошког *Житија Св. Симеона* током своје употребе чувао извесну стабилност и јединство и да

се мало мењао, из разлога што је црквено-литургијски канонизован. Насупрот пролошком житију, синаксарски стихови су више мењани и замењивани, јер су били инспиративни за српске средњовековне књижевне ствараоце и пружали су "могућност песничком огледању".[25]

[25] Д. Богдановић, *Пролошко житије светог Симеона*, 16.

О *СЛУЖБИ* И *ЖИТИЈУ СВЕТОГ КНЕЗА ЛАЗАРА* У РУКОПИСУ *РР III 35* БИБЛИОТЕКЕ МАТИЦЕ СРПСКЕ

Погибији кнеза Лазара и Косовском бојy посвећено је десет српскословенских списа разних жанрова, насталих у распону од три деценије, од 90-их година 14. века до 1419/20. године.[1] Међу овим тзв. култним списима значајно место заузимају *Житије Св. кнеза Лазара* и *Служба Св. кнезу Лазару*.

Житије Св. кнеза Лазара спада у ред најстаријих српских и страних целовитих састава о времену Косовског боја. Написао га је непознати Раваничанин убрзо после преноса моштију кнеза Лазара из Приштине у манастир Раваницу. Претпоставља се да је то било после замонашења књегиње Милице и узимања имена Јевгенија 1393, а пре 6. августа 1398, када је манастир Раваница изгорео.[2]

Житије Св. кнеза Лазара првобитно је компоновано тако да се може уградити у већ постојећи стиховни пролог за 15. јун, што се закључује на основу истог наслова у преписима – *Месеца јунија 15. памет светаго великомученика кнеза Лазара* и истих стихова, ако се изузму незнатне

---

[1] Ђорђе Трифуновић, *Српски средњовековни списи о кнезу Лазару и Косовском бојy*, Крушевац 1968, 9; библиографију издања в. у: Ђорђе Трифуновић, *Смрт и лепота у српским средњовековним списима о Кнезу Лазару и Косовском бојy*, Манастир Раваница: споменица о шестој стогодишњици, Београд 1981, 135–142.

[2] Ђ. Трифуновић, *Српски средњовековни списи о кнезу Лазару и Косовском бојy*, 105; Ђ. Трифуновић, *Житије светога кнеза Лазара*, Београд 1989, 19.

преписивачке разлике.[3] У време стварања *Житија Св. кнеза Лазара*, стиховно пролошко житије већ је заживело на Балкану, јер, као што је познато, стиховни пролог је преведен у трећој четвртини 14. века са грчког на словенски језик.[4]

Житије Св. кнеза Лазара налази се у рукописима и засебно преписано, независно од *Службе Св. кнезу Лазару*, међутим, чешће улази у састав *Службе*, после шесте песме канона, иза кондака и икоса.

Према Ђорђу Сп. Радојичићу *Службу Св. кнезу Лазару* написао је исти непознати Раваничанин, који је саставио и синаксарско *Житије кнеза Лазара* (Раваничанин I), после преноса Лазаревих моштију, вероватно у јесен 1390.[5] Истраживања Ђорђа Трифуновића померају настанак *Службе* за дванаест до четрнаест година унапред од тог времена и указују на то да писац синаксарског *Житија* и *Службе* није исто лице.[6]

Од самог свог настанка *Житије кнеза Лазара* уплитано је у богослужење, тиме што је читано 15. јуна у оквиру постојећег празника за тај дан, Светог пророка Амоса. У то време писане су и прве стихире и тако је отпочело стварање *Службе Св. кнезу Лазару*, која је постепено нарастала, да би целину добила после 1402. године.[7]

У време када је *Служба* писана *Житије* је било већ готов текст, слободан и невезан за њу. Када је уобличена и *Служба*, створена је могућност да се у њу угради *Житије* као синаксар, али не само *Житије*, већ и неко друго слово о Светом кнезу Лазару.[8]

Служба Св. кнезу Лазару и *Житије* први пут су штампани у 18. веку, у издањима *Србљака* арадског владике Синесија Живановића (Римник 1761 и Венеција 1765).[9] *Житије* је овде укључено у *Службу*, после шесте песме канона, иза кондака и икоса. Текст је приређен на рускословенском

---

[3] Ђ. Трифуновић, *Српски средњовековни списи о кнезу Лазару и Косовском боју*, 93; Ђорђе Трифуновић, *Житије светога кнеза Лазара*, 20.

[4] Ђ. Трифуновић, *Српски средњовековни списи о кнезу Лазару и Косовском боју*, 93.

[5] *Antologija stare srpske književnosti (XI–XVIII veka)*, izbor, prevodi i objašnjenja Đorđa Sp. Radojičića, Beograd 1960, 328–329.

[6] Ђ. Трифуновић, *Српски средњовековни списи о кнезу Лазару и Косовском боју*, 104–108; Ђорђе Трифуновић, Ирена Шпадијер, *Служба светом кнезу Лазару*, Свети кнез Лазар: споменица о шестој стогодишњици Косовског боја: 1389–1989, Београд 1989, 198; Ђорђе Трифуновић, *Непознати Раваничанин, Служба светом кнезу Лазару*, Списи о Косову, Београд 1993, 47.

[7] Ђ. Трифуновић, *Српски средњовековни списи о кнезу Лазару и Косовском боју*, 91–92, 199; Ђ. Трифуновић, *Житије светога кнеза Лазара*, 20.

[8] Ђ. Трифуновић, *Српски средњовековни списи о кнезу Лазару и Косовском боју*, 91–92.

[9] **Правила молебнаѧ Сѣтыхъ сербскихъ Просвѣтителей**, Римник 1761. Друго изд., Венеција 1765. Пренео и митрополит Михаило у своје издање *Србљака*, Београд 1861.

језику према српскословенском рукописном *Раковачком србљаку* из 1714, који је преписао јеромонах Максим. Занимљиво је истаћи да се у *Раковачком рукопису*, коме се изгубио траг, *Житије* налази одвојено преписано, а не у *Служби* као у *Србљаку* владике Синесија.[10]

Стојан Новаковић је 1867. објавио српскословенски препис *Житија Св. кнеза Лазара* из *Зборника* Народне библиотеке у Београду, бр. 23, који потиче из 17. века.[11] На основу компарације већег броја преписа *Житија Св. кнеза Лазара*, као и штампаног текста у поменутом *Србљаку*, са Новаковићевим издањем *Београдског рукописа*, бр. 23, Ђорђе Трифуновић истакао је да је рукопис Народне библиотеке добар препис и да је Новаковићево издање поуздано.[12] Према Новаковићевом издању он је превео *Житије Св. кнеза Лазара* и објавио превод у посебној књижици заједно са факсимилом издања. У тој публикацији налазе се и фотографије преписа *Житија Св. кнеза Лазара* из осамдесетих година 15. века, уметнутог у *Минеј за јуни*, из око 1390. у збирци манастира Дечани (бр. 39), који је по тексту врло близак издању.[13]

*

У Библиотеци Матице српске постоји рукописна *Служба са житијем Св. кнеза Лазара* са сигнатуром РР III 35.[14] Рукопис садржи 18 листова, распоређених у три свешчице (ни листови ни свешчице немају оригиналну нумерацију) и чини посебну књижицу, чије корице су дашчице обложене орнаментираном кожом. Према воденим знацима хартије, листови 1–14 потичу из 1595/1605, а листови 15–18 су највероватније из 1770/80. године.

У рукопису се потврђују две писарске руке. Први писар исписао је л. 1а–14б на којима тече *Служба Св. кнезу Лазару* до краја шесте песме канона, а потом се наставља *Житије Св. кнеза Лазара* уклопљено у *Службу*. Услед тога што су листови изгубљени, рукопис прве руке

---

[10] Ђ. Трифуновић, *Српски средњовековни списи о кнезу Лазару и Косовском боју*, 84, 89–90.

[11] *Нешто о кнезу Лазару*. По рукопису XVII. вијека спремио за штампу Стојан Новаковић, Гласник Српског ученог друштва, књ. 4, у Београду 1867, 157–164.

[12] Ђ. Трифуновић, *Житије светога кнеза Лазара*, 21.

[13] Ђ. Трифуновић, *Житије светога кнеза Лазара*, 21–22; према новијем датирању Мирославе Гроздановић-Пајић и Радомана Станковића *Минеј* потиче из 1395/1400, а додатак око 1485/1500. године /в. Мирослава Гроздановић-Пајић, Радоман Станковић, *Рукописне књиге манастира Високи Дечани*, књ. 2, *Водени знаци и датирање*, Београд 1995, 14, бр. 39/.

[14] В. опис рукописа у овом каталогу под бр. 115.

прекида се при крају *Житија*, код речи: **и принесоше / и положише и, ч|с|тно. вь своємь єго монастири**. Други писар у 18. веку (1770/1780) надовезао се на првог и без прекида у тексту завршио *Житије*: **идѣже и до нн҃а лѣжить въ рацѣ. творє цѣлби / и подавае зд|р|авїє вѣроую прїиходѣщи|м| ка не/моу. сїи по|д|визи и борѣнїа. и троуди и болезни / новаго вѣликом|ч|ника лазара. єго же мл҃т/ва|м|и спо|д|(о)би на|с| бг҃ъ цр|с|тви своє|м| ами|н|** (л. 15а/1–5). Затим је довршио *Службу* исписавши наставак канона, светилну, хвалитне стихире гласа 4, као и нека упутства из типика (л. 15а/5–18б).

Писмо првог писара је полуустав, а другог претежно полуустав уз присуство и брзописа. Правопис оба писара је ресавски, ненормализован, с тим што у рукопису друге руке има доста посрбљених црта.

Језик оба дела књижице је српскословенски. Књижевна норма понегде је нарушена општештокавским цртама или неким неправилним облицима речи, као резултат писаревог незнања језика или омашки у преписивању.

У Библиотеку Матице рукопис је доспео 23. јуна 1960, куповином од професора др Павла Ивића, академика, из Новог Сада. До сада није каталошки описиван, а у литератури, колико ми је познато, помиње се само у раду *Служба Светом кнезу Лазару* (1989) Ђорђа Трифуновића и Ирене Шпадијер.

Бавећи се идентификацијом већег броја преписа *Службе Св. кнезу Лазару* и њиховог распоређивања у три круга по текстолошким и садржајним одликама, аутори овог рада на стр. 197, у фусноти 25, помињу и *Службу РР III 35* Библиотеке Матице српске. Наводе да се мала вечерња овог преписа углавном слаже са првим кругом, док је *Служба* од велике вечерње па до краја текста прве руке скоро иста као у трећем кругу. Казују још и да је други писар наставио да преписује *Службу* према предлошку који припада првом кругу.[15]

На основу изнесених констатација види се да *Служба РР III 35* Библиотеке Матице српске има карактеристике текста и првог и трећег круга. Разликовање три круга *Службе Св. кнезу Лазару* највише је базирано на неподударностима између преписа у малој вечерњи. Поређења откривају три различита почетка и три аутора. У првом и другом кругу исте су три последње строфе мале вечерње – стихира, слава и тропар, док је мала вечерња трећег круга потпуно различита. У делу велике вечерње *Служба* трећег круга у основи прати наслеђе првог и другог круга, али се знатно разликује у преношењу канона Пресветој

[15] Ђ. Трифуновић, И. Шпадијер, *Служба светом кнезу Лазару*, 197, фуснота 25.

Богородици. У првом и другом кругу исти канон Пресветој Богородици укршта се са првим и другим каноном Св. кнезу Лазару. У *Служби* трећег круга понавља се само прва песма, а остале песме канона Пресветој Богородици су из другог циклуса.[16]

*

Колико ми је познато, текстолошка анализа самог *Житија Св. кнеза Лазара* у рукопису *РР III* 35 (л. 12а/8–15а/5) није рађена. У циљу осветљавања његових одлика на том плану упоредила сам га са поменутим издањем *Београдског рукописа бр. 23* Стојана Новаковића (скраћено *Бр. 23*). Пошто у издању недостају наслов текста *Житија* и стихови, за сравњивање тих уводних редова користила сам наводе у опису рукописа у *Каталогу Народне библиотеке у Београду*, који је сачинио Љубомир Стојановић.[17]

Наслов *Житија Св. кнеза Лазара* у рукопису Библиотеке Матице српске *РР III* 35 (скраћено *РР III* 35) је:

М|с|ца ιȣнїа ·еі҃, паме|т| Ст҃го великом|ч|ника кнеза / лазара новаго.

У препису Народне библиотеке у Београду, бр. 23, изостаје реч **новаго**, а испред речи *великомученика* има везник *и*: **и великомȣченика.**

Стихови у *РР III* 35 писани су у континуитету, а овде се доносе један испод другог, без означавања краја реда (правопис и интерпункција су као као у оригиналу). Они гласе:

С(ти)|χ|. ꙗкоже дрѣвлѥ иног҆да вьз҆гласи х҃с. лазара ѿ мрьтвы|χ|.
с(ти)|χ| Сице и тебѣ вьзва гл҃ѥ. Лазаре грѣди кь мнѣ сь мною и витаи вь цр|с|тви моемь.

глава новаго лазара ѿсечена бы|с|(ть) ιоуҮнїа ,еі҃· ꙗвѣ ꙗко бл҃гоч|с|тїа ради⁖

Означавање стихова у опису *Бр. 23* Љубомира Стојановића изостаје, а нема ни напомене да ли постоје.

У другом стиху овог рукописа долази **аще** наспрам **сице** у *РР III 35*. У истом стиху уместо **и витаи** као у *РР III 35* изостаје везник **и**, написано је само **витаи**.

У трећем стиху, где се саопштава погибија Лазарева изостаје месец **ιоуҮнїа**, а испред броја је предлог **вь** – **вь ·еі҃·**.

---

[16] Ђ. Трифуновић, И. Шпадијер, *Служба светом кнезу Лазару*, 195–196.
[17] *Каталог Народне библиотеке у Београду*, IV, *Рукописи и старе штампане књиге*. Саставио Љуб. Стојановић, у Београду 1903, 344–345, бр. у каталогу 484.

Између самог текста *Житија* нађен је већи број разлика које се могу разврстати по следећим категоријама.

1. Јављање/нејављање једне или више речи:

а) реч (речи) долази у *Бр. 23*, а изостаје у *РР III 35*: **себѣ сьчетаѥть** 159/12 – **себѣ** 12а/26; **оть архиѥреовѣхъ роукь** 160/1 – **ѿ архїѥреа** 12б/14; **и / страньныѥ** 160/12–13 – **стран᷄/нїѥ** 12б/26–27; **вь хва/лоу** 160/18–19 – **хвал᷈** 13а/5; **и вь оутврьждениѥ** 160/20 – **вь оутврьж|д|енїѥ** 13а/6; **Вьздвиже же** 160/22 – **Вѣз|д|виже** 13а/8; **и крьсты чьстьныи такожде окованы и позлащены и / бисеромь** 161/8–9 – **и бысеромь** 13а/23; **И понѥже** 161/27 – **понѥже**13б/15; **и раслабѥныимь** 162/2 – **раслаблѥн᷄ныи|м|** 13б/23; **Христовь рабь** 162/3 – **х|с|вь** 13б/24; **и / ꙗко** 162/13–14 – **ꙗко** 14а/8; **и ꙗко** 163/4 – **ꙗко** 14б/2; **Таже и сь** 163/8 – **и сьи** 14б/7; **светыи кнезь** 163/8 – **кнезь** 14б/7; **глава сь множьствомь своихъ ѥмоу вла-/стель мѣсеца** 163/12–13 – **глава м|с|ца** 14б/11; **·е҃ї дьнь** 163/12 – **,е҃ї.** 14б/11; **и обрѣ/тоше** 163/26–27 – **ѡбрѣто/ше** 14б/24–25

б) реч (речи) долази *РР III 35*, а изостаје у *Бр. 23*: **рождениѥмь и вьспитаниѥмь** 159/2 – **рожденїѥ и вьз᷄раценїѥ и вьспита/нїѥ** 12а/15–16; **по рождьствѣ** 159/5 – **по рож|д|ьст/ве же** 12а/18–19; **бываѥть** 159/19 – **бываѥть ѥго** 12б/6; **по апостолоу** 160/9 – **по ап|с|льском᷈ гл᷈**12б/22; **любовь подаваше** 160/10 – **любовь имь подаꙗше** 12б/24; **чюдесь** 160/28 – **ѥго чюдесь** 13а/15; **оутврьдивь** 161/15 – **оутврьдивь ѥго** 13б/3; **нарече** 161/16 – **нарє|ч|(є) ю** 13/4–5; **гнѣзда** 161/18 – **некаа гнѣзда** 13б/6; **вь нихъ** 161/24 – **и вь ны|х|** 13б/13; **ѿ ... добродѣтѣль имѣше** 161/28 – **ѿ ... добродѣтѣли / нь и ещѥ приложи ин᷈ добродѣтель кь добродѣ/телѥмь имѣше** 13б/16; **лавры** 161/31 – **ѥго лаврѣ** 13б/21; **и нась** 162/8–9 – **и на на|с|** 14а/2; **моцьно** 162/12 – **моц᷄но ѥ|с|(ть)** 14а/6; **наша ꙗко** 162/13 – **наша воиска ꙗко** 14а/7; **на мьздо-/вьздателꙗ** 162/25–26 – **на зачелника вѣрѣ и ма/з᷄довьз᷄дателꙗ** 14а/20–21; **сьмрьтию жизнь** 162/27 – **сьмрьтїю дльжнаа посл᷈/жимь, и сьмрьтїю жиз᷄нь** (поновљен текст из претходног реда!) 14а/22–23; **брани** 163/2 – **и брани** 14б/1; **вьзлюбѥныи** 163/20 – **Възлюблѥн᷄ни же** 14б/18.

2. Различита реч: *Бр. 23* **поминаѥмы** 159/1 – *РР III 35* **вьспоминаеми** 12а/14; **вьдаѥть се** 159/7 – **вьдавает се** 12а/21; **повелѥниѥмь** 159/11 – **бл|с|венїѥмь** 12а/25; **прѣѥмьникь** 159/19 – **прїѥмни|к|** 12б/5; **оть архиѥреовѣхъ роукь** 160/1 – **ѿ архїѥреа** 12б/14; **по апостолоу** 160/9 – **по ап|с|льском᷈ гл᷈**12б/22; **подаваше** 160/10 – **подаꙗше** 12б/24; **податливоу** 160/12 – **подател᷄н᷈** 12б/26; **доуха** 160/15 – **х҃а** 13а/2; **сьзидаше** 160/17 – **сьзидоваше** 13а/4; **четирьми** 160/25 – **ѡсмими**; 13а/11; **вьзнесеть** 161/1 – **извѣ|д|(е)ть** 13а/16; **дверьце** 161/5–6 – **дверы** 13а/20–21; **дробныи** 161/7 – **мали** 13а/22; **приложивь** 161/19 – **прѣ/ложивь** 13б/7–8; **вь себѣ доуха** 161/28 – **и д҃ха** 13б/18; **великыѥ** 161/31 – **с҃тыѥ** 13б/21; **бываю-/цимь** 162/2–3

– быв'шимь 13б/24; о ... дарованыихь 162/5 – ѡ ... радован'нїи|х| 13б/26; агарень 162/12 – єзыкь 14а/6; вь прѣдлежещии 162/25 – на прѣ|д|лежещи 14а/19; грохоть 163/3 – громь 14б/2; по/знати се 163/5–6 – позна/вати се 14б/4–5; и сь 163/8 – и сьи 14б/7; отьгребьше 163/26 – ѡбрѣше 14б/24; прѣнесоше 164/1 – принесоше 14б/27.

3. Различит редослед речи: бывьшоу ѥмоу 159/4–5 – ємꙋ быв'шоу 12а/18; царьствоую/щомоу тогда 159/7–8 – тогда цр|с|твꙋющо/мꙋ 12а/21–22; свѣтьла и славьна 159/14 – славнаа и свѣт'лаа 12а/27; не мощьно бѣ 162/15 – не бѣ мощ'но 14а/9; нещедьно на посѣчениѥ 162/28 – на посѣченїє нещед'но 14а/24; сынь ѥго 163/20 – єго сн҃ь 14б/18.

4. Разлике у облицима речи и друга неслагања: отьчьствомь и рождениѥмь и вьспитаниѥмь 159/2 – ѿчьство и рожденїє ... и вьспита/нїє 12а/15–16; колѣна 159/3 – колѣне 12а/16; родителѥи 159/4 – родите/ли 12а/17–18; обичаꙗ 159/9 – ѡбичїа (!) 12а/23; дьщи 159/13 – дьщерь 12а/26; вельможа 159/13 – вел'мꙋжа 12а/27; Симеона Немани 159/15 – сѵ̈меѡна неманѥ 12б/2; Врѣмени же не малоу прѣшьдьшоу 159/17 – врѣменемь |ж|(є) не малимь прѣ/шь|д|(ь)шимь 12б/3–4; благоволѥниѥмь божиѥмь 159/23–24 – бл҃говолѥнїємь бж҃їимь 12б/10; велможе 160/9 – вѣл'мꙋже 12б/23; монастиромь 160/14 – монастиремь 13а/1; вьзнесьшомоу се 160/23 – вьзнесщомꙋ се 13а/9; красотоу 160/25 – красото/ю 13а/10–11; прѣоудивлѥны 160/25 – прѣоудивлень 13а/11; иже 161/1 – єже 13а/15; позлащены 161/3–4 – позлащен'нїими 13а/18; сребрьне позлащене 161/5–6 – сребрьны / позлащен'нїи 13а/20–21; завѣсе 161/10 – завѣси 13а/24; некы 161/13 – некои 13а/27; гнѣзда птичаꙗ 161/18 – гнѥзда птичїа 13б/6; ѿ ... добродѣтѣль 161/28 – ѿ ... добродѣтѣли 13б/6; лавры 161/31 – лаврѣ 13б/21; прѣдь / Богомь 162/10 – прѣ (!) бм҃ь 14а/4; сьпротивь 162/14 – сьпротивѣ 14а/8; видевь 162/19 – видѣ 14а/14; ревновавь 162/20 – рев'новаше 14а/15; по отьчьствии своѥмь 162/21 – по ѿчь҃ствꙋ своємꙋ 14а/16; пролѣимь 162/27 – пролїаимь 14а/22; толико 163/3 – толикь 14б/2; излиꙗ се 163/5 – излїав'шїи се 14б/4; бысть 163/21 – бывь 14б/19; сьбравь 163/24 – сьбра 14/21; вь/зьмьше 163–164 – вьзамь 14б/25–26; вь свои ѥго монастирь 164/2 – вь своємь єго монастири 14б/27; вѣрою 164/4 – вѣроую (!) 15а/2.

На основу изнесених резултата упоређивања текста *Житија Св. кнеза Лазара* из 1595/1605. године, које је у рукопису Библиотеке Матице српске *РР III 35* исписао први писар и неколико редова из 18. века које је као допуну исписао други писар, са издањем *Житија* у *Београдском рукопису бр. 23* из 17. века, може се закључити да се текст та два преписа у основи подудара. Уочене разлике, које се тичу јављања или нејављања једне речи, или ређе више речи, коришћења различитих речи, неједнаког

редоследа речи, употребе различитих облика речи, као и неких других неслагања, могу се објаснити као последица утицаја различитих предложака или интервенције и грешака писара.

Према истраживањима Ђорђа Трифуновића, као што је напред истакнуто, најближи препис *Житија Св. кнеза Лазара* по тексту са *Београдским рукописом бр. 23*, јесте *Житије* из осамдесетих година 15. века (око 1485/1500. године), у *Минеју за јуни*, из око 1395/1400. године (скраћено: *Деч. 39*). Он је навео три разлике између та два текста, које према резултатима ове анализе одликују и испитивани *Матичин рукопис* у односу *Београдски*.

Тако У *РР III 35* и у *Деч. 39* постоји проширење текста од две речи којих у *Бр. 23* нема: *РР III 35* **и вьз'рацєнїє** 12а/15–16, *Деч. 23* **и вьзрацєнїє** 93а/11– *Бр. 23* речи изостају.

У *РР III 35* долази **нь и єще приложи ин8 добродѣтель кь добродѣ/телкмь имѣаше** 13б/16, у *Деч. 39* је скоро исти текст **нь и еще прилож(и) |к|ь добродѣтелк|м|. / и иноу добродѣтѣль. имѣаше** 94а/16–17, вишак је само везник **и** у споју **и иноу**, али је редослед речи другачији, наспрам *Бр. 23* где цитираног текста нема.

У *РР III 35* и *Деч. 39* јавља се реч *Христа*, а у *Бр. 23* је *Духа*: *РР III 35* **хс̄** 13а/2, *Деч. 39* **хс̄** 93б/13 – *Бр. 23* **доухъ** 160/15.

На основу упоређивања сва три текста (укључујући и наслов и стихове) запазила сам још неке ситније међусобне сличности између *РР III 35* и *Деч. 39*, које чине разлику према *Бр. 23*.

У наслову у *РР III 35* стоји **великом|ч|ника**, као и у *Деч. 39* **велик|о|м|ч|нка**, за разлику од *Бр. 23* где испред те речи долази везник *и* – **и великом8ченика**.

У другом стиху у *РР III 35* и у *Деч. 39* јавља се **сице**, уместо **аще** у *Бр. 23*.

У *РР III 35* долази **некда гнєзда** 13б/6, у *Деч. 39* је **нека гнєзда** 94а/8, а у *Бр. 23* стоји само **гнѣзда** 161/18. Преписи *РР III 35* и *Деч. 39* овде се слажу и по писању *ње*, наспрам етимолошког *јата*.

У *РР III 35* је **его чюдесь** 13а/15, у *Деч. 39* је исто, само обрнут ред речи, **чюдесь его** 93б/23, за ралику од *Бр. 23* где је само **чюдесь** 160/28.

У *РР III 35* среће се **монастиремь** 13а/1, као и у *Деч. 39* **монастире|м|** 93б/12, наспрам *Бр. 23* **монастиромь** 160/14.

У *РР III 35* присутан је облик **красотою** 13а/10–11, као и у *Деч. 39* **красотою** 93б/19–20 за разлику од *Бр. 23* где је **красотоу** 160/25.

У *РР III 35* стоји **пролїаимь** 14а/2, у *Деч. 39* је исто **пролїаимь** 94б/10, а у *Бр. 23* јавља се **пролѣимь** 162/27.

У *РР III 35* долази **родители** 12а/17–18, у *Деч. 39* је слично **родителїи** 93а/12 наспрам *Бр. 23* **родителки** 159/4.

У три случаја по облицима речи слажу се у *Бр. 23* и *РР III 35*, а разликује се *Деч. 39*: *Бр. 23* **бѣше** 163/7, *РР III 35* **бѣше** 14б/6 – *Деч. 39* **више** 94б/1; *Бр. 23* **сь множьствомь** 163/10, *РР III 35* **сь множь|с|твомь** 14б/9 – *Деч. 39* **сь мнѡжьство** 94б/21; *Бр. 23* **подражатель** 163/13, *РР III 35* **подражатель** 14б/11 – *Деч. 39* **подражателѥ** 94б/24.

У *Деч. 39* **напапасти** (!) 93а/27–28 присутна је писарска грешка, због које случај одступа од исправно написане речи у *Бр. 23* **напасти** 159/22 и у *РР III 35* **напасти** 12б/9.

Нађена су и два случаја по којима се разликују сва три текста: *Бр. 23* **четирьми стльпи** 160/25 – *Деч. 39* **д҃р҄ми стльпнꙋ** 93б/20 – *РР III 35* **ѡсмими стльпи** 13а/11; *Бр. 23* **ревновавь** 162/21 – *Деч. 39* **ревнова** 94б/5 – *РР III 35* **ревноваше** 14а/15.

На основу свега реченог може се закључити да анализирано *Житије Св. кнеза Лазара* Библиотеке Матице српске (1595/1605. и неколико редова из 1780/1790) по броју разлика знатно више одступа од текста *Београдског рукописа бр. 23* (17. век), него *Дечански рукопис* (око 1485/1500), што је последица коришћења различитог предлошка и писарских грешака и интервенција. Међутим, занимљиво је истаћи да су углавном све разлике *Дечанског преписа* према *Београдском рукопису* карактеристика и овог рукописа, који се временски налази између та два преписа, ако се изузме неколико дописаних редова у 18. веку.

РУКОПИСИ МОНАХА ВАРТОЛОМЕЈА

О монаху Вартоломеју, преписивачу једанаест рукописа,[1] колико се до сада зна, постоје оскудни подаци. Према кратким и скромним записима, које је оставио у неким својим рукописима, извесно је само да је као монах и преписивач деловао 1770, 1774. и 1775. у Крушедолу, а 1780. у Гргетегу. Ови манастири били су значајна верска и културна средишта Срба у прошлости, центри са богатом традицијом преписивачког, књижевног и уметничког стварања, што је засигурно имало утицаја и на рад монаха Вартоломеја. Осим тога у њима су постојале и богате манастирске збирке књига, које су могле да инспиришу овог преписивача и да му послуже као узори.

Рукописи монаха Вартоломеја откривани су, помињани и описивани у литератури од 19. века до савремених дана.[2] За већину обелодањених

---

[1] Иванка Веселинов, *Хиландарски рукопис монаха Вартоломеја*, Зборник Матице српске за филологију и лингвистику, Нови Сад 1988, књ. 30, св. 2, 14 (исто у: Иванка Веселинов, *Трагом српске прошлости*, Нови Сад 1991, 101). У даљем цитирању наводиће се стране из *Трагом српске прошлости*.

[2] В. лит.: Иларион Руварац, *Нешто о Кроници деспота Ђорђа Бранковића*, Српски летопис, за годину 1866, год. 40, књ. 111, Нови Сад 1867, 2; Димитрије Руварац, *Извод из кронике деспота Ђорђа Бранковића о српским владарима и родословље краљева и царева дома Немањића*, Јавор, Нови Сад 1887, св. 13, 199–201 и св. 14, 215–218; Иванка Веселинов, *Српске ћирилске рукописне књиге XVIII века у Библиотеци Матице српске (2)*, Годишњак Библиотеке Матице српске за 1980. годину, књ. 5, Нови Сад 1982, 94 (бр. 28); И. Веселинов, *Хиландарски рукопис монаха Вартоломеја*; Ксенија Минчић-Обрадовић, *Раритети из Фонда Александре Санде Узелац и сестре јој Ирине*, Годишњак Библиотеке Матице српске за 1992, Нови Сад 1993, 71 (фуснота 26);

преписа зна се место налажења. Верује се да је било још преписа, али им се изгубио траг.

У Библиотеци Матице српске постоје четири рукописа монаха Вартоломеја, од којих су три по својој тематици описана у овом петнаестом тому серије *Ћирилске рукописне књиге Библиотеке Матице* (бр. 116–118). Монаху Вартоломеју посвећује се и посебан прилог, како би се истакао овом приликом његов свеукупни опус и употпунила слика о њему као калиграфу, а и подстакла даља истраживања.

Три каталошки описана рукописа у овој књизи, истог су жанра: *Служба и житије Св. Петке* из 1780 (РР III 42),[3] *Служба и житије Св. Георгија* из 1780/90 (РР III 65)[4] и *Служба и житије Св. Климента, папе римског*, из 1795/1805. године (РР IV 86).[5] Од њих запис писара монаха Вартоломеја садржи само први рукопис.[6] У запису се казује да је *Служба преподобној Параскеви* преписана у манастиру Гргетегу 28. августа 1780. године. Рукопис је у Библиотеци Матице српске инвентарисан 7. јуна 1968, без података о начину прибављања, са напоменом да је затечен.

Друга два рукописа не садрже податке о писару, месту и години настанка. Атрибуцијом је утврђено да потичу из пера монаха Вартоломеја, а на основу водених знакова закључено је да су *Служба и житије Св. Георгија* настали 1780/90, а *Служба и житије Св. Климента, папе римског* су из 1795/1805. године.[7] Место настанка ових преписа остаје непознато. Библиотека Матице српске дошла је у посед *Службе и житија Св. Георгија* куповином од Марије Чурчић из Новог Сада 1992, новцем из Фонда Александре Санде Узелац и сестре јој Ирине. *Служба и житије Св. Климента, папе римског* из 1795/1805. добијена је 1971. од Градске библиотеке у Суботици као замена за дело Богобоја Атанацковића *Дарак Србкињи*, св. 2, објављено 1846. у Суботици.[8]

Ксенија Минчић-Обрадовић, *Четири преписа монаха Вартоломеја у Библиотеци Матице српске*, Свеске Матице српске. Грађа и прилози за културну и друштвену историју. Серија друштвених наука, св. 8 (28), Нови Сад 1995, 12–17.

[3] В. опис под бр. 116.

[4] В. опис под бр. 117.

[5] В. опис под бр. 118.

[6] Запис је цитиран у опису књиге под бр. 116.

[7] Рукописе је датирао Радоман Станковић, археограф саветник и начелник Археографског одељења Народне библиотеке Србије у Београду.

[8] Иванка Веселинов, *Српске ћирилске рукописне књиге XVIII века у Библиотеци Матице српске (3)*, Годишњак Библиотеке Матице српске за 1981. годину, књ. 6, Нови Сад 1983, 119–120 (бр. 45).

Осим наведених књига, Библиотека Матице српске има још један рукопис монаха Вартоломеја: *Еснафску привилеију занатлија Баналске* (тј. *Банске*) *милитарске граници* (РР IV 32). То је у ствари препис *Привилеије Марије Терезије*, издате 1773. године. Препис није датиран и не садржи име писара и место настанка. Рукопис је инвентарисан 1968, без података о начину прибављања.[9] Према писању Васе Стајића 1939, зна се да је био у Архиву I мушке реалне гимназије у Новом Саду, што потврђује и сачувани печат Мушке гимназије утиснут на неколико места.[10]

Монах Вартоломеј писар је и *Еснафске привилеије занатлија Славонске милитарске границе*, која је такође без података о писару, месту и времену настанка. Као предложак том рукопису послужила је *Привилеија Марије Терезије* издата 1768, а потврђена у Осијеку 1. јануара 1769. године. И овај рукопис припадао је Архиву I мушке реалне гимназије у Новом Саду, да би му се потом изгубио траг.[11]

Међу делима монаха Вартоломеја по обиму и значају нарочито место заузимају четири извода из *Хронике трофа Ђорђа Бранковића*.

Кратак извод из Хронике и Родословије краљева и царева дома Немањина преписао је 1770. у Крушедолу. Овај рукопис, који заправо чине два рукописа, *Кратак извод из Хронике* и *Родословије краљева и царева дома Немањина*, Димитрије Руварац је видео у манастиру Фенеку и објавио га 1887. у листу *Јавор*, рекавши следеће: "то наишавши у манастиру Фенеку на лепо сачувано, исписано, у лепе црвене кожне корице увезано родословије краљева и царева дома Немањина и кратак извод о српским владаоцима од прадеде Немањина Стефана пресвитера па све закључно до царице (књегиње) Милице, износим га овде у целости."[12]

О *Родословију* каже да је исписано "на великом засебном табаку, и то сваки владалац наведен је у засебном црвеном заокруженом округу ишараном у наоколо разним црвено-црним шарама, а на чистом пољу круна."[13] Према његовим наводима у запису тог рукописа стоји: Родословіе, іллирикосербскихъ царей и кралей, дому Неманѣна; яже описалъ сіятелнѣйшій и великоможнѣйшій господинъ графъ Георгій Бранковичь деспотъ послѣдній, в лѣто ѧѱѓ (= 1703); нинѣ же пак изяснено

---

[9] Опис рукописа в. у раду: К. Минчић Обрадовић, *Четири преписа монаха Вартоломеја у Библиотеци Матице српске*, 14.

[10] Васа Стајић, *Грађанско друштво и сељаци*, Војводина II, Нови Сад, 198–199.

[11] В. Стајић, *Грађанско друштво и сељаци*, 198–199.

[12] Д. Руварац, *Извод из кронике деспота Ђорђа Бранковића о српским владарима и родословије краљева и царева дома Немањића*, св. 13, 199.

[13] Д. Руварац, *Извод из кронике деспота Ђорђа Бранковића о српским владарима и родословије краљева и царева дома Немањића*, св. 13, 199.

во кратцѣ, во общежителномъ монастирѣ Крушедолѣ ѧѰѳ (= 1770).[14] Како се види, писар није оставио своје име, навео је само да је извод настао 1770. у Крушедолу.

Никола Николић, свештеник из Бајше, поклонио је Матици српској 1886. рукопис са истим насловом. Пошто је био веома трошан, морао је бити урамљен.[15] Знајући за то, Димитрије Руварац се питао да ли постоји разлика између овог Матичиног и фенечког рукописа. Касније се *Родословију* изгубио траг.

Кратак извод о српским владаоцима припадао је Софронију Стефановићу, игуману манастира Фенека, храма Пресвете Параскеве, о чему сведочи запис на првом листу књиге. По речима Д. Руварца ова књига била је својина манастира Фенека, а на употребу ју је добио од пароха Николе Савића, који је као привремени управитељ тог манастира уредио манастирску библиотеку.[16]

Трећи извод по времену настанка чини *Хроника їрофа Ђорђа Бранковића* у три књиге, исписане у Крушедолу 1774. и 1775. године. Рукопис представља прераду *Хронике Ђорђа Бранковића* (у пет књига), написане у последњим годинама 17. и у првим годинама 18. века. Чувала се у Патријаршијској библиотеци у Сремским Карловцима, а данас је у Библиотеци Српске патријаршије у Београду (бр. 90). На Вартоломејев препис први је скренуо пажњу Иларион Руварац у *Летопису Матице српске* 1866. године.[17] Рукопис се налазио у библиотеци манастира Крушедол под сигнатурама E V 19, E V 20, E V 21 и описан је у каталогу Саве Петковића.[18] У све три књиге извода постоје записи. У запису писара у првој књизи истиче се да је рукопис настао према оригиналу *Историје* Ђорђа Бранковића, а да су на њему радили јеромонах Мојсеј и монах Вартоломеј, у Крушедолу 14. октобра 1774, за време митрополита Јована Ђорђевића и архимандрита Пахомија Станојевића. Постоји и белешка митрополита Стефана Стратимировића, датирана 28. децембра 1801, где се казује да је јеромонах Мојсеј приредио овај рукопис према рукопису грофа Бранковића, а да је монах Вартоломеј само преписао текст. О јеромонаху Мојсеју наводе се још подаци да је из села Бешке, као и да је умро у манастиру Крушедолу 16. јуна 1786. године. У другој књизи налази се

---

[14] Д. Руварац, *Извод из кронике деспота Ђорђа Бранковића*, св. 14, 217.
[15] *Грађа за историју Библиотеке Матице српске*, II/1 књига: 1864–1892, Нови Сад 1965, 325.
[16] Д. Руварац, *Извод из кронике деспота Ђорђа Бранковића*, св. 13, 199.
[17] И. Руварац, *Нешто о Кроници деспота Ђорђа Бранковића*, 2.
[18] Сава Петковић, *Опис рукописа манастира Крушедола*, Сремски Карловци 1914, 233–237 (бр. 84).

запис који сведочи да је *Историја* преписана са оригинала Ђорђа Бранковића 1774. у манастиру Крушедолу посредством јеромонаха Мојсеја и монаха Вартоломеја. У трећој књизи остављена је белешка о томе да је трећи том *Историје* преписан са оригинала Ђорђа Бранковића у манастиру Крушедолу 1775. године. Име преписивача овде није наведено, али је по словима закључено да је у питању монах Вартоломеј.[19]

Четврти извод из *Хронике Ђорђа Бранковића* јесте *Родослов српски* из 1778. у збирци манастира Хиландара, без података о писару и месту преписа. Рукопис је описан у *Каталогу* Димитрија Богдановића под бр. 7.[20] На основу палеографских карактеристика Иванка Веселинов је утврдила да је писар књиге монах Вартоломеј. Истакла је, такође, да је овај извод по тексту скоро истоветан са фенечким *Краћим изводом Хронике Ђорђа Бранковића* из 1770. и објавила је оба преписа.[21]

Монах Вартоломеј оставио је за собом још два рукописа – *Литургију апостола Јакова* и *Службу освећења храма*.

Литургија апостола Јакова налазила се у манастиру Фенеку под бр. 28. О њој је писао Д. Руварац у *Јавору* 1887. цитиравши и запис писара. У запису стоји да је *Литургија* писана у манастиру Гргетегу захваљујући бризи, настојањима и трошку игумана Софронија Стефановића с братијом и да је ово дело "списано и устројено монахом Вартоломејем" 25. јула 1780. године. Коментаришући запис, Д. Руварац наводи "да је Вартоломије слабо морао имати знања кад није знао разлику између саставити нешто и преписати нешто и да је невероватно да је он могао шта сам написати, но да је био прост 'преписчик' који је имао леп рукопис и да је за новац преписивао разне књиге".[22]

Рукописна *Служба освећења храма*, с краја 18. века, чува се у *Повјесном музеју Хрватске* (*P-13*), а описао ју је Владимир Мошин.[23] Аутентичних доказа о томе ко је преписао овај рукопис, као и када и где је он настао нема, а према палеографским карактеристикама приписан је монаху Вартоломеју.[24] Сачувани записи у књизи монаха Вартоломеја

---

[19] С. Петковић, *Опис рукописа манастира Крушедола*, 233–237 (бр. 84).
[20] Димитрије Богдановић, *Каталог ћирилских рукописа манастира Хиландара*, Београд 1978, 56 (бр. 7).
[21] И. Веселинов, *Хиландарски рукопис монаха Вартоломеја*, 101.
[22] Димитрије Руварац, *Додатак чланку: Извод из кронике деспота Ђорђа Бранковића и. т. д. (бр. 13 и 14 о. ї.)*, Јавор, св. 15, Нови Сад 1887, 232.
[23] Владимир Мошин, *Ћирилски рукописи Повијесног музеја Хрватске и Копитареве збирке*, Београд 1971, 61 (бр. 57).
[24] В. Мошин, *Ћирилски рукописи Повијесног музеја Хрватске и Копитареве збирке*, 61 (бр. 57).

сведоче о томе да је рукопис био у власништву Стефана Стратимировића и Библиотеке Епископије у Плашком где је имао ознаку IV br. 303.

Владимир Мошин претпоставља да наведено дело представља препис *Службе освећења храма*, с краја 18. века, на румунском језику, која се налази у *Повјесном музеју* (*P-14*). *Служба* је раније била у епископској библиотеци у Пакрацу (бр. 182) и има белешку из 1796. о томе да је из личне библитеке Јосифа Јовановића Шакабенте, вршачког епископа.[25] На основу једне дописнице из 1788, уметнуте у овај рукопис на румунском језику, која је упућена архимандриту Мирону, патријаршијском мандатору у Пакрацу, Владимир Мошин је закључио да је књига најпре била у власништву епископа Стефана Стратимировића, а да је 1786. прешла код епископа Јосифа Јовановића Шакабенте, који се те године преселио у Вршац.[26]

Изнесени преглед једанаест преписа монаха Вартоломеја богослужбене и историографске садржине показује да су само три рукописа потписана: *Служба и житије Св. Петке* из 1780, *Хроника ігофа Ђорђа Бранковића* у три књиге (податак о преписивачу имају књ. 1–2) и *Литурїија апостола Јакова* из 1780. године. Та три рукописа садрже и годину и место настанка. Тако су *Служба и житије Св. Петке* и *Литурїија апостола Јакова* писане 1780 (*Литурїија* 25. јула, *Служба* 28. августа) у Гргетегу, а *Хроника ігофа Ђорђа Бранковића* 1774 (књ. 1–2) и 1775 (књ. 3) у Крушедолу. Према запису писара препис *Родословија* је такође настао у Крушедолу 1770, као и *Кратак извод из Хронике деспота Ђорђа Бранковића*.

Пада у очи да је монах Вартоломеј у Гргетегу 1780. исписао *Службу и житије Св. Петке* само за месец дана од завршетка *Литурїије апостола Јакова*, тј. у периоду од 25. јула до 28. августа 1780. године. То сведочи о динамици његовог рада и наводи на размишљање да опус тог преписивача није коначан и да се може очекивати да ће се његови преписи још проналазити.

Три рукописне књиге монаха Вартоломеја у Библиотеци Матице српске, које су описане у овом каталогу, одликују се карактеристичним, веома лепим и лако препознатљивим рукописом и одају сигурну руку преписивача. Слова су полууставног типа, крупна, усправна, типолошки устаљена, прецизно исписана, те делују као штампана. Све три књиге

---

[25] В. Мошин, *Ћирилски рукописи Повијесног музеја Хрватске и Копитареве збирке*, 60 (бр. 56).

[26] В. Мошин, *Ћирилски рукописи Повијесног музеја Хрватске и Копитареве збирке*, 61 (бр. 57).

исписане су црним мастилом и киноваром. Киновар је коришћен у извођењу наслова, великих слова или малих слова на почетку неких речи, а такође и иницијала. Иницијали су једноставног облика и обично су украшени тачкама.

Текст је уоквирен двема паралелним линијама, размакнутим око 1 мм, дуж горње, доње и једне бочне маргине (десне на предњој страни листа и леве на његовој полеђини) и једном линијом дуж друге супротне бочне маргине.

На почетку сва три рукописа налази се заставица, коју је стилизовао сам писар у барокном стилу. Све три заставице чини правоугаони оквир унутар којег су слични мотиви – цветови са лишћем и пупољцима, У извођењу заставица, осим мастила, коришћене су и боје у *Служби и житију Св. Петке* и у *Служби и житију Св. Георгија*, док је у *Служби и житију Св. Климента* заставица обликована само мастилом.

Правопис и језик су рускословенски. Одступања од књижевне норме у области језика су малобројна, а чине их неке општештокавске црте или карактеристике руског језика.

Књиге монаха Вартоломеја у Библиотеци Матице српске својим изгледом, палеографским, илуминаторским, правописним и језичким одликама сведоче о марљивом и вештом преписивачу и илуминатору који је стекао искуство у развијеним скрипторијумима, што потврђују и подаци из записа. Књиге су већег формата, али невеликог обима (25, 27 и 29 л., в. описе бр. 116–118), одређеног садржаја, без икаквих додатака, тј. оне садрже службу и житије светитеља, који су одвојено дати.

Истраживачи који су се бавили описом рукописа монаха Вартоломеја запазили су уједначеност величине слова и устаљеност њихових облика. Димитрије Руварац за фенечки рукопис *Кратак извод из Хронике и Родословије краљева и царева дома Немањина* рекао је да је "исписан лепим минејским словима".[27] Сава Петковић је у опису преписа *Хронике Ђорђа Бранковића* истакао да је "исписана 3 mm. ванредно лепим, уставним словима, која се скоро не разликују од штампаних".[28] Владимир Мошин за *Службу освећења храма* каже да је писана "штампаним словима",[29] Димитрије Богдановић у опису *Родослова српског* користи термин "типографско писмо XVIII в,"[30] који у више махова употребљава и

---

[27] Д. Руварац, *Извод из кронике деспота Ђорђа Бранковића*, св. 13, 199.
[28] С. Петковић, *Опис рукописа манастира Крушедола*, 234.
[29] В. Мошин, *Ћирилски рукописи Повијесног музеја Хрватске и Копитареве збирке*, 61 (бр. 57).
[30] Д. Богдановић, *Каталог ћирилских рукописа манастира Хиландара*, 56 (бр. 7).

Иванка Веселинов, с тим што у једном случају каже "Рукопис је исписан ... крупним полууставним писмом типографског типа".[31]

Делујући у два важна средишта српског верског и културног живота, у манастирима Крушедолу и Гргетегу, монах Вартоломеј је засигурно имао добре учитеље, редакторе и налогодавце, а узоре за рад могао је наћи и у књигама које су ту стваране током дугог низа година или су прибављане из других центара. Да ли је само преписивао књиге или их је и састављао, какво му је образовање, као и да ли је продуковао рукописе само за потребе манастира или и за продају, питања су која тек треба да се расветле, а има и много других непознаница о личности и делу овог писара.

---

[31] И. Веселинов, *Хиландарски рукойис монаха Варѿоломеја*, 102.

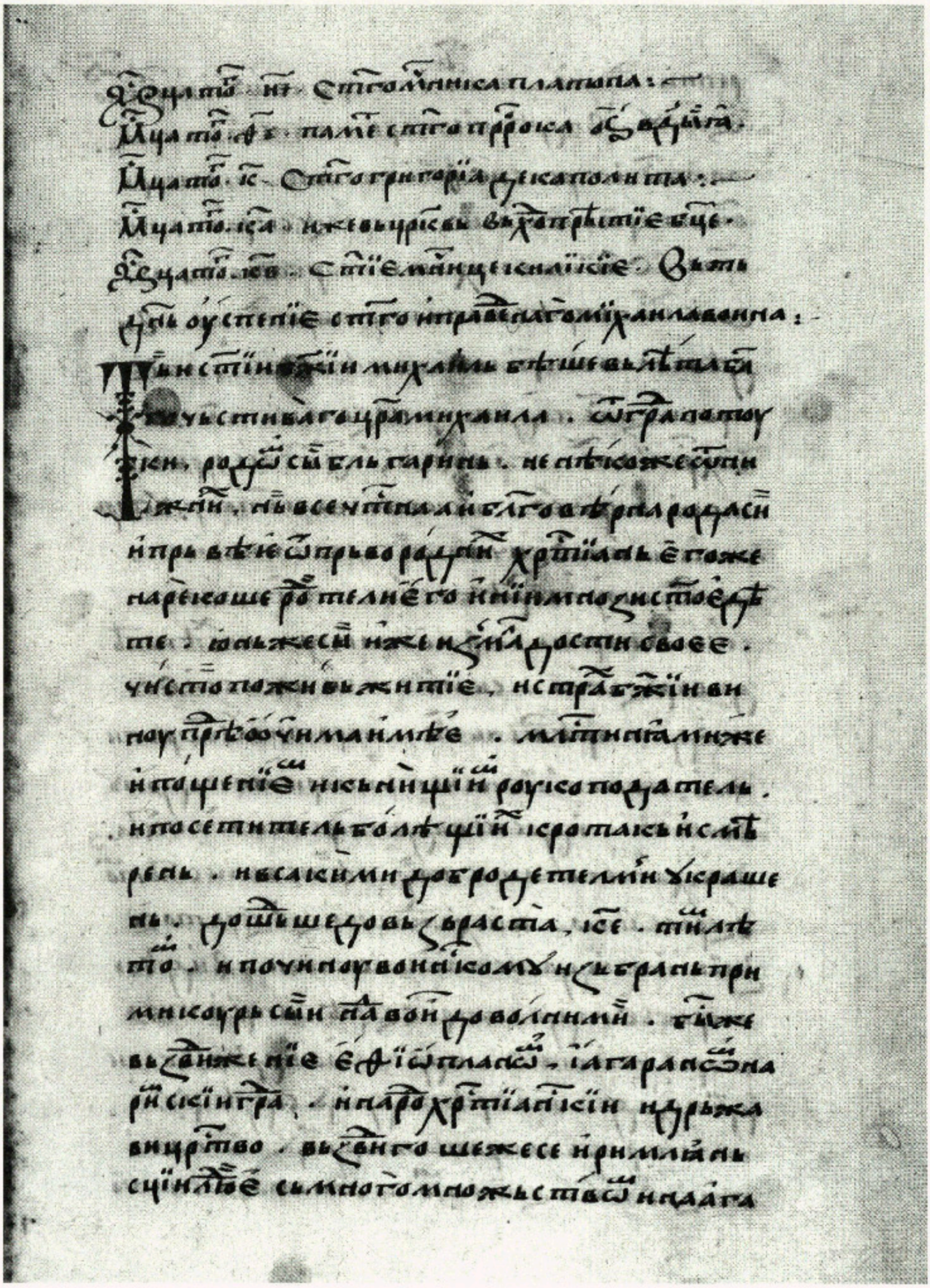

Пролог стиховни XVI век, 1540/50. година, л. 110а (PP IV 8)

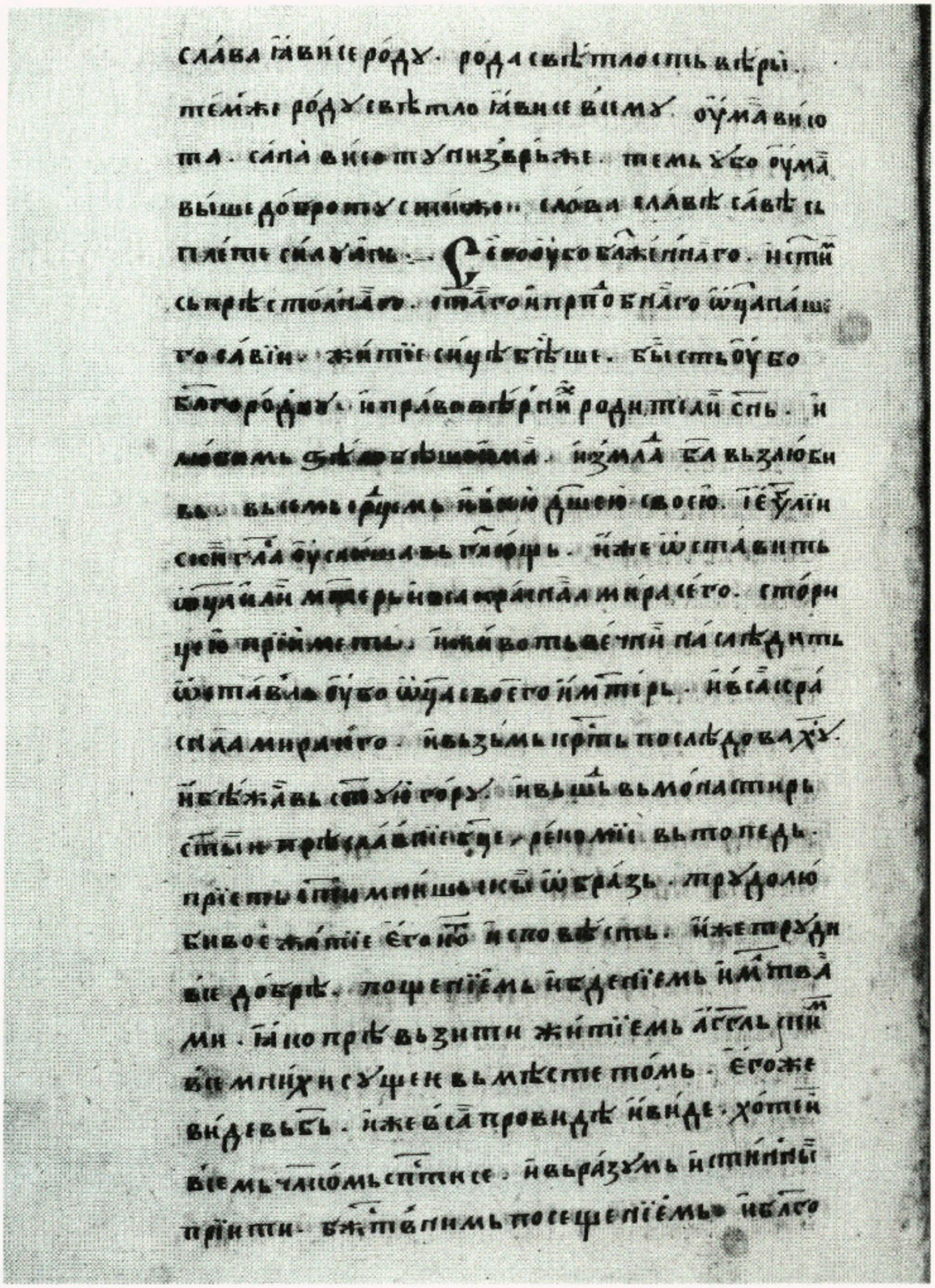

Пролог стиховни XVI век, 1540/50. година, л. 160б (РР IV 8)

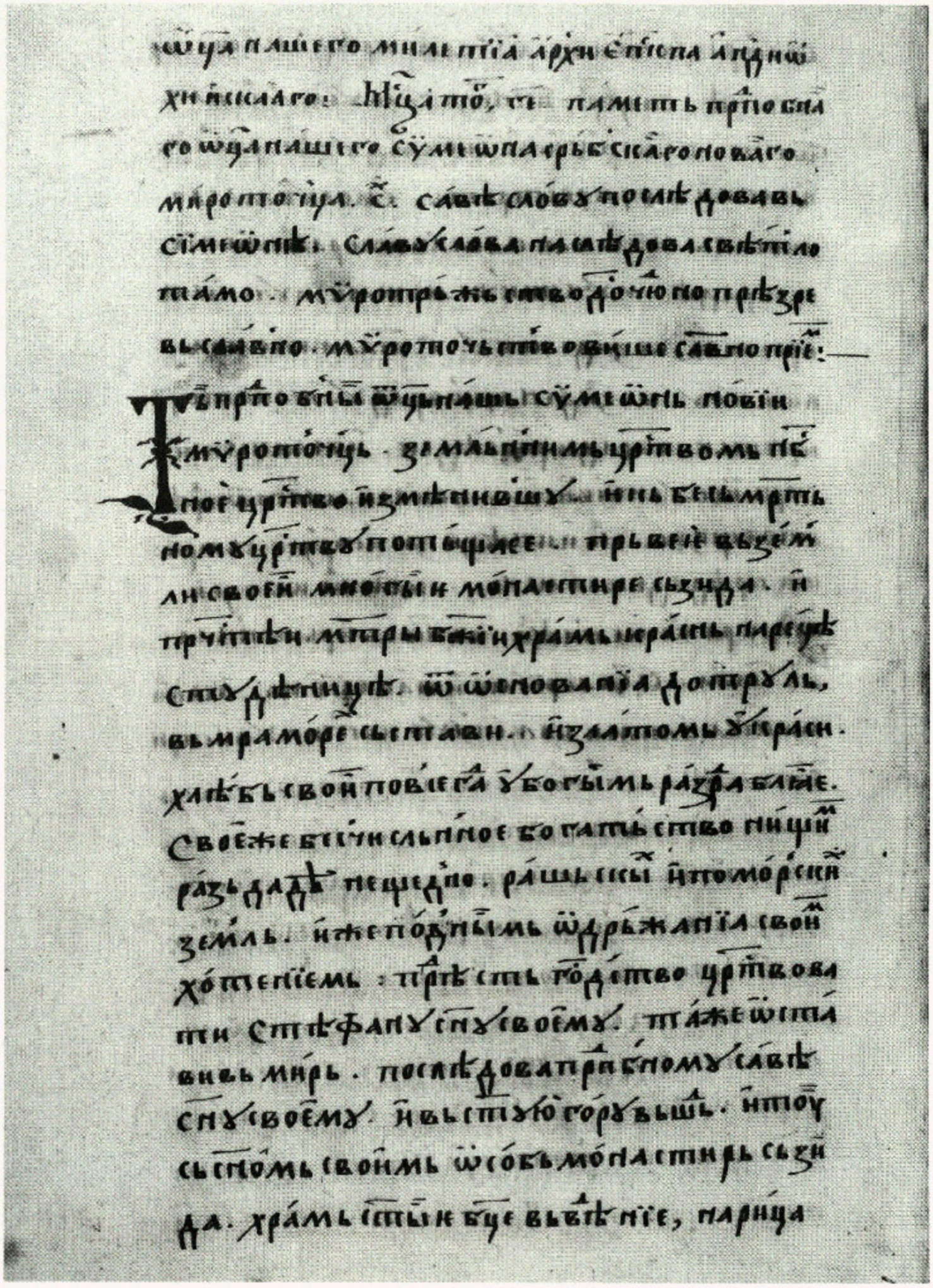

Пролог стиховни XVI век, 1540/50. година, л. 179б (РР IV 8)

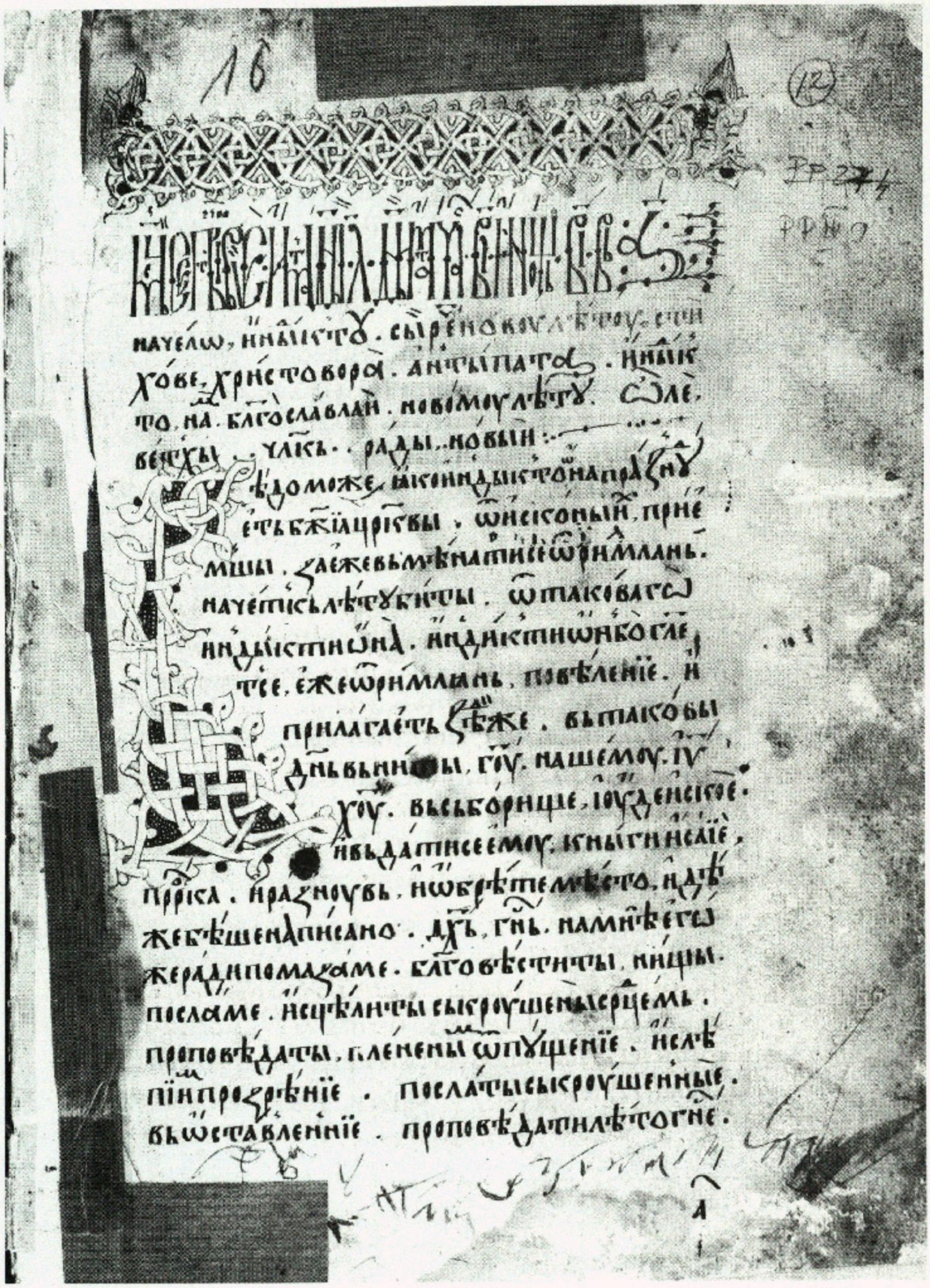

Пролог стиховни зимски XVI век, 1560/70. година, л. 1а (PP IV 9)

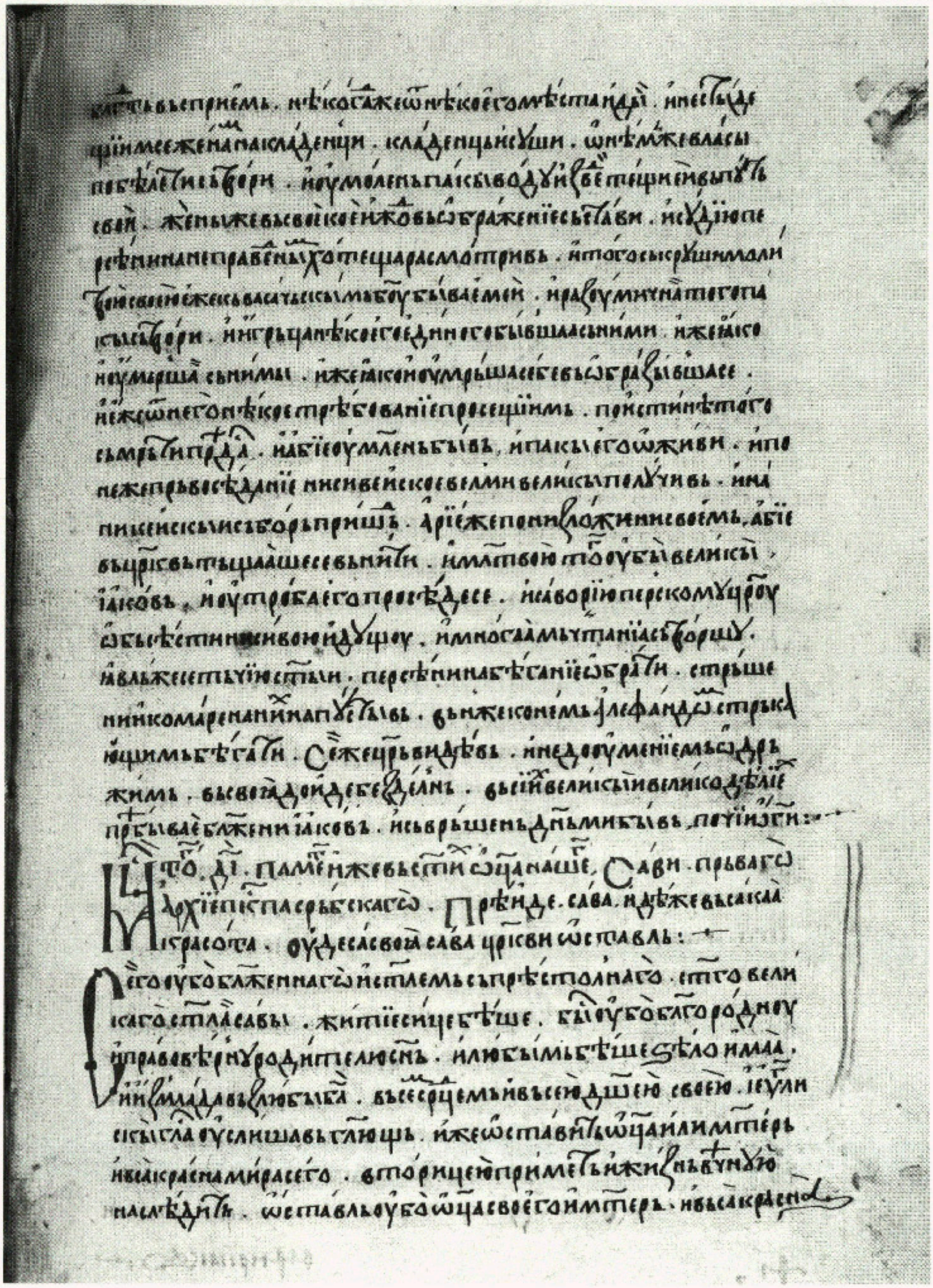

Пролог стиховни зимски XVI век, 1560/70. година, л. 162а (PP IV 9)

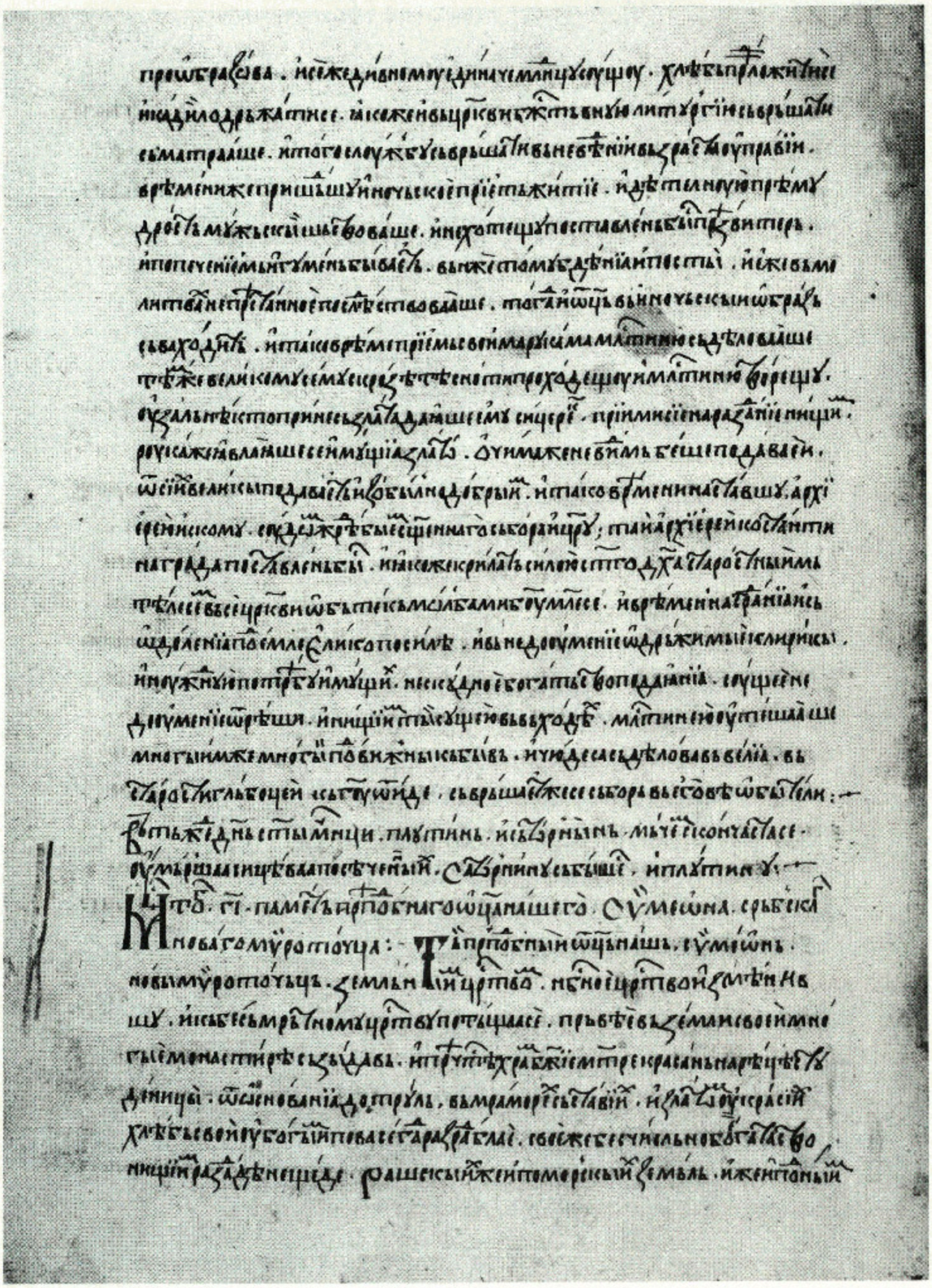

Пролог стиховни зимски XVI век, 1560/70. година, л. 197б (РР IV 9)

Служба Светом архистратигу Михаилу и други садржаји XVII век, 1615/25. година, л. 226 и 23а (РР II 48)

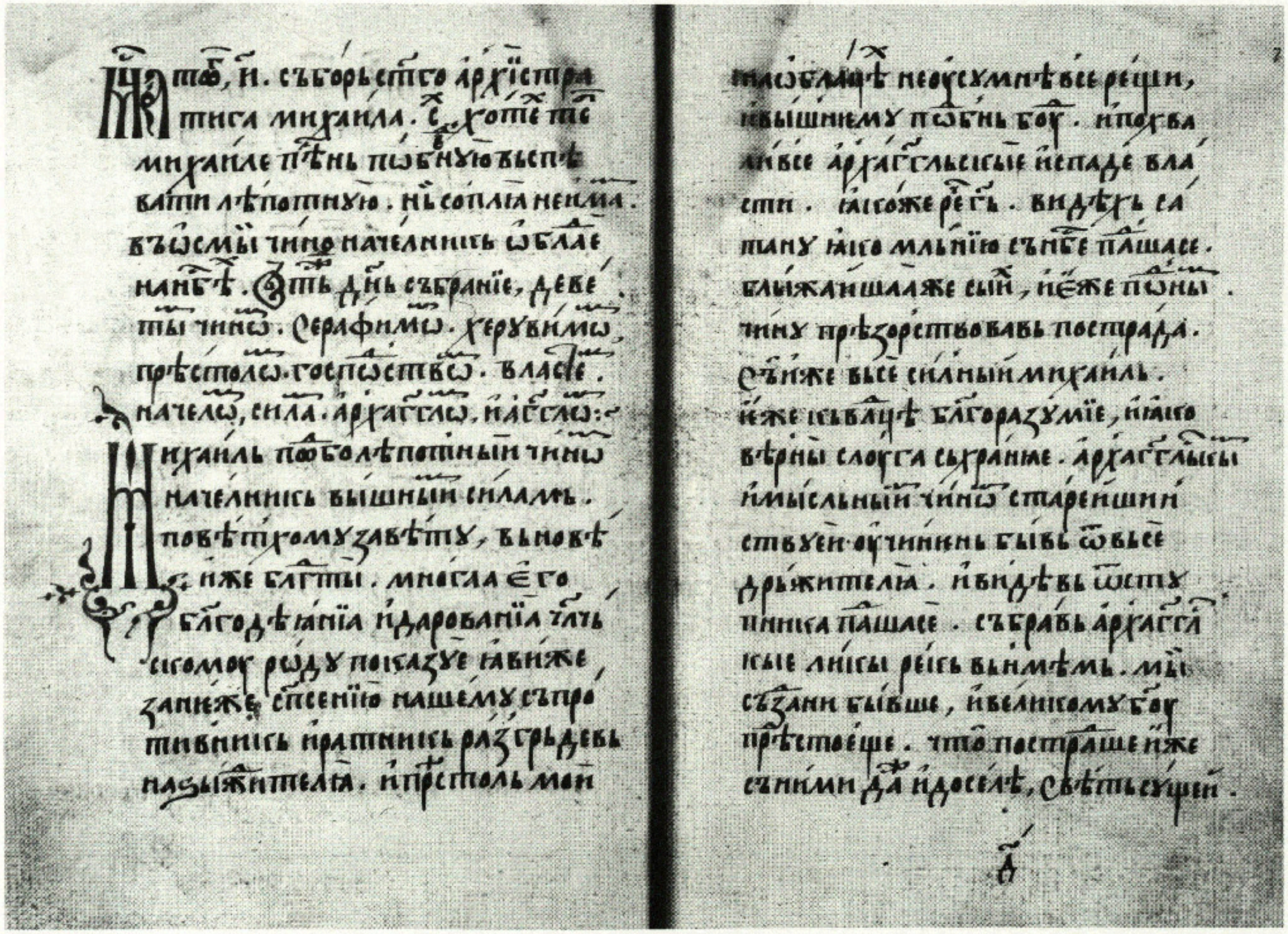

Матѳ, и. съборьствсѳ архїстратига михаила. с хоте тѣ михаиле пѣнь пѡбѣную высѣ вати лѣпотную. нѣсоплѣнѣма. въѡсмыи чинѡ начелнись ѡбладанѣѣ. Ѳть дѣнь сѣданїе, девѣ тыи чинѡ. серафимѡ. херувимѡ. прѣстолѡ. госпѡствѡ. власте. начелѡ, сила. архагглѡ, ангглѡ:

Михаиль пѡболѣпотныи чинѡ начелнись вышныи силамь. повѣтїхомухавѣтѣ, вынокѣ иже благы. мнѣгла ѥго благодѣтїанїа ѡдарованїа ѵлѣзѣ сѣмомоу роду поѕазуѥ навиже, запнеже спсенїѡ нашемоу съпротивнись пратникь разгрѣдевь пазыжителѣ. ипрѣстоль мѣ

тлѡсѣлѣцѣ неоусхмѣтвсѣ рѣши, невышнѣмоу пѡбѣнь боу. ипокрва ливсе архагглыскые непаде вла сти. ѣгѡже рѣѕь. видѣхъ сатанѹ ѣкѡ мльнїю съпѣ пѣшасе. блиѵанышлаже сыи, иѣже пѡны чинѹ прѣзорѣствовавь пострада. сѣиже всѣ сильныи михаиль. иѣже исѣвлцѣ благоразѹмїе, ипако вѣрны слоугѣ сѣхранѣ. архагглы ѣмыслныи чинѡ старѣишин ствѹен оучинѣнь быѣ ѡвысѣ дрѣжителѣ. ивидѣвь ѡстх пѣнѣга пашасе. събравь архагглыскые лѣгы рѣѕь вынмѣмь. мы сѣзанн быѣше, ивелѣгомоу боу прѣстоѣше. что пострашеиже сѣнѣми да ѡдосѣлѣ, сѣтысѹрїи.

Служба Светом архистратигу Михајлу и други садржаји XVII век, 1615/25. година, л. 326 и 33а (РР II 48)

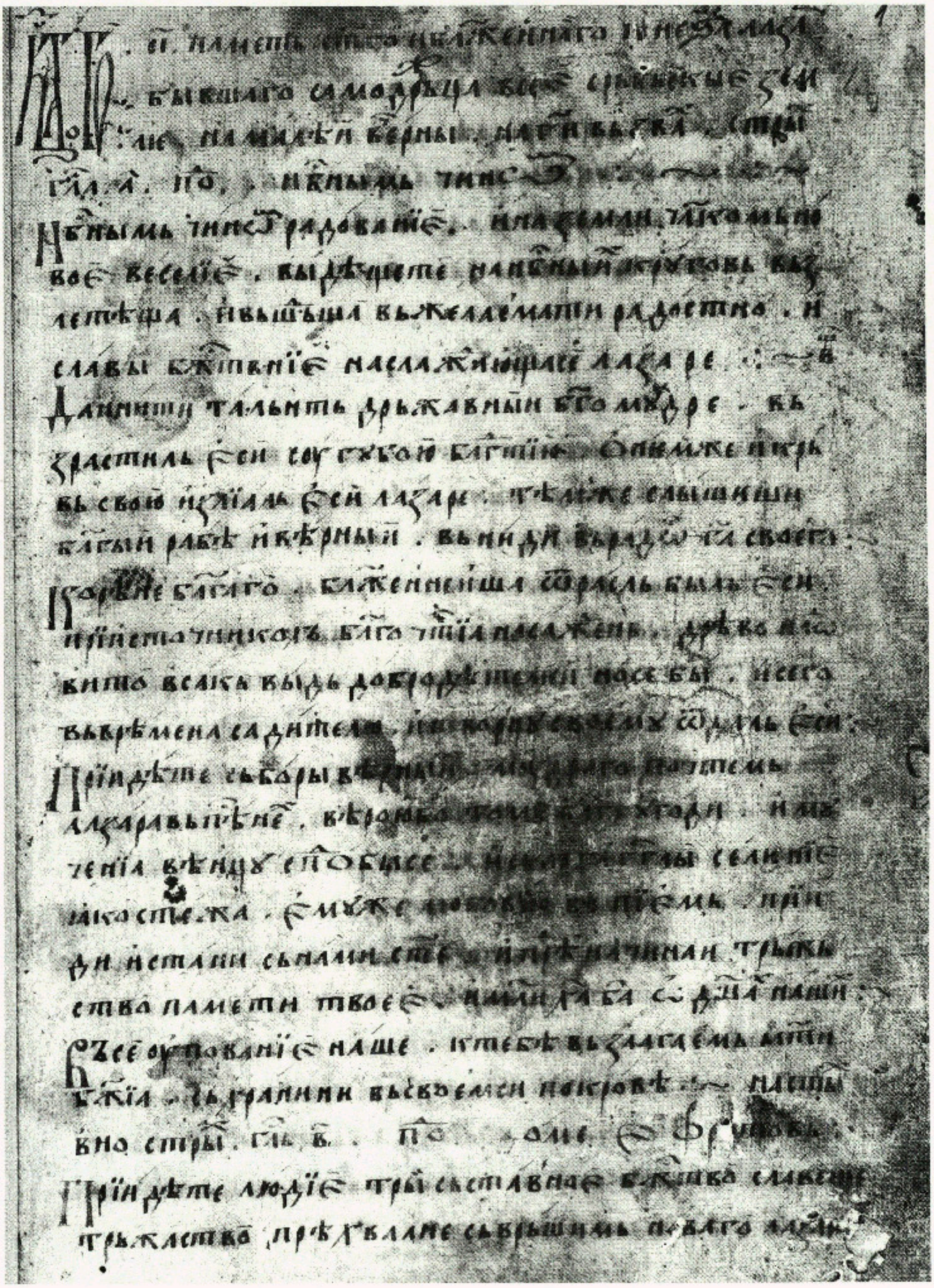

Служба Светом кнезу Лазару са житијем XVI/XVII век, 1595/1605. и XVIII век, 1770/80 (?) година, л. 1а (РР III 35)

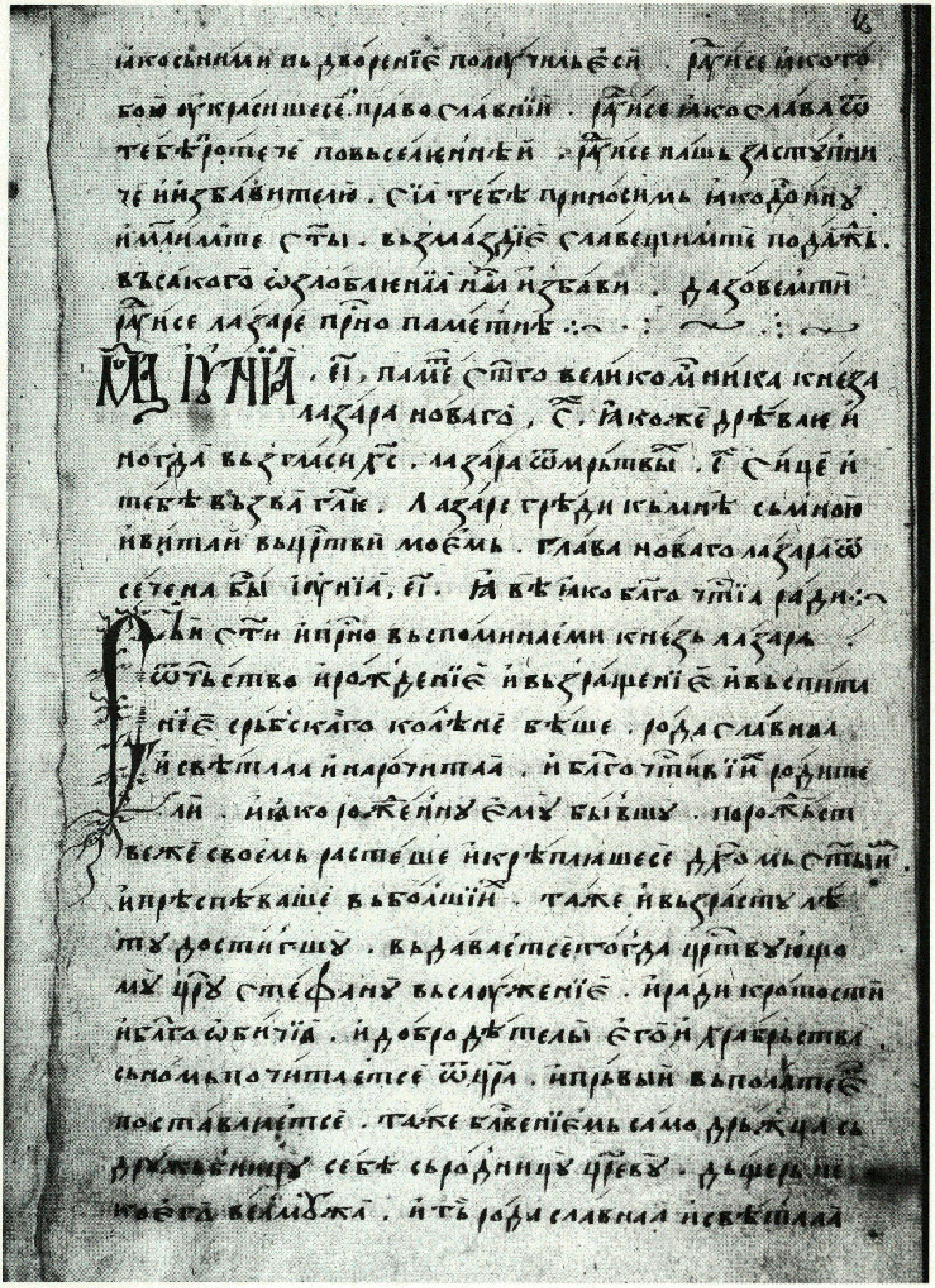
ꙗко сьннмаи вь дворенїе полꙋчиль еси . радꙋисе ꙗкото
бою ꙋкрасившесе. православнїи . радꙋисе ꙗко слава ѿ
тебе кротете повьселеннеи . радꙋисе нашь застꙋпни
че и избавителю . сїа тебе приносимь ꙗко дорнꙋ
и малилите сты . възмаздїе славещимите подажь.
въсакого ѡзлобленїа пла избави . дазовемти
радꙋисе лазаре прно паметниче :
Мцꙋ іꙋнїа . еі . памет стго великомꙋченика кнеза
лазара новаго . с . ꙗкоже древле и
ногда възгласи хс . лазара ѿ мрътвы . с сице и
тебе възва глю . лазаре гради къ мне съ мною
и витаи въ цртви моемь . глава новаго лазара ѿ
сечена бы іꙋнїа . еі . ꙗ въ ѣ ꙗко блага чтїа ради :
Сеи сти и прно въспоминаеми кнезь лазарь .
ѿтьчьство и рожденїе и възращенїе и въспита
нїе србскаго колене беше . рода славна
и светлаа и нарочитаа . и блго чьстивїи родите
лїи . и ꙗко рожденꙋ емꙋ бывшꙋ . пророчьст
веже своемь растеше и креплашесе дхомь стыи .
и преспевкаше вь болшїи . таже и въ зрастъ ле
тꙋ достигшꙋ . въдаваетсе тогда црьствꙋюще
мꙋ црꙋ стефанꙋ въ слꙋженїе . и ради кротости
и блгаѡбичїа . и добродетелы его и храбрьства .
съ помьпочитаетсе ѿ цра . и прьвый въ полатѣ
поставлаетсе . таже блвенїемь само дрьжца съ
дрьжавнииꙋ себе сродницꙋ цревꙋ . дъщерь не
коего велмꙋжа . и тъ роди славнаа и светлаа

Служба Светом кнезу Лазару са житијем XVI/XVII век, 1595/1605. и XVIII век, 1770/80 (?) година, л. 12а (РР III 35)

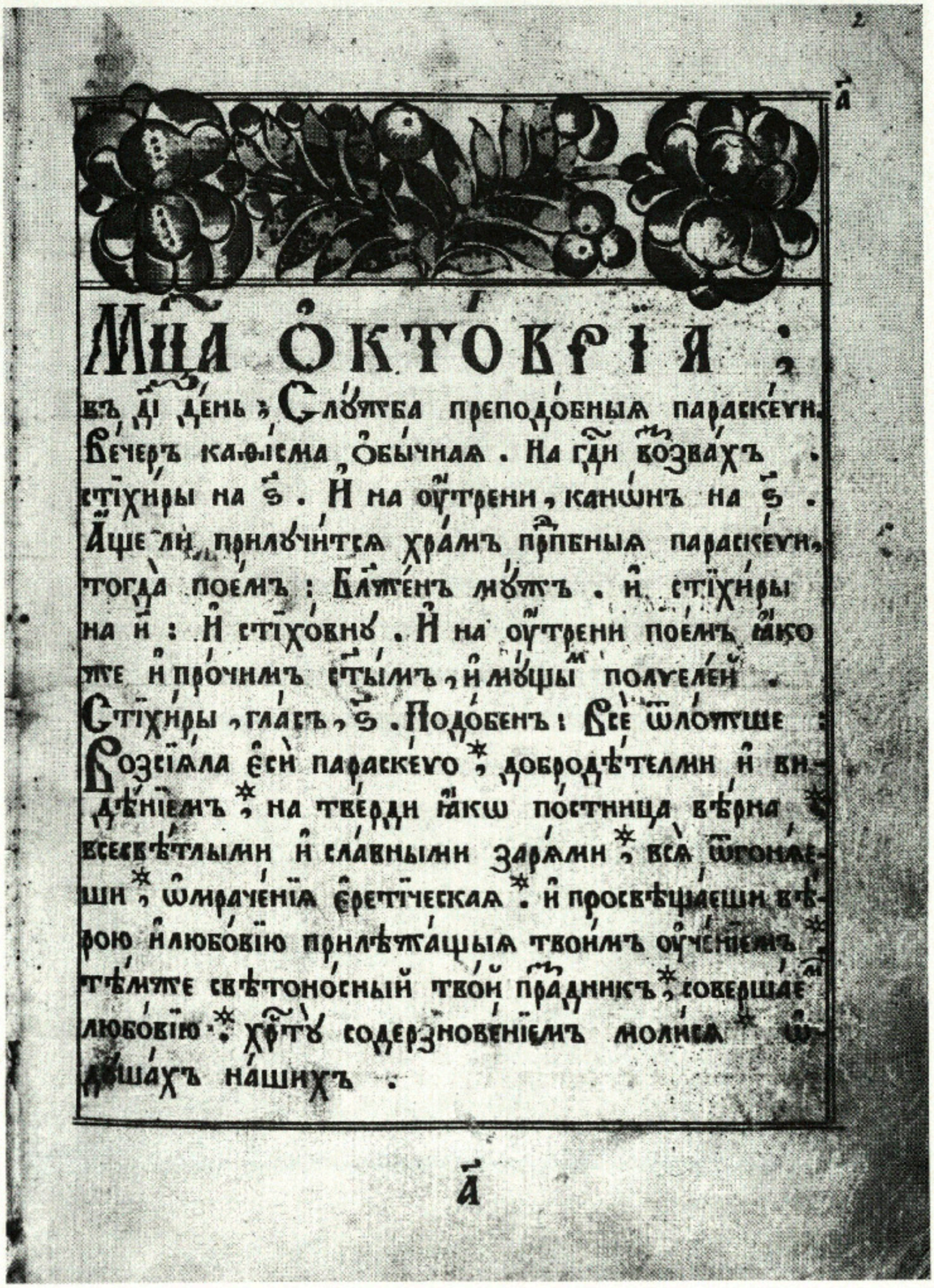

Мца Октоврїа;
въ дї день; Слꙋжба преподобныѧ параскеѵи.
Вечеръ каѳисма обычнаѧ. На гди возвахъ.
стїхиры на ѕ҃. И на оутрени, канѡнъ на ѕ҃.
Аще ли прилꙋчитсѧ храмъ прпбныѧ параскеѵи,
тогда поемъ: Блаженъ мꙋжъ. и стїхиры
на и҃: И стїховнꙋ. И на оутрени поемъ ꙗко
же и прочимъ стымъ, и мꙋщымъ полѵелей.
Стїхиры, гласъ, ѕ҃. Подобенъ: Все ѿложше:
Возсїѧла еси параскеѵо, добродѣтелми и ви-
дѣнїемъ, на тверди ꙗкѡ постница вѣрна,
всесвѣтлыми и славными зарѧми, всѧ ѿгонѧе-
ши, ѡмраченїѧ еретїческаѧ. и просвѣщаеши вѣ-
рою и любовїю прилѣжащыѧ твоимъ оученїемъ.
тѣмже свѣтоносный твой праздникъ, совершаемъ
любовїю. хрстꙋ содерзновенїемъ молисѧ ѡ-
дꙋшахъ нашихъ.

Служба и житије Свете Петке 1780. година, л. 2а (РР III 42)

Житіе преподобныѧ Матере нашеѧ Параскеѵіи.

Въ земли сербской, близь града каликратіѧ, бѣ весь нарицаемаѧ єпиватъ, въ той веси родисѧ стаѧ и прпбнаѧ параскевіѧ, ѿ родителей блгочестивыхъ ходѧщихъ во всѣхъ заповѣдехъ бжіихъ неуклонно, милостинѧми и блготвореньми всю свою оукрашающихъ жизнь: иже и сію воспиташа честную голубицу хртову в подобныхъ нравѣхъ, и закону бжію добрѣ тую наказавше, в нбныѧ прейдоша обители, наслѣдницу дому ѡставлше параскевію собратомъ єѵѳимієм, иже послѣжде єппъ мадиту быс, и многа и преславна сотвори чудеса в животѣ своемъ и попреставленіи. прпбнаѧ оубо посмерти родителей своихъ, тѣсный и прискорбный путь начатъ проходити, и стыхъ оусердно возревнова житію, постомъ и бденіемъ оумерщвлѧѧ тѣло євое, и порабощаѧ є дхови. ѿ сюду и бжественым

Служба и житије Свете Петке 1780. година, л. 20а (РР III 42)

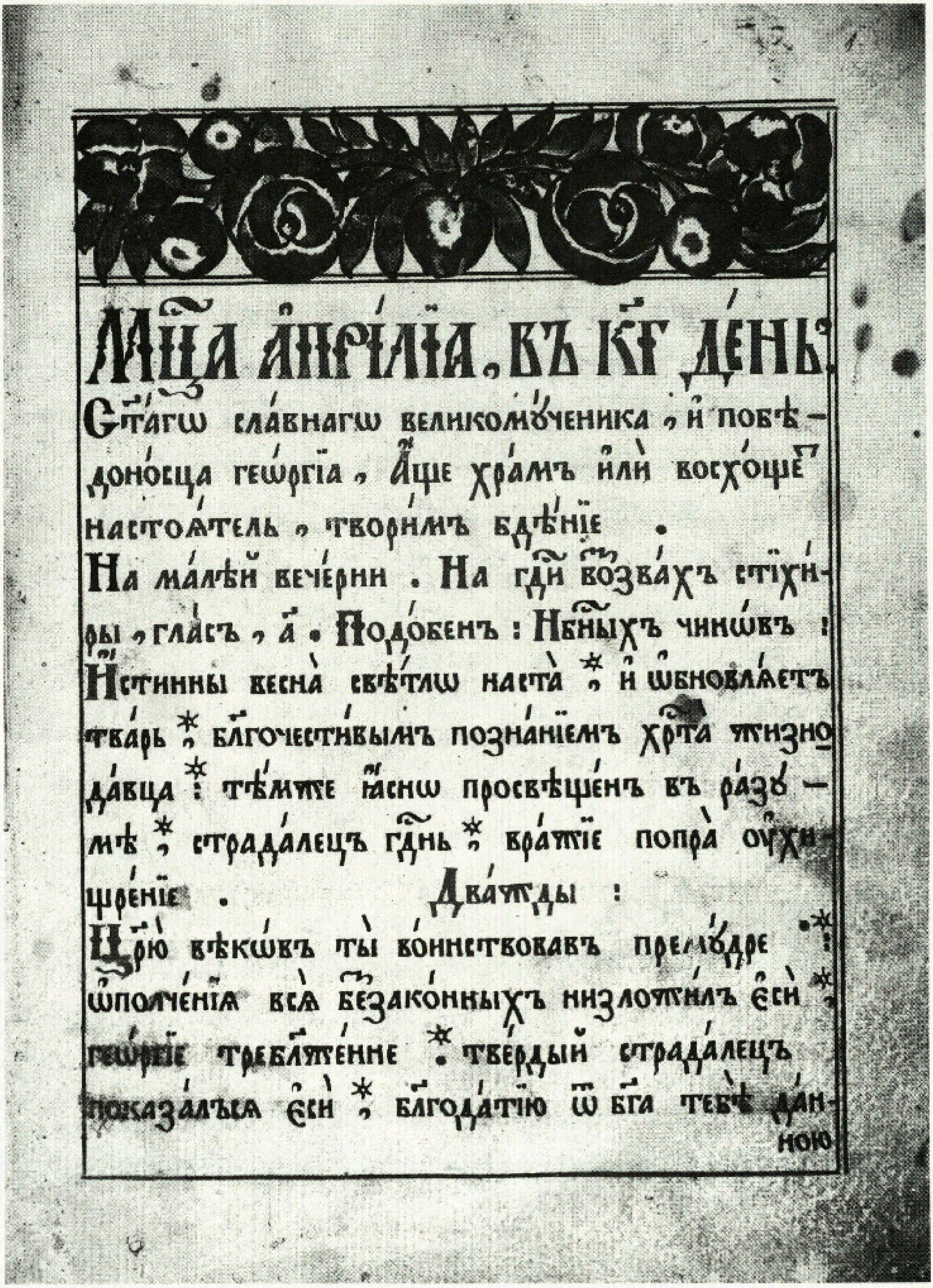

Мца апреліа. въ кг день.
Стагѡ славнагѡ великомученика, и побѣдоносца георгіа, аще храмъ или восхощетъ настоятель, творимъ бдѣніе.
На малѣй вечерни. На гди воззвахъ стіхиры, гласъ, а. Подобенъ: Нбныхъ чинѡвъ:
Истинны весна свѣтлѡ наста, и ѡбновляетъ тварь, блгочестивымъ познаніемъ хрта жизнодавца: темже ясно просвѣщенъ въ разумѣ, страдалецъ гдень, вратіе попра оумышленіе. Дважды:
Црю вѣкѡвъ ты воинствовавъ прелюбодре, ѡполченія вся беззаконныхъ низложилъ еси, георгіе треблаженне, твердый страдалецъ показалъся еси, блгодатію ѿ бга тебѣ данною

Служба и житије Светог Георгија XVIII век, 1780/90. година, л. 1а
(PP III 65)

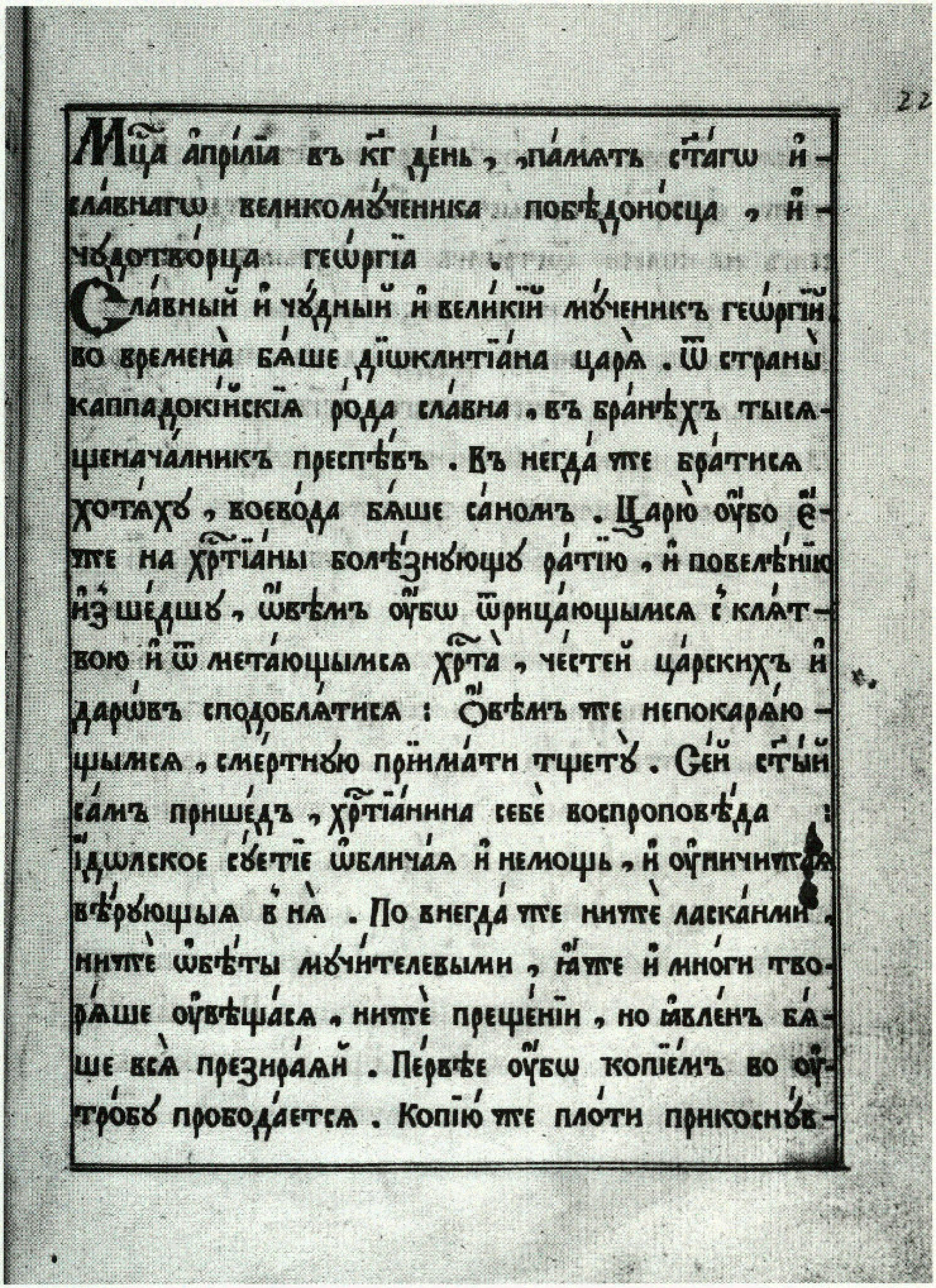

22

Мца априлия въ кг день, память стагω и-
славнагω великомученика победоносца, и-
чудотворца геωргиа.
Славный и чудный и великий мученикъ геωргий
во времена баше диωклитиана царя. ω страны
каппадокийския рода славна, въ бранехъ тыся-
щеначалникъ преспеввъ. Въ негда же братися
хотяху, воевода баше саномъ. Царю убо е-
же на хртианы болезнующу ратию, и повелению
изшедшу, ωвемъ убω ωрицающымся с клят-
вою и ω метающымся хрта, честей царскихъ и
дарωвъ сподоблятися: ωвемъ же непокаряю-
щымся, смертную приимати тщету. Сей стый
самъ пришедъ, хртианина себе воспроповеда:
идωлское сбетие ωбличая и немощь, и утичинит...
верующыя в ня. По внегда же ниже ласканми,
ниже ωбеты мучителевыми, яже и многи тво-
раше увещаяся, ниже прещении, но явленъ ба-
ше вся презираяй. Перве убω копиемъ во у-
тробу прободается. Копию же плоти прикосну-

Служба и житије Светог Георгија XVIII век, 1780/90. година, л. 22а
(РР III 65)

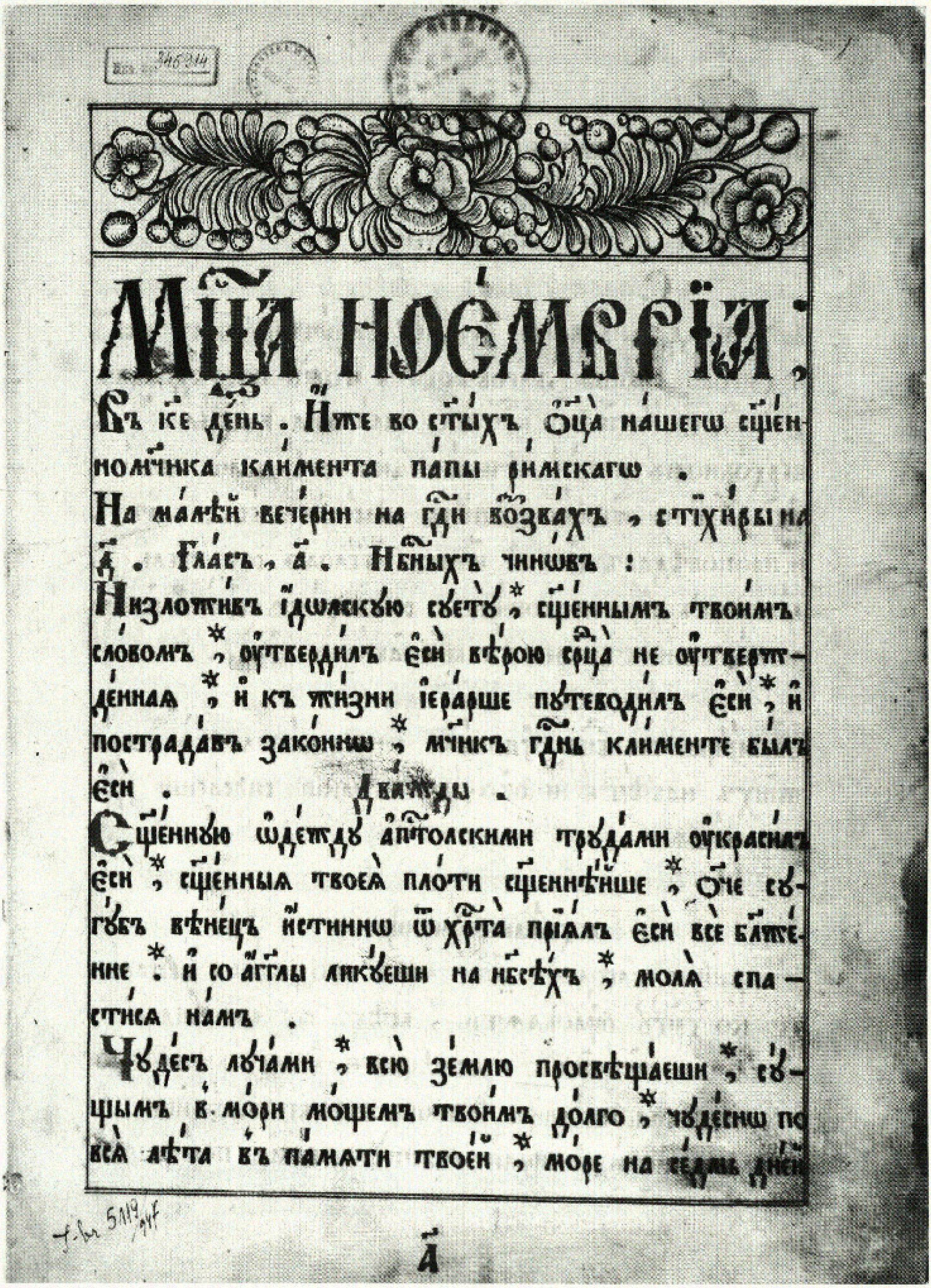

Мца ноемврїа

Въ ке день. Иже во стыхъ оца нашегѡ сщен-
номчнка климента папы римскагѡ.
На малей вечерни на гди воззвахъ, стїхиры на
д. Гласъ, а. Нбныхъ чинѡвъ:
Низложивъ идолскую светъ, сщенным твоимъ
словомъ, оутвердилъ еси вѣрою срца не оутверж-
денная, и къ жизни іерарше путеводилъ еси, и
пострадавъ законнѡ, мчнкъ гднь клименте былъ
еси. Дважды.
Сщенную ѡдеждꙋ апостолскими трꙋдами оукрасилъ
еси, сщенныя твоея плоти сщенненше, оче съ-
губъ венецъ истиннѡ ѿ Хрта прїялъ еси все блаже-
нне. И со аггелы ликꙋеши на небесѣхъ, моля спа-
стися намъ.
Чꙋдесъ лꙋчами, всю землю просвѣщаеши, су-
щымъ в мори мощемъ твоимъ долго, чꙋдеснѡ по
вся лѣта въ памяти твоей, море на седмь дней

а

Служба и житије Светог Климента, папе римског, XVIII/XIX век,
1795/1805. година, л. 1а (PP IV 86)

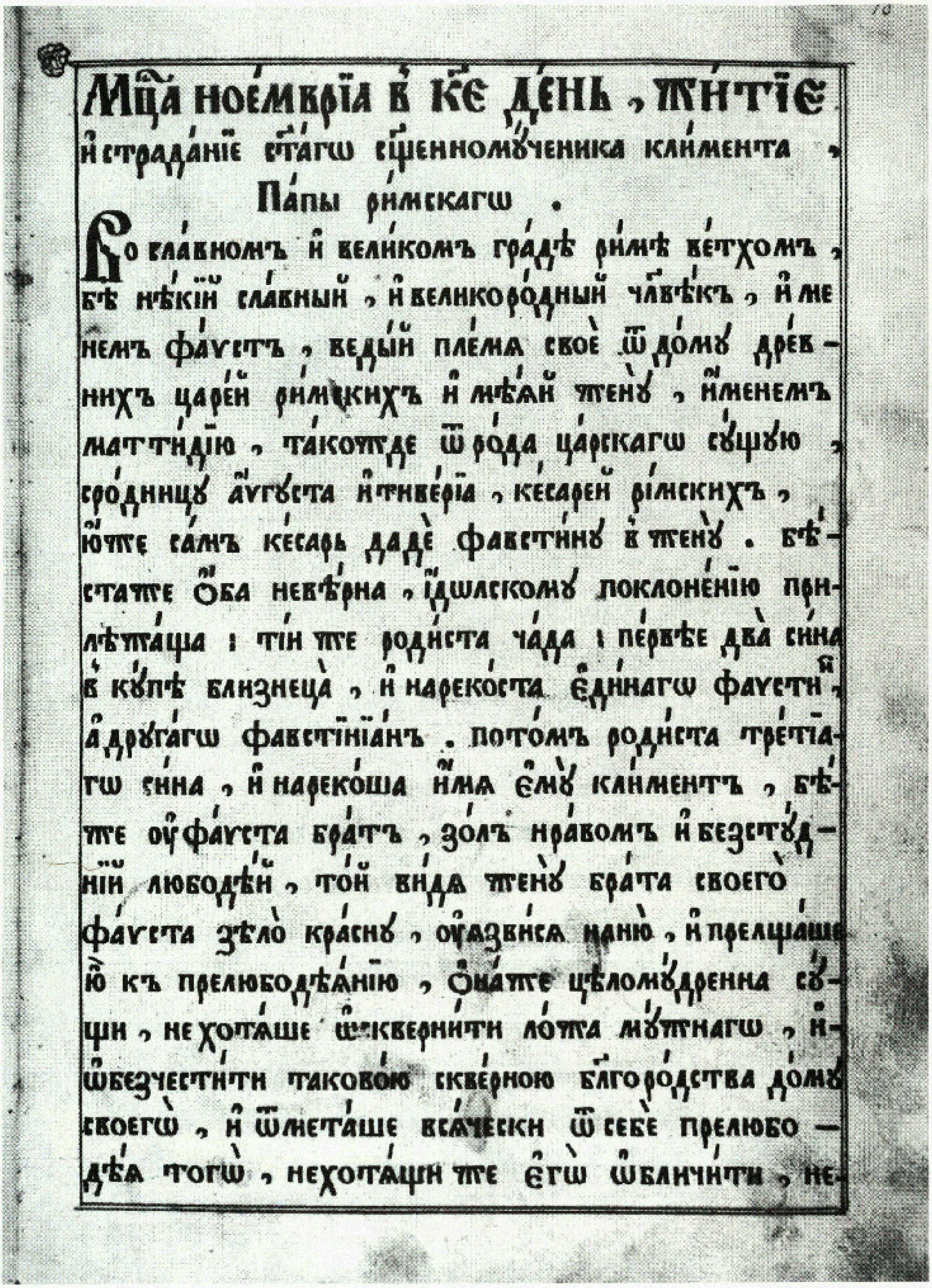

Мц҃а ноемврїа въ к҃е день, житїе
и страданїе ст҃агѡ сщ҃еннамꙋченика климента,
Папы римскагѡ.

Во славномъ и великомъ градѣ римѣ ветхомъ,
бѣ нѣкїй славный, и великородный чл҃вѣкъ, именемъ фаустъ, ведый племя свое ѿ домꙋ древнихъ царей римскихъ и имѣяй женꙋ, именемъ маттидїю, такожде ѿ рода царскагѡ сꙋщꙋю, сродницꙋ аѵгꙋста и тиверїа, кесарей римскихъ, юже самъ кесарь даде фавстинꙋ в женꙋ. Бѣста же оба невѣрна, идѡлскомꙋ поклоненїю прилежаща: тїи же родиста чада, первѣе два сына в кꙋпѣ близнеца, и нарекоста єдинагѡ фаустина, а дрꙋгагѡ фавстїнїанъ. Потомъ родиста третїагѡ сына, и нарекоша имя емꙋ климентъ. Бѣ же оу фауста братъ, золъ нравомъ и безстꙋднїй любодѣй, той видя женꙋ брата своего фауста зѣло краснꙋ, оуязвися ею, и прелщаше ю къ прелюбодѣянїю, она же цѣломꙋдренна сꙋщи, не хотяше ѡскверинити ложа мꙋжнагѡ, и ѡбезчестити таковою скверною бл҃городства домꙋ своегѡ, и ѿметаше всячески ѿ себе прелюбодѣя тогѡ, не хотящи же єгѡ ѡбличити, не-

Служба и житије Светог Климента, папе римског, XVIII/XIX век,
1795/1805. година, л. 25а (РР IV 86)

САДРЖАЈ

КАТАЛОГ

ПРОЛОЗИ

112. ПРОЛОГ СТИХОВНИ XVI век, 1540/50. година 9
113. ПРОЛОГ СТИХОВНИ ЗИМСКИ XVI век,
1560/70. година. 45

СЛУЖБЕ И ЖИТИЈА

114. СЛУЖБА СВЕТОМ АРХИСТРАТИГУ МИХАЈЛУ И ДРУГИ
САДРЖАЈИ XVII век, 1615/25. година 79

115. СЛУЖБА СВЕТОМ КНЕЗУ ЛАЗАРУ СА ЖИТИЈЕМ XVI/XVII
век, 1595/1605. и XVIII век, 1770/80 (?) година 88

116. СЛУЖБА И ЖИТИЈЕ СВЕТЕ ПЕТКЕ 1780. година 97

117. СЛУЖБА И ЖИТИЈЕ СВЕТОГ ГЕОРГИЈА XVIII век,
1780/90. година. 104

118. СЛУЖБА И ЖИТИЈЕ СВЕТОГ КЛИМЕНТА, ПАПЕ
РИМСКОГ, XVIII/XIX век, 1795/1805. година 112

СПИСАК СКРАЋЕНИЦА КОЈЕ СУ КОРИШЋЕНЕ У ОПИСУ ВОДЕНИХ ЗНАКОВА 118

НАУЧНИ ПРИЛОЗИ

РЕДАКЦИЈСКЕ ОДЛИКЕ *ПРОЛОГА СТИХОВНОГ РР IV 9* 125

ТЕКСТОЛОШКЕ ОДЛИКЕ ДВА ПРОЛОШКА ЖИТИЈА СВЕТОГ САВЕ 141

ТЕКСТОЛОШКЕ ОДЛИКЕ ДВА ПРОЛОШКА ЖИТИЈА СВЕТОГ СИМЕОНА 154

О СЛУЖБИ И *ЖИТИЈУ СВЕТОГ КНЕЗА ЛАЗАРА* У РУКОПИСУ *РР III 35* БИБЛИОТЕКЕ МАТИЦЕ СРПСКЕ 164

РУКОПИСИ МОНАХА ВАРТОЛОМЕЈА 173

ЋИРИЛСКЕ РУКОПИСНЕ КЊИГЕ
БИБЛИОТЕКЕ МАТИЦЕ СРПСКЕ

Књига XV

Душица Грбић
ПРОЛОЗИ
СЛУЖБЕ И ЖИТИЈА

Издавач
Библиотека Матице српске
Нови Сад, Матице српске 1

За издавача
Миро Вуксановић

Коректура
Душица Грбић

Фотографије
Соња Сулоцки

Тираж
350 примерака

Штампа
AD Будућност
Нови Сад, Шумадијска 12

Штампање ове књиге омогућило је
Министарство за културу Републике Србије

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

091:027.54(497.113 Novi Sad)
017:091(497.113 Novi Sad)
271.222(497.11)-532.2
271.222(497.11)-36

ГРБИЋ, Душица, 1952-

Ћирилске рукописне књиге Библиотеке Матице српске. Књ. 15, Пролози. Службе и житија / Душица Грбић ; Радоман Станковић (опис водених знакова) ; редактор Вера Јерковић ; [фотографије Соња Сулоцки]. - Нови Сад : Библиотека Матице српске, 2011 (Нови Сад : Будућност). - 180 стр., [16] стр. с таблама (факс.) ; 25 cm. - (Рукописне књиге Библиотеке Матице српске ; књ. 15)

Тираж 350. - Напомене и библиографске референце уз текст.

ISBN 978-86-80061-45-0

a) Библиотека Матице српске (Нови Сад) - Ћирилске рукописне књиге - Каталози
b) Пролози - Библиотека Матице српске - Нови Сад
c) Службе и житија - Библиотека Матице српске - Нови Сад
COBISS.SR-ID 267417351